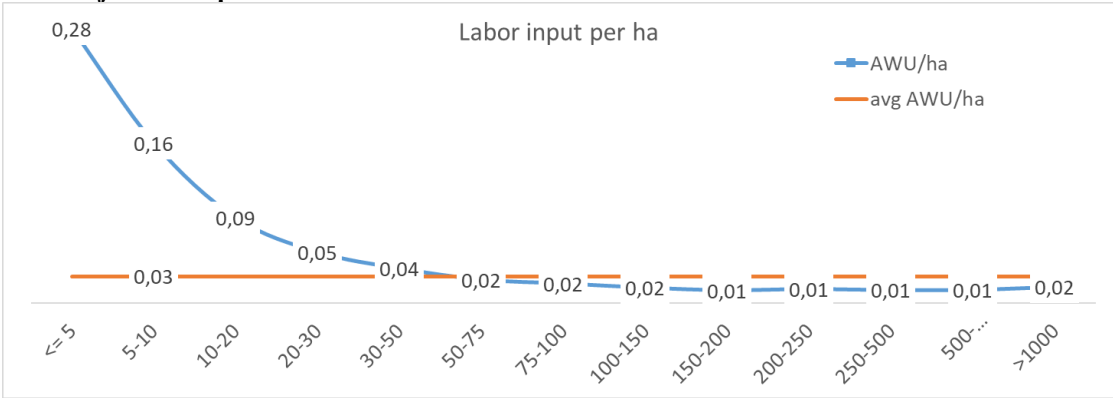

Latvijas atbildes uz Komisijas apsvērumiem

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	<p>Krievijas iebrukums Ukrainā un pašreizējais vispārējais patēriņa preču cenu kāpums pēc iespējas spēcīgāk rada saikni starp klimatrīcību un nodrošinātību ar pārtiku. Šī saikne ir atzīta Parīzes nolīgumā un ir iekļauta jaunajā tiesību aktā par kopējo lauksaimniecības politiku (Regula (ES) 2021/2115) un stratēģijā “No lauka līdz galdam” (COM(2020) 381 final), lai nodrošinātu iedzīvotājiem pietiekamu apgādi ar pārtiku par pieņemamu cenu jebkādos apstākļos, vienlaikus pārejot uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām. Šajā kontekstā un saistībā ar klimata un bioloģiskās daudzveidības krīzēm dalībvalstīm būtu jāpārskata savi KLP stratēģiskie plāni, lai izmantotu visas iespējas: stiprināt ES lauksaimniecības nozares noturību; samazināt atkarību no sintētiskajiem mēslošanas līdzekļiem un palielināt atjaunojamās enerģijas ražošanu, neapdraudot pārtikas ražošanu; un pārveidot savu ražošanas jaudu saskaņā ar ilgtspējīgākām ražošanas metodēm. Tas cita starpā ietver atbalstu oglekļaīstīgai lauksaimniecībai, atbalstu agroekoloģiskai praksei, ilgtspējīgas biogāzes ražošanas un tās izmantošanas veicināšanu, energoefektivitātes uzlabošanu, precīzās lauksaimniecības izmantošanas paplašināšanu, proteīnaugu audzēšanas veicināšanu un zināšanu tālāknodošanu, pēc iespējas plašāk izmantojot paraugpraksi. Komisija novērtēja dalībvalstu stratēģiskos plānus, ņemot vērā šos apsvērumus par nozares ekonomisko, vidisko un sociālo dzīvotspēju. Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/2115 118. panta 3. punktu tiek sniegti šādi apsvērumi. Latvija tiek aicināta sniegt Komisijai visu vajadzīgo papildinformāciju un pārskatīt KLP stratēģiskā plāna saturu, ņemot vērā turpmāk izklāstītos apsvērumus.</p>	<p>Kopš Krievijas iebrukuma Ukrainā mēs esam cieši sekojuši situācijai lauksaimniecības tirgū un mēģinājām noteikt, kur rodas visvairāk traucējumu. Esam secinājuši, ka Latvijā nevajadzētu būt atsevišķu pārtikas produktu trūcumam. Enerģijas un lauksaimniecības izejvielu cenu pieauguma dēļ pārtikas ražotājiem ir jāmeklē alternatīvas izejvielu (minerālmēsli, saulespuķu milti) importam. Pieaug arī pārtikas cenas, un publiskā sektora pirktspēja pakāpeniski samazinās. Tie ir jautājumi, kam vajadzīgi steidzami risinājumi, un tāpēc tos nevar risināt stratēģiskajā plānā.</p> <p>Lai nodrošinātu pietiekamu pārtikas labības pieejamību, Latvija ir izvēlējusies 2023. gadā piemērot atkāpes no LLVN 7 un LLVN 8, kā paredzēts Regulā 2022/1317.</p> <p>Mūsu stratēģiskajā plānā ir paredzēti arī vairāki atbalsta intervences pasākumi (ekoshēmas, agrovides atbalsts, zaļās investīcijas, bioloģiskā lauksaimniecība), lai veicinātu ilgtspējīgākas videi draudzīgas ražošanas metodes, kas palīdzēs mazināt klimata un bioloģiskās daudzveidības problēmas, kā arī samazināt augu aizsardzības līdzekļu un sintētisko mēslošanas līdzekļu izmantošanu.</p> <p>Attiecībā uz atjaunojamās enerģijas ražošanu ieguldījumu pasākuma ietvaros atbalsts atjaunojamās enerģijas ražošanai un izmantošanai pašpatēriņam, kā arī energoefektivitātes uzlabošanai saimniecībās un saimniecībās, kas pārstrādā lauksaimniecības produktus, jau bija paredzēts sākotnējā KLP SP projektā, un pārskatītajā KLP SP šis atbalsts ir paredzēts kā atsevišķa ieguldījumu atbalsta intervence LA4.1.4. Varam arī norādīt, ka Latvijā jau ir liels atjaunojamo energoresursu īpatsvars. Turklāt valstu atjaunojamo energoresursu politika neļauj praksē uzstādīt jaunas biogāzes iekārtas, tāpēc saskaņā ar KLP SP nav paredzēts tirgus atbalsts atjaunojamās enerģijas ražošanai.</p> <p>Latvija savā KLP stratēģiskajā plānā ir paredzējusi, ka šīs darbības/pasākumi tiks īstenoti ekoshēmu, agrovides, investīciju un nozaru intervenču veidā.</p> <p>Latvija ir ņēmusi vērā Komisijas apsvērumus, kā arī divpusējās konsultācijās paustās nostājas un komentārus un ir attiecīgi papildinājusi un precizējusi KLP stratēģiskā plāna priekšlikumu, ņemot vērā arī stratēģiskajā plānā noteiktās vajadzības un vispārējās finansiālās iespējas.</p>
1	<p>Komisija atzinīgi vērtē KLP stratēģisko plānu (turpmāk plāns), tostarp Latvijas iesniegtie apsvērumi par Komisijas 2020. gada 18. decembra ieteikumiem (SWD(2020) 386 final) un viedokļu</p>	<p style="text-align: center;">_____</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	apmaiņa strukturētā dialoga ietvaros pirms tā iesniegšanas. Turklāt Komisija norāda uz Latvijas sniegtajām iespējām ieinteresētajām personām piedalīties un apspriesties plāna izstrādes procesā.	
2	Komisija arī atzīst, ka plāns ir ļoti pilnīgs un saskanīgs. Tomēr tā uzskata, ka dažiem plāna elementiem ir vajadzīga turpmāka mērķtiecība un vērienīgāki mērķi. Dažos gadījumos ir vajadzīgi pielāgojumi un precizējumi, lai stiprinātu intervences loģiku un nodrošinātu ieguldījumu attiecīgo KLP konkrēto mērķu sasniegšanā.	Latvijas KLP stratēģiskais plāns (SP) ir pilnīgs un izstrādāts, ņemot vērā visas vadlīnijas. Ir veikt dažu stratēģiskā plāna elementu precizējumi, tie ir uzlaboti un atjaunināti, kā arī tika pārskatīts un labāk izskaidrots mērķu vērienīgums. Detalizēta informācija par konkrētu elementu ir sniegta pie atbilstošā apsvēruma.
3	Komisija atgādina, cik svarīgi ir mērķrādītāji, kas noteikti attiecībā uz rezultātu rādītājiem, jo tie ir galvenais instruments, lai novērtētu plāna vērienīgumu un uzraudzītu tā progresu. Komisija prasa Latvijai pārskatīt ierosinātās mērķvērtības, uzlabojot to precizitāti un ņemot vērā visus attiecīgos intervences pasākumus, kā arī nosakot atbilstošu vērienīguma līmeni atbilstoši apzinātajam vajadzībām.	Rezultātu rādītāji ir pārskatīti kopumā, ņemot vērā jaunākās un atjaunotās vadlīnijas par saikni starp intervences tiešo un būtisko ieguldījumu konkrētā rezultātu rādītājā. Tika ņemti vērā arī divpusējās konsultācijās paustie Komisijas ieteikumi. Tāpat Latvija ir pārskatījusi rezultātu rādītājus, ņemot vērā arī precizētos mērķrādītājus un veiktās izmaiņas intervencēs (atbalsta pasākumos), tai skaitā ņemot vērā dažādu intervenču savstarpējo saistību, kas var veicināt to pašu rezultātu rādītāju sasniegšanu.
4	Komisija atzīmē Latvijas lēmumu pārnest daļu (4,15 %) no pirmā pīlāra līdzekļiem uz otro pīlāru.	Uz II pīlāru pārdalītais finansējums ir paredzēts investīcijām (65 miljoni EUR) lauku saimniecībām un pārstrādei (LA4.1.1., LA4.1.2., LA4.1.5, LA4.1.6, LA4.2), tādējādi palielinot saņēmēju skaitu īpašajās intervencēs un dažādu KLP konkrēto mērķu izpildi, kā arī atbalstu gados jauniem lauksaimniekiem (LA4.6) — EUR 34 miljoni.
Apsvērumi par viedas, konkurētspējīgas, noturīgas un daudzveidīgas lauksaimniecības nozares veicināšanu, kas nodrošina ilgtermiņa nodrošinātību ar pārtiku		
5	Plāns liecina, ka ir iespējams efektīvi veicināt šā vispārējā mērķa sasniegšanu. Tomēr Komisija uzskata, ka joprojām ir iespējams uzlabot tiešo maksājumu pārdali. Tāpēc Latvija tiek aicināta atkārtoti izvērtēt savu pārdales stratēģiju, jo īpaši attiecībā uz mērķtiecību, uzlabojot pārdalošajam maksājumam izvēlēto struktūru. Latvijai būtu arī jāsniedz papildu pierādījumi, lai pamatotu atkāpi no 10 % piešķiruma ilgtspēju sekmējošajam ienākumu papildu pārdalošajam atbalstam (CRISS), kā noteikts Regulas (ES) 2021/2115 (Stratēģisko plānu regula — SPR) 29. panta 1. punkta otrajā daļā, sniedzot kvantitatīvu analīzi, kas parāda visu ierosināto ienākumu atbalsta instrumentu kopējo ietekmi uz pārdali.	<p>Latvija ir ņēmusi vērā Komisijas komentārus un uzlabojusi pārdales stratēģiju gan attiecībā uz vienkāršāku un aptverošāku pārdales vajadzību un intervences stratēģijas aprakstu, gan arī uz pārdales vajadzību apmierināšanai noteiktā atbalsta summas fizisku palielināšanu.</p> <p>Latvija ir arī veikusi ienākumu pārdales ietekmes simulācijas analīzi un konstatējusi, ka tās rezultāti atbilst paredzētajai pārdales stratēģijai un ka pārdales vajadzības ir pietiekami apmierinātas, ņemot vērā pieejamā finansējuma apjomu.</p> <p>KLP stratēģiskā plāna 3.4. iedaļā esam snieguši skaidrāku pamatojumu mūsu pārdales stratēģijai.</p> <p><u>1. Pārdales vajadzības un stratēģijas apraksts.</u></p> <p>LV pārdales vajadzību analīze un intervences stratēģija ir izstrādāta šādi:</p> <p>- <i>Vajadzības, prasības:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ir veikta katras gada darba vienības neto pievienotās vērtības analīze, rezultāti (Situāciju analīze, SO1, 2.19. attēls) liecina, ka saimniecības, kuru NPV/GDV (neto pievienotā vērtība uz gada darba vienību) ir zem vidējā līmeņa, ir saimniecības līdz 75 ha, kā arī dažas saimniecības, kuru platība ir mazāka par 100 ha (situācijas analīze, 2.4. punkts “Lauksaimniecības ienākumu (neto pievienotās vērtības) atbilstība dažāda lieluma saimniecībās”). Ir veikta arī SNI/GDV (saimniecību neto ienākumu uz gada darba vienību) analīze, un rezultāti atšķiras no NPV/GDV, jo tajos kā mērķa grupa norādītas saimniecības, kuru platība ir mazāka par 50 ha. Par mērķgrupu esam izvēlējušies plašāku grupu, kas norādīta NPV/GDV analīzē, jo visas mazās un vidējās saimniecības var gūt labumu no pārdales.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<ul style="list-style-type: none"> • Statistikas analīze liecina, ka pārdales vajadzības lielākajai daļai saimniecību zem 5 ha labāk apmierina maksājums mazajiem lauksaimniekiem, jo nelielās platības dēļ nebūtu jūtamu ieguvumu no ilgtspēju sekmējošā pārdalošā ienākumu papildatbalsta. Pārdalošajam ienākumu papildatbalstam savukārt dodama priekšroka lauksaimniekiem, kuri apstrādā lielāku platību – virs 5 ha un it īpaši virs 10 ha, un kuriem lauksaimniecība ir pamatnodarbošanās un galvenais ienākumu avots. • Lai ievērojami uzlabotu rezultātu rādītāju R.6, lielākā daļa pārdales ir jākoncentrē uz saimniecībām, kas ir mazākas par vidējo saimniecības lielumu (Latvijai — mazāk par 30 ha). • Pakāpeniskas pārdales efekts starp saimniecību lielumiem ir vēlamais modelis (nevis pakāpeniski atšķirīga likme par atšķirīgu lielumu), lai samazinātu iespējamus stimulus lauku saimniecībām mākslīgi mainītu to lielumu, lai gūtu labumu no pārdlošā maksājuma. <p><u>2. Ienākumu pārdales ietekmes simulācijas analīze: TM1.3 (Maksājums mazajiem lauksaimniekiem), TM2 (pārdalošais maksājums) un TM1 (ISIP) 2019. un 2026. gadā ietekmē saimniecību neto ienākumus un tiešos maksājumus pa lauku saimniecību lieluma grupām.</u></p> <p>LV ir veikusi modelēšanas analīzi, kā ieteikusi Komisija, lai noteiktu, kā tiek plānoti ierosinātie pasākumi, kas vērsti uz pārdali, lai ietekmētu dažāda lieluma saimniecību ienākumus.</p> <p>- Rezultāti (skatīt 2. attēlu):</p> <ul style="list-style-type: none"> • TM2 robežvērtības un summas par vienību ir veidotas tā, lai TM/GDV (tiešie maksājumi uz gada darba vienību) pieauguma (%) vislielākais būtu 20-30 hektāru lielām saimniecībām, ar būtisku pieaugumu gan mazākām (10-20 ha un 5-10 ha), gan lielākām (30-50 un 50-75 ha) saimniecībām, atbilstoši identificētajām vajadzībām.. • TM/GDV % pieaugums nodrošina arī SNI/GDV pieaugumu, taču tas nav tieši proporcionāls, jo GDV/ha atšķiras dažāda lieluma saimniecībās. Tādēļ SNI/GDV novērojams būtisks pieaugums arī vidēja lieluma saimniecībās (75-100 un 100-150 ha), ko nav plānots novērst, jo citādi būtu nepieciešama disproporcionāli augsta TM/ha atbalsta palielināšana mazākajām grupām. <p>2.Attēls. Pārdalīšanas stratēģijas simulācijas rezultāti:</p> <p>The chart displays the simulation results for a redistributive strategy. The left Y-axis represents EUR/AWU (0 to 25000), and the right Y-axis represents EUR/ha (0 to 160). The X-axis shows farm size groups in hectares. The legend includes: FNI19/AWU (solid pink), FNI26/AWU (hatched pink), DP19/AWU (solid blue), DP26/AWU (hatched blue), 90% avg FNI19/AWU (dashed pink), 90% avg FNI26/AWU (dashed pink), 90% avg DP19/AWU (dashed blue), 90% avg DP26/AWU (dashed blue), DP19/ha (solid blue circle), DP26/ha (solid blue triangle), 90% avg DP19/ha (dashed blue circle), and 90% avg DP26/ha (dashed blue triangle). Percentages above the bars indicate the change from 2019 to 2026.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES																																										
		<p><u>Pārdalošā ietekme:</u> 2019. gadā gan neto ienākumi uz gada darba vienību, gan tiešie maksājumi par gada darba vienību ir mazāki par 90 % no saimniecību vidējā līmeņa līdz 50 ha. 2026. gada simulācijas analīze parāda ietekmes izmaiņas, kas rodas, iekļaujot TM1, TM1.3 un TM2. Analīzē nav iekļauts īpašs mērķtiecīgs atbalsts, piemēram, atbalsts gados jauniem lauksaimniekiem, saistītais ienākumu atbalsts, reģionāli diferencētā TM1 daļa (TMU1.2), kā arī ekoshēmas, kas pēc būtības ir kompensējošas, un tām nav ietekmes. Iepriekš minētā ienākumu atbalsta īstenošanas rezultātā tiešo maksājumu atbalsta palielinājums attiecas uz visām saimniecību grupām. Tomēr ir redzams, ka, īstenojot pārdalošo maksājumu, paredzams būtisks tiešo maksājumu pieaugums par gada darba vienību grupām no 5 līdz 75 ha (no 43 līdz 64 %), radot arī lielāko lauku saimniecību neto ienākumu pieaugumu uz gada darba vienību (no 12 līdz 19 %) lauku saimniecībām no 10 līdz 75 ha, kā arī saimniecībām no 75 līdz 150 ha (no 11 līdz 12 %). Pārdalošo ietekmi norāda atbalsta palielinājums gan uz gada darba vienību, gan uz hektāru.</p> <p><u>Skaidrojums par summu par vienību:</u> Mazākām saimniecībām ir nepieciešams nesamērīgi lielāks atbalsta palielinājums, lai nodrošinātu salīdzināmu palielinājumu par katru GDV. Tam par iemeslu ir atšķirīgais darbaspēka ieguldījums uz hektāru dažāda lieluma saimniecībās. Kā redzams zemāk attēlā, atbalsta ietekmes atšķirības uz gada darba vienību un hektāru rada būtiski augstāks darbaspēka ieguldījums uz hektāru saimniecībās, kurās ir mazāk nekā par 30 ha. Tas gan nenozīmē lielāku iesaisti lauksaimniecībā, jo mazo saimniecību lauksaimnieki caurmērā lauksaimniecībai velta krietni mazāk no sava kopējā darba laika nekā caurmērā pārējie lauksaimnieki.</p> <p><u>Ilustrācija. Darbaspēks uz hektāru:</u></p> <table border="1"> <caption>Labor input per ha</caption> <thead> <tr> <th>Farm Size (ha)</th> <th>AWU/ha</th> <th>avg AWU/ha</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td><=5</td> <td>0,28</td> <td>0,03</td> </tr> <tr> <td>5-10</td> <td>0,16</td> <td>0,03</td> </tr> <tr> <td>10-20</td> <td>0,09</td> <td>0,03</td> </tr> <tr> <td>20-30</td> <td>0,05</td> <td>0,03</td> </tr> <tr> <td>30-50</td> <td>0,04</td> <td>0,03</td> </tr> <tr> <td>50-75</td> <td>0,02</td> <td>0,02</td> </tr> <tr> <td>75-100</td> <td>0,02</td> <td>0,02</td> </tr> <tr> <td>100-150</td> <td>0,02</td> <td>0,02</td> </tr> <tr> <td>150-200</td> <td>0,01</td> <td>0,02</td> </tr> <tr> <td>200-250</td> <td>0,01</td> <td>0,02</td> </tr> <tr> <td>250-500</td> <td>0,01</td> <td>0,02</td> </tr> <tr> <td>500-...</td> <td>0,01</td> <td>0,02</td> </tr> <tr> <td>>1000</td> <td>0,02</td> <td>0,02</td> </tr> </tbody> </table> <p><u>Sadalījums pa maksājumu veidiem:</u> Ir novērtēts arī lauku saimniecību neto ienākumu sadalījumu uz GDV un uz hektāru, lai novērtētu TM1, TM2 un TM1.3 individuālo ieguldījumu aplēstajās izmaiņās laikposmā no 2019. līdz 2026. gadam. Kā minēts iepriekš, atbalsta palielinājums par hektāru nenozīmē 1:1 kā atbalstu palielinājumam uz vienu GDV, jo GDV/ha sadalījums ir ļoti nevienmērīgs. Jāatzīmē, ka maksājums maziem lauksaimniekiem ir svarīgākās saimniecībām, kuru platība ir mazāka par 5 ha, un TM2 ir ļoti svarīga nozīme atbalsta palielināšanā saimniecībām no 5 līdz 75 ha.</p>	Farm Size (ha)	AWU/ha	avg AWU/ha	<=5	0,28	0,03	5-10	0,16	0,03	10-20	0,09	0,03	20-30	0,05	0,03	30-50	0,04	0,03	50-75	0,02	0,02	75-100	0,02	0,02	100-150	0,02	0,02	150-200	0,01	0,02	200-250	0,01	0,02	250-500	0,01	0,02	500-...	0,01	0,02	>1000	0,02	0,02
Farm Size (ha)	AWU/ha	avg AWU/ha																																										
<=5	0,28	0,03																																										
5-10	0,16	0,03																																										
10-20	0,09	0,03																																										
20-30	0,05	0,03																																										
30-50	0,04	0,03																																										
50-75	0,02	0,02																																										
75-100	0,02	0,02																																										
100-150	0,02	0,02																																										
150-200	0,01	0,02																																										
200-250	0,01	0,02																																										
250-500	0,01	0,02																																										
500-...	0,01	0,02																																										
>1000	0,02	0,02																																										

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
		<p>Latvijas ATBILDES</p> <p>Ilustrācija Nr. 4:</p> <p>FNI, BISS, SAP, CRISS, SFS per ha 2019. and 2026., thsd. EUR/ha</p> <table border="1"> <caption>Data for Ilustrācija Nr. 4 (thsd. EUR/ha)</caption> <thead> <tr> <th>Farm Size</th> <th>Year</th> <th>BISS_SAP/ha</th> <th>SFS/ha</th> <th>CRISS/ha</th> <th>Other FNI/ha</th> <th>FNI/ha</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td rowspan="2"><5</td><td>2019</td><td>35,60</td><td>60</td><td>0</td><td>732</td><td>828</td></tr> <tr><td>2026</td><td>64,09</td><td>64</td><td>10</td><td>721</td><td>859</td></tr> <tr><td rowspan="2">5-10</td><td>2019</td><td>80</td><td>80</td><td>33</td><td>756</td><td>840</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>84</td><td>0</td><td>756</td><td>877</td></tr> <tr><td rowspan="2">10-20</td><td>2019</td><td>84</td><td>88</td><td>45</td><td>319</td><td>403</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>88</td><td>0</td><td>319</td><td>453</td></tr> <tr><td rowspan="2">20-30</td><td>2019</td><td>84</td><td>88</td><td>49</td><td>305</td><td>389</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>88</td><td>0</td><td>305</td><td>443</td></tr> <tr><td rowspan="2">30-50</td><td>2019</td><td>84</td><td>88</td><td>42</td><td>168</td><td>252</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>88</td><td>0</td><td>168</td><td>299</td></tr> <tr><td rowspan="2">50-75</td><td>2019</td><td>84</td><td>88</td><td>31</td><td>171</td><td>255</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>88</td><td>0</td><td>171</td><td>291</td></tr> <tr><td rowspan="2">75-100</td><td>2019</td><td>84</td><td>88</td><td>0</td><td>197</td><td>280</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>88</td><td>26</td><td>197</td><td>311</td></tr> <tr><td rowspan="2">100-150</td><td>2019</td><td>84</td><td>88</td><td>0</td><td>112</td><td>195</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>88</td><td>19</td><td>112</td><td>219</td></tr> <tr><td rowspan="2">150-200</td><td>2019</td><td>84</td><td>88</td><td>0</td><td>135</td><td>219</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>88</td><td>14</td><td>135</td><td>237</td></tr> <tr><td rowspan="2">200-250</td><td>2019</td><td>84</td><td>88</td><td>0</td><td>110</td><td>193</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>88</td><td>11</td><td>110</td><td>209</td></tr> <tr><td rowspan="2">250-500</td><td>2019</td><td>84</td><td>88</td><td>0</td><td>174</td><td>258</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>88</td><td>7</td><td>174</td><td>269</td></tr> <tr><td rowspan="2">500-1000</td><td>2019</td><td>84</td><td>88</td><td>0</td><td>97</td><td>181</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>88</td><td>3</td><td>97</td><td>189</td></tr> <tr><td rowspan="2">>1000</td><td>2019</td><td>84</td><td>88</td><td>0</td><td>216</td><td>300</td></tr> <tr><td>2026</td><td>84</td><td>88</td><td>2</td><td>216</td><td>306</td></tr> </tbody> </table> <p>Ilustrācija Nr. 5:</p> <p>FNI, BISS, SAP, CRISS, SFS per AWU 2019. and 2026., thsd. EUR/AWU</p> <table border="1"> <caption>Data for Ilustrācija Nr. 5 (thsd. EUR/AWU)</caption> <thead> <tr> <th>Farm Size</th> <th>Year</th> <th>BISS_SAP/AWU</th> <th>SFS/AWU</th> <th>CRISS/AWU</th> <th>Other FNI/AWU</th> <th>FNI/AWU</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td rowspan="2"><5</td><td>2019</td><td>0,21</td><td>2,60</td><td>0,08</td><td>2,9</td><td>2,9</td></tr> <tr><td>2026</td><td>0,23</td><td>2,56</td><td>0,23</td><td>3,1</td><td>3,1</td></tr> <tr><td rowspan="2">5-10</td><td>2019</td><td>0,49</td><td>4,62</td><td>0,20</td><td>5,1</td><td>5,1</td></tr> <tr><td>2026</td><td>0,20</td><td>4,62</td><td>0,20</td><td>5,4</td><td>5,4</td></tr> <tr><td rowspan="2">10-20</td><td>2019</td><td>0,98</td><td>3,67</td><td>0,00</td><td>4,6</td><td>4,6</td></tr> <tr><td>2026</td><td>1,01</td><td>3,67</td><td>0,52</td><td>5,2</td><td>5,2</td></tr> <tr><td rowspan="2">20-30</td><td>2019</td><td>1,61</td><td>5,86</td><td>0,00</td><td>7,5</td><td>7,5</td></tr> <tr><td>2026</td><td>1,70</td><td>5,86</td><td>0,95</td><td>8,5</td><td>8,5</td></tr> <tr><td rowspan="2">30-50</td><td>2019</td><td>2,38</td><td>4,77</td><td>0,00</td><td>7,1</td><td>7,1</td></tr> <tr><td>2026</td><td>2,51</td><td>4,77</td><td>1,20</td><td>8,5</td><td>8,5</td></tr> <tr><td rowspan="2">50-75</td><td>2019</td><td>3,52</td><td>7,21</td><td>0,00</td><td>10,7</td><td>10,7</td></tr> <tr><td>2026</td><td>3,72</td><td>7,21</td><td>1,31</td><td>12,2</td><td>12,2</td></tr> <tr><td rowspan="2">75-100</td><td>2019</td><td>4,23</td><td>9,94</td><td>0,00</td><td>14,2</td><td>14,2</td></tr> <tr><td>2026</td><td>4,47</td><td>9,94</td><td>1,29</td><td>15,7</td><td>15,7</td></tr> <tr><td rowspan="2">100-150</td><td>2019</td><td>5,40</td><td>7,20</td><td>0,00</td><td>12,6</td><td>12,6</td></tr> <tr><td>2026</td><td>5,70</td><td>7,20</td><td>1,25</td><td>14,1</td><td>14,1</td></tr> <tr><td rowspan="2">150-200</td><td>2019</td><td>6,51</td><td>10,52</td><td>0,00</td><td>17,0</td><td>17,0</td></tr> <tr><td>2026</td><td>6,87</td><td>10,52</td><td>1,05</td><td>18,4</td><td>18,4</td></tr> <tr><td rowspan="2">200-250</td><td>2019</td><td>5,96</td><td>7,80</td><td>0,00</td><td>13,8</td><td>13,8</td></tr> <tr><td>2026</td><td>6,29</td><td>7,80</td><td>0,76</td><td>14,9</td><td>14,9</td></tr> <tr><td rowspan="2">250-500</td><td>2019</td><td>6,45</td><td>13,39</td><td>0,00</td><td>19,8</td><td>19,8</td></tr> <tr><td>2026</td><td>6,81</td><td>13,39</td><td>0,53</td><td>20,7</td><td>20,7</td></tr> <tr><td rowspan="2">500-1000</td><td>2019</td><td>6,32</td><td>7,34</td><td>0,00</td><td>13,7</td><td>13,7</td></tr> <tr><td>2026</td><td>6,67</td><td>7,34</td><td>0,26</td><td>14,3</td><td>14,3</td></tr> <tr><td rowspan="2">>1000</td><td>2019</td><td>5,18</td><td>13,39</td><td>0,00</td><td>18,6</td><td>18,6</td></tr> <tr><td>2026</td><td>5,47</td><td>13,39</td><td>0,10</td><td>19,0</td><td>19,0</td></tr> </tbody> </table> <p>Ir sniegts pamatojums atkāpei no 10 % piešķiruma KLP stratēģiskā plāna 3.4. iedaļā. Mēs esam ņēmuši vērā Komisijas piezīmi divpusējās apspriedēs, ka nevar uzskatīt, ka viss mazo lauksaimnieku atbalsta shēmas finansējums automātiski veicina 10 % atkāpes</p>	Farm Size	Year	BISS_SAP/ha	SFS/ha	CRISS/ha	Other FNI/ha	FNI/ha	<5	2019	35,60	60	0	732	828	2026	64,09	64	10	721	859	5-10	2019	80	80	33	756	840	2026	84	84	0	756	877	10-20	2019	84	88	45	319	403	2026	84	88	0	319	453	20-30	2019	84	88	49	305	389	2026	84	88	0	305	443	30-50	2019	84	88	42	168	252	2026	84	88	0	168	299	50-75	2019	84	88	31	171	255	2026	84	88	0	171	291	75-100	2019	84	88	0	197	280	2026	84	88	26	197	311	100-150	2019	84	88	0	112	195	2026	84	88	19	112	219	150-200	2019	84	88	0	135	219	2026	84	88	14	135	237	200-250	2019	84	88	0	110	193	2026	84	88	11	110	209	250-500	2019	84	88	0	174	258	2026	84	88	7	174	269	500-1000	2019	84	88	0	97	181	2026	84	88	3	97	189	>1000	2019	84	88	0	216	300	2026	84	88	2	216	306	Farm Size	Year	BISS_SAP/AWU	SFS/AWU	CRISS/AWU	Other FNI/AWU	FNI/AWU	<5	2019	0,21	2,60	0,08	2,9	2,9	2026	0,23	2,56	0,23	3,1	3,1	5-10	2019	0,49	4,62	0,20	5,1	5,1	2026	0,20	4,62	0,20	5,4	5,4	10-20	2019	0,98	3,67	0,00	4,6	4,6	2026	1,01	3,67	0,52	5,2	5,2	20-30	2019	1,61	5,86	0,00	7,5	7,5	2026	1,70	5,86	0,95	8,5	8,5	30-50	2019	2,38	4,77	0,00	7,1	7,1	2026	2,51	4,77	1,20	8,5	8,5	50-75	2019	3,52	7,21	0,00	10,7	10,7	2026	3,72	7,21	1,31	12,2	12,2	75-100	2019	4,23	9,94	0,00	14,2	14,2	2026	4,47	9,94	1,29	15,7	15,7	100-150	2019	5,40	7,20	0,00	12,6	12,6	2026	5,70	7,20	1,25	14,1	14,1	150-200	2019	6,51	10,52	0,00	17,0	17,0	2026	6,87	10,52	1,05	18,4	18,4	200-250	2019	5,96	7,80	0,00	13,8	13,8	2026	6,29	7,80	0,76	14,9	14,9	250-500	2019	6,45	13,39	0,00	19,8	19,8	2026	6,81	13,39	0,53	20,7	20,7	500-1000	2019	6,32	7,34	0,00	13,7	13,7	2026	6,67	7,34	0,26	14,3	14,3	>1000	2019	5,18	13,39	0,00	18,6	18,6	2026	5,47	13,39	0,10	19,0	19,0
Farm Size	Year	BISS_SAP/ha	SFS/ha	CRISS/ha	Other FNI/ha	FNI/ha																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
<5	2019	35,60	60	0	732	828																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	64,09	64	10	721	859																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
5-10	2019	80	80	33	756	840																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	84	0	756	877																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
10-20	2019	84	88	45	319	403																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	88	0	319	453																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
20-30	2019	84	88	49	305	389																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	88	0	305	443																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
30-50	2019	84	88	42	168	252																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	88	0	168	299																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
50-75	2019	84	88	31	171	255																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	88	0	171	291																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
75-100	2019	84	88	0	197	280																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	88	26	197	311																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
100-150	2019	84	88	0	112	195																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	88	19	112	219																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
150-200	2019	84	88	0	135	219																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	88	14	135	237																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
200-250	2019	84	88	0	110	193																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	88	11	110	209																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
250-500	2019	84	88	0	174	258																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	88	7	174	269																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
500-1000	2019	84	88	0	97	181																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	88	3	97	189																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
>1000	2019	84	88	0	216	300																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	84	88	2	216	306																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
Farm Size	Year	BISS_SAP/AWU	SFS/AWU	CRISS/AWU	Other FNI/AWU	FNI/AWU																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
<5	2019	0,21	2,60	0,08	2,9	2,9																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	0,23	2,56	0,23	3,1	3,1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
5-10	2019	0,49	4,62	0,20	5,1	5,1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	0,20	4,62	0,20	5,4	5,4																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
10-20	2019	0,98	3,67	0,00	4,6	4,6																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	1,01	3,67	0,52	5,2	5,2																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
20-30	2019	1,61	5,86	0,00	7,5	7,5																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	1,70	5,86	0,95	8,5	8,5																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
30-50	2019	2,38	4,77	0,00	7,1	7,1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	2,51	4,77	1,20	8,5	8,5																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
50-75	2019	3,52	7,21	0,00	10,7	10,7																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	3,72	7,21	1,31	12,2	12,2																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
75-100	2019	4,23	9,94	0,00	14,2	14,2																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	4,47	9,94	1,29	15,7	15,7																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
100-150	2019	5,40	7,20	0,00	12,6	12,6																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	5,70	7,20	1,25	14,1	14,1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
150-200	2019	6,51	10,52	0,00	17,0	17,0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	6,87	10,52	1,05	18,4	18,4																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
200-250	2019	5,96	7,80	0,00	13,8	13,8																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	6,29	7,80	0,76	14,9	14,9																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
250-500	2019	6,45	13,39	0,00	19,8	19,8																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	6,81	13,39	0,53	20,7	20,7																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
500-1000	2019	6,32	7,34	0,00	13,7	13,7																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	6,67	7,34	0,26	14,3	14,3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
>1000	2019	5,18	13,39	0,00	18,6	18,6																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
	2026	5,47	13,39	0,10	19,0	19,0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>pārdalīšanu, tāpēc 3.4. iedaļā aprakstīts, kā daļa mazo lauksaimnieku atbalsta shēmas finansējuma tiek ieskaitīta atkāpē no 10 % piešķiruma.</p> <p>Atkāpes pamatojums saistībā ar 29. panta 1. punkta otro daļu un 98. pantu: Lai risinātu pārdales vajadzību, Latvija īsteno TM2 - ilgtspēju sekmējošo pārdalošo ienākumu papildatbalstu. Vienlaikus Latvija īsteno arī TM1.2 - maksājumu mazajiem lauksaimniekiem. Maksājums mazajiem lauksaimniekiem mērķēts lauksaimniekiem, kas ar šo atbalstu saņemtu vairāk, nekā izvēloties citus tiešo maksājumu intervenču veidus. Tādēļ Maksājums mazajiem lauksaimniekiem atbilst 29. panta 1.punkta otrās rindkopas aprakstam un dod ieguldījumu ienākumu atbalsta taisnīgākai sadalīšanai un efektīvākai un mērķtiecīgākai virzīšanai. Arī kvantitatīvās analīzes rezultāti norāda uz Maksājuma mazajiem lauksaimniekiem radīto pārdales efektu.</p> <p>Attiecībā uz atkāpi no 10 % piešķiruma mēs piedāvājam kā aprēķināt TM1.3 ieguldījumu pārdales mērķi. Mēs esam aplēsuši, ka TM1.3 summa pārsniedz summu, ko saimniecības visticamāk saņemtu piesakoties ISIP un saistītajam atbalstam, un tā ir 18,8 miljoni EUR. Pārējie maksājumi mazajiem lauksaimniekiem (18,9 miljoni EUR) neveicina pārdales mērķu sasniegšanu. Latvija ir noteikusi TM2 līmeni, kas kopā ar to TM1.3 atbalsta daļu, kura ir paredzēta pārdaļei, nodrošinātu kopējo finansējumu vismaz 10 % apmērā. Latvija ir pārskaitījusi arī aplēstās nepārsniedzamās summas uz TM2. Maksimālā apjoma noteikšana arī palīdz sasniegt pārdales mērķus, tādējādi vēl vairāk pamatojot 10 % atkāpi.</p>
6	Komisija atzinīgi vērtē tiešo maksājumu maksimālās robežvērtības piemērošanu, kā arī Latvijas izvēli izmantot finanšu instrumentus saskaņā ar vairākām intervencēm.	
7	Tā kā Latvija plāno vienlaicīgas nozaru intervences un saistīto ienākumu atbalstu (SIA) tādās nozarēs kā piensaimniecība, labība, aitas un kazas, tai ir jāpaskaidro, kā tā plāno nodrošināt atbalsta politikas saskaņotību un izvairīties no pārklāšanās un dubulta finansējuma vienam un tam pašam mērķim.	<p>Nozariskās intervences maksājumus ražotāju organizācijām izmaksā investīciju veidā, savukārt saistītā ienākumu atbalsta mērķis ir palielināt ienākumu atbalstu, un to izmaksā kā gada maksājumu par hektāru vai dzīvnieku. Tāpēc nozariskās intervences un saistītais ienākumu atbalsts nepārklājas.</p> <p>LV KLP SP papildinājumi nav vajadzīgi.</p>
8	Komisija atzīst nozīmi, kāda plānā piešķirta ienākumu atbalstam, kā arī pasākumiem, kas atbalsta konkurētspēju un ekonomisko ilgtspēju. Ņemot vērā Krievijas iebrukumu Ukrainā, Komisija mudina Latviju izmantot iespējas, ko piedāvā SPR, un apsvērt intervences pasākumus, kas palīdzēs samazināt atkarību no fosilā kurināmā un citiem ārējiem avotiem iegūtiem resursiem, lai ilgtermiņā saglabātu ilgtspējīgu ražošanas jaudu un lauku saimniecību dzīvotspēju. Šajā sakarā Komisija atzinīgi vērtē centienus risināt jautājumu par atkarību no importa dažās nozarēs, piemēram, proteīnaugu nozarē.	<p>Attiecībā uz nozaru intervencēm, lai samazinātu atkarību no fosilā kurināmā un to izmantošanu saskaņā ar TKO1.1, TKO2.1.1, TKO2.2.1., KTO2.3.1., KTO2.4.1 un TKO 2.5.1., ar vidi saistītas intervences <i>inter alia</i> ietver lielāku enerģijas ietaupījumu, energoefektivitāti un no atjaunojamiem enerģijas avotiem iegūtas enerģijas izmantošanu, tostarp pasākumus atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanai, koģenerācijai u. c. nolūkā aizstāt esošo fosilā kurināmā iekārtu ar atjaunojamās enerģijas iekārtu. Tādējādi turpinās augļu un dārzeņu ražotāju organizācijām piedāvāto pasākumu klāsts iepriekšējā plānošanas periodā. Jāatzīmē, ka pasākumi līdz šim nav īstenoti dārgāku izmaksu dēļ.</p> <p>Nozarisko intervenču sistēma paredz arī iespēju ražotājiem organizēt atzītas ražotāju organizācijas kaltētu, lobītu pākšu dārzeņu nozarē (KN0713). LV CAP SP papildinājumi nav vajadzīgi.</p> <p>ELFLA finanšu shēma KLP ir paredzēta arī atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanai, lai pašreizējo fosilā kurināmā iekārtu aizstātu ar atjaunojamās enerģijas iekārtu, un energoefektivitātes pasākumu īstenošanai lauksaimniecības nozarē, tādējādi sniedzot atbalstu lauksaimniekiem ilgtspējīgu ieguldījumu veikšanai un stiprinot viņu dzīvotspēju. Lauku attīstības atbalsta ietvaros KLP SP ir iekļauta atsevišķa atbalsta intervence atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanai un pašpatēriņam (LA4.1.4.), kā arī energoefektivitātes uzlabošanai lauku saimniecībās, tādējādi nodrošinot enerģijas ietaupījumus. Tajā pašā laikā ar KLP SP atbalstu tiek veicināta bioloģiskās lauksaimniecības attīstība, kurā netiek izmantoti sintētiskie minerālmēsli. Ar ieguldījumiem saimniecībās tiek veicināta arī precīzu tehnoloģiju izmantošana minerālmēsļu izmantošanas samazināšanai un AAL izmantošanas samazināšanai</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		(LA4.1.2.). Savukārt ar apmācības un demonstrējumu atbalstu tiks veicināta lauksaimnieku izpratne par ilgtspējīgu lauksaimniecības praksi.
Novērojumi attiecībā uz atbalstu vides aizsardzībai, tostarp bioloģiskajai daudzveidībai, un klimatīcību un tās stiprināšanu, un par to, kā palīdzēt sasniegt Savienības vidiskos un klimatiskos mērķus, tostarp tās saistības saskaņā ar Parīzes nolīgumu.		
9	Komisija uzskata, ka plāns liecina par potenciālu efektīvi veicināt šā vispārējā mērķa sasniegšanu.	
10	Komisija norāda, ka plānā ir piedāvātas vairākas attiecīgas atbildes uz vides un klimata problēmām, kas konstatētas Spēcīgo trūkumu, iespēju un draudu analīzē (SVID). Tomēr ir vajadzīgi papildu mērķi, un ir vajadzīgi precizējumi attiecībā uz intervences loģiku un mērķu sasniegšanu (skatīt šā pielikuma daļu "Detalizēti apsvērumi").	Ir veikti labojumi un sniegti skaidrojumi. Katrā detalizētajā apsvērumā un attiecīgajās intervencēs tas ir izskaidrots. Ir veikti uzlabojumi KLP SP 2. iedaļas loģikā, kā arī attiecībā uz sasniedzamiem rādītājiem. KLP SP paredz papildu valsts finansējumu lauku attīstības pasākumu īstenošanai, kas ļauj palielināt šo pasākumu vērienīgumu attiecībā uz mērķa teritoriju vai īstenojamo projektu skaitu. Papildu valsts finansējums tiek piešķirts pasākumiem, kas saistīti ar mežsaimniecību (LA7 un LA8), tādējādi veicinot klimata mērķu sasniegšanu, Natura 2000 meža zemes maksājumiem (LA12) un bioloģiski vērtīgu zālāju apsaimniekošanai (LA10.5), kā arī mākslīgo mitrāju izveidei (LA4.5.) un bioloģiski vērtīgu zālāju atjaunošanai (LA4.6.), tādējādi veicinot bioloģiskās daudzveidības mērķu sasniegšanu, kā arī ieguldījumiem lauksaimniecības saimniecībās, veicinot gan klimata mērķu sasniegšanu, gan citu mērķu sasniegšanu.
11	Komisija uzskata, ka būtu labāk jāizskaidro papildināmība starp nosacījumu sistēmu, ekoshēmām, agrovides un klimata saistībām un citām attiecīgām lauku attīstības un nozaru intervencēm.	Attiecībā uz nozariskajām intervencēm uz ražotāju organizācijām augļu un dārzeņu nozarē attiecas stingrs regulējums saskaņā ar ES tiesību aktiem, padarot ražotāju organizācijām obligātu pienākumu veikt darbības, kas saistītas ar vides pasākumiem: vismaz 15 % no darbības programmas izdevumiem piešķir darbībām, kas saistītas ar vidi, un iekļauj vismaz 3 vai vairāk darbības (Regulas (ES) 2021/2115 50. pants). Tādējādi nozarisko intervencu atbalsta sistēma paredz, ka: <ul style="list-style-type: none"> • tiek īstenoti pasākumi vides jomā, lai samazinātu augļu un dārzeņu ražošanas negatīvo ietekmi uz vidi; • ir paredzēti atbalsta pasākumi, lai veicinātu sadarbību bioloģiskajā lauksaimniecībā (kooperatīvo sabiedrību vai ražotāju organizāciju izveide), tādējādi veicinot bioloģisko produktu ražošanu, turpmāku pārstrādi un eksportu. Arī citas nozares ražotāju organizācijas (RO) varēs pēc izvēles īstenot vides pasākumus un pasākumus, kas saistīti ar bioloģisko lauksaimniecību. KLP SP 3.5. iedaļa ir atjaunināta. KLP SP 3.5. iedaļa tiek atjaunināta, sniedzot detalizētu informāciju par papildināmību starp nozariskajām intervencēm un ekoshēmām, agrovides un klimata saistībām un citām attiecīgām lauku attīstības un nozaru intervencēm.
12	Latvija ir sniegusi informāciju par atbilstību lielākajai daļai ES un valsts vides tiesību aktu. Latvija tiek lūgta papildināt plāna 3.1.4. iedaļu un sniegt informāciju par visiem SPR XIII pielikumā uzskaitītajiem ES tiesību aktiem.	Papildināta 3.1.4. iedaļa ar atsaucēm uz visiem leģislatīvajiem aktiem, kas minēti SPR regulas XIII pielikumā, un tajā ir arī pievienoti paskaidrojumi par to, kuras KLP SP intervences palīdzēs sasniegt šo tiesību aktu mērķus.
13	Latvija tiek stingri mudināta savā plānā ņemt vērā valsts mērķus, kas tiks noteikti pārskatītajā Regulā (ES) 2018/842 (Kopīgo centienu regula) un Regulā (ES) 2018/841 (Regula par zemes izmantošanu, zemes izmantošanas maiņu un mežsaimniecību (LULUCF)) (pārskatījumi, kurus pašlaik apspriež ES likumdevēji), ņemot vērā SPR 120. pantā	Latvijā pašlaik tiek izstrādāti dažādi scenāriji 2030. gada LULUCF mērķrādītāja sasniegšanai. Latvijai nav noteikti saistoši SEG emisiju samazināšanas mērķi lauksaimniecības nozarei, lai sasniegtu KCR mērķi (Kopīgo centienu regula). Gaidāmais Latvijas Klimata likums paredz, ka šādu mērķi valdība noteiks Ministru kabineta noteikumos. Kad šāds lauksaimniecības mērķis tiks noteikts, mēs izvērtēsim pasākumus, kas paredzēti KLP stratēģiskajā plānā un turpmāk, un, ja pašreizējie pasākumi nesasniedz lauksaimniecības mērķi, mēs izstrādāsim papildu pasākumus šī mērķa sasniegšanai un integrēsim tos Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā un KLP stratēģiskajā plānā.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	noteikto juridisko prasību pārskatīt plānu pēc to piemērošanas.	
14	Latvija tiek lūgta arī labāk ņemt vērā prioritārās rīcības plānu (PAF) un turpināt saskaņot ierosinātos intervences pasākumus ar to.	<p>Atjaunināts SO6 apraksts. Lasiet šo atbildi saistībā ar atbildi uz apsvērumu Nr.:48. KLP SP teksts ir pārskatīts. Saikne starp PAF un KLP SP ir izskaidrota (2. iedaļas 2.1. SO6.3. tabula) par pļavu un mežsaimniecības nozari (tostarp skaidrojums par zināšanu pārnesi, konsultāciju pakalpojumiem utt.).</p> <p>Kā norādīts PAF (2021.–2027. gadam), LAP ir iekļauti pasākumi, lai veicinātu prioritāro pļavu dzīvotņu — to mazauglīgo un apaugušo zālāju — aizsardzību un apsaimniekošanu, un īpaša uzmanība būtu jāpievērš iepriekš minētajām Natura 2000 teritorijām, kas ir vissvarīgākās pļavu saglabāšanai. Prioritārās pļavu dzīvotnes atjaunošanai un apsaimniekošanai ir boreālās Baltijas piekrastes pļavas (1630*), Juniperus communis veidojumi uz virsmām vai kaļķainas pļavas (5130), sugām bagātas Nardus pļavas, silikātu substrāti kalnu apgabalos (un pazemes teritorijās kontinentālajā Eiropā).) (6230*). Tas tiks turpināts arī KLP SP, kā minēts šādās intervencēs: LA4.6.; LA10.5.; LA12.</p> <p>Attiecībā uz mežsaimniecības nozari 2. iedaļas SO6.3. tabula papildināta ar šādu informāciju:</p> <p>PAF ir minēts, ka pašlaik ELFLA līdzekļi tiek piešķirti NATURA 2000 mežiem, kuros saimnieciskās darbības ir aizliegtas vai ierobežotas. ELFLA finansējums ir paredzēts arī tam, lai palielinātu mežu īpašnieku un apsaimniekotāju kompetenci un izglītību, kas tiks plānota nākotnē kā daļa no KLP SP. KLP SP sniegs atbalstu zināšanu apmaiņai, informācijas izplatīšanai un konsultāciju pakalpojumiem, veicinot zināšanas un izpratni par dažādiem tematiem, tostarp tiem, kas nosaka klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu nozīmi, saturu un veicamās darbības, klimatam labvēlīgu apsaimniekošanas praksi, resursu un atjaunojamo energoresursu ilgtspējīgu izmantošanu, piesārņotāju emisiju samazināšanu, bioloģisko daudzveidību, dzīvotnēm, normatīvās prasības attiecībā uz dabiskajiem biotopiem, savvaļas floras un faunas aizsardzību, savvaļas putnu aizsardzību, bioekonomiku, ilgtspējīgu mežsaimniecību u. c. Zemkopības ministrijas administrācijas Mežu attīstības fonda ietvaros (ārpus KLP SP finansējuma) tiek īstenots meža nozares atbalsta un zinātniskās pētniecības, sabiedrības informēšanas, izglītības un apmācības programmu un meža īpašnieku projektu finansējums. Pēdējos gados vislielākais atbalsts ir sniegts bioloģiskās daudzveidības zinātniskajiem un monitoringa projektiem, klimata pārmaiņu mazināšanas projektiem, sabiedrības informēšanas projektiem, kā arī citiem projektiem. Latvijas Valsts meža pētniecības institūts “Silava” (ārpus KLP SP finansējuma) ir Latvijas Meža zinātnes centrs, kura galvenais mērķis ir “gūt jaunas zināšanas, kas balstītas uz zinātniskām metodēm, un attīstīt inovatīvas tehnoloģijas, lai veicinātu meža nozares ilgtspējīgu attīstību un konkurētspēju”.</p> <p>Zemkopības ministrijas padotībā esošā institūcija, Valsts meža dienests, uzrauga meža apsaimniekošanu un izmantošanu, kā arī medību regulējošo normatīvo aktu ievērošanu, uzrauga un ievieš meža ugunsgrēkus, kā arī piedalās valsts meža politikas izstrādē un īstenošanā. Valsts mežsaimniecības dienests izveido mikroliegumus meža zemēs un nodrošina uzraudzību saskaņā ar meža apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumiem. Zemkopības ministrijas Valsts akciju sabiedrība “Latvijas Valsts meži” (ārpus KLP SP finansējuma) nodrošina valsts mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, tostarp Natura 2000 teritorijās, kā arī sugu un dzīvotņu atjaunošanu. Mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības arī piedalās meža apsaimniekošanā savu biedru ietvaros tāpat kā jebkurš cits mežsaimnieks.</p>
15	Komisija lūdz Latviju precizēt vai grozīt dažus labus lauksaimniecības un vides apstākļus (LLVS), lai tie pilnībā atbilstu tiesiskajam regulējumam (skatīt šā pielikuma daļu “Sīki izstrādāti apsvērumi”).	LV viedoklis un atbildes par katru LLVS ir izskaidrotas pie katra detalizētā apsvēruma par LLVS.
16	Ņemot vērā SVID analizē konstatētās vajadzības un trūkumus, Latvija tiek aicināta izvirzīt vērienīgākus mērķus, jo īpaši attiecībā uz amonjaka emisiju samazināšanas līmeni, bioloģiskās daudzveidības	Latvija ir izvērtējusi un papildinājusi plānoto vidisko un klimatisko intervencu aprakstus un skaidrojumus. Ir pārskatīti arī visi rezultātu rādītāji, un, ja iespējams, to vērtības ir palielinātas. Jāatzīmē, ka ne visas intervences ir attiecināmas uz lauksaimniecības zemi, tāpēc tās nevar iekļaut rezultātu rādītāju aprēķinā, piemēram, R.20 attiecībā uz amonjaka emisiju samazināšanu var attiecināt tikai uz TM4.5 ekoshēmu, kas ir platībatkarīgais maksājums, bet intervences ieguldījumu nevar ieskaitīt šajā R.20. Tāpat TM4.5

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	<p>saglabāšanu, ainavas īpašību saglabāšanu, ūdens kvalitātes uzlabošanu un augsnes degradācijas samazināšanu. Ir jāprecizē vai jāpārskata dažu klimata un vides pasākumu plānotais budžets un mērķrādītāji. Dažu intervencu darbības jomas precizēšana vai paplašināšana ir vajadzīga arī, lai novērtētu ierosināto piešķirumu nepieciešamajam minimālajam finanšu piešķirumam (norobežojot). Latvijai jāpaskaidro, vai vides un klimata mērķu sasniegšanai ir plānoti citi finansējuma avoti.</p>	<p>mērķa plātība netiek palielināta, ņemot vērā pieejamo un vispārējo finansējuma sadalījumu un neizlietotā finansējuma riskus, jo daļība ekoshēmās ir brīvprātīga. Attiecībā uz ainavas elementiem mēs uzskatām, ka LLVS 8 jau ir augstas pamatprasības, tāpēc mēs neredzam iespēju, ka lauksaimnieki varētu veidot papildu ainavas elementus. Sīkāk skatīt arī atbildi uz 26. apsvērumu.</p> <p>Katrai atbilstošai intervencei ir sniegta informācija par finansējuma piešķirumu un norobežošanu ar citām intervencēm.</p> <p>Lai palielinātu KLP SP vērienu, vairāku lauku attīstības intervencu īstenošanai ir paredzēts papildu finansējums 157 miljonu EUR apmērā, kas palielinās intervencu mērķa vērtības un īsteno tās ilgākā laikposmā. Papildu finansējums ļauj palielināt intervencu vērienīgumu un saņēmēju skaitu un dot lielāku ieguldījumu klimata mērķu sasniegšanā, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, ūdens kvalitātes uzlabošanā, dzīvnieku labturības uzlabošanā un citos KLP konkrētos mērķos.</p> <p>Valsts papildu finansējums ir paredzēts intervences pasākumiem:</p> <p>LA7 Ieguldījumi ilgtspējīgā mežsaimniecībā LA12 Natura 2000 maksājums par mežiem Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās (LA4.1.1.; LA4.1.2.; LA4.1.3.; LA4.1.4.; LA4.1.6. LA10.5 Pļavu dzīvotņu apsaimniekošana LA4.5.Mākslīgu mitrāju izveide LA4.6 Bioloģiskā ziņā vērtīgu pļavu atjaunošana LA4.2. Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē LA17 Apdrošināšanas prēmija</p>
17	<p>Latvija tiek lūgta labāk parādīt plānotās zaļās arhitektūras vērienīgāko vērienu attiecībā uz vidiskajiem un klimatiskajiem mērķiem, izmantojot kvalitatīvus un kvantitatīvus elementus, piemēram, finanšu piešķirumu un rādītājus.</p>	<p>Tika atjaunināta KLP SP 3.1.3. iedaļa, uzlaboti teksti attiecībā uz lauku attīstības pasākumiem un sniegta arī papildu informācija par ekoshēmām, nodrošinot, ka pienākumi pārsniedz pamatnosacījumus (LLVS).</p> <p>KLP vides un klimata mērķi tiks sasniegti, izmantojot labi pārdomātu un pastiprinātu nosacījumu sistēmu, kas radīs optimālu pamatu nosacījumiem, kurus lielākā daļa lauksaimnieku var ievērot un īstenot. Tiks īstenoti arī pilnīgi jauni pasākumi, piemēram, ekoshēmas, un tiks uzlaboti pašreizējie agrovides pasākumi, kā arī paredzētas jaunas saistības.</p> <p>Lielākas investīcijas klimata un vides mērķos salīdzinājumā ar iepriekšējo plānošanas periodu tiks nodrošinātas, nosakot obligātu vides un klimata praksi, kas lauksaimniekiem līdz šim bija brīvprātīga. Tāpat lielākas investīcijas klimata un vides mērķos lauku attīstībā salīdzinājumā ar iepriekšējo plānošanas periodu ar KLP stratēģisko plānu nodrošina atlasīto intervencu izstrāde, jauni vai uzlaboti saistību nosacījumi agrovides pasākumos un rezultātu rādītāju noteikšana.</p>
18	<p>Komisija ņem vērā, ka ir ierosināti daži centieni attiecībā uz atjaunojamās enerģijas ražošanu, bet mudina Latviju pilnībā izmantot SPR paredzētās intervences iespējas, izmantojot tās, lai palielinātu atjaunojamo energoresursu, tostarp biogāzes, ilgtspējīgu ražošanu un izmantošanu iekšzemē. Turklāt Komisija aicina Latviju atbalstīt intervences pasākumus, kas uzlabo barības vielu izmantošanas efektivitāti, aprites pieejas barības vielu izmantošanai, tostarp organisko mēslošanu, kā arī turpmākus pasākumus enerģijas patēriņa samazināšanai.</p>	<p>Saskaņā ar KLP SP RO augļu un dārzeņu nozarē un citās nozarēs ietver vides intervences, tostarp intervences, kuru mērķis ir uzlabot energotaupības, energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu izmantošanu, samazināt vides risku, kas saistīts ar izejvielu izmantošanu, tostarp augu aizsardzību un mēslošanas līdzekļiem, kūsmēsliem utt. Konkrētie atbilstīgie pasākumi un to saistības tiks precizētas valsts tiesību aktos. KLP SP papildinājumi nav vajadzīgi.</p> <p>Lauku attīstības atbalsta ietvaros KLP SP ir iekļauta atsevišķa atbalsta intervence atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanai un pašpatēriņam (LA4.1.4.), kā arī energoefektivitātes uzlabošanai lauku saimniecībās, tādējādi nodrošinot enerģijas ietaupījumus. Tajā pašā laikā ar KLP SP atbalstu tiek veicināta bioloģiskās lauksaimniecības attīstība, kurā netiek izmantoti sintētiskie minerālmēsli. Ar ieguldījumiem saimniecībās tiek veicināta arī precīzu tehnoloģiju izmantošana minerālmēsli izmantošanas samazināšanai un AAL izmantošanas samazināšanai (LA4.1.2.). Savukārt ar apmācības un demonstrējumu atbalstu tiks veicināta lauksaimnieku izpratne par ilgtspējīgu lauksaimniecības praksi.</p> <p>Intervences pasākumi efektīvākai barības vielu izmantošanai ir plānoti arī ekoshēmu ietvaros — TM4.2. paredz veicināt ekoloģiski nozīmīgu platību audzēšanu, tostarp tādu kultūraugu audzēšanu, kas palīdz uzlabot barības vielu izmantošanas efektivitāti, sniedzot</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		arī iespēju optimizēt augsnes kvalitāti un tās reakciju, tādējādi uzlabojot barības vielu apriti šādās platībās; TM4.5 paredz veicināt precīzu tehnoloģiju izmantošanu šķidro kūtsmēsļu un minerālmēsļu izmantošanai, ņemot vērā vajadzību pēc slāpekļa, kas paredzēts mēslošanas plānā.
Apsvērumi par sociālekonomiskās struktūras stiprināšanu lauku apvidos		
19	Komisija uzskata, ka plāns var nedot efektīvu ieguldījumu lauku apvidu sociālekonomiskās struktūras stiprināšanā. Lai gan Komisija pozitīvi vērtē to, ka finanšu piešķirums sabiedrības virzītai vietējai attīstībai (LEADER) ievērojami pārsniedz tiesību aktos noteikto minimumu (8,9%), sociālās iekļaušanas un pamatpakalpojumu uzlabojumi, šķiet, tiek atbalstīti tikai LEADER intervences ietvaros. Latvija tiek aicināta sīkāk izklāstīt, kā un ar kādiem ES fondiem vai valsts instrumentiem tā risinās lauku iedzīvotāju vajadzības.	<p>Ir precizēta KLP SP 4.5. iedaļa, sniegta papildu informācija par ERAF, ESF, ANM un TPF fondu ieguldījumiem un papildināmību ar KLP SP. Lai nodrošinātu norobežošanu, ir plānots, ka nodalīšana tiks plānota galvenokārt ar KLP SP intervences īstenošanas metodi — ELFLA atbalstam tiks piemērota LEADER vai sabiedrības virzītas vietējās attīstības pieeja. Papildināmība ir definēta vietējās attīstības stratēģijā. Maksājumu aģentūra jau projekta iesniegšanas brīdī veic pārbaudi, arī projekta grāmatvedības sistēmā, lai pārliecinātos, ka par vieniem un tiem pašiem ieguldījumiem netiek saņemts divkārtš atbalsts.</p> <p>Attiecībā uz Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmu 2021.–2027. gadam. (turpmāk — programma 2021.–2027. gadam) plānotās investīcijas sociālās iekļaušanas veicināšanai tiek nodrošinātas mazāk attīstīto reģionu līmenī, t. i., tā paredz atbalsta pieejamību lauku apvidu iedzīvotājiem, ieguldījumu ietvaros netiek plānota īpaša mērķgrupa “lauku apvidu iedzīvotāji”, jo atbalsts ir plānots visiem Latvijas iedzīvotājiem. Visas 2021.–2027. gada programmas investīcijas ir plānotas kā atbalsts mazāk attīstītiem reģioniem, kas nozīmē, ka atbalsts tiks sniegts arī lauku apvidu iedzīvotājiem.</p> <p>Ņemot vērā to, ka pasākums, kas sākotnēji paredzēts saskaņā ar LEADER saistībā ar īsām piegādes ķēdēm pārskatītajā KLP SP versijā, ir paredzēts kā atsevišķa atbalsta intervence, 7,2% tiek piešķirti sabiedrības virzītai vietējai attīstībai (LEADER).</p>
20	Lai gan Latvija iesniedza visaptverošu SVID un vajadzību novērtējumu attiecībā uz dzīvnieku labturību, attiecīgās vajadzības intervences pasākumos tiek risinātas tikai daļēji. Komisija pauž bažas, jo tā uzskata, ka plānā dzīvnieku labturība tiek uzskatīta par zemu prioritāti. Latvija tiek mudināta pārskatīt intervences stratēģiju, jo īpaši cūkkopības nozarē, lai uzlabotu saimniecību bioloģisko drošību un veicinātu cūku turēšanu ar veselām astēm, kā arī dzīvnieku turēšanu neierobežotās sistēmās (dējējvistas, sivēnmātes un teļi).	<p>Šis risinājums ir apspriests ar nevalstiskajām organizācijām, tomēr tās neatbalsta augstāku labturības prasību īstenošanu, jo tas ietekmē nozares jau tā trauslo ekonomisko situāciju. Turklāt, piešķirot prioritāti noteiktajām vajadzībām saskaņā ar objektīviem kritērijiem, mēs secinājām, ka dzīvnieku labturība salīdzinājumā ar citām vajadzībām KLP stratēģiskajā plānā nav atzīta par augstas prioritātes jautājumu.</p> <p>Lai mudinātu lauksaimniekus īstenot paaugstinātās labturības prasības, KLP SP nodrošina atsevišķu atbalsta intervenci LA4.1.3. Vienlaikus veicinot augstāku labturības prasību ieviešanu cūku fermās, intervence ietver obligātu nosacījumu jaunas saimniecības celtniecībai vai esošās saimniecības atjaunošanai, lai palielinātu cūkām nepieciešamo platību par 20% virs platības, uz kuru attiecas minimālās prasības.</p> <p>Tomēr stratēģiskajā plānā mēs esam paredzējuši vairākas iespējas attiecībā uz dzīvnieku labturību un biodrošību, izmantojot investīciju pasākumus (piemēram, biodrošības mājokļu u.c. jomā), kā arī zināšanu pārneses pasākumus kā daļu no preventīviem pasākumiem. Ir veikti uzlabojumi SM9 intervences loģikā, lai sīkāk aprakstītu saikni starp SVID un atlasītajām atbalsta intervencēm. Ir papildināti arī attiecīgie pasākumu apraksti, uzsverot dzīvnieku labturības un biodrošības aspektus.</p> <p>Ir pārskatīta un uzlabota intervences stratēģija KLP stratēģiskā plāna 2.1. iedaļā (SO9.4.).</p>
21	Konkrētā mērķa Nr. 7 intervences stratēģija un paaudžu maiņas stratēģija ir jāstiprina, sniedzot skaidrojumus par to, kā ar plāna intervencēm tiks risinātas apzinātās vajadzības, jo īpaši saistībā ar piekļuvi zemei un kapitālam, infrastruktūrai, konkurētspēju, nodokļu stimuliem un ieguldījumiem, un kāda ir mijiedarbība ar valsts pasākumiem.	Informācija par paaudžu maiņas stratēģiju tika atjaunināta 3.2. iedaļā, iekļaujot informāciju par piekļuvi zemei un kapitālam, infrastruktūru, konkurētspēju, nodokļu atvieglojumiem un ieguldījumiem.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
22	Plānā nav ievērots nepieciešamais minimālais finanšu piešķirums atbalstam jaunajiem lauksaimniekiem (SPR 95. pants). Latvija tiek lūgta pārskatīt savu finanšu plānošanu, lai nodrošinātu atbilstību.	Tika pārskatīts KLP finanšu plāns un finansējums attiecīgajām intervencēm, lai nodrošinātu nepieciešamo minimālo finanšu piešķirumu atbalstam jaunajiem lauksaimniekiem (SPR 95. pants).
Apsvērumi par zināšanu, inovācijas un digitalizācijas veicināšanu un apmaiņu lauksaimniecībā un lauku apvidos		
23	Pārejai uz noturīgāku un ilgtspējīgāku lauksaimniecību un lauku apvidiem ir vajadzīgi ievērojami centieni konsultāciju, apmācības un inovācijas jomā. Komisija aicina Latviju stiprināt savu zināšanu un inovācijas stratēģiju un jo īpaši veicināt zināšanu apmaiņu un sinerģiju Lauksaimniecības zināšanu un inovāciju sistēmā (AKIS), lai novērstu tās sadrumstalotību (skatīt šā pielikuma daļu "Detalizēti apsvērumi").	Pēc Lauksaimniecības zināšanu un inovāciju sistēmas (AKIS) izveides tiek nodrošināta zināšanu plūsma starp atsevišķām personām, organizācijām un iestādēm, kas rada un izmanto zināšanas lauksaimniecībā un ar to saistītās jomās, tādējādi stiprinot saikni starp pētniecību un praksi. AKIS sistēmas organizatoriskā struktūra un apraksts par to, kā konsultāciju pakalpojumu sniedzēji, pētniecības un KLP tīklu nodrošinātāji sadarbosies AKIS sistēmā, kā arī sniegto inovācijas atbalsta pakalpojumu apraksts ir minēts KLP SP 8. nodaļā.
24	Komisija atzinīgi vērtē Latvijas stratēģiju par digitalizāciju lauksaimniecībā un lauku apvidos. Tajā pašā laikā Komisija aicina Latviju kvantificēt tās mērķu vērienīgumu attiecībā uz attiecīgajām intervencēm. Latvija tiek arī mudināta sīkāk pievērsties digitālās plaisas jautājumiem un apsvērt konkrētas sinerģijas ar citiem ES valsts finansēšanas instrumentiem, kas paredzēti digitalizācijai lauksaimniecībā un lauku apvidos.	Ir pārskatīta stratēģiskā plāna 8.5. iedaļa par Latvijas lauksaimniecības un lauku apvidu digitalizācijas stratēģiju, ir iekļauts sīkāks pārskats par kohēzijas politikas programmu un Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta finansēšanas instrumentu. Kā arī 8.5. iedaļā ir iekļauta atsauce uz 4.5. iedaļu attiecībā uz līdzekļiem, kas iekļauti papildināmības un demarkācijas tabulā attiecībā uz digitālo lauksaimniecību un lauku attīstību.
Informācija par ieguldījumu zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanā un atbilstību tiem		
25	Komisija pauž nožēlu par to, ka Latvija nav izmantojusi iespēju norādīt nacionālās vērtības visiem attiecīgajiem zaļā kursa mērķrādītājiem. Tomēr Komisija atzinīgi vērtē sniegto kvalitatīvo aprakstu un dažos gadījumos kvantitatīvās aplēses par to, kā plāna intervences palīdzēs sasniegt zaļā kursa mērķrādītājus, kas ietverti stratēģijā "No lauka līdz galdam" un Biodaudzveidības stratēģijā (COM(2020) 380 final).	Latvijā nav noteiktas valsts vērtības zaļā kursa mērķu īstenošanai. Zaļā kursa mērķi katrai dalībvalstij nav definēti, jo tie ir ES mērķi. Tomēr mēs esam ņēmuši vērā šos ES mērķus un apstiprinām, ka KLP veicinās šo mērķu sasniegšanu, tāpēc esam orientējoši izklāstījuši, ko mēs varam sasniegt ar KLP stratēģiskajā plānā iekļautajiem pasākumiem. Šāds visu sešu zaļā kursa mērķu apraksts tika iekļauts Latvijas KLP stratēģiskajā plāna projekta 2.3.3. iedaļā un ir nedaudz atjaunināts, ņemot vērā jaunākās izmaiņas intervencēs.
26	Komisija uzsver, cik svarīgi ir galvenie zaļā kursa mērķrādītāji attiecībā uz pesticīdu lietošanu, barības vielu zudumu, bioloģisko lauksaimniecību un ainavas iezīmēm ar lielu daudzveidību, lai sasniegtu KLP konkrētos mērķus un stratēģiju "No lauka līdz galdam", un prasa Latvijai kvantificēt valsts	Mēs esam ņēmuši vērā šos ES mērķus un atzīmējam, ka KLP veicina šo mērķu sasniegšanu. Tas tiks panākts, izmantojot pastiprinātu nosacījumu sistēmu, kā arī intervences saskaņā ar ekoshēmām un agrovidi. KLP stratēģiskajā plāna 2.3.3. iedaļā ir izklāstītas un izskaidrotas vērtības, ko varam sasniegt ar KLP stratēģiskajā plānā iekļautajiem pasākumiem. Attiecībā uz rezistenci pret antimikrobiālajiem līdzekļiem (AMR) LV precizē, ka LV ir zemi AML pārdošanas dati un dati par AML izmantošanu vēl netiek vākti. Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra Regula (ES) 2019/6 par veterinārajām zālēm

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	<p>ieguldījumu visu zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanā.</p> <p>Rezistence pret antimikrobiālajiem līdzekļiem (AMR): Komisija norāda, ka pretmikrobu vielu izmantošana Latvijā ir zema. Latvija sniedza kvalitatīvu aprakstu par to, kā plāns palīdzēs sasniegt saistīto ES zaļā kursa mērķrādītāju par antimikrobiālo līdzekļu pārdošanas samazināšanu. Ņemot vērā dzīvnieku un sabiedrības veselības nozīmi un to, cik svarīgi ir saglabāt lauksaimniecības spēcīgo pozīciju attiecībā pret patērētājiem, Komisija mudina Latviju pastiprināt dažas prasības, lai nodrošinātu, ka tiek saglabāts zemais izmantošanas līmenis.</p>	<p>Latvijā tiek piemērota no 2022. gada 28. janvāra. Regula 2019/6 un tās īstenošanas akti nosaka būtiskus ierobežojumus antimikrobiālo līdzekļu izmantošanai dzīvniekiem, kas arī nodrošinās antimikrobiālo līdzekļu zemu pārdošanu un lietošanu ilgtermiņā. Saskaņā ar šo regulu tiek izstrādāta grāmatvedības datu sistēma par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu. Latvija pašlaik izstrādā starpnozaru plānu par rezistenci pret antimikrobiāliem līdzekļiem veselības jomā 2022.–2027. gadam, kas turpina iepriekšējā “Viena veselība” antimikrobiālās rezistences plānā paredzētos pasākumus un paredz jaunus pasākumus, lai ierobežotu AMR radīto apdraudējumu, tostarp pasākumus, lai ilgtermiņā nodrošinātu antimikrobiālo līdzekļu zemu (mazu) patēriņu (tirdzniecību un lietošanu) gan produktīvajiem dzīvniekiem, gan mājdzīvniekiem. Tā rezultātā plānotās darbības KLP SP ietvaros un ārpus tās ļautu orientējoši nodrošināt, ka Latvijas NILL atsaucis punkts nepalielinās (vai neliels pieaugums — ne vairāk kā 10 %).</p>
	<p>Pesticīdi: Latvija ir sniegusi kvalitatīvu aprakstu un dažas kvantitatīvas aplēses par plāna ieguldījumu zaļā kursa mērķrādītāju sasniegšanā attiecībā uz ķīmisko pesticīdu lietošanas un riska samazināšanu. Komisija norāda, ka Latvija ir iekļāvusi vairākus attiecīgus intervences pasākumus, kuriem ir ievērojams potenciāls palīdzēt sasniegt mērķrādītājus. Tā aicina Latviju sniegt turpmāku pārlicību par plānotajām darbībām, jo īpaši attiecībā uz visbīstamāko vielu risku un izmantošanu, un kvantitatīvi novērtēt tās centienus valsts līmenī.</p>	<p>Tiks ievērojami uzlabota informācijas vākšana par augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu, tostarp par visbīstamākajiem pesticīdiem. Ja pašlaik informācija tiek sniegta/saņemta tikai par pesticīdu pārdošanas apjomu un to sniedz tikai pesticīdu tirgotāji, ekoshēmas nodrošinās, ka informāciju par pesticīdu lietošanu sniedz/savāc arī jebkurš lietotājs, izmantojot elektronisku sistēmu. Pesticīdu lietošanas izsekojamība no tirdzniecības vietas līdz izmantošanai laukā nodrošinās piesardzīgāku un racionālāku lietošanu.</p> <p>Augu aizsardzības līdzekļu lietošanas riski tiks mazināti, nodrošinot atbilstību attiecīgajiem standartiem tādas nosacījumu sistēmas ietvaros kā LLVS4, saskaņā ar kuru ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu lietošana ūdenstecēs būs aizliegta, SMR7 un SMR8 jāievēro augu aizsardzības līdzekļu pareiza laišana tirgū un ilgtspējīga izmantošana.</p> <p>Latvijas KLP stratēģiskajā plānā būs iekļautas arī vairākas vidiskās un klimatiskās intervences, kas aizlieds vai ierobežos augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu. Piemēram:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lauksaimniecības un vides pasākumā saskaņā ar LA10.1 “zaļās joslas”; LA10.5 pļavu dzīvotņu apsaimniekošana un LA11 bioloģiskā lauksaimniecība — augu aizsardzības līdzekļu un mēslošanas līdzekļu izmantošana ir aizliegta. - ekoshēmas TM4.2. “ekoloģiski nozīmīgā platība”, kur augu aizsardzības līdzekļu izmantošana atbalstāmajā platībā ir aizliegta minētās kultūras audzēšanas laikā. - ekoshēma TM4.5 “Slāpekļa un amonjaka emisijas un piesārņojumu samazinoša lauksaimniecības prakse” lauksaimniekam jāveic uzskaitē par augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu teritorijā, par kuru iesniegts pieteikums. Vajadzība izmantot augu aizsardzības līdzekļus būtu jābalsta uz regulārām lauka pārbaudēm, lai uzraudzītu kaitīgo organismu parādīšanos, un atjaunināta informācija par augu aizsardzības līdzekļu lietošanu, to veidiem, daudzumiem un lietošanas datumiem būtu jāpaziņo, izmantojot elektronisku sistēmu. Nākotnē lauksaimniekam būs jāņem vērā prognozes, ko kompetentā iestāde sniegusi no jaunās lēmumu pieņemšanas atbalsta sistēmas (LAS) par kaitīgo organismu attīstību. Šīs prognozes tiks sagatavotas elektroniskā sistēmā, un brīdinājumi būs pieejami lauksaimnieku elektriskajās iekārtās. LAS brīdinājuma modeļi zinātniski balstīsies uz kaitīgā organisma bioloģiju. Vissvarīgākais LAS elements ir pašreizējie meteoroloģiskie dati, tāpēc šīs prognozes ir tik precīzas un lauksaimnieki uz tām var paļauties. LAS izslēdz nevajadzīgu un apšaubāmu pesticīdu izsmidzināšanu, un lauksaimniekam turpmāk būs jāievēro LAS sniegtās instrukcijas. Šāda brīdināšanas sistēma samazinās to, ka lauksaimnieki pesticīdus izmanto preventīviem mērķiem. Tas samazina nevajadzīgu izsmidzināšanu un pesticīdu lietošanu kopumā. <p>Tiks ievērojami uzlabota informācijas vākšana par augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu. Ja pašlaik informācija tiek sniegta/saņemta tikai par pesticīdu pārdošanas apjomu un to sniedz tikai pesticīdu tirgotāji, ekoshēmas nodrošinās, ka informāciju</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>par pesticīdu lietošanu sniedz/savāc arī jebkurš lietotājs, izmantojot elektronisku sistēmu. Pesticīdu lietošanas izsekojamība no tirdzniecības vietas līdz izmantošanai laukā nodrošinās piesardzīgāku un racionālāku lietošanu.</p> <p>Atbalsts bioloģiskajai praksei samazinās arī jomas, kurās tiek izmantoti sintētiskie augu aizsardzības līdzekļi</p>
	<p>Barības vielu zudumi: Komisija atzinīgi vērtē Latvijas nodomu samazināt barības vielu zudumus. Latvija ir plānojusi līdz 2027. gadam samazināt minerālmēsļu 6 izmantošanu par 19 %. Tomēr Latvija tiek aicināta pastiprināt ierosinātos pasākumus, lai samazinātu barības vielu zudumus vidē, tādējādi nodrošinot šo izmaiņu virzienu praksi, lai palīdzētu sasniegt kopējo ES mērķi un ņemtu vērā tā ieguldījumu Baltijas jūras stāvokļa uzlabošanā.</p>	<p>Barības vielu zudumi: "Tādi standarti kā augsnes segums, kas iekļauts LLVS6, un buferjoslas un laukmales saskaņā ar LLVS8 palīdzēs mazināt barības vielu zudumus. Papildus tam ir arī ekoshēmas TM4.1 un TM4.7, kurām būs jānodrošina augstākas prasības (lielāks aramzemes īpatsvars) attiecībā uz augsnes segumu.</p> <p>Tāpat lauksaimniekiem būs jāveic mēslošanas plānošana saskaņā ar valsts tiesību aktiem, bet, piesakoties uz atbalstu TM4.5 ekoshēmā, viņiem būs jāizpilda atbilstības nosacījumi, ka vajadzīgais mēslošanas līdzekļu daudzums tiek aprēķināts elektroniskajā sistēmā, ņemot vērā vienotu metodi, un informācija par izmantotajiem mēslošanas līdzekļiem un to daudzumiem ir regulāri jāsniedz elektroniskā sistēmā. Mēslošanas plānošana attieksies arī uz lauksaimniekiem, kas atrodas ārpus noteiktās nitrātu platības, ja viņi piesakās uz ekoshēmu. TM4.2 mērķis ir arī veicināt slāpekli piesaistošu kultūraugu un pākšaugu audzēšanu, kā arī dot iespēju neitralizēt skābās augsnes, optimizējot augsnes kvalitāti un tās reakciju, tādējādi uzlabojot barības vielu cirkulāciju šajos apgabalos un samazinot barības vielu zudumus.</p> <p>Tiks īstenotas arī aktīvākas konsultācijas un lauksaimnieku izglītošana par labas prakses īstenošanu, līdzsvarotu mēslošanas plānu izstrādi, augsnes auglības nodrošināšanu un ražas uzlabošanu. Šādi agrovīdes intervences pasākumi ir LA11 "Bioloģiskā lauksaimniecība", kuru mērķa platība ir 368 000 ha, LA 10.1. "Zaļās jostas", kuru mērķa platība ir 6,410 ha un LA.10.5. "Zālaugu biotopu apsaimniekošana", kuras mērķa platība ir 69,144 ha, dos kopīgu ieguldījumu barības vielu samazināšanas ierobežošanā, jo saskaņā ar intervences prasībām sintētiskie minerālmēsli tajos netiks izmantoti.</p> <p>KLP intervencu iespējamā ietekme uz minerālmēsļu patēriņa samazināšanu tika pārrēķināta, ka prognozētais minerālmēsļu patēriņa samazinājums būs ievērojams.</p>
	<p>Bioloģiskā lauksaimniecība: Komisija atzinīgi vērtē bioloģiskās lauksaimniecības platības plānoto palielināšanu par 20 % no lauksaimniecības platības, ko izmanto bioloģiskajai lauksaimniecībai līdz 2027. gadam.</p>	<p>Latvija atzīst bioloģiskās lauksaimniecības nozīmi.</p>
	<p>Ainavas iezīmes ar augstu daudzveidību: Komisija atzinīgi vērtē Latvijas plānus risināt vajadzību palielināt ainavas iezīmes, izmantojot ekoshēmas un agrovīdes intervences, taču uzskata, ka Latvijai ir vēl vairāk jāprecizē un jāpalielina savi mērķi.</p>	<p>Ainavas iezīmes ar lielu daudzveidību:</p> <p>"Saskaņā ar informāciju, kas sniegta EK dienestu darba dokumentos "Ieteikumi dalībvalstīm to kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskajiem plāniem" (SWD(2020)846) un "Komisijas ieteikums par Latvijas KLP stratēģisko plānu" (SWD(2020)386), Latvijas lauksaimniecības zemes īpatsvars ar dažādām ainavas iezīmēm ir 16,8 %, kas ir augstākais ES dalībvalstu vidū un pārsniedz ES 2030. gada mērķi par 10 % lauksaimniecības zemes ar dažādām ainavas iezīmēm.</p> <p>Saskaņā ar informāciju, kas iekļauta ES Biodaudzveidības stratēģijā 2023. gadam, platības, kurās ir ļoti daudzveidīgas ainavas iezīmes, cita starpā ietver buferjoslas, rotācijas vai nerotācijas papuves, dzīvžogus, neienesīgus kokus, terases un dīķus. Latvija to ir ņēmusi vērā un jau ir iekļāvusi prasības attiecībā uz šādu elementu izveidi stāvokļa sistēmas LLVS 4 un LLVS 8 standartos.</p> <p>Turklāt vides un klimata pasākumi ir plānoti arī, lai izveidotu ainavas elementus, t. i.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ekoshēma TM4.2. "Ekoloģiski nozīmīga platība", kuras ietvaros ir plānots izveidot zaļmēslojuma augu aizņemtu papuvi, pārsniedzot obligāto LLVS 8 proporciju. - Lauksaimniecības un vides intervence LA10.1 "Zaļās joslas", kuras ietvaros plānots izveidot papildu neproduktīvas joslas un plašākas buferjoslas, kā paredzēts LLVS 8. Plānots, ka šī intervence dos ieguldījumu arī rezultātu rādītājā R.31. <p>Turklāt, sniedzot atbalstu bioloģiskās ražošanas praksei, tiks veicināts, ka tajās tiek radītas bioloģiski apsaimniekotas papuves 9 000 ha apmērā un šajās teritorijās netiek izmantoti ķīmiskie augu aizsardzības līdzekļi.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	<p>Platjosla lauku apvidos: Komisija norāda, ka Latvija plāno līdz 2027. gadam sasniegt mērķi nodrošināt piekļuvi ātrdarbīgam internetam visām mājāsaimniecībām lauku apvidos ar citiem finansējuma avotiem.</p>	<p>Latvijai dabiski raksturīga mozaīkas ainava, kā aprakstīts SO6 situācijas analīzes 182., 183. un 185. punktā. Mēs arī norādām, ka lauksaimnieciskās darbības jomā zālaugu apsaimniekošanas nosacījumi ietver nosacījumu, ka ir atļauts atstāt neskartas platības, kas ir arī ainavas elementi, līdzīgi buferjoslām, jo šajās teritorijās netiek izmantoti augu aizsardzības līdzekļi un tās ir papildu dzīvotnes savvaļas apputeksnētājiem, kukaiņiem un putniem.</p> <p>Saskaņā ar Elektronisko sakaru nozares attīstības plānu 2021.–2027. gadam (“plāns”) investīciju iztrūkums pēdējās jūdzes infrastruktūrai svārstās no ~ 50 miljoniem EUR atkarībā no valsts vēlamā “pēdējās jūdzes” scenārija (publiski pārvaldīta infrastruktūra, optiskā tīkla infrastruktūras nodrošināšana tikai galvenajiem sociālekonomiskajiem virzītājspēkiem: izglītības, veselības un kultūras iestādes) līdz 957 miljoniem euro (privāti pārvaldīta infrastruktūra, kas nodrošina vismaz 100 Mbit/s ātrumu visiem iedzīvotājiem) un 5G atbalsta infrastruktūru Via Baltica koridorā 13,2 miljonu euro apmērā un Rail Baltica koridora 3,7 miljonu euro apmērā. Pētniecība (Pētījums par Eiropas Savienības fondu ieguldījumiem no 2021.–2027. gada plānošanas perioda priekšnosacījumu izpildei (pieejams šeit: https://www.sam.gov.lv/lv/petijumi)), pamatojoties uz kuru tika izstrādāts komunikāciju nozares attīstības plāns. Tā kā neviens elektronisko sakaru operators aptaujas laikā nesniedza informāciju, netika iegūta informācija par elektronisko sakaru operatoru attīstības plāniem, tāpēc ieguldījumu nepietiekamības aprēķins ietver arī daļu no privātajiem ieguldījumiem. Saskaņā ar Satiksmes ministrijas sniegtajiem paskaidrojumiem platjoslas infrastruktūras attīstībai ir apzināti šādi potenciālie finansējuma avoti, kas ir savstarpēji papildinoši un nodrošinās virzību uz plāna mērķa sasniegšanu: Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Atvērto tīklu un noturības mehānisms, Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments (EISI), valsts un pašvaldību budžeti, privātie ieguldījumi.</p> <p>Plāna mērķis ir atvieglot pāreju uz ļoti augstas veiktspējas elektronisko sakaru tīkliem, kas spēj nodrošināt galalietotājiem interneta piekļuves pakalpojumus vismaz 100 Mbit/s apmērā gan pilsētās, gan lauku apvidos. Plānā uzsvērta nepieciešamība nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi informācijai un telekomunikāciju pakalpojumiem, tostarp platjoslas internetam, visā valsts teritorijā, galvenokārt attīstot piekļuvi šiem pakalpojumiem lauku apvidos un attālos centros ar zemākām satiksmes iespējām. Plāna II pielikumā ir izklāstīti 1. darbības rezultāti. Rādītāji 2025. un 2027. gadam ar platjoslas izvēršanu vismaz 100 Mb/s (75 % Latvijas mājāsaimniecību); 2. Nepārtraukts 5G pārklājums VIA Baltica un Rail Baltica koridoros (100 % no VIA Baltica un Rail Baltica koridoru automaģistrālēm), 3. Tika veikta 4G un 5G pārklājuma kartēšana (100 % no Latvijas teritorijas). Turklāt darbības rādītāja vērtība elektronisko sakaru tīkla infrastruktūras attīstībai vidējās jūdzes un pēdējās jūdzes attīstībai ir noteikta attiecīgi 2550 un 6000 mājāsaimniecību līdz 2025. un 2027. gadam, tostarp Latvijas 2021. gada darbības programmas. — 2027. punkts saskaņā ar 1.4.1. punktu. VAM “Digitālās savienojamības uzlabošana” (1.4.1.3. pasākums “Nākamās paaudzes tīkla attīstība lauku apvidos (vidēja jūdzes)”), ko finansēs attiecīgi no ERAF fonda 420 un 1400 mājāsaimniecībām.</p>
Detalizēti apsvērumi		
1. STRATĒGISKAIS NOVĒRTĒJUMS 1.1. Veicināt gudru, konkurētspējīgu, noturīgu un daudzveidīgu lauksaimniecības nozari, nodrošinot ilgtermiņa nodrošinātību ar pārtiku 1.1.1. Konkrētā mērķa Nr. 1 stratēģiskais novērtējums		
27	<p>Papildus novērojumiem par pārdalošajiem maksājumiem šā pielikuma daļā “Galvenie jautājumi” pārskatā par to, kā tiek risināts mērķis par taisnīgāku ienākumu atbalsta sadali un efektīvāku un lietderīgāku novirzīšanu (“pārdalīšanas stratēģija”) saskaņā ar plāna 3.4. iedaļu, būtu ne tikai jānorāda, ka ir risinātas pārdalošās vajadzības, bet arī tas, ka tās ir pietiekami risinātas. Lai pamatotu stratēģijas pietiekamību un visu ienākumu atbalsta instrumentu konsekvenci, ir vajadzīga kvantitatīva analīze, kas</p>	<p>Latvija ir ņēmusi vērā Komisijas komentārus un uzlabojusi pārdales stratēģiju gan attiecībā uz vienkāršāku un aptverošāku pārdales vajadzību un intervences stratēģijas aprakstu, gan arī ar fizisku atbalsta summas palielināšanu, kas noteikta pārdales vajadzību apmierināšanai, sīkāku skaidrojumu sk. Atbildē par 5. apsvērumā.</p> <p>TM2 finansējums ir palielināts no 7,9 % līdz 9,0 %.</p> <p>Finanšu piešķirums TM1.3 ir EUR 37,7 miljoni. Mazo lauksaimnieku maksājuma daļa, kas rada tiešu pārdales efektu, ir 18,8 miljoni euro.</p> <p>No TM1 summas atņēma 18,9 miljonus, kas nepieciešami TM2 palielinājumam.</p> <p>Lai gan naudas palielinājums ir piešķirts maksājumiem, kas veicina pārdalošo mērķu sasniegšanu, mēs esam koriģējuši TM2 vienību summas par hektāriem dažāda lieluma saimniecībām (attiecīgi 3–30 ha un 30–100 ha), lai šis palielinājums neietekmētu iepriekš plānoto R6.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	<p>parāda visu attiecīgo ienākumu atbalsta instrumentu kopējo ietekmi uz tiešajiem maksājumiem par hektāru un ienākumiem uz darba vienību pēc fiziskā lieluma (piemēram, izmantojot lauku saimniecību grāmatvedības datu tīklu (FADN)). Latvija tiek lūgta sniegt vairāk pierādījumu, lai pamatotu pārdales stratēģiju, jo īpaši attiecībā uz dažādajām atlasītajām CRISS robežvērtībām un to vienību summām.</p>	
28	<p>Attiecībā uz tiešo maksājumu maksimuma noteikšanu, lai gan Latvija atzinīgi vērtē šā pielikuma daļā "Galvenie jautājumi" minēto pieeju, tā tiek mudināta sniegt vairāk informācijas par ierobežošanas paredzamo ietekmi saistībā ar pamatojumu atkāpei no CRISS minimālā piešķiruma 10 % apmērā.</p>	<p>Skatīt atbildi uz 123. apsvērumu.</p>
29	<p>Komisija atzinīgi vērtē Latvijas nodomu turpināt savu riska pārvaldības shēmu saskaņā ar lauku attīstību un plānotajām nozaru intervencēm, lai pārvarētu vai novērstu riskus. Tomēr Latvijai tiek lūgts sniegt detalizētāku pārskatu par situāciju attiecībā uz riskiem lauksaimniecībā, tostarp tirgus riskiem, un par to, kā tie tiks risināti, izmantojot Plāna intervences pasākumus un valsts instrumentus (attiecīgā gadījumā).</p>	<p>SO1 2.1. iedaļa. Stratēģiskā plāna 1.5. punkts ir pabeigts, sniegts sīkāks pārskats par situāciju attiecībā uz riskiem lauksaimniecībā un attiecīgajām intervencēm.</p> <p>Sīkāks risku apraksts ir sniegts SO1 (85.–133. punkts) un SO 2 situācijas aprakstā. Latvija SM3 situācijas analīzē jau ir sniegusi detalizētu informāciju par lauksaimniecības riskiem, tostarp tirgus riskiem: 33., 35., 47., 63., 66., 71., 73., 98., 101., 106., 113., 118., 119., 123., 125., 128., 129., 130., 131., 134., 135., 137. un 139. punkts. LV ir sniegusi informāciju gan par dabiskajām ražas svārstībām, pasaules tirgus svārstībām un satricinājumiem, politikas izmaiņām un politiskajiem ekonomiskajiem faktoriem, kas ietekmē lauksaimnieku ienākumus, gan arī par starptautiskās tirdzniecības liberalizācijas procesiem, kas saasina konkurenci ne tikai ārējos tirgos, bet arī ES iekšējā tirgū.</p> <p>Pēc atkārtotām diskusijām ar nozari un ņemot vērā to, ka nevienā no 2012. – 2018. pārskata gadiem RO neizvēlējās īstenot pasākumus, kas saistīti ar krīžu novēršanu un pārvarēšanu, tika nolemts no KLP SP svītrot krīzes novēršanas un riska pārvaldības intervences (kopfondu izveide, augļu dārzu pārstādīšana, izņemšana no tirgus bezmaksas izplatīšanai, priekšlaicīga ražas novākšana, ražas nenovākšana, trešo valstu sanitāro un fitosanitāro prasību ieviešana un pārvaldība Savienības teritorijā, krājumu atjaunošana pēc piespiedu nokaušanas veselības apsvērumu dēļ vai dabas katastrofu izraisīta kaitējuma dēļ), lai ražotāju organizāciju ierobežotie resursi koncentrētos uz ierobežotu skaitu intervences pasākumu. Turklāt šādi pasākumi jau ir paredzēti lauku attīstības intervencu ietvaros. Tāpēc pasākumi, kas saistīti ar krīžu novēršanu un pārvarēšanu, netiks paredzēti nozaru intervencu ietvaros.</p> <p>Stratēģiskā plāna tekstā ir veikti atbilstoši labojumi.</p> <p>Attiecībā uz valsts instrumentiem Zemkopības ministrijas iekšējais dokuments nosaka, kā sagatavot ārējos normatīvos aktus par valsts un Eiropas Savienības ārkārtas atbalsta piešķiršanu tieša finansiāla atbalsta veidā lauksaimniecības un pārtikas rūpniecībai situācijās, kad ražotājiem rodas ekonomiskas problēmas nepārvaramas varas vai neparedzētu ārēju apstākļu dēļ.</p>
1.1.2. Konkrētā mērķa Nr. 2 stratēģiskais novērtējums		
30	<p>Komisija atzinīgi vērtē Latvijas nodomu turpināt izmantot finanšu instrumentus, tomēr tā tiek aicināta apsvērt vērienīgākus mērķus attiecībā uz to saņēmēju skaitu, kuri plāno saņemt atbalstu no šādiem instrumentiem.</p>	<p>Mēs izskatījām un pēc iespējas palielinājām saņēmēju skaitu, ņemot vērā to, ka saņēmēju skaits tika noteikts, ņemot vērā iepriekšējā perioda pieredzi, vidējo atbalsta līmeni un KLP SP finanšu instrumentu īstenošanai paredzēto finansējumu.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
31	Latvija tiek aicināta pārbaudīt intervences loģikas konsekvensi saskaņā ar šo stratēģisko mērķi, jo ir konstatētas neatbilstības (konstatētās nepilnības varētu būt jāuzskata par apdraudējumu, un SVID kopsavilkumā jāatspoguļo galvenie jautājumi).	SVID analīze par SM 2 ir precizēta saskaņā ar Komisijas komentāriem, novirzot dažas nepilnības uz apdraudējumiem. Dažas nepilnības ir novērstas, jo dažas no tām dublē vai gandrīz dublē draudus. Tā rezultātā: 6. Problēmu punkts tika pārcelts uz draudu otro punktu. 7. punkts par nepilnībām tika pārcelts uz draudu trešo punktu. 8. punkts par nepilnībām tika pārcelts uz 4. punktu par draudiem. 9 un 12 trūkumi tika pārvietoti uz 5. punktu par draudiem.
1.1.3. Konkrētā mērķa Nr. 3 stratēģiskais novērtējums		
32	Latvija tiek aicināta pārbaudīt intervences loģikas konsekvensi un attiecīgi to pielāgot. Intervences pasākumi LA1.2 un LA19 ir iekļauti intervenču sarakstā, bet nav aprakstīti kā papildu intervences KM3 mērķu sasniegšanai.	Papildināmība ar LA1.2 un LA20 (ņemot vērā, ka ir izveidota atsevišķa intervence, kas nav saistīta ar LEADER (LA19)) ir iekļauta SM3 intervences loģikā.
33	Informācija, kas sniegta par nozares intervencēm, šķiet, vairāk ir atbalstīto darbību saraksts, nevis dažādu intervenču (nozaru intervenču veidi, lauku attīstība, MIS) saskaņotības un sinerģijas novērtējums. Ar nozari saistīto intervenču savstarpējā papildināmība būtu jānovērtē ne tikai firi "tehniskā" nozīmē (t. i., iespējama atbalsta uzkrāšana, ja intervences pasākumi ir vērsti uz to pašu nozari), bet plašākā, "stratēģiskā" nozīmē. Attiecīgi Latvijai būtu jāpaskaidro, kā attiecīgo intervenču apvienojums palīdz sasniegt iecerēto mērķi un tādējādi atbilst attiecīgajā nozarē konstatētajai(-ām) vajadzībai(-ām).	RO apvieno primāros ražotājus, un atbalsts atzītām RO saskaņā ar regulas nosacījumiem galvenokārt ir vērsti uz primāro produktu ražošanu, nevis uz pārstrādes attīstību saskaņā ar Regulas (ES) 2021/2115 49. pantu. Tomēr Latvijas līdzšinējā pieredze liecina, ka arvien lielāks skaits ražotāju ir ieinteresēti laist tirgū pārstrādātu produktu, tādējādi radot augstāku pievienoto vērtību produktam, tostarp lielāku maksu. Latvija galvenokārt eksportē izejvielas (piecu gadu vidējie rādītāji (2016.–2020. gads) liecina, ka labības nozarē 88 % no kopējās eksporta vērtības ir neapstrādāti graudi, liellopu nozarē 49 % no kopējās eksporta vērtības ir dzīvi liellopi un piena nozarē 40 % no kopējās eksporta vērtības ir svaigpiens bez pievienotās vērtības. Tomēr ir svarīgi arī koncentrēties uz produktu pārstrādi, jaunu un inovatīvu produktu radīšanu, lai lauksaimnieki varētu palielināt savus ienākumus. Šo informāciju Latvija detalizēti izklāstījusi SM3 situācijas analīzē: 31., 32., 34., 37., 38., 40., 40., 41., 43., 44., 46., 47., 65., 66., 81., 87., 88., 90., 91., 92., 94., 105., 114., 115., 117., 118., 138. punkts. Latvija ir iekļāvusi detalizētu informāciju par inovācijas un pētniecības nepieciešamību SM3 situācijas analīzē: 106., 144., 151., 172., 173., 174., 175., 177. un 178. punkts. Tādēļ ir jāveicina konkurētspējīgu sadarbības veidu un līmeņu izveide un attīstība attiecībā uz ražošanu tirgū (tostarp nodrošinot produktu atzīšanu tirgū), produktu pārstrādes attīstība un augstākas pievienotās vērtības radīšana (tostarp konsolidācija, pārstrādes, tostarp bioloģiskās apstrādes attīstība, līdzdalība ES kvalitātes shēmās), tādējādi palielinot ražotāju ražīgumu un ienākumus. Tādējādi SM3 ne tikai paredz virkni pasākumu, bet kā papildu pasākumus, lai sasniegtu SM3 intervences LA 4.1.1. "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās konkurētspējai" mērķus, kuru mērķis ir veicināt lauku saimniecību, tostarp kooperatīvu, piedāvājuma koncentrāciju, tādējādi veicinot kooperatīvu attīstību, un ir izvēlēta intervence LA 4.2 "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē", lai pievienotu vērtību primārajiem lauksaimniecības produktiem. Līdzīgi arī LA 9 "Ražotāju grupas un organizāciju izveides atbalsts" intervence papildina nozares intervences, kurās jauniem atbalsttiesīgiem kooperatīviem ir iespēja saņemt atbalstu piecu gadu uzņēmējdarbības plāna īstenošanai, tādējādi sniedzot finansiālu atbalstu, lai šīs kooperatīvās sabiedrības varētu labāk pielāgoties tirgus prasībām un saņemt vajadzīgo finansiālo atbalstu to attīstības agrīnā posmā. SP ir norādīts, ka kooperatīvās sabiedrības nevar vienlaicīgi gūt labumu no LA 9 "Ražotāju grupas un organizācijas" un nozares atbalsta. Šāda pieeja tiks izmantota, lai kooperatīvās sabiedrības varētu izvēlēties atbalsta veidu, kas ir piemērotāks katra kooperatīva īpašajām iezīmēm, piemēram, vai un cik ātri tiek plānots apgrozījuma pieaugums un līdz ar to atbalsta apjoms, vai būs iespējams izpildīt visus noteiktos kvantitatīvos un kvalitatīvos attīstības kritērijus utt. Ja kooperatīvā sabiedrība izvēlas īstenot savu piecu gadu uzņēmējdarbības plānu saskaņā ar LA 9 "Atbalsts ražotāju grupu un organizāciju izveidei", to īstenojot un izpildot noteiktos mērķus un kritērijus, tā var izstrādāt programmu un turpināt attīstīt savu sadarbību ar nozares intervences atbalstu.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
34	Komisija atzīst un atzinīgi vērtē Latvijas centienus paaugstināt organizācijas un sadarbības līmeni dažādās nozarēs. Tomēr Komisija lūdz Latviju sniegt papildu paskaidrojumus un informāciju par to, kā tiks nodrošināta papildināmība starp ELFLA un nozaru instrumentiem.	KLP SP 3.5.1., 3.5.6., 3.5.7., 3.5.9., 3.5.11. un 3.5.12. iedaļa ir pabeigtas. Nozaru intervenču kontekstā ir paredzēti vairāki pasākumi, bet intervence LA 4.1.1. "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās konkurētspējas uzlabošanai", kura mērķis ir veicināt lauku saimniecību, tostarp kooperatīvo sabiedrību, piedāvājuma koncentrāciju, lai uzlabotu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un konkurētspēju, tādējādi veicinot kooperatīvu attīstību, un intervence LA 4.2. "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē", lai pievienotu vērtību primārajiem lauksaimniecības produktiem, ir izraudzīta kā papildu intervence SM3 mērķu sasniegšanai. Līdzīgi arī LA 9 "Ražotāju grupas un organizāciju izveides atbalsts" intervence papildina nozares intervences, kurās jauniem atbalsttiesīgiem kooperatīviem ir iespēja saņemt atbalstu piecu gadu uzņēmējdarbības plāna īstenošanai, tādējādi sniedzot finansiālu atbalstu, lai šīs kooperatīvās sabiedrības varētu labāk pielāgoties tirgus prasībām un saņemt vajadzīgo finansiālo atbalstu to attīstības agrīnā posmā. SP ir norādīts, ka kooperatīvās sabiedrības nevar vienlaicīgi gūt labumu no LA 9 "Ražotāju grupas un organizācijas" un nozares atbalsta. Šāda pieeja tiks izmantota, lai kooperatīvās sabiedrības varētu izvēlēties atbalsta veidu, kas ir piemērotāks katra kooperatīva īpašajām iezīmēm, piemēram, vai un cik ātri tiek plānots apgrozījuma pieaugums un līdz ar to atbalsta apjoms, vai būs iespējams izpildīt visus noteiktos kvantitatīvos un kvalitatīvos attīstības kritērijus utt. Ja kooperatīvā sabiedrība izvēlas īstenot savu piecu gadu uzņēmējdarbības plānu saskaņā ar LA 9 "Atbalsts ražotāju grupu un organizāciju izveidei", to īstenojot un izpildot noteiktos mērķus un kritērijus, tā var izstrādāt programmu un turpināt attīstīt savu sadarbību ar nozares intervences atbalstu. Papildināta KLP SP 3.5.1., 3.5.6., 3.5.7., 3.5.9., 3.5.11. un 3.5.12. iedaļa.
1.2. Atbalstīt un stiprināt vides aizsardzību, tostarp bioloģisko daudzveidību, un klimatrīcību, un palīdzēt sasniegt Savienības vidiskos un klimatiskos mērķus, tostarp tās saistības saskaņā ar Parīzes nolikumu 1.2.1. Konkrētā mērķa Nr. 4 stratēģiskais novērtējums		
35	Latvija tiek aicināta SVID kopsavilkumā iekļaut nepilnības, kas saistītas ar "oglekļa piesaistes būtisku samazinājumu LULUCF sektoros" un elementiem, kas saistīti ar zināšanām par augsnes apsaimniekošanu un energoefektivitāti.	SVID kopsavilkuma nepilnības ir papildinātas ar EK ierosināto papildinājumu.
36	Tā kā ilgtspējīgas prakses īstenošanas veicināšana lauksaimniecībā, kuras mērķis ir uzlabot barības kvalitāti, plānot un nodrošināt barības devas atbilstoši dzīvnieku vajadzībām, plānā ir norādīts, ka tas ir nepieciešams, tāpēc tas būtu jārisina arī SVID analīzē.	SO4 situācijas analīzē attiecīgā prakse ir minēta 25., 26. un 144. punktā. Tādējādi SVID 6. punkts papildināts ar šādu formulējumu: "6. Veicināt ilgtspējīgas prakses īstenošanu lopkopībā, uzlabojot barības kvalitāti, plānojot un nodrošinot barības devu atbilstoši dzīvnieku vajadzībām un attīstot bioloģisko lauksaimniecību, tostarp bioloģisko piena ražošanu."
37	Ir plānots, ka lauksaimniecības dzīvnieku emisijas tiks risinātas, izmantojot ilgākus ganību periodus (saistībā ar dzīvnieku labturību) un bioloģisko ražošanu, taču nav skaidrs, vai abu intervenču ieguldījums ir tiešs un būtisks. Latvija tiek aicināta precizēt šo elementu.	KLP SP teksts ir pārskatīts. R.13 rādītāja vērtības ir atjauninātas (izņemot LA11 "Bioloģiskā lauksaimniecība"), tostarp tikai 3 no 4 darbībām, kas noteiktas saskaņā ar agrovides intervenci LA10.3. Palielina labturības prasības un samazina emisijas lopkopībā. Tie ir dzīvnieku barošana un turēšana, kas veicina SEG un amonjaka emisiju samazināšanu, darbības, kas jāveic atsevišķi piena nozarē un gaļas nozarē, kur piena lopu testēšana vai barības devas sagremojamība piena govīm > 67 % un/vai tauku % devā > 3,5, bet liellopu gaļas liellopiem: Barības devas sagremojamība > 65 % un/vai tauku % barības devā & 7 u. c. un aktivitāte ganību sezonas pagarināšanai apvienojumā ar barības plānošanu. LLU pētnieki ir pierādījuši klimatam draudzīgu lauksaimniecības praksi Latvijā, kur viena no ieteicamajām metodēm emisiju samazināšanai ir ganību sezonas pagarināšana: https://www.llu.lv/sites/default/files/files/lapas/03-Ganibu-sezonas-pagarinasana-180x210.pdf Tajā pašā laikā KLP stratēģiskais plāns ietver investīciju atbalstu LA4.1. (investīcija R.16) atbalstot zaļās investīcijas, tostarp investīcijas, kas tieši paredzētas lopkopības radīto emisiju samazināšanai — precīzās tehnoloģijas lopkopībā —, lai uzlabotu barības

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>devas plānošanu un kvalitāti, pienācīgi apsaimniekotu kūtsmēslus, pārsegtu kūtsmēslu krātuves, uzbūvētu jaunas kūtsmēslu krātuves, kas ir saderīgas ar tehnoloģijām, un lai tieši izmantotu organisko mēslojumu.</p> <p>Ekoshēmu pasākumi tieši neveicina dzīvnieku emisiju samazināšanu.</p>
38	<p>Latvijai ir jāprecizē pieeja attiecībā uz lauksaimniecības dzīvnieku, tostarp metāna, emisiju samazināšanu un to, kā lauksaimniecības dzīvnieku atbalsta instrumenti mijiedarbojas savā starpā un ar citiem atbalsta instrumentiem. Latvija tiek aicināta vajadzības gadījumā uzlabot KIS intervenču mērķtiecību (piemēram, atbilstības nosacījumi konkrētiem lauksaimniecības veidiem nozarē un labāk pielāgota KIS atkarībā no vietējiem apstākļiem).</p>	<p>Saistīto ienākumu atbalstu piešķir, lai uzlabotu konkurētspēju, ilgtspēju vai kvalitāti konkrētās nozarēs un produktos, kas ir īpaši svarīgi sociālajā, ekonomikas vai vides jomā un saskaras ar zināmām grūtībām. Tas attiecas arī uz lopkopības saimniecībām Latvijā. Saistītais ienākumu atbalsts tiks izmaksāts, lai nodrošinātu nozares saglabāšanu un dzīvotspēju un risinātu problēmas, kas saistītas ar nozares konkurētspējas uzlabošanu, taču tas tieši neveicina dzīvnieku skaita pieaugumu.</p> <p>Lopkopības nozare palīdz uzturēt ilggadīgos zālājus vai pastāvīgās ganības, kas ir svarīgi, lai izvairītos no lauksaimniecības zemes pamešanas vai bioloģiskās daudzveidības zuduma, jo lopkopības pamešana var izraisīt lauksaimniecības zemes pamešanu vai pārveidošanu par citu zemes izmantojumu un palielināt SEG emisiju un erozijas risku.</p> <p>Saskaņā ar zinātniskiem pētījumiem emisijas no lopkopības var samazināt ar mērķtiecīgiem pasākumiem, piemēram, barības devu plānošanu, lopbarības kvalitātes uzlabošanu un ganību sezonas pagarināšanu. Lai samazinātu SEG emisijas no lopkopības, KLP SP ietver šādus atbalsta intervences pasākumus, lai veicinātu SEG samazināšanas prakses īstenošanu lopkopībā: TM4.6, LA4.1.2., LA10.3. un LA11.</p> <p>2018. gada LLU pētījumā, kurā analizēta situācija Latvijā un salīdzināta tā ar situāciju citās Eiropas Savienības dalībvalstīs, secināts, ka SEG emisiju intensitāte piena ražošanā ir cieši saistīta ar piena govju produktivitāti, t. i., jo lielāka produktivitāte, jo zemāka ir emisiju intensitāte.</p>
39	<p>Attiecībā uz enerģētiku plānā ir iekļauta atsauce uz Nacionālā enerģētikas un klimata plāna (NEKP) mērķiem saistībā ar atjaunojamās enerģijas izmantošanas un energoefektivitātes veicināšanu saistībā ar ilgtspējīgu pāreju uz lauksaimniecības politiku Latvijā. Tomēr atsauces uz energoefektivitāti un darbībām atjaunojamās enerģijas jomā ir diezgan vispārīgas. Latvija tiek lūgta sniegt konkrētāku informāciju par to, kā tiks īstenota saikne ar enerģētikas politiku (jo īpaši saistībā ar NEKP). Turklāt Latvijai tiek stingri ieteikts apsvērt iespēju ieviest 9 pasākumus, lai veicinātu energoefektivitāti un attīstītu un izmantotu atjaunojamās energoresursus (AER), ņemot vērā Latvijas NEKP izvirzīto vērienīgo mērķi palielināt atjaunojamās energoresursu īpatsvaru bruto galapatēriņā.</p>	<p>KLP stratēģiskais plāns ir paredzēts, lai palīdzētu sasniegt Nacionālā enerģētikas un klimata plāna (NEKP) mērķus, tostarp sniegt ieguldījumu atbalstu lauku saimniecībām saskaņā ar LA4.1.4. intervenci, lai atbalstītu investīcijas atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanā, izmantojot saules, vēja, ģeotermālās u. c. atjaunojamo energoresursu enerģijas veidus, tostarp mazas biogāzes iekārtas, kūtsmēslu pārstrādi, izmantojot enerģiju, kas saražota izmantošanai saimniecībā. Līdzīgi kā iepriekšējā periodā atbalsts energoefektivitātes pasākumiem nodrošina vismaz 20 % enerģijas ietaupījumu apkurei vai dzesēšanai, renovējot vai rekonstruējot esošās ēkas, kā to apliecina ēkas energoaudits vai ēkas energoefektivitātes aprēķins, kas ietver informāciju par ēkas enerģijas patēriņu pirms un pēc ēkas renovācijas vai rekonstrukcijas, kā arī ieguldījumus apgaismojumā, ražošanas līnijās un citās ierīcēs vai aprīkojumā, ko darbina ar enerģiju, lai palielinātu energoefektivitāti vismaz par 20 %. NEKP ir paredzēts veicināt atjaunojamo energoresursu enerģijas tehnoloģiju izmantošanu saimniecībās (2 miljoni euro), savukārt lauksaimniecības nozarē nav īpašu darbību energoefektivitātes jomā. Tomēr, tāpat kā citās nozarēs, jaunu būvju gadījumā būvniecībai ir jāatbilst noteiktiem energoefektivitātes standartiem.</p>
40	<p>Lai gan 13 no 14 nozaru intervencēm ir saistītas ar SM4, nav sniegta pietiekama informācija par to, cik koncentrēts ir jebkāds atbalsts saskaņā ar tām, lai varētu novērtēt to iespējamo efektivitāti, sniegtot ieguldījumu saskaņā ar šo IP. Latvijai tiek lūgts sniegt papildu paskaidrojumus.</p>	<p>Latvijā augļu un dārzeņu ražotāju organizāciju (RO) attīstības līmenis un finansiālās spējas ievērojami atšķiras, tāpēc augļu un dārzeņu ražotāju organizācijas atbilst minimālajām vides prasībām, kā arī citu nozaru brīvprātīgiem ieguldījumiem vides pasākumos, piedāvājot pēc iespējas plašāku vides intervences pasākumu klāstu. Līdz šim augļu un dārzeņu ražotāju organizāciju darbības programmas ietvaros ir īstenoti mazāk birokrātiski un lētāki vides pasākumi.</p> <p>Saskaņā ar KLP SP mēs turpinām atbalstīt intervences, kas saistītas ar ilgtspējīgu enerģiju un pasākumiem siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai, paredzot šādas intervences:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ierobežot SEG emisijas;

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>- palielināt energotaupību, energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu enerģijas izmantošanu; <i>Valstu tiesību aktos tiks sniegta sīkāka informācija par atbalsta fokusu, lai varētu novērtēt atbalsta potenciālo efektivitāti.</i> Vides pasākumu spektrs KLP SP ir balstīts uz vides pasākumiem, kas ietverti pašreizējā Augļu un dārzena ražotāju organizāciju ilgtspējīgas attīstības stratēģijā. Papildinājumi KLP SP nav vajadzīgi.</p>
41	<p>Komisija mudina Latviju paskaidrot saikni ar secinājumiem par labākajiem pieejamajiem tehniskajiem paņēmieniem (LPTP), tostarp ar LPTP saistīto emisiju līmeni (LPTP SEL), jo īpaši saistībā ar piesārņojošo vielu (piemēram, amonjaka) emisiju samazināšanu no iekārtām.</p>	<p>LPTP ir piemērojams intensīvās cūku audzēšanai (ar vairāk nekā 2000 vietām nobarojamām cūkām un vairāk nekā 750 vietām sivēnmātēm) un putnu audzēšanai (vairāk nekā 40 000 vietu mājputniem), kas saskaņā ar likumu “Par piesārņojumu” tika klasificēti kā A kategorijas piesārņojošas darbības. LPTP prasību piemērošana intensīvām cūku un mājputnu saimniecībām samazina amonjaka emisijas. Tāpēc pasākums “Lauksaimniecības dzīvnieku barošanas pārvaldība saskaņā ar LPTP nosacījumiem” Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plānā ir viens no identificētajiem amonjaka emisiju samazināšanas pasākumiem. Pasākums paredz, ka A kategorijas mājputnu un cūku intensīvās audzēšanas uzņēmumi izstrādā mājputnu un cūku barošanas pārvaldības plānus un ievēro pārējās LPTP secinājumus izklāstītās prasības. Tādējādi nav sagaidāms, ka atļaujās noteiktās emisiju robežvērtības vismaz 35 esošām A kategorijas iekārtām pārsniegs ar LPTP saistītos emisiju līmeņus, kā arī uzraudzīt šo prasību īstenošanu. Piesakoties uz ieguldījumu atbalstu, tiek pārbaudīts, vai atbalsta pretendents ir izpildījis normatīvajos aktos noteiktās prasības un būvdarbiem ir jāatbilst normatīvo aktu prasībām.</p>
42	<p>Latvija tiek aicināta sniegt aplēses par klimata pārmaiņu mazināšanas potenciālu attiecīgajās intervencēs, ja tās netika sniegtas.</p>	<p>Saskaņā ar SEG emisiju prognozēm lauksaimniecības nozare 2027. gadā radītu 2 725.15 kt CO2 ekvivalenta neto emisiju, ja lauksaimniecības prakse netiktu mainīta salīdzinājumā ar iepriekšējo KLP periodu. Ieviešot jaunas mērķtiecīgas ekoshēmas un agrovides pasākumus un nodrošinot pietiekamu atbalstu ieguldījumiem SEG emisiju mazināšanā, SEG neto emisijas 2027. gadā tiks samazinātas līdz 2607,89 kt CO2 ekvivalenta. SEG neto emisiju samazinājums ir 117,26 kt CO2 ekvivalenta, bet lauksaimniecības dzīvnieku emisiju samazinājums sasniegs 76,2 kt CO2 ekvivalenta. Tajā pašā laikā paredzams, ka lauksaimnieciskās ražošanas apjoms palielināsies, bet SEG neto emisijas samazināsies, ja salīdzinām 2027. gadu ar 2020. gadu. Amonjaka emisiju prognozes liecina, ka bez papildu amonjaka emisiju samazināšanas pasākumiem amonjaka emisijas 2025. gadā palielināsies līdz 16,9 kt. No otras puses, veiktie aprēķini liecina, ka noteikto amonjaka samazināšanas pasākumu ieviešana 2029. gadā samazinās emisijas par 2,6 kt, tādējādi virzoties uz Direktīvā 2001/81/EK noteikto valsts mērķi. Latvijai nav aprēķinu par oglekļa piesaistījumiem.</p>
43	<p>Bioekonomika būtu jārisina saskaņā ar SO8. Tāpēc Latvija tiek aicināta pārvietot spēku Nr. 6 un iespēju Nr. 7 uz SO8.</p>	<p>Bioekonomikas jautājums tika pārcelts no SO4 uz SO8, tostarp ar to saistītie SVID punkti.</p>
1.2.2. Konkrētā mērķa Nr. 5 stratēģiskais novērtējums		
44	<p>Nav skaidrs to vajadzību apraksts, kas noteiktas valsts instrumentos, ar kuriem īsteno Ūdens pamatdirektīvu 2000/60/EK (ŪPD) un Nitrātu direktīvu 91/676/EEK (ND). Vajadzību apraksts būtu jāuzlabo, lai ņemtu vērā aprakstītās problēmas (t. i., precizētu, vai ūdensobjektu sliktā stāvokļa izcelsme ir tikai barības vielu noplūde). Turklāt Latvija tiek aicināta norādīt saikni starp plānotajiem pasākumiem un pašreizējiem upju baseinu apsaimniekošanas plāniem (UBAP), lai sasniegtu ŪPD mērķus.</p>	<p>Saikne starp intervencēm un UBAP ir papildināta un iekļauta 3.1.4. iedaļā. Ūdens struktūras direktīvas ieviešanai Latvijas nacionālajos normatīvajos aktos nav nepieciešami īpaši lauksaimnieciskās darbības ierobežojumi. Upju baseinu apsaimniekošanas plānos ir noteikti pasākumi, lai samazinātu lauksaimnieciskās darbības ietekmi uz ūdens kvalitāti. KLP SP ietvaros ir vairākas intervences, kas vērstas uz UBAP apzinātās labās prakses īstenošanu, piemēram: Mākslīgie gruntsūdeņi plūst mitrājos; mākslīgie virszemes ūdeņi plūst mitrājos; rubļu lauki; starpkultūru audzēšana; pastāvīgu stiebrzāļu izveide un uzturēšana; augļu dārzu izveide; saglabāšanas apstrāde; bioloģiskā lauksaimniecība. UBAP iekļautās prakses risina saskaņā ar SM5 apzinātās vajadzības: SM5V2 Ūdens kvalitātes uzlabošana, samazinot barības vielu noteci no lauksaimniecības zemes, jo īpaši apdraudētos ūdensobjektos; SM5V6 Nodrošināt mērķtiecīgu agrovides pasākumu ieviešanu jutīgos apgabalos un ūdensobjektos, kurus apdraud difūzais piesārņojums.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Savukārt Nitrātu direktīvā ir noteiktas minimālās prasības Nitrātu direktīvas īstenošanai īpaši jutīgā zonā un valsts tiesību aktos ir noteiktas prasības ūdens, augsnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskas darbības izraisītā piesārņojuma.</p> <p>Upju ūdens kvalitāti ietekmē vairāki noslojumi (noteikumi, HES un dambji, bīstamas vielas, notekūdeņi, mežsaimniecība u. c.). Tāpat vairāk nekā 50 % upju noteces notiek ārpus Latvijas, un pārrobežu piesārņojums ietekmē upju kvalitāti un ārpus Baltijas jūras. Tomēr vajadzību saraksts būtu jāattiecinā tikai uz lauksaimniecības nozari, jo, pilnībā analizējot situāciju ūdens kvalitātes jomā, nepieciešamie pasākumi ir paredzēti upju baseinu apsaimniekošanas plānos.</p> <p>KLP SP veicina abu direktīvu mērķu sasniegšanu, nosakot minimālās prasības un brīvprātīgas atbalsta shēmas, lai samazinātu lauksaimniecības darbību radīto piesārņojumu.</p>
45	<p>SVID kopsavilkums būtu jāpapildina ar draudiem nesasnēgt Ūdens pamatdirektīvas mērķus un pašreizējo pesticīdu pārdošanas/lietošanas pieaugumu. Turklāt SVID analizē konstatēts, ka ir vajadzīga pastāvīga rīcība, lai samazinātu barības vielu slodzi Baltijas jūrā. Latvijai būtu jāpaskaidro, kā plāns veicinās šā jautājuma risināšanu.</p>	<p>SVID analīze ir pārskatīta un papildināta.</p> <p>Saistībā ar UABP: 2. Izmantoto mēslošanas līdzekļu apjoms pieaug. To nelīdzsvarota un neatbilstīga izmantošana, kā arī nepareiza kūstmēsļu uzglabāšana negatīvi ietekmē ūdens kvalitāti un amonjaka emisijas. (7; 9; 41; 115).</p> <p>SVID draudi papildināti ar šādu paziņojumu: Risks, ka netiks sasniegti Ūdens pamatdirektīvas mērķi un netiks apturēts pašreizējais pesticīdu pārdošanas/lietošanas pieaugums.</p> <p>Lai samazinātu barības vielu noslogu Baltijas jūrā, KLP SP ietver vairākus pasākumus, kas atbilst UBAP praksei lauksaimniecības nozarē, lai samazinātu lauksaimnieciskās darbības radīto piesārņojumu: LA4.5. Mākslīgo gruntsūdeņu plūsma un virszemes ūdeņu plūsma mitrājos; LA10.5. un TM 4.6. pastāvīgu stiebrāžu ierīkošana un uzturēšana; LA11 Bioloģiskā lauksaimniecība; un citi, piemēram, starpkultūru audzēšana; augļu dārzu izveide; saglabāšanas apstrāde, apmācība.</p>
46	<p>Komisija aicina Latviju apsvērt iespēju SVID un vajadzību novērtējumā iekļaut jautājumu par hidromorfoloģisko spiedienu uz ūdenstilpēm un apsvērt intervences stratēģijas turpmāku izstrādi, lai risinātu apzinātās vajadzības.</p>	<p>Lai samazinātu lauksaimniecības nozares radīto hidromorfoloģisko spiedienu uz ūdenstilpēm, KLP SP ir identificētas vairākas intervences:</p> <p>LA4.5. Mākslīgo gruntsūdeņu plūsma un virszemes ūdeņu plūsma mitrājos; LA10.5. un TM4.6. pastāvīgo zālaugu ierīkošana un uzturēšana; LA11 Bioloģiskā lauksaimniecība; un citi, piemēram, starpkultūru audzēšana; augļu dārzu izveide; saglabāšanas apstrāde, apmācība.</p>
47	<p>Ar SO5 saistīto intervenču saraksts ir ļoti garš, un dažas, jo īpaši nozaru intervences, ir pārāk vispārīgas un nav vērstas uz ūdeni, radot jautājumus par to iespējamo ieguldījumu resursu noslojuma samazināšanā. Latvija tiek lūgta to precizēt, sīki aprakstot konkrētos intervences pasākumus, kuru mērķis ir risināt ar ūdeni saistīto noslogu, tostarp saiknes ar attiecīgajiem rādītājiem.</p>	<p>Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/2115 I pielikumu intervenču aprakstu papildina detalizēts apraksts par to, kā ar ūdeni saistītie pasākumi palīdz sasniegt KLP SP mērķus, kuru mērķis ir novērst negatīvu ietekmi uz ūdens kvalitāti, tostarp attiecīgie rezultātu rādītāji.</p> <p>Attiecībā uz nozariskajām intervencēm uz ražotāju organizācijām augļu un dārzeno nozarē attiecas stingrs regulējums saskaņā ar ES tiesību aktiem, padarot ražotāju organizācijām obligātu pienākumu veikt darbības, kas saistītas ar vides pasākumiem: vismaz 15 % no darbības programmas izdevumiem piešķir darbībām, kas saistītas ar vidi, un vismaz 3 vai vairāk darbībām. (Regulas (ES) 2021/2115 50. pants). Tādējādi nozaru intervenču vides pasākumi paredz ar agrovidi un klimatu saistītas intervences, tostarp ilgtspējīgu ūdens izmantošanu un aizsardzības pasākumus, kas jāīsteno saskaņā ar procedūram un kritērijiem, kuri noteikti Eiropas Komisijas sekundārajos tiesību aktos un valstu tiesību aktos.</p> <p>Papildu informācija par ūdens resursu ilgtspējīgu izmantošanu un aizsardzību ir iekļauta KLP SP.</p>
1.2.3. Konkrētā mērķa Nr. 6 stratēģiskais novērtējums		
48	<p>Vajadzības ir aprakstītas tikai kā “vispārīgi saderīgas ar SPR XIII pielikumu”, nav minēta atbilstība prioritārās rīcības satvaram (PAF). Kā norādīts šā pielikuma daļā “Galvenie jautājumi”, Latvijai ir labāk jāņem vērā PAF un vēl vairāk jāpaskaidro ierosinātās intervences ar to.</p>	<p>Lasiet šo atbildi saistībā ar atbildi uz 14.apsvērumu. KLP SP teksts ir pārskatīts. SO6 apraksts ir atjaunināts, papildinot vēl tiešāku saskaņotību ar KLP SP iekļautajiem pasākumiem, norādot uz iespēju piesaistīt ELFLA finansējumu. SO6 apraksts pašlaik norāda, ka ir jāatjauno pļavu dzīvotnes un jāturpina pārvaldīt pļavu dzīvotnes ilgtermiņā, tādējādi uzlabojot to kvalitāti, par prioritāti nosakot to dzīvotņu un dzīvotņu atjaunošanu, kurām tā pašlaik ir būtiska, saskaņā ar PAF noteiktajiem kritērijiem.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
49	Uz dzīvnieku ģenētiskajiem resursiem attiecas SVID stiprās puses, un jau ir veiktas vairākas darbības to atbalstam, tomēr augu ģenētiskie resursi nav minēti. Latvija tiek aicināta apsvērt iespēju tos iekļaut plānā.	Informācija ir sniegta saskaņā ar SO6: Valsts atbalsts paredz pastāvīgu atbalstu esošajām grupām, tostarp augu ģenētiskajiem resursiem. Lai ilgtermiņā saglabātu esošo bioloģisko un ģenētisko daudzveidību, Ģenētisko resursu centrs, Latvijas Vecāku dzīvnieku un vietējo šķirņu ģinšu banka un vietējo lauksaimniecības dzīvnieku šķirņu saglabāšanas programma [116, 117, 118]. Pētniecības un izglītības nozare: Dārzkopības institūta darbības ir zinātniskas darbības dārzkopības un veselīgas pārtikas nozarē; ģenētisko resursu ilgtspējīgas izmantošanas aizsardzību un veicināšanu; integrēta nozaru, zinātnes un izglītības attīstības veicināšana un izpratnes veicināšana starp Institūtu un nozari. Turklāt vēršam uzmanību uz to, ka tiešo maksājumu ietvaros saistītais atbalsts tiek piešķirts tādām ģenētiskam resursam kā “Kaupo šķirne”.
50	SVID analīze nav pietiekami labi atspoguļota intervences pasākumos (2. un 8. trūkums). Vajadzība SM6V1 par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu zālajos un mežu zemēs arī netiek pienācīgi risināta, lai gan tā ir atzīta par augstu prioritāti. Šajā sakarā Latvija tiek mudināta attiecīgā gadījumā apsvērt Pamatnostādnes par dabai tuvu mežu apsaimniekošanu un seniemiem mežiem, kas pašlaik tiek gatavoti, un izplatīt tās saņēmējiem un vadošajām iestādēm, tiklīdz tās būs pieņemtas un publicētas.	SP teksts ir papildināts (5. iedaļa: LA10.5; LA12). SO6 V1 veicina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu zālajos un meža zemēs, uzlabojot esošos un ieviešot jaunus pasākumus, kas vajadzīgi dažādām sugām un dzīvotnēm, — tas tiks nodrošināts esošā finansējuma ietvaros un ņemot vērā iespējamo valsts budžeta finansējuma pieejamību, vismaz LA12 Natura 2000 maksājums mežiem 21 000 000 EUR un LA10,5. Pļavu dzīvotņu apsaimniekošana: EUR 14 516 120, kas ļautu gan palielināt plānoto mērķa jomu R.31, gan nodrošināt LA12 finansējuma nepārtrauktību visā plānošanas periodā. (2) Jaunu papildu intervences pasākumu izveide nav plānota ierobežotā pieejamā finansējuma dēļ.
51	Komisija norāda, ka koprezultāta rādītājs R.30 (atbalsts ilgtspējīgai mežu apsaimniekošanai) nav iekļauts daļā no SO6 koprezultāta rādītājiem. Latvijai būtu jāatspoguļo meža saglabāšanās stāvoklis saistībā ar SO6 trūkumiem un jāizmanto plāna sniegtās iespējas, lai ieviestu intervences pasākumus meža ekosistēmu pakalpojumu atbalstam un uzlabošanai, kā tas minēts meža stratēģijā.	KLP SP teksts ir papildināts (5. iedaļa: LA10.5). Daļa no meža ekosistēmas pakalpojuma ir atbalsts, ko sniedz saskaņā ar LA10.5 kā agromežsaimniecības platību, proti, pļavu dzīvotni “Meža ganības” un “Parku pļavas un ganības”, “Kadamas audzes”. Finansējuma trūkuma dēļ netiks ieviests neviens atsevišķs pasākums.
52	ES Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam ir uzsvērtā nepieciešamība apturēt apputeksnētāju skaita samazināšanos. Latvija tiek aicināta sīkāk izklāstīt, kā tas tiks panākts tās plānā, un nodrošināt, ka ierosinātās darbības ir pietiekamas šā jautājuma risināšanai.	KLP SP teksts ir papildināts (5. iedaļa: LA10.4.). Darbības rādītājs R31 (tostarp intervences darbības rezultāti LA10.1.); LA10.2. (tikai augļu dārzos); LA10.4.; LA10.5. un LA11) ir pārskatītas, kas palīdz saglabāt dzīvotnes, kuras ir svarīgas arī savvaļas apputeksnētājiem. Apraksts ir pārskatīts, paskaidrojot saistību ar citiem R rādītājiem, piemēram, R.24 — augu aizsardzības līdzekļu neizmantošana zemē veicina savvaļas apputeksnētāju dzīvotņu aizsardzību. Saistība ar LLVS prasībām, galveno uzmanību pievēršot arī labvēlīgiem apstākļiem savvaļas apputeksnētājiem.
1.2.4. Īpašs stratēģisks mērķis — zaļā arhitektūra		
53	Plāna 3.1.2. iedaļā ietvertais zaļās arhitektūras apraksts aptver visus ar jomu saistītos intervences pasākumus, kas to veicina, un norāda, ka tie papildina pamatnosacījumus. Tomēr attiecīgo intervencu līmenī ir vajadzīgi sīkāki paskaidrojumi par to, kā plānotās intervences pārsniedz pamatnosacījumus, tostarp nosacījumi, kā arī par	Ir uzlabota 3.1.2. iedaļā sniegtā informācija un plašāks apraksts, kurā paskaidrots, kā katras intervences pārvaldības prakse sniegs konkrētu ieguldījumu vides un klimata mērķu sasniegšanā, pārsniedzot pamatprasības. Ir pārskatīts arī katras attiecīgās intervences apraksts 5. iedaļā. Meža nozarei nav šādu maksājumu, jo intervence LA12 ir saistīta ar R.7, kurai nav bāzes līnijas.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	paredzēto papildināmību starp nosacījumu sistēmu, ekoshēmām un vides un klimata intervencēm, tostarp mežsaimniecību.	
54	Pastāv vairākas bažas par paredzēto nosacījumu īstenošanu: Komisija uzsver, ka ir svarīgi pēc iespējas drīzāk īstenot LLVS 2, un aicina Latviju paredzēt tā piemērošanu 2024. gadā. Priekšlikums par LLVS 6 netiek uzskatīts par atbilstošu tā mērķim aizsargāt augsni visjutīgākajos periodos. Attiecībā uz LLVS 7 Latvijai tiek lūgts noteikt augsekas prasības. LLVS 8 ir jāprecizē un jāpielāgo. Sīkāku informāciju skatīt turpmāk šajā pielikumā.	Nosacījumu sistēmas standarti ir pārskatīti un uzlaboti. Detalizētas atbildes ir sniegtas LLVS iedaļā par katru konkrēto LLVS.
55	Šajā plāna iedaļā būtu arī jāizskaidro citu intervenču, proti, zaļo un neienesīgo investīciju, zināšanu apmaiņas, inovācijas un sadarbības ieguldījums ar vidi un klimatu saistīto plāna mērķu sasniegšanā.	<p>3.1.2. iedaļa papildināta ar informāciju par zaļajām investīcijām un neienesīgām investīcijām, zināšanu apmaiņu, inovāciju un sadarbību, ieguldījumu plāna vidisko un klimatisko mērķu sasniegšanā.</p> <p>Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās (LA4.1.2.; LA4.1.3.; LA4.1.4.) — ņemot vērā EK zaļā kursa mērķus, kā arī Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā izklāstītās darbības, kuru mērķis ir mudināt lauksaimniekus pārveidot savu lauksaimniecisko darbību par ilgtspējīgu lauksaimniecības praksi, samazinot SEG un amonjaka emisijas gan no LIZ, gan lopkopības, saskaņā ar intervenci tiks sniegts atbalsts zaļajām investīcijām vai jaunu tehnoloģiju un metožu ieviešanai saimniecībā, t. i., precīzās tehnoloģijas lauksaimniecībai, lopkopībai; dārzkopība, atbilstoša kūtsmēsļu apsaimniekošana, energoefektīvu iekārtu iegāde un energoefektīvu pasākumu īstenošana, atjaunojamās enerģijas (saules, vēja, biogāzes u. c.) ražošana saimniecības pašpatēriņam, ieguldījumi ūdens resursu efektīvā izmantošanā, tostarp notekūdeņu attīrīšanā, un mākslīgu mitrāju izveidē (LA4.5.). Ieguldījumu atbalsts būs pieejams, lai uzlabotu dzīvnieku novietni vai labturību, vienlaikus uzlabojot dzīvnieku veselību un samazinot antimikrobiālo līdzekļu izmantošanu. No otras puses, tiks sniegts neienesīgu ieguldījumu atbalsts bioloģiski vērtīgu pļavu atjaunošanai (LA4.6.), kas palīdzēs atjaunot PAF mērķplatības.</p> <p>LA16 “Sadarbība” — lauksaimnieciskās ražošanas turpināšana, nesamazinot izlaidi, ir īpaši svarīga saistībā ar SEG un amonjaka emisijām, un tādēļ ir jāveicina sadarbība starp lauksaimniecības un mežsaimniecības nozari un pētniecību, lai veicinātu un izstrādātu jaunas tehnoloģijas, metodes un atbalstītu inovatīvu tehnoloģiju un risinājumu izstrādi, lai veicinātu resursu efektīvu izmantošanu, SEG emisiju samazināšanu/palielinātu CO2 piesaisti lauksaimniecības un mežsaimniecības darbībās.</p> <p>Zināšanu pārnese un konsultatīvie pasākumi atbalstīs profesionālo zināšanu un prasmju pilnveides pasākumus, konsultāciju pakalpojumus jautājumos, kas:</p> <ul style="list-style-type: none"> — saistībā ar klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumu nozīmi, saturu un veicamajām darbībām, klimatam labvēlīgu lauksaimniecības praksi, resursu un atjaunojamo energoresursu ilgtspējīgu izmantošanu, piesārņotāju emisiju samazināšanu utt. tiks uzlabotas lauksaimnieku un mežsaimnieku vispārējās zināšanas un izpratne, lai palielinātu lauksaimniecības ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā un pielāgošanā, saistībā ar vides aspektiem, lai veicinātu videi nekaitīgu lauksaimniecības pozīciju uzlabošanu, dabas resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas metožu piemērošanu, ūdens resursu aizsardzību un ilgtspējīgu izmantošanu, gaisa kvalitātes jautājumu un gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanu, augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu utt., veicinās ilgtspējīgu attīstību, — saistībā ar bioloģisko daudzveidību, dzīvotnēm, ainavām u. c. lauksaimnieku un mežsaimnieku vispārējās zināšanas un izpratne tiks uzlabota, veicinot atbilstošu lauksaimniecisko darbību un mežu apsaimniekošanu.
Lielāks kopējais ieguldījums		

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
56	<p>Plāna 3.1.3. iedaļā ir aprakstīti instrumenti, kas izmantoti, lai sasniegtu vērīgākus mērķus attiecībā uz SPR 105. pantā noteiktajiem vidiskajiem un klimatiskajiem mērķiem. Tomēr mērķu vērīgums attiecībā uz rezultātu rādītāju mērķvērtībām ir pārāk pieticīgs, un vairākām ir diezgan zemas vērtības. Latvija tiek aicināta pārskatīt šos elementus un paskaidrot, kā plānotie intervences pasākumi palīdzēs sasniegt klimata un vides mērķus.</p>	<p>Ir pilnveidota 3.1.3. iedaļa un sniegta informācija par intervenču ieguldījumu vides un klimata mērķu sasniegšanā. KLP vides un klimata mērķi tiks sasniegti ar labi pārdomātas un pastiprinātas nosacījumu sistēmas palīdzību, radot optimālu pamatu nosacījumiem, kas jāievēro lielākajai daļai lauksaimnieku.</p> <p>Tiks īstenoti arī pilnīgi jauni pasākumi, piemēram, ekoshēmas, un tiks uzlaboti pašreizējie agrovides pasākumi, kā arī paredzētas jaunas saistības.</p> <p>Lielākas investīcijas klimata un vides mērķu sasniegšanā salīdzinājumā ar iepriekšējo plānošanas periodu nodrošinās tas, ka vides un klimata prakse, kas līdz šim lauksaimniekiem bija brīvprātīga, kļūs obligāta.</p> <p>Tāpat lielākas investīcijas klimata un vides mērķos salīdzinājumā ar iepriekšējo plānošanas periodu ar KLP stratēģisko plānu nodrošina atlasīto intervenču loģika, jauni vai uzlaboti saistību nosacījumi agrovides pasākumos un rezultātu rādītāju noteikšana.</p> <p>Attiecīgo lauku attīstības intervenču ietvaros vismaz 43 % no ES finansējuma ir novirzīti intervences pasākumiem, kas saistīti ar vides un klimata mērķiem — norobežošanu (iepriekšējā plānošanas periodā — 42 %, ieskaitot atbalstu platībām ar specifiskiem ierobežojumiem, kas tika pilnībā ņemts vērā norobežošanā).</p> <p>Turklāt valsts papildu finansējums, kas piešķirts lauku attīstības intervenču īstenošanai un iekļauts KLP stratēģiskā plāna VIII pielikumā, un kas palielina to intervenču vērīgumu un mērķrādītājus, kuras veicina vidisko un klimatisko mērķu sasniegšanu, piemēram, attiecībā uz intervencēm, kas saistītas ar mežsaimniecību, investīcijām lauksaimniecības saimniecībās, tostarp zaļajām investīcijām, un bioloģiski vērtīgu zālāju uzturēšanu.</p>
57	<p>Komisija apšaubā, ka mērķis, kas noteikts koprezultāta rādītājam R.13 (emisijas samazināšana lopkopības nozarē) 15,54 % apmērā no mājlopu vienībām, ir pietiekams, lai panāktu samazinājumus, kas nepieciešami, lai apmierinātu vajadzību pēc ilgtermiņa SEG emisiju samazināšanas lauksaimniecības nozarē. Arī rādītāja R.22 (ilgtspējīga barības vielu pārvaldība) mērķis 25,37 % no lauksaimniecībā izmantotās zemes (ILZP) arī ir diezgan zems, lai sasniegtu izvirzītos vērīgākus mērķus. Latvija tiek lūgta atkārtoti izvērtēt šīs mērķvērtības.</p>	<p>R.13 ir pārskatīts un tā vērtība ir palielināta, un tajā paredzēta intervence LA10.3 attiecībā uz 146 291 LU. Atbalsts ir paredzēts arī ieguldījumu intervencēs LA4.1.2., kas ir iekļautas R.16. Ņemot vērā konkrēto mērķu apmēru un apzinātās vajadzības salīdzinājumā ar pieejamo finansējumu, rādītāju būtiski palielināt nav iespējams.</p> <p>R.22 ir pārskatīts un palielināts, ietverot ekoshēmas TM4.2 un TM4.5 un agrovides intervences LA10.5 un LA10.2.</p>
58	<p>Rādītāja R.20 (gaisa kvalitātes uzlabošana) mērķvērtība ir 1,09 % no LIZ, un to uzskata par ļoti pieticīgu un nepietiekamu amonjaka emisiju samazināšanai. Latvija tiek aicināta apsvērt iespēju noteikt vērīgāku mērķi amonjaka emisiju samazināšanai.</p>	<p>Mēs esam izvērtējuši iespējas palielināt R.20 rādītāju, taču jāatzīst, ka tas nav iespējams, jo ne visas intervences ir attiecināmas uz lauksaimniecības zemi. Tāpēc R.20 var saistīt tikai ar ekoshēmu TM4.5, kas ir platībatkarīgais atbalsts, bet ieguldījumu atbalstu nevar ieskaitīt šajā R.20. Tomēr pašlaik nav paredzams, ka TM4.5 mērķa joma tiks palielināta, ņemot vērā finansējuma vispārējo sadalījumu un neizlietotā finansējuma riskus, jo daļība ekoshēmās ir brīvprātīga.</p>
59	<p>Arī rādītāja R.21 (ūdens kvalitāte) mērķvērtība ir ļoti ierobežota (0,13 % no ILZP), un tā būtu jāpārskata. Būtu jāpārskata arī dažas ar šo rezultātu rādītāju saistītās barības vielu pārvaldības metodes.</p>	<p>R.21 vērtība ir pārskatīta un palielināta līdz 24,36 %, jo vairākas ekoshēmas un agrovides intervences veicina tā sasniegšanu, tostarp pievienojot LA10.1. ieguldījumu; LA10.2; LA11 attiecas uz kopējiem mērķa rādītājiem.</p>
60	<p>Mērķis attiecībā uz Regulu (ES) Nr. 24 (ilgtspējīga un samazināta pesticīdu lietošana) nav pietiekami</p>	<p>R.24 vērtība ir pārskatīta, un to var tikai nedaudz palielināt līdz 34,82 %, tostarp pieskaitot TM 4.7. un LA11 ieguldījumu vispārējiem mērķiem (nenodrošinot dubultu uzskaiti).</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	vērienīgs. Latvija tiek aicināta apsvērt vērienīgāka mērķa noteikšanu.	
61	Attiecībā uz bioloģisko daudzveidību Latvijai būtu jāprecizē rezultātu rādītāju R.31 (Biotopu un sugu saglabāšana), R.32 (ar bioloģisko daudzveidību saistīti ieguldījumi) un R. 34 (ainavu īpašību saglabāšana) zemās mērķvērtības. Latvija tiek lūgta izskaidrot plāna zemo vērienu un pārskatīt mērķvērtības.	R.31 vērtība ir pārskatīta un palielināta līdz 23,49 %, tostarp pieskaitot LA10.1 ieguldījumu; LA10.2. (dārzeni); LA10.4; LA10.5; LA11 attiecas uz kopējiem mērķiem (nodrošināt, ka netiek prasīta dubulta uzskaitē). R.32 vērtība ir pārskatīta un palielināta līdz 0,74 %, jo Regula Nr. 32 tagad ir saistīta arī ar TKO intervencēm. Latvijai nebūs R.34, jo papuves, uz kurām attiecas ekoshēma TM4.2, netiek uzskatītas par ainavas iezīmēm R.34 kontekstā.
62	Latvija tiek aicināta arī apsvērt iespēju pievienot rezultātu rādītājus R.12 (Pielāgošanās klimata pārmaiņām), R.15 (atjaunojamā enerģija) un R.18 (ieguldījumi mežsaimniecības nozarē).	Latvija ir izvērtējusi priekšlikumu un pievienojusi ierosinātos rādītājus KLP SP: R.12 (Pielāgošanās klimata pārmaiņām) — būs ieguldījums un saikne ar tādām intervencēm kā TM4.1; TM4.2; TM4.7 un LA10.1 un plānotā R.12 vērtība ir 43,74 %. R.15 (atjaunojamā enerģija) saistībā ar intervenci LA4.1.4. — 22 MW. R.18 (ieguldījumi mežsaimniecības nozarē) saistībā ar intervenci LA7–81 miljons EUR (ELFLA, papildu valsts finansējums un privātais finansējums).
63	Ir jāuzlabo apraksts par agrovides un klimata intervencu sasaisti ar ekoshēmām un apvienošanas iespējām.	5. iedaļas 9. punktā tabulas ar nosaukumu “Papildu jautājumi/informācija par intervences veidu” ir papildinātas ar aprakstu par iespējām apvienot agrovides un ekoshēmas. Lai vēl labāk pārraudzītu intervencu apvienošanas iespējas, SP ir papildināta ar jaunu papildinājumu “Atbalsta veidu saderība 31. un 70. pantā minētajām intervencēm”. KLP SP katras ekoshēmas aprakstā ir sniegta informācija, ka lauksaimnieks var saņemt arī agrovides atbalstu, ja viņš piesakās uz ekoshēmu.
64	Nav plānotas intervences saskaņā ar SPR 72. pantu attiecībā uz lauksaimniecības platībām, uz kurām attiecas Natura 2000 vai ŪPD. Ņemot vērā to, ka lauksaimniecība joprojām ir galvenais spiediens un ir jānodrošina dzīvotņu noplicināšanās un jānovērš sugu traucējumi teritorijās, Latvija tiek aicināta apsvērt iespēju plānot kompensācijas maksājumus par obligātajām prasībām attiecībā uz Natura 2000 lauksaimniecības zemi un tām, kas izriet no ŪPD). Tas varētu papildināt brīvprātīgas piecejas saskaņā ar citiem instrumentiem.	Lielākajā daļā Natura 2000 teritoriju un Ūdens pamatdirektīvas īstenošanas valsts tiesību aktos nav noteikti īpaši obligāti ierobežojumi lauksaimnieciskajai darbībai. Valsts tiesību aktos nav noteiktas minimālās prasības, attiecībā uz kurām varētu noteikt kompensācijas maksājumus saskaņā ar KLP. Pašlaik iepriekš minētās prasības Latvijā tiek ieviestas “brīvprātīgi”, t. i., no dažādiem finanšu instrumentiem, tostarp: LIFE u. c. Saskaņā ar KLP SP ir vairākas intervences, kas vērstas arī uz UBAP apzinātās labās prakses īstenošanu, piemēram: Mākslīgie gruntsūdeņi plūst mitrājos; mākslīgie virszemes ūdeņi plūst mitrājos; rubļu lauki; starpkultūru audzēšana; pastāvīgu stiebrzāļu izveide un uzturēšana; augļu dārzu izveide; saglabāšanas apstrāde; bioloģiskā lauksaimniecība. No otras puses, plāvu aizsardzība Natura 2000 teritorijās, t. i., aizliegums tās uzart, jau ir iekļauta kā LLVS9.
65	Plānā ir plānotas astoņas investīciju intervences, no kurām piecas ir saistītas ar finanšu norobežošanu vides un klimata jomā saskaņā ar SPR 93. pantu. Ir vajadzīgi papildu precizējumi, jo ne visi attiecināmie ieguldījumi, šķiet, atbilst vides nošķiršanai, jo īpaši attiecībā uz ieguldījumiem drenāžas sistēmās un ieguldījumiem lauku saimniecībās.	KLP SP ir pārskatīta un ieguldījumu pasākums (LA4.1.) ir sadalīts vairākās intervencēs, un vides/klimata norobežošanā ir iekļautas tikai tās investīciju intervences, kas ir tieši saistītas ar vides/klimata mērķiem, t. i., LA4.1.2. (emisijas samazināšana) un LA4.1.4. (atjaunojamā enerģija). LA4.3. ir izņemts no norobežošanas.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
66	Attiecībā uz atjaunojamo energoresursu izmantošanu un energoefektivitātes uzlabojumiem Latvijai būtu jāiekļauj un jāuzlabo apraksts par Plāna intervencu saikni un papildināmību ar Direktīvu (ES) 2018/2001 (Atjaunojamo energoresursu direktīva) un Direktīvu 2012/27/ES (Energoefektivitātes direktīva).	LA4.1.4. intervences pasākumi ietver atbalstu lauku saimniecībām atjaunojamās enerģijas ražošanai un energoefektivitātei. Attiecīgās investīcijas tiks veiktas saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ar kuriem īsteno Direktīvas 2018/2001 un 2012/27/EK. Intervencē LA4.1.4. atbalsta ieguldījumus atjaunojamās enerģijas ražošanā, izmantojot saules, vēja, ģeotermālos u. c. atjaunojamus energoresursus, tostarp mazas biogāzes ražotnes, kūtsmēsļu pārstrādi, izmantojot pašpatēriņam saražoto enerģiju. Līdzīgi kā iepriekšējā periodā atbalsts energoefektivitātes pasākumiem nodrošina vismaz 20 % enerģijas ietaupījumu apkurei vai dzesēšanai, renovējot vai rekonstruējot esošās ēkas, kā to apliecina ēkas energoaudits vai ēkas energoefektivitātes aprēķins, kas ietver informāciju par ēkas enerģijas patēriņu pirms un pēc ēkas renovācijas vai rekonstrukcijas, kā arī ieguldījumus apgaismojumā, ražošanas līnijās un citās ierīcēs vai aprīkojumā, kas darbināms ar enerģiju, lai palielinātu energoefektivitāti vismaz par 20 %. NEKP ir paredzēts veicināt atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu saimniecībās (2 miljoni euro), savukārt lauksaimniecības nozarē nav īpašu darbību energoefektivitātes jomā. Tomēr, tāpat kā citās nozarēs, jaunu būvju gadījumā būvniecībai ir jāatbilst noteiktiem energoefektivitātes standartiem.
67	Attiecībā uz R.14 (oglekļa uzglabāšana) 23,41 % mērķis šķiet relatīvi vērienīgs. Tomēr ir apšaubāms, vai tas būtiski veicinās oglekļa uzglabāšanu praksē, jo galvenā interese, ko izmanto, lai to veicinātu, ir ekoshēma (TM4.6, ar ko veicina pļavu saglabāšanu lopkopības saimniecībās). Latvija tiek aicināta sniegt paskaidrojumus.	R.14 vērtība ir pārskatīta, tā palielinājās līdz 38,48 % kā vairākas intervences (piemēram, LA10.1.; LA10.2; LA10.5 un LA11) tagad pievieno R.14. Ir pārskatīts arī TM4.6 mērķa apgabals, un tas tiks samazināts.
1.3. Stiprināt lauku apvidu sociālekonomisko struktūru 1.3.1. Konkrētā mērķa Nr. 7 stratēģiskais novērtējums		
68	Kā norādīts šā pielikuma daļā "Galvenie jautājumi", ir jāstiprina intervences stratēģija un paaudžu maiņas stratēģija (SPR 109. panta 2. punkta b) apakšpunkts).	Informācija par paaudžu maiņas stratēģiju tika atjaunināta 3.2. iedaļā par piekļuvi zemei un kapitālam, infrastruktūru, konkurētspēju, nodokļu atvieglojumiem un ieguldījumiem.
69	Komisija norāda, ka atbalsts no finanšu instrumenta ir paredzēts jaunajiem lauksaimniekiem. Paaudžu maiņas mērķvērtības ir jāpārskata un jāapstiprina.	Mērķvērtības ir pārskatītas un palielinātas.
1.3.2. Konkrētā mērķa Nr. 8 stratēģiskais novērtējums		
70	Papildus šā pielikuma daļai "Galvenie jautājumi" un saskaņā ar ilgtermiņa redzējumu par ES lauku apvidiem (COM(2021) 345 final) Latvija tiek aicināta uzlabot ierosināto stratēģiju un šajā IP paredzēto intervencu aprakstu, nodrošinot skaidru un spēcīgu atbalsta koncentrāciju un mērķtiecīgu novirzīšanu teritorijām, saņēmējiem un nozarēm, kam tas visvairāk nepieciešams, pamatojoties uz SVID un konkrētām teritoriālajām vajadzībām.	Papildinātā SO8 apraksts un informācija par citu fondu ieguldījumu, kas pievienots saskaņā ar 4.5. nodaļu SO8 2.1. iedaļa ir precizēta atbilstoši SVID noteiktajām vajadzībām. LEADER pieejas īstenošanas joma ir visa Latvijas teritorija, izņemot valsts pilsētas, tāpēc mērķtiecīga atbalsta koncentrēšana uz teritoriju, atbalsta saņēmējiem un nozarēm, kurās tas ir visvairāk vajadzīgs, ir paredzēta vietējo rīcības grupu vietējās attīstības stratēģijās, kas tiks sagatavotas atbilstoši vietējām vajadzībām. Savukārt LEADER intervence nosaka galvenos atbalsta virzienus.
71	Šķiet, ka LEADER ir paredzēta kā galvenais instruments, lai risinātu Latvijas lauku apvidu nopietnās vajadzības. Turklāt ir plānota intervence nelauksaimniecisku darbību atbalstam, izmantojot finanšu instrumentus, lai uzlabotu piekļuvi finansējumam uzņēmējdarbības attīstīšanai lauku	Ir precizēti KLP SP, 4.5. iedaļā sniegta papildu informācija par ERAF, ESF, ANM un TPF fondu ieguldījumiem un papildināmību ar KLP SP. Attiecībā uz Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmu 2021.–2027. gadam. (turpmāk — programma 2021.–2027. gadam) plānotās investīcijas sociālās iekļaušanas veicināšanai tiek nodrošinātas mazāk attīstīto reģionu līmenī, t. i., tā paredz atbalsta pieejamību lauku apvidu iedzīvotājiem, ieguldījumu ietvaros netiek plānota īpaša mērķgrupa "lauku apvidu iedzīvotāji", jo atbalsts

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	apvidos. Ir norādīts, ka dažas apzinātās vajadzības ir plānots risināt, izmantojot citus finansējuma avotus. Plāna 4.5. iedaļā Latvijai tiek lūgts sniegt pilnīgāku aprakstu par iemaksām no citiem fondiem, jo īpaši attiecībā uz piekļuvi pakalpojumiem un pamata infrastruktūrai, kas atbilst lauku apvidu vajadzībām.	ir plānots visiem Latvijas iedzīvotājiem. Visas 2021.–2027. gada programmas investīcijas ir plānotas kā atbalsts mazāk attīstītiem reģioniem, kas nozīmē, ka atbalsts tiks sniegts arī lauku apvidu iedzīvotājiem. KLP SP 4.5. iedaļa ir detalizēti papildināta, tostarp par ESF+ investīcijām. Lai nodrošinātu norobežošanu, ir plānots, ka nodalīšana tiks plānota galvenokārt ar KLP SP intervences īstenošanas metodi — ELFLA atbalstam tiks piemērota LEADER vai sabiedrības virzītas vietējās attīstības pieeja. Papildināmība ir definēta vietējās attīstības stratēģijā. Maksājumu aģentūra jau projekta iesniegšanas brīdī veic pārbaudi, arī projekta grāmatvedības sistēmā, lai pārlicinātos, ka par vieniem un tiem pašiem ieguldījumiem netiek saņemts divkārtš atbalsts.
72	Latvija tiek lūgta precizēt mērķa vērtību, kas noteikta 114,2 % lauku iedzīvotāju rādītājam R.38 (LEADER aptvērums).	Datu vērtības ir precizētas un lauku apvidu iedzīvotāju skaits ir noteikts saskaņā ar lauku apvidu definīciju KLP stratēģiskajā plānā — visā Latvijas teritorijā, izņemot valsts pilsētas un apgabalu teritoriālās vienības — pilsētas, kurās iedzīvotāju skaits pārsniedz 5000, t. i., 673 853, to izmanto kā koprezultāta rādītāja R38 saucēju. Datu avots ir Centrālā statistikas pārvalde (CSP). Lauku iedzīvotāji, uz kuriem attiecas LEADER finansētās vietējās rīcības grupas plānošanas periodā, tiek izmantoti kā R38 skaitītājs. Tā kā vietējās rīcības grupas darbojas visā Latvijas lauku teritorijā, ir plānots, ka to vietējās attīstības stratēģiju īstenošana attieksies uz visiem lauku apvidu iedzīvotājiem, kā noteikts KLP stratēģiskajā plānā.
73	Komisija aicina Latviju paskaidrot, kā tiks sasniegts ES zaļā kursa 2025. gada savienojamības mērķis, ņemot vērā informāciju, kas sniegta par valsts plānu līdz 2027. gadam nodrošināt 100 Mb/s. Attiecībā uz piekļuvi platjoslai lauku apvidos Komisija ņem vērā Latvijas nodomu apmierināt vajadzības, izmantojot citus fondus. Tomēr nav skaidrs, kā šie līdzekļi tiks piešķirti un jo īpaši kā tie palīdzēs novērst reģionālās atšķirības attiecībā uz digitalizāciju lauku apvidos. Komisija arī aicina Latviju sniegt sīkāku informāciju par lauku 4G mobilā pārklājuma kvalitāti lauku apvidos līdz brīdim, kad saskaņā ar valsts plānu sāk darboties 5G.	Saskaņā ar Elektronisko sakaru nozares attīstības plānu 2021.–2027. gadam (“plāns”) investīciju iztrūkums pēdējās jūdzes infrastruktūrai svārstās no ~ 50 miljoniem EUR atkarībā no valsts vēlamā “pēdējās jūdzes” scenārija (publiski pārvaldīta infrastruktūra, optiskā tīkla infrastruktūras nodrošināšana tikai galvenajiem sociālekonomiskajiem virzītājspēkiem: izglītības, veselības un kultūras iestādes) līdz 957 miljoniem euro (privāti pārvaldīta infrastruktūra, kas nodrošina vismaz 100 Mbit/s ātrumu visiem iedzīvotājiem) un 5G atbalsta infrastruktūru Via Baltica koridorā 13,2 miljonu euro apmērā un Rail Baltica koridora 3,7 miljonu euro apmērā. Pētniecība (Pētījums par Eiropas Savienības fondu ieguldījumiem no 2021.–2027. gada plānošanas perioda priekšnosacījumu izpildei (pieejams šeit: https://www.sam.gov.lv/lv/petijumi)), pamatojoties uz kuru tika izstrādāts komunikāciju nozares attīstības plāns. Tā kā neviens elektronisko sakaru operators aptaujas laikā nesniedza informāciju, netika iegūta informācija par elektronisko sakaru operatoru attīstības plāniem, tāpēc ieguldījumu nepietiekamības aprēķins ietver arī daļu no privātajiem ieguldījumiem. Saskaņā ar Satiksmes ministrijas sniegtajiem paskaidrojumiem platjoslas infrastruktūras attīstībai ir apzināti šādi potenciālie finansējuma avoti, kas ir savstarpēji papildinoši un nodrošinās virzību uz plāna mērķa sasniegšanu: Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Atvērto tīklu infrastruktūras un noturības mehānisms, Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments (EISI), valsts un pašvaldību budžeti, privātie ieguldījumi. Plāna mērķis ir atvieglot pāreju uz ļoti augstas veiktspējas elektronisko sakaru tīkliem, kas spēj nodrošināt galalietotājiem interneta piekļuvi pakalpojumus vismaz 100 Mbit/s apmērā gan pilsētās, gan lauku apvidos. Plānā uzsvērta nepieciešamība nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi informācijai un telekomunikāciju pakalpojumiem, tostarp platjoslas internetam, visā valsts teritorijā, galvenokārt attīstot piekļuvi šiem pakalpojumiem lauku apvidos un attālos centros ar zemākām satiksmes iespējām. Plāna II pielikumā ir izklāstīti 1. darbības rezultāti. Rādītāji 2025. un 2027. gadam ar platjoslas izvēršanu vismaz 100 Mb/s (75 % Latvijas māsaimniecību); 2. Nepārtraukts 5G pārklājums VIA Baltica un Rail Baltica koridoros (100 % no VIA Baltica un Rail Baltica koridoru automaģistrālēm), 3. Tika veikta 4G un 5G pārklājuma kartēšana (100 % no Latvijas teritorijas). Turklāt darbības rādītāja vērtība elektronisko sakaru tīkla infrastruktūras attīstībai vidējās jūdzes un pēdējās jūdzes attīstībai ir noteikta attiecīgi 2550 un 6000 māsaimniecību līdz 2025. un 2027. gadam, tostarp Latvijas 2021. gada darbības programmas. — 2027. punkts saskaņā ar 1.4.1. punktu. VAM “Digitālās savienojamības uzlabošana” (1.4.1.3. pasākums “Nākamās paaudzes tīkla attīstība lauku apvidos (vidēja jūdzes)”), ko finansēs attiecīgi no ERAF fonda 420 un 1400 māsaimniecībām. Sabiedrisko pakalpojumu komisijas 2020. gadā veiktais interneta pakalpojumu kvalitātes novērtējums, kas kopš 2016. gada veikts regulatora Interneta pakalpojumu kvalitātes kontroles sistēmā, nodrošinot interneta pakalpojumu kvalitātes novērtējumu starp pieslēguma punktu un Latvijas interneta apmaiņas punktu, liecina, ka 4G tīkla pārklājuma pieejamība Latvijā 2020. gadā bija stabila.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Visos mobilo sakaru operatoru tīklos 4G tīkls bija pieejams 97 % mērījumu vietu. Tikai retos gadījumos interneta pakalpojums nebija pieejams nestabila vai trūkstoša pārklājuma dēļ. Šādu vietu skaits bija mazāks par 1 % no visiem 2020. gadā veiktajiem mērījumiem. Vairāku gadu laikā mobilā interneta kvalitāte ir saglabājusies stabilā un labā līmenī. Kopumā gan nejausajos, gan sērijveida mērījumos ir konstatētas kvalitātes rādītāju vērtības, ko var uzskatīt par atbilstošām un pietiekamām lielākajai daļai interneta pakalpojumu. Novērtējums ir pieejams tīmekļa vietnē https://www.sprk.gov.lv/sites/default/files/editor/ESPD/Faili/Parskati/KVALITATESPARSKATS2020.pdf</p>
1.3.3. Konkrētā mērķa Nr. 9 stratēģiskais novērtējums		
74	<p>Latvija tiek aicināta uzlabot SO9 intervences loģiku. Dažas problēmas, kas konstatētas SVID analīzē, nav atspoguļotas SVID kopsavilkumā un nav risinātas ar attiecīgām intervencēm. Tāpēc Komisija aicina Latviju precizēt saikni starp SVID, apzinātajām vajadzībām un ierosinātajiem intervences pasākumiem.</p>	<p>Ir veikti uzlabojumi SM9 intervences loģikā, lai sīkāk aprakstītu saikni starp SVID un atlasītajām atbalsta intervencēm. Ir papildināti arī attiecīgie pasākumu apraksti, uzsverot dzīvnieku labturības un biodrošības aspektus. KLP SP 2.1. iedaļa ir precizēta un uzlabota ("SO9.4. Intervences loģika").</p>
75	<p>Turklāt SVID kopsavilkumā tika konstatētas nepilnības Nr. 8 (nav elektroniskas datu vākšanas par antimikrobiālo līdzekļu lietošanu dzīvniekiem) un vājums Nr. 10 (broileru rezistence pret dažiem antimikrobiālajiem līdzekļiem), taču nav apzinātas būtiskas vajadzības un plānā nav plānoti attiecīgi pasākumi. Latvija tiek aicināta pārskatīt vai paskaidrot šo pieeju.</p>	<p>Latvija ir paskaidrojusi, ka ir konstatēta nepieciešamība samazināt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu. Viens no sekmīgajiem AMR ierobežošanas pasākumiem ir dzīvnieku īpašnieku/turētāju un praktiķu izglītošana un apmācība, izpratnes veicināšana par AMR un AML atbildīgu un piesardzīgu izmantošanu un laba dzīvnieku veselības pārvaldība, tostarp biodrošība, kā arī piekļuve ieguldījumiem. Ņemot vērā to, ka dati par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu vēl netiek vākti elektroniski, notiek darbs pie elektroniskas datu ziņošanas. Lai gan salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm Latvijā zoonozes ierosinātāju un indikatorbaktēriju rezistences līmenis ir zems, ir jāpastiprina dzīvnieku īpašnieku izglītošana un informēšana par AML atbildīgu un piesardzīgu lietošanu, lai samazinātu AMR attīstību, ko izraisa AML izmantošana.</p>
76	<p>Nepieciešamība SM9V4 (dzīvnieku labturība un videi draudzīga lauksaimniecības prakse) ir atzīmēta kā zema prioritāte un formulēta ļoti vispārīgi. Latvija tiek aicināta pārskatīt prioritāšu noteikšanu un precizēt to nozaru vajadzības, kurās pirmām kārtām jāuzlabo dzīvnieku labturība. Latvija tiek aicināta apsvērt, kā šīm konstatētajām vajadzībām mērķtiecīgāk pievērsties intervences pasākumiem, ar kuriem risina dzīvnieku labturības jautājumus saskaņā ar 9.</p>	<p>Katra KLP SP identificētā vajadzība ir novērtēta pēc 5 kritērijiem, lai novērtētu tās prioritātes līmeni. (Kritēriji: Atbilstība valsts prasībām; Atbilstība KLP SP regulas 13. pielikumam (vide un klimats); Atbilstība EK ieteikumiem; Atbilstība zaļā kursa mērķiem; Vērtētāju veikts novērtējums). Novērtēšanas metodika ir aprakstīta arī KLP stratēģiskajā plānā. Ņemot vērā, ka SM9 V4 atbilst tikai vienam no pieciem kritērijiem (atbilstība EK ieteikumiem), vērtējums ir "zema" prioritāte. Sk. arī komentāru par 20. apsvērumu.</p>
77	<p>Iespēja Nr. 14 (cūku astes izciršana un dējējvistu turēšana sprostos) ir nepilnība, kuru Latvija tiek aicināta risināt ar attiecīgiem pasākumiem, kas veicina labāko praksi astes amputēšanas samazināšanā un sprostu izbeigšanā.</p>	<p>Pašreizējā situācija attiecībā uz cūku labturību (cūku astes izciršana): Latvija pašlaik pārskata un pašlaik īsteno tiesību aktus (Ministru kabineta 2009. gada 7. jūlija Nr. 743 par cūku labturības pasākumiem) par cūku astes saciršanu, ar kuriem pārņem direktīvu, kā arī Komisijas ieteikumu. Pašlaik Noteikumos Nr. 743 ir noteiktas cūku labturības prasības, tostarp prasības cūku novietnēm un cūku turēšanai. Latvija ir saņēmusi Eiropas veselības un pārtikas nekaitīguma komisāres Stella Kyriakides 2019. gada 6. novembra vēstuli ARES(2019) G897772 par cūku labturības prasībām, kas noteiktas Padomes Direktīvā 2008/120/EK, un 2020. gada 20. maija vēstuli ARES(2020) 2643693 par ilgtspējīgu lauksaimniecību, lai sasniegtu stratēģijas "No lauka līdz galdam" mērķus lauksaimniecības nozares turpmākai attīstībai. Komisāre</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>savās vēstulēs puda viedokli, ka ir strauji jāuzlabo cūku labturība Latvijā, lai samazinātu astes amputēšanas biežumu cūku novietnēs un izpildītu prasības, kas noteiktas Padomes 2008. gada 18. decembra Direktīvā 2008/120/EK, ar kuru nosaka minimālos standartus cūku aizsardzībai (turpmāk — Direktīva 2008/120/EK). Pašlaik tiesību aktos nav kritēriju, uz kuru pamata cūku īpašnieks veic riska novērtējumu attiecībā uz cūku astes ievainojumu vai kaušanas biežumu saimniecībā. Tāpēc ir jāsteno Komisijas Ieteikums (ES) 2016/336 (2016. gada 8. marts) par to, kā piemērot Padomes Direktīvu 2008/120/EK, ar ko nosaka minimālos standartus cūku aizsardzībai attiecībā uz pasākumiem astes amputēšanas vajadzību samazināšanai (turpmāk “Ieteikums Nr. 2016/336”), kurā noteikti pasākumi, kas jāveic cūku īpašniekam, lai samazinātu astes ievainojumus, astes ievainojumus un parasto astes apgriešanu. Latvijas uzdevums ir valsts normatīvajos aktos noteikt kritērijus, kas palīdzētu PVD sasniegt mērķi samazināt ikdienas astu amputēšanas biežumu cūku novietnēs un nodrošināt atbilstību Direktīvas 2008/120/EK prasībām. Pašlaik Zemkopības ministrija ir sagatavojusi grozījumus Ministru kabineta 2009.gada 7.jūlija noteikumos Nr. 743 “Cūku labturības pasākumi”, kas ir jāsaskaņo ar ministrijām un tiks sagatavoti iesniegšanai Valsts reģistrā.</p> <p>Pašreizējā situācija dējējvistu labturības jomā: Ministru padomē 2021. gada 19. jūlijā Latvija jau ir paudusi viedokli, ka var atbalstīt augstākus dzīvnieku labturības standartus ar nosacījumu, ka to īstenošanai ir paredzēts papildu ES finansējums. Plānojam KLP finansējumu, ir jāņem vērā ES mērķis paaugstināt dzīvnieku labturības prasības, tostarp līdz 2027. gadam pakāpeniski likvidēt dējējvistu sprostus. Eiropas Parlaments 2022. gada 10. jūnijā pieņēma rezolūciju par Eiropas pilsoņu iniciatīvu “End the Cage Age” (2021/2633(RSP)) un uzdeva Eiropas Komisijai izstrādāt konkrētu rīcības plānu. Tajā pašā laikā EP uzsver, ka ir jānodrošina, lai visas ES ražošanas sistēmas varētu ieguldīt ilgtspējā un dzīvnieku labturības uzlabošanā tādā veidā, kas nekaitē uzņēmumu konkurētspējai. Jaunu prasību ieviešana ir jāplāno sarežģītā veidā, ņemot vērā visus sociālekonomiskos aspektus, tostarp ietekmi uz mūsu uzņēmumu konkurētspēju ES vienotajā tirgū, trešo valstu tirgos un ienākošā importa ziņā, kā arī pārtikas pieejamību, kvalitāti un nekaitīgumu. Latvijas mājputnu saimniecības būtu gatavas veikt visus nepieciešamos pielāgojumus saskaņā ar zaļo kursu, KLP mērķiem un stratēģiju “No lauka līdz galdam”. Bez mērķtiecīga finansiālā atbalsta nebūs iespējams izpildīt ES paaugstinātās dzīvnieku labturības prasības. Latvijas Mājputnu nozares asociācija ir norādījusi, ka, pametot dējējvistu būrus, jaunu ražošanas vienību izmaksas būtu jāaplēš līdz EUR 30 par putnu. Lai nesamazinātu nozares kopējo ražošanas apjomu, būtu vajadzīgi aptuveni 80 miljoni. EUR ieguldījumi un piemērots pārejas periods.</p> <p>Par valsts normatīvajiem aktiem (obligātās prasības) Latvijā cūku labturības prasības reglamentē šādi normatīvie akti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dzīvnieku aizsardzības likums; • Ministru kabineta 2008.gada 2.janvāra noteikumi Nr.5 „Vispārīgās lauksaimniecības dzīvnieku labturības prasības”; • Ministru kabineta 2009.gada 7.jūlija noteikumi Nr.743 “Noteikumi par cūku labturības prasībām” (turpmāk — noteikumi Nr.743) un jaunākie grozījumi Ministru kabineta 2022. gada 9. augusta noteikumos Nr. 499 “Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 7. jūlija noteikumos Nr. 743 “Cūku labturības prasības””. <p>Noteikumu Nr. 743 III nodaļā ir noteiktas prasības attiecībā uz dažāda veida cūku turēšanu, ieskaitot platību.</p> <p>Noteikumu Nr. 743 16.–22. punkts attiecas uz cūku turēšanas apgabalu: 16. Katram atšķirtam sivēnam, audzētai cūkai un nobarojamām cūkām, izņemot apsēklotas jauncūkas un sivēnmātes, kas turētas grupās, atkarībā no dzīvnieka svara norāda šādu platību: 16.1. 0,15 kvadrātmetri cūkām, kas sver līdz 10 kilogramiem; 16.2. 0,20 kvadrātmetri cūkām, kuru svars ir no 11 līdz 20 kilogramiem;</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>16.3. 0,30 kvadrātmetri cūkām, kuru svars ir no 21 līdz 30 kilogramiem; 16.4. 0,40 kvadrātmetri cūkām, kuru svars ir no 31 līdz 50 kilogramiem; 16.5. 0,55 kvadrātmetri cūkām, kuru svars ir no 51 līdz 85 kilogramiem; 16.6. 0,65 kvadrātmetri cūkām, kuru svars ir no 86 līdz 110 kilogramiem; Viens kvadrātmētrs cūkām, kas sver vairāk nekā 110 kilogramus. 17. Apsēklotai jauncūkai, kas tiek turēta grupā, nodrošina kopējo grīdas laukumu vismaz 1,64 kvadrātmetru apmērā. 18. Grupā turētajai sivēnmātei kopējā grīdas platība ir vismaz 2,25 kvadrātmetri. 19. Ja apsēklotas jauncūkas vai sivēnmātes tur grupās, kurās ir mazāk nekā sešas cūkas, šo noteikumu 17. un 18. punktā minēto kopējo grīdas platību palielina par 10 procentiem. 20. Ja apsēklotas jauncūkas vai sivēnmātes tur grupās pa 40 cūkām vai vairāk, šo noteikumu 17. un 18. punktā minēto kopējo grīdas platību var samazināt par 10 %. no šiem noteikumiem var samazināt par 10 procentiem. 21. Daļai no kopējās grīdas platības, kas minēta šo noteikumu 17., 18., 19. un 20. punktā, jābūt cietam segumam: ar cietu pārsegu: Apsēklotas jaunkautas gadījumā nodrošina vismaz 0,95 kvadrātmetru cietu grīdas segumu; Grūsnām sivēnmātēm nodrošina vismaz 1,3 kvadrātmetrus no cietas grīdas; Notekūdeņu atveres neaizsedz vairāk kā 15 % no grīdas platības. 22. Ja cūkas tur grupās novietnēs ar betona grīdu: Maksimālais atstarpju platums starp relejiem ir: 22.1.1. sivēniem: 11 milimetri; 22.1.2. atšķirtiem sivēniem: 14 milimetri; 18 milimetri cūku un nobarojamo cūku audzēšanai; 20 milimetri jauncūkām pēc apsēklošanas un sivēnmātēm; Redeļu kastu minimālais platums ir: 22.2.1. Sivēniem un atšķirtiem sivēniem: 50 milimetri; 80 milimetri audzējamām cūkām, nobarojamām cūkām, jauncūkām pēc apsēklošanas un sivēnmātēm.</p> <p>Papildus šiem punktiem cūku īpašniekam vai turētājam ir jānovērtē apgabala saderība ar dzīvnieku skaitu aizgaldā. Šī prasība ir noteikta šo noteikumu 13.1. punktā: Piemērojot šajā regulā minētās vispārīgās prasības astes nociršanas novēršanai un tādējādi samazinot regulāru astu amputēšanas praksi, cūku īpašnieks vai turētājs novērtē astes amputēšanas risku, ņemot vērā gan ar dzīvniekiem saistītus, gan ar dzīvniekiem nesaisītus parametrus (turpmāk — riska novērtējums). Riska novērtējumā novērtē šādus rādītājus: 13¹. Tādu materiālu drošība, kas nav kaitīgi cūku veselībai (piemēram, salmi, sienas, koksne, zāģskaidas, sēņu komposts, kūdra vai to maisījumi, dabiskās virves, granulas) un to pieejamība dzīvniekiem; 13.1 ²zonas atbilstību dzīvnieku skaitam aizgaldā, kā arī konkurenci starp dzīvniekiem vietas dēļ; 13³. Pildspalvas tīrība; 13.⁴ saimniecības gaisa kvalitāti; 13⁵. Termiskā komforta apstākļi; 13⁶. Barības kvalitāte, daudzums un konkurence dzīvnieku barības dēļ; 13⁷ dzīvnieku veselības statuss; 13⁸. Astes amputēšanas vai auss sakraušanas biežumu, tostarp citus ievainojumus, ja tādi ir. Ja platība neatbilst dzīvnieku skaitam, kas norādīts aizgaldā, dzīvnieka īpašniekam vai turētājam jāmaina dzīvnieku turēšanas apstākļi, kā noteikts Noteikumu Nr. 743 13.2. punktā:</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>13² Cūku īpašnieks vai turētājs: 13.2 1. Riska novērtējumu veic gadījumā, ja būtiski mainās kāds no šo noteikumu 13.1. punktā minētajiem rādītājiem, bet vismaz reizi pusgadā; <u>Riska novērtējuma rezultātus</u> dokumentē un, pamatojoties uz rezultātiem, ievieš nepieciešamās izmaiņas cūku turēšanas apstākļos (piemēram, atbilstoši vides apstākļi un vides uzlabošanas materiāli, līdzsvarota barība). Reģistrētos rezultātus glabā piecus gadus no pēdējā ieraksta un pēc pieprasījuma iesniedz dienestam. Komisijas 2016. gada 8. marta Ieteikums 2016/336 par to, kā piemērot Padomes Direktīvu 2008/120/EK, ar kuru nosaka minimālos standartus cūku aizsardzībai attiecībā uz pasākumiem astes amputēšanas samazināšanai, tagad ir pilnībā īstenots Regulā Nr. 743.</p> <p>— <i>Par precizējumiem intervencē LA4.1.3.</i> Intervences apraksts ir papildināts ar atsauci uz valsts tiesību aktiem, kuros noteiktas minimālās prasības platībai, kas jānodrošina cūku novietnēs atkarībā no dzīvnieka svara. Ir arī noteikts, ka atbalsta pretendentiem jāatbilst valsts tiesību aktos noteiktajām minimālajām prasībām, ko apstiprinājis Pārtikas un veterinārais dienests. Turklāt cūku audzēšanas saimniecībai būs par 20 % jāpalielina platība, kas ir par 20 % lielāka, nekā noteikts tiesību aktos, ja tiek būvēta jauna saimniecība vai atjaunota esoša saimniecība ar LA4.1.3. atbalstu.</p>
78	<p>Komisija atzinīgi vērtē Latvijas plānus finansēt biodrošības pasākumus, tomēr nav iekļautas nekādas darbības, lai risinātu vajadzību palielināt biodrošību, jo īpaši cūkkopības nozarē. Latvija tiek lūgta precizēt vai paskaidrot, kāpēc tas nav iekļauts.</p>	<p>Biodrošības pasākumi ir labas dzīvnieku veselības pārvaldības neatņemama daļa, un SM9 situācijas analīzes 145. punktā ir paredzēta sabiedrības, dzīvnieku īpašnieku/turētāju un praktiķu izglītošana un apmācība, izpratnes veicināšana par AMR un AML atbildīgu un piesardzīgu lietošanu un labu dzīvnieku veselības pārvaldību, tostarp biodrošību. Apmācība par bioloģiskās drošības pasākumiem būtu jānodrošina jebkuras produktīvo dzīvnieku sugas īpašniekam (turētājam), ņemot vērā to, ka katrai sugai ir raksturīgas bīstamas infekcijas slimības, kas var apdraudēt gan cilvēku, gan dzīvnieku veselību, vidi un pārtikas nekaitīgumu. Atbalsts biodrošības pasākumiem ir paredzēts II pīlāra atbalsta intervences LA 4.1.3. “Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības dzīvnieku labturības un biodrošības uzlabošanā” ietvaros sniedz atbalstu biodrošības prasību un pasākumu īstenošanai, lai ierobežotu dzīvniekiem īpaši bīstamu infekcijas slimību (epizotikas) izplatīšanos, tādējādi samazinot iespējamās slimību riskus. Ļoti bīstamām infekcijas slimībām (epiopātijām) lauksaimniecības dzīvniekiem ir raksturīga liela dzīvnieku izplatība, masveida slimības un dažos gadījumos obligāta blakusproduktu nokaušana, iznīcināšana un likvidēšana skartajā saimniecībā vai pat dzīvnieki visā ganāmpulkā. Atbalsta mērķis biodrošības pasākumu īstenošanai attiecībā uz lauksaimniecības dzīvniekiem ir atbalstīt ļoti bīstamu infekcijas slimību (epiopātiju) riska samazināšanu dzīvniekiem, paredzot biodrošības prasību un pasākumu ieviešanu saimniecībās, kurās slimība vēl nav konstatēta, un saimniecībās, kas atrodas skartajās teritorijās un uz kurām attiecas ierobežojoši pasākumi. Atbalsta pretendents ir atbalsttiesīgs, ja atbalsta pretendents ir izstrādājis plānu biodrošības pasākumu īstenošanai, lai nodrošinātu atbilstību normatīvo aktu prasībām par biodrošības pasākumu kopumu dzīvnieku novietnēs, un ir vienojies ar Latvijas kompetento iestādi Pārtikas un veterināro dienestu (PVD). Intervence turpinās līdzīgi kā iepriekšējā periodā sniegtais atbalsts. Lai samazinātu ļoti bīstamu infekcijas slimību (epizotikas) izplatīšanos uz Āfrikas cūku mēri un putnu gripu Latvijas teritorijā, iepriekšējā plānošanas periodā biodrošības prasību ieviešanas atbalsta pasākums bija paredzēts cūku un mājputnu nozarei, kurā bija noteikta augsta atbalsta intensitāte 80 % apmērā no attiecināmajām izmaksām, ja biodrošības pasākumu īstenošanas plānu, vienojoties ar PVD, īstenoja viens pieteikuma iesniedzējs un 100 % biodrošības pasākumu gadījumā īstenoja pieteikuma iesniedzēju grupa, vienojoties ar PVD. Latvija šo augsto intensitāti noteica, lai izmantotu iespēju cūku un mājputnu saimniecību īpašniekiem ieviest vai uzlabot savas saimniecības biodrošības prasības pēc iespējas plašāk. Īstenojot atbalsta pasākumu, liela uzmanība tika pievērsta cilvēces riska un transportlīdzekļu kustības riska</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>samazināšanai. 64 % no kopējā publiskā finansējuma, kas piešķirts atbalsta pasākumam plānošanas periodā, tieši izlietoja cūkkopības saimniecības.</p> <p>Tāpat kā iepriekšējā periodā atbalsts saskaņā ar LA4.1.3. tiks sniegts biodrošības prasību un pasākumu īstenošanai šādās nozarēs: cūku audzēšana (Āfrikas cūku mēra vīrusa un mežacūku dabiskās izplatības dēļ), mājputnu audzēšana (ko pamato augsti patogēnās putnu gripas epidemioloģiskā situācija riska periodos — migrējošo putnu migrācijas laikā (pavasaris un rudens)), kā arī citu lopkopju saimniecības, kurās epizootiju ir oficiāli atzinušas arī dalībvalstu kompetentās iestādes attiecībā uz citām dzīvnieku sugām.</p> <p>Atbalsts biodrošības prasību un pasākumu īstenošanai ir paredzēts, lai atbalstītu tādu ieguldījumus kā žogu, dezinfekcijas barjeru iegāde, žogu un dezinfekcijas barjeru uzstādīšanas vai uzstādīšanas izmaksas, slēgtu konteineru iegāde dezinfekcijas paklājiem, pulverizatoriem, dezinfekcijas līdzekļiem, aizsargapģērbam (izņemot vienreiz lietojamu apģērbu), dzīvnieku liemeņu uzglabāšanai un sanitāro caurlaižu uzstādīšanai, kā arī citiem biodrošības veicināšanas pasākumiem.</p> <p>Lai mazinātu cilvēka faktora radīto risku, izplatoties ļoti bīstamām infekcijas slimībām (epiopātijām), LA1.1. Apmācība (profesionālo zināšanu un prasmju uzlabošana), lai uzlabotu zināšanas par dzīvnieku turēšanas apstākļiem, tostarp biodrošību, dzīvnieku veselību un labturību riska mazināšanas pasākumu vajadzībām, ir papildu atbalsts šai intervencei.</p> <p>Saskaņā ar LA4.1.3. punktu tiks sniegts atbalsts arī riska mazināšanas pasākumiem attiecībā uz augu karantīnas organismiem (epifitotika).</p>
79	<p>Komisija norāda, ka plānā ir iekļautas iniciatīvas veselīga un ilgtspējīga uztura problēmu risināšanai, taču ierobežotā veidā. Tāpēc Komisija aicina Latviju labāk paskaidrot, kā tiks panākta pāreja uz veselīgu, uz augiem balstītu un ilgtspējīgāku uzturu.</p>	<p>Latvijā Veselības ministrija ir vadošā valsts pārvaldes iestāde sabiedrības veselības jomā, kas izstrādā valsts veselības veicināšanas politiku un uzrauga veselības veicināšanas politikas īstenošanu valsts un reģionālajā līmenī.</p> <p>Veselības ministrijas aizgādībā ir izveidota uztura padome, kas ir koordinējoša un padomdevēja struktūra, lai veicinātu uztura politikas īstenošanu, analizējot ar uzturu saistītās sabiedrības veselības problēmas un iesniedzot priekšlikumus to risināšanai.</p> <p>ZM ir iekļauts Uztura padomes sastāvā un atbilstoši tās kompetencei ir iesaistīts Sabiedrības veselības pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam (vidēja termiņa politikas plānošanas dokumentā, kurā izklāstīta Latvijas sabiedrības veselības politika 2021.–2027. gadam) noteikto mērķu sasniegšanā, īstenojot plānā paredzētos pasākumus, tostarp ZM īsteno Skolas programmu (piens, augļi). Veselības ministrija sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām un citām ministrijām, tostarp ZM, veicina veselīga un līdzsvarota uztura izmantošanu, īstenojot kopēju uztura politiku, piemēram, noteikumus par uztura standartiem izglītojamajiem izglītības iestādēs, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestāžu klientiem un pacientiem slimnīcās un izstrādājot to grozījumus, kā arī VM izstrādā un regulāri atjaunina ieteikumus par veselīgu uzturu dažādām sabiedrības grupām un ir pieejami VM tīmekļa vietnē https://www.vm.gov.lv/lv/search?q=vesel%C4%ABga%20uatura%20ieteikumi.</p> <p>Vēršam uzmanību uz to, ka Latvijā visām nozarēm, institūcijām un organizācijām ir kopīga atbildība par sabiedrības veselības uzturēšanu un uzlabošanu, kas ir pamats līdzsvarotai vides, sociālās un ekonomikas politikas attīstībai.</p> <p>KLP stratēģiskā plāna ietvaros daži pasākumi, kuru mērķis ir veicināt pāreju uz veselīgu un ilgtspējīgu uzturu, netiks īstenoti nepietiekama finansējuma dēļ. Šādus pasākumus īsteno ārpus KLP stratēģiskā plāna.</p> <p>Latvijas Veselības ministrija izstrādā un koordinē valsts uztura politikas izstrādi, kā arī uzrauga šīs politikas īstenošanu valsts un reģionālajā līmenī, vienlaikus sadarbojoties ar Zemkopības ministriju un citām valsts pārvaldes iestādēm.</p> <p>Saskaņā ar Veselības ministrijas sniegto informāciju dati no pētījuma par ieradumiem, kas ietekmē Latvijas iedzīvotāju veselību (2020), liecina, ka tikai 32 % respondentu ēd augļus un ogas 6–7 dienas nedēļā, bet 32,9 % — svaigus dārzeņus. Salīdzinājumā ar 2018. gada datiem svaigu dārzeņu patēriņš ir samazinājies par 4 %, savukārt augļu un ogu patēriņš ir palielinājies par 7,5 %.</p> <p>Ņemot vērā to, ka dārzeņus, augļus un ogas katru dienu patērē mazāk nekā trešdaļa Latvijas iedzīvotāju, plānojot uztura politiku, liela nozīme tiek piešķirta šo produktu patēriņa veicināšanai, lai nodrošinātu iedzīvotāju veselības uzlabošanu un saglabāšanu, īstenojot pārtikas sistēmas ilgtspējas mērķus un vienlaikus atbalstītu vietējos pārtikas ražotājus.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Iniciatīvas, kuru mērķis ir veicināt veselīgu un ilgtspējīgu uzturu sabiedrībā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ministru kabineta 2012. gada 13. marta noteikumi Nr. 172 “Noteikumi par uztura standartiem izglītības iestāžu izglītojamajiem, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestāžu klientiem un medicīnas iestāžu pacientiem” nosaka uztura standartus to izglītības iestāžu izglītojamajiem, kuras īsteno pirmsskolas izglītības programmas, pamatskolas, vispārējās vidējās izglītības un profesionālās izglītības iestādēs, kā arī ilgtermiņa sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestāžu klientiem un pacientiem medicīnas iestādēs, lai nodrošinātu <u>veselīga un līdzsvarota uztura izmantošanu šajās iestādēs</u>. Noteikumi veicina vietējās pārtikas izmantošanu pārtikas sagatavošanā un ierobežo neveselīgas pārtikas izmantošanu. Pašlaik tiek izstrādāti regulas grozījumi, pamatojoties uz pēdējos gados atjauninātajiem veselīga uztura ieteikumiem, piemēram, <u>ierobežot gaļas ikdienas patēriņu, ēst piecas porcijas dārzeņu, augļu un ogu dienā, izvēlēties vietējas izcelsmes produktus, sezonālītāti</u> utt. • EK finansētā programma skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu, kas pazīstama kā “Skolas piens un augļi”, ir paredzēta, lai bērniem nodrošinātu augļu, dārzeņu un piena bezmaksas porcijas, tādējādi <u>palielinot svaigu augļu un dārzeņu un piena patēriņu</u>, un lai uzlabotu bērnu zināšanas par veselīgu uzturu, veicinot veselīgus ēšanas paradumus jau bērnībā. • Ieteikumi par veselīgu uzturu dažādām sabiedrības grupām ne tikai elektroniskā formā, bet arī drukātu un infografiku veidā. Šie ieteikumi <u>veicina veselīgu ēšanas paradumu ieviešanu ikdienas dzīvē</u>. Ir <u>izstrādāti daži ieteikumi veģetāriešiem</u>, kā arī atjaunināti “Ieteikumi pašmāju pārtikai”, kas sniegs padomus par to, kā samazināt pārtikas izšķērdēšanu, izvairīties no pārtikas izšķērdēšanas, uzglabāt un sagatavot pārtiku droši utt. • 2022. gada rudenī ir plānota valsts sabiedrības informēšanas kampaņa par veselīgu uzturu skolēniem un viņu vecākiem, īpašu uzmanību pievēršot dārzeņu, augļu un ogu izmantošanai; • Darbības veselīga uztura jomā, kas plānotas Sabiedrības veselības pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam, tostarp: Izglītot iedzīvotājus par veselīgiem ēšanas paradumiem, izmantojot pasākumus, kas paredzēti dažādām mērķgrupām, tostarp apmācību izglītības iestāžu pavāriem un bērnu uzraudzības pakalpojumiem (saskaņā ar Eiropas Sociālā fonda projekta pasākumiem gan valsts, gan vietējā līmenī) <p>Sadarbībā ar pārtikas ražotājiem un tirgotājiem izvērtēt iespēju Latvijā papildus iepakojumam ieviest patērētājiem draudzīgu un ilgtspējīgu pārtikas marķēšanas sistēmu, kas ļautu patērētājiem vieglāk izdarīt apzinātu izvēli attiecībā uz veselīgu pārtiku.</p> <p>Veicināt kvalitatīvas vietējās izcelsmes pārtikas atpazīstamību un pieejamību patērētājiem un palielināt tās iepirkuma daļu publiskajos iepirkumos.</p> <p>Vēršam uzmanību arī uz to, ka no 2018.gada 1.janvāra (sākotnēji līdz 31.12.2020.) Latvija ievieša PVN likumā noteikto samazinātu PVN likmi 5 % apmērā svaigiem augļiem, ogām un dārzeņiem (kopā 64 produkti), t. sk. mazgātiem, mizotiem, lobītiem, sagrieztiem un fasētiem, bet kuriem nav veikta nekāda termiskā apstrāde vai cita apstrāde (piemēram, saldēti, sālīti, žāvēti).</p> <p>Samazinātas PVN likmes ieviešanas mērķis bija palielināt augļu, ogu un dārzeņu patēriņu, kā arī samazināt ēnu ekonomiku augļu, ogu un dārzeņu tirdzniecībā, palielinot to uzņēmēju konkurētspēju, kuri darbojas likumīgajā tirgū, un veicinot augļu un dārzeņu nozares attīstību.</p> <p>Samazinātās 5 % PVN likmes piemērošana tagad ir pagarināta līdz 2023. gada 31. decembrim.</p> <p>Zemkopības ministrija ir plānojusi veicināt augstas kvalitātes, <u>augstas kvalitātes vietējās izcelsmes pārtikas atpazīstamību</u> un pieejamību patērētājiem, kā arī palielināt iepirkuma daļu publiskajā iepirkumā. Gan bioloģiskās lauksaimniecības produkti, gan valsts pārtikas kvalitātes shēmas produkti ir augstas kvalitātes produkti, kā arī ir izstrādātas prasības to ražošanai, kas vērstas uz dzīvnieku labturību, vides aizsardzību un sabiedrības veselību.</p> <p>Latvija ir arī ņēmusi vērā Komisijas ieteikumu ievērot piesardzību, popularizējot augstas kvalitātes, vietējas izcelsmes bioloģisko pārtiku un kvalitātes shēmas, kas pēc būtības ir veselīgas, lai izvairītos no patērētāju maldināšanas par to, ka visi augstas kvalitātes, bioloģiskie vai vietējie pārtikas produkti tiek uzskatīti par veselīgiem, kā tas var nebūt.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
80	Komisija aicina Latviju precizēt, kā tā plāno savā plānā pievērsties pārtikas izšķērdēšanas novēršanai un kā tas tiek saskaņots ar citām attiecīgām darbībām ārpus KLP.	<p>Atkritumu apsaimniekošanu Latvijā reglamentē Atkritumu apsaimniekošanas likums un no tā izrietošie Ministru kabineta noteikumi un ieteikumi. Latvijā VARAM ir vadošā iestāde atkritumu apsaimniekošanas jomā.</p> <p>Lai veicinātu pārtikas izšķērdēšanas novēršanu un samazināšanu, Latvija ir izstrādājusi “Pārtikas atkritumu novēršanas programmu 2021. gadam”. — 2028. gads”, kas ir daļa no “2021. gada valsts atkritumu apsaimniekošanas plāna”, kura mērķis ir līdz 2025. gadam samazināt pārtikas izšķērdēšanu par 30 % no kopējā pārtikas atkritumu apjoma un turpināt to samazināt, lai līdz 2030. gadam sasniegtu 50 % mērķi.</p> <p>ZM ir iesaistīts 2021. gada Nacionālajā atkritumu apsaimniekošanas plānā. — 2028. gadam noteikto mērķu sasniegšanai. Atvieglot pārtikas pārpalikumu pārdali un izvairīties no pārtikas izšķērdēšanas (veicināt izpratni par derīguma atšķirībām, ziedošanu) ZM uzsāka tiesību aktu atkārtotu novērtēšanu (iepakotu pārtikas produktu ziedošana pēc derīguma termiņa beigām „Best līdz...”, dzīvnieku izcelsmes produktu ziedošana), apkopojot viedokļus, vajadzības gadījumā izdarot grozījumus.</p> <p>Tiek atbalstīti arī EIP projekti, lai veicinātu pārtikas blakusproduktu izmantošanu un novērstu to izšķērdēšanu (ZM kompetence). Pārtikas ziedošanas sistēmas uzlabošanas jomā ZM sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm turpinās izstrādāt tiesību aktus par pārtikas ziedošanas sistēmu attīstību un sagatavos pārtikas ziedošanas pamatnostādnes. No otras puses, pētniecības, izstrādes un inovācijas novēršanas jomā mēs turpināsim atbalstīt pārtikas tirdzniecības veicināšanu tieši no ražotājiem. Izpratnes veicināšanas un patērētāju informēšanas jomā par pētniecības un izstrādes novēršanu un samazināšanu mēs izveidosim dialogu ar ražotājiem, pārstrādātājiem un tirgotājiem par pētniecības un izstrādes ražošanas samazināšanu un turpināsim atbalstīt tādu tehnoloģiju/risinājumu ieviešanu, kas nesatur atlikušās vielas, informāciju patērētājiem par pārtikas derīguma termiņa izpratni un pārtikas izšķērdēšanas samazināšanu.</p> <p>Jau 2021. gada 17. jūnijā ZM tīmekļa vietnē ir publicējusi informāciju par derīguma termiņu atšķirībām. https://www.zm.gov.lv/presei/kada-ir-atskiriba-starp-deriguma-terminiem-galigo-deriguma-terminu-izl?id=12285</p> <p>Informācija tiek publicēta arī VARAM un VM tīmekļa vietnēs.</p> <p>Saskaņā ar LA16 intervenci KLP atbalsts būs pieejams, atbalstot EIP grupas projektus, tostarp tos, kas vērsti uz bioekonomiku, aprites ekonomiku, kā arī jaunus inovatīvus risinājumus pārtikas atkritumu vai ražošanas blakusproduktu pārstrādei.</p>
81	Komisija norāda, ka trūkst pārskata (plāna 3.8. iedaļa) par to, kā plāns palīdz uzlabot dzīvnieku labturību un mazināt rezistenci pret antimikrobiāliem līdzekļiem, kā izklāstīts SPR 6. panta 1. punkta i) apakšpunktā, tostarp par pamatnosacījumiem un papildināmību, un tas būtu jāpabeidz.	Papildu informācija un precizējumi ir sniegti KLP SP 3.8. iedaļā.
1.4. Modernizēt nozari, veicinot un daloties zināšanās, inovācijā un digitalizācijā lauksaimniecībā un lauku apvidos un mudinot lauksaimniekus tās izmantot, uzlabojot piekļuvi pētniecībai, inovācijas zināšanu apmaiņai un apmācībai		
1.4.1. Transversālā mērķa stratēģisks novērtējums		
82	Ar LZIS saistītās vajadzības ne vienmēr tiek pārvērstas skaidrās un pietiekami detalizētās intervencēs. Komisija norāda, ka transversālo objektīvo intervencu un elementu kopums galvenokārt ir turpinājums tiem pašiem pasākumiem, kas veikti pašreizējā periodā (apmācība, konsultācijas, KLP tīkls). Varētu izveidot citas intervences, lai radītu jaunas iespējas AKIS dalībniekiem izpildīt un izpildīt pienākumu, kas noteikts SPR 114. panta a) punkta ii)	<p>Vairākos lauku attīstības pasākumos saņēmējiem ir obligāti jāpiedalās mācībās, kas saistītas ar attiecīgā pasākuma mērķi. Intervence LA 16 veicinās un nodrošinās projektu īstenošanu saskaņā ar AKIS noteiktajām prioritārajām tēmām, kas tiks apspriestas AKIS kontaktpunkta organizētajās mērķgrupās un AKIS tīklā, tādējādi stiprinot ciešāku sadarbību starp pētniekiem, konsultantiem, lauku tīkliem, nozares speciālistiem regulārā un strukturētā veidā.</p> <p>AKIS kontaktpunkts organizēs inovācijas, idejas, zināšanas un sadarbības pasākumus, piemēram, inovācijas un zināšanu tirgus (sanāksme, apmaiņa), AKIS sarunas (publiski pārraidītas diskusijas starp AKIS dalībniekiem par atsevišķiem aktuāliem tematiem), ideju laboratorijas (kas var novest pie jaunas sadarbības un novatoriskām idejām), kas veicinās ciešāku sadarbību starp šīm AKIS mērķgrupām.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	apakšpunktā, proti, panākt, lai pētnieki, konsultanti un KLP tīkli regulāri un strukturāli ciešāk sadarbotos.	
83	<p>Ir vajadzīgs papildu skaidrojums par to, kā ieteikumu īstenošana tiks organizēta praksē un kā to koordinēs AKIS koordinācijas struktūra, ņemot vērā visus pienākumus, kas uzskaitīti SPR 15. panta 2., 3. un 4. punktā. Jo īpaši, kā tiks nodrošināts 15. panta 4. punkta e) apakšpunktā paredzētais inovācijas atbalsts un kā tiks atbalstīta darba grupu projektu sagatavošana.</p>	<p>Darbības grupu projekti tiks atbalstīti saskaņā ar LA 16 pasākumu. Katru gadu ir paredzēts iesniegt intervences projektu pieteikumus. Projektu atlase notiks vienā posmā, lai nekavētu projektu uzsākšanu, ņemot vērā šādu projektu ilgtermiņa ilgumu. AKIS prioritārie temati ir noteikti kā prioritāri, par kuriem tiks piešķirti papildu punkti. Ir iespējams pieteikties arī uz citiem tematiem, kā arī uz vietējām inovatīvām idejām, kas visu laiku rodas, izmantojot inovācijas atbalsta pakalpojumus. LA16 intervences apraksts ir papildināts ar norādi, ka atbalsts ir pieejams arī vietējiem iedzīvotājiem inovatīvām idejām, kas ir svarīgas arī AKIS.</p> <p>Eiropas inovācijas partnerības kontaktpunkts veicinās un sniegs tehnisko palīdzību radošu projektu ideju izstrādei, potenciālo EIP darba grupu izveidei un potenciālo partneru piesaistīšanai, sadarbības attīstībai starp EIP darba grupām un, protams, sadarbības attīstībai starp EIP darba grupām un, protams, projektiem, kas vērsti uz radošumu, kā arī informācijas izplatīšanai par projektiem, kas atbalstīti saskaņā ar EIP-AGRI un AKIS, veicinot inovāciju lauksaimniecībā un atvieglojot mijiedarbību starp visiem zināšanu radīšanā un zināšanu apmaiņā iesaistītajiem dalībniekiem. Finansējums no EIP tīkla nodrošinās finansiālu un tehnisku atbalstu EIP darba grupas projektu sagatavošanai.</p> <p>Intervence LA 2.1. un LA 2.2. nodrošinās vajadzīgo konsultatīvo atbalstu. CSP ir apstiprināts, ka ir aptverti visi 15. panta 2., 3. un 4. punkta pienākumi. Apstiprināto konsultāciju pakalpojumu sniedzēju sarakstu publicēs Zemkopības ministrijas tīmekļa vietnē. Konsultantiem, kas sniedz konsultācijas intervencu ietvaros, ir iespēja darboties kā konsultantiem/sadarbības partneriem EIP grupās, kā arī viņi ikdienas sadarbības laikā iegūst inovatīvas idejas no lauksaimniekiem. Valsts normatīvajos aktos paredzētā apspriešanās pakalpojumu sniedzēju atlases procedūra bez jebkādiem papildu nosacījumiem, lai izvairītos no administratīvā sloga. Vienkārši tiks noteikti kritēriji, lai pierādītu, ka padomdevējs atbilst spēkā esošajām prasībām, piemēram, kādai jābūt konsultantu apmācībai, lai to uzskatītu par “regulāru apmācību”.</p> <p>Intervences pasākumi, kas saistīti ar AKIS, ir pārskatīti, un attiecīgi saskaņā ar EK pamatnostādņēm R.2 rādītājs ir izvēlēts, norādot katras intervences mērķvērtības.</p> <p>Saskaņā ar attiecīgo intervences pasākumu rādītāju R.2 (LA 1.2, LA 2.1, LA 2.2, LA16).</p>
84	<p>Komisija norāda, ka 2023. gadā nav plānots finansējums intervencēm zināšanu apmaiņas un informācijas izplatīšanas jomā (KNOW (78)). Tas varētu radīt plaisu starp abiem plānošanas periodiem. Latvija tiek lūgta precizēt savu pieeju. Latvija tiek aicināta arī apsvērt līdzekļu sadalījumu starp dažādām AKIS intervencēm.</p>	<p>Ir apstiprināts, ka pietiekams finansējums būs pieejams bez pārtraukuma — vai nu no pašreizējās LAP, vai no jaunā KLP.</p> <p>Jāatzīmē, ka:</p> <p>Par 2014.–2020. gada plānošanas perioda izdevumiem ir tiesības saņemt ELFLA ieguldījumu, ja tie radušies atbalsta saņēmējam un samaksāti līdz 2023. gada 31. decembrim (n+ 3 pieeja) (Vispārīgās regulas Nr. 1303/2013 65. panta 2. punkts);</p> <p>Pārejas periods 2014.–2020. gada plānošanas periodam ir divi gadi (Regula (ES) 2020/2220).</p> <p>Tādējādi, ņemot vērā papildu līdzekļus, kas piešķirti 2014.–2020. gada plānošanas periodā un pārejas periodā, kā arī to, ka LAP pasākumu “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi”, “konsultāciju pakalpojumi, lauku saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atjaunošanas pakalpojumi” īstenošanai ir iespējams noteikt (un nodrošināt zināšanu pārnesi, konsultāciju pakalpojumus) līdz 2025. gada beigām.</p>
85	<p>Komisija aicina Latviju precizēt rezultātu rādītāja R.3 vērtību (lauksaimniecības digitalizācija) un izvirzīt vērienīgākus mērķus. Komisija aicina Latviju arī sīkāk izklāstīt viedo ciematu iniciatīvām paredzēto atbalstu un apsvērt iespēju izvēlēties arī R.40 (pārdomāta pāreja uz lauku ekonomiku).</p>	<p>Intervences loģika tika pārskatīta, lai nošķirtu intervences LA 4.1.2. punktā “Atbalsts ieguldījumiem pasākumos SEG un amonjaka emisiju samazināšanai un klimata pārmaiņu mazināšanai un pielāgošanās pasākumiem lauku saimniecībās”, kas arī papildināja intervences ieguldījumu R.16 un R.3 kopējo mērķrādītāju sasniegšanā, kuru vērtības tika pārskatītas un papildinātas.</p> <p>Attiecībā uz R.40 — LEADER intervence tiks papildināta ar citiem rezultātu rādītājiem pēc tam, kad būs apstiprinātas vietējās attīstības stratēģijas, kuru pamatā ir tajos ietvertie rezultātu rādītāji, tostarp R.40. Paredzams, ka LEADER iejaukšanās atbalstīs arī iniciatīvas, ko īsteno viedie ciemati. Rādītājs R.40 tiks izmantots viedā ciemata iniciatīvām.</p> <p>R.3 ir pārskatīts un papildināts.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
1.5. Vienkāršošana galasaņēmējiem		
86	Latvijai saskaņā ar plāna 3.9. iedaļu ir jāsniedz informācija par to, vai tā paredz datu kopīgošanu, kā noteikts Regulas (ES) 2021/2116 67. panta 3., 5. un 6. punktā. Ņemot vērā Elektronisko pieteikumu sistēmā un Lauku atbalsta dienestā sniegto informāciju, Latvija tiek aicināta apstiprināt, ka šis rīks kalpos arī par brīdinājuma sistēmu pieteikumu iesniedzējiem, ja būs vajadzīgi labojumi pieteikumos.	Ir precizēta KLP SP 3.9. iedaļa. KLP SP nodrošinās darbības, kas paredzētas saskaņā ar nosacījumiem, kuri izklāstīti Regulas (ES) 2021/2116 67. panta 3., 5. un 6. punktā, proti, nodrošināt, ka datu kopas, kas iegūtas integrētajā sistēmā un kas ir būtiskas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2007/2/EK mērķiem vai Savienības politikas pārraudzībai, ir publiski pieejamas valsts līmenī un publiskās iestādes ar tām apmainās bez maksas un ir pieejamas Eiropas Savienības iestādēm un struktūrām. Tajā pašā laikā tiks paredzēta ierobežota publiska piekļuve šīm datu kopām, ja šāda piekļuve nelabvēlīgi ietekmētu personas datu konfidencialitāti saskaņā ar Regulu (ES) 2016/679. No otras puses, IT sistēmas nodrošinās pieteikumu iesniedzējiem piekļuvi visiem attiecīgajiem datiem, kas saistīti ar zemi, kuru viņi izmanto vai plāno izmantot, tādējādi ļaujot iesniegt precīzus pieteikumus. Latvija apstiprina, ka elektroniskās lietojumprogrammas sistēma tiks izmantota, lai brīdinātu par deklarētā zemes gabala īpašajiem apstākļiem, t. i., vides ziņā jutīgu ūdenstecību; piejaukšanās pie grāvja ūdensteces, atbalsts, kas pazīstams attiecībā uz konkrētu zemes gabalu u. c.
87	Latvija tiek aicināta precizēt, vai jaunās tehnoloģijas tiks izmantotas kontrolēs ārpus IAKS, kā arī sniegt informāciju par to, vai platību monitoringa sistēma tiks izmantota nepārvaramas varas gadījumos, kā minēts Regulas (ES) 2021/2116 3. pantā.	Turpinās izstrādāt kontroles pasākumus, kas nav saistīti ar IAKS, un tiks turpināta šajā plānošanas periodā jau izmantoto jauno tehnoloģiju izmantošana. Jaunajā plānošanas periodā ir plānots, ka kontroles, kas nav saistītas ar IAKS, turpinās izmantot jauno tehnoloģiju iespējas, proti: Mobilās lietotnes izmantošana un izstrāde, kontroles veikšanai nepieciešamās informācijas iegūšana un saziņa ar atbalsta saņēmējiem. Bezpilota gaisa kuģu izmantošanu ieguldījumu izsekošanai un precīzu mērījumu veikšanai. Izmantot iespējas, ko sniedz attālās izpētes tehnoloģiju izstrāde, lai kontrolētu konkrētus ieguldījumus (piemēram, lai noteiktu pastāvīgo stādījumu vai būvdarbu uzsākšanu); GPS tehnoloģiskās attīstības potenciāla izmantošana precīziem mērījumiem un ātriem rezultātiem.
1.6. Mērķa plāns		
88	Latvijai tiek lūgts pabeigt mērķa plānu, pievienojot trūkstošās vērtības vai koriģējot izlaidis un rezultātu rādītāju vērtības, kā arī saites uz attiecīgajiem rezultātu rādītājiem.	Mērķa plāns ir pabeigts. Pievieno izlaidis un rezultātu rādītāju trūkstošās vērtības vai koriģētās vērtības.
89	Latvija tiek aicināta apsvērt iespēju vajadzības gadījumā ieviest papildu rādītājus un saites, piemēram, uz R.15, R.33, R.37, R.40, R.41 un R.42. Ir jāpārskata dažu rezultātu rādītāju atbilstība 2.3.2. tabulā norādītajām vērtībām.	Latvija ir izvērtējusi priekšlikumu un pievienojusi ierosinātos rādītājus KLP SP: R.15 (atjaunojamā enerģija) saistībā ar intervenci LA4.1.4. — 22 MW. R.33 (Natura 2000) bioloģiski vērtīgas ūdenssargājamās teritorijas Natura 200 LA10.5–20 000 ha Ienākumu papildatbalstu gados jauniem lauksaimniekiem (TM3) papildina arī R.37, bet, ņemot vērā to, ka nav iespējams noteikt nodarbinātību saskaņā ar šo intervenci, tiek pieņemts, ka viens lauksaimnieks ir viena darba vieta, kas radīta pilnslodzes ekvivalenta izteiksmē. LEADER intervence (LA19) tiks papildināta ar citiem rezultātu rādītājiem pēc tam, kad būs apstiprinātas vietējās attīstības stratēģijas, kuru pamatā ir tajos iekļautie rezultātu rādītāji, piemēram, R37, R40, R41, R42.
90	Tiešo maksājumu rezultātu rādītāji (R.4, R.6, R.7) būtu jānosaka no 2024. līdz 2028. gadam, jo mērķa plāns ir pa finanšu gadiem. Turklāt Latvijai ir jāpārbauda un jāapstiprina, kāpēc R.7 mainās no 100,9 % 2025. gadā līdz 104,4 % 2026. gadā.	Tiešo maksājumu rezultātu rādītāji (R.4, R.6, R.7) tiks noteikti no 2024. līdz 2028. gadam, jo mērķrādītāju plāns ir pa finanšu gadiem. Latvija ir atjauninājusi R.7, un Natura 2000 atbalsts tagad tiek ņemts vērā R.7 aprēķinā katru gadu. R.7 rādītājs ir šāds: — 102 % 2023.–2026. gadā. — 101 % 2027. gadā. Tā kā “Natura 2000” atbalsts ir iekļauts 2023.–2027. gadā, R.7 rādītājs pasliktinās, jo aprēķinā: Plānotais atbalsts Natura 2000 meža teritorijām ir par 45 % mazāks nekā vidējais ienākumu atbalsts par hektāru;

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		2) Natura 2000 atbalsta saņēmējiem ir iekļautas visas teritorijas bez īpašām vajadzībām. R.7 aprēķins veikts, ņemot vērā skaidrojumu, ko Komisija sniedza 2022. gada 5. janvāra e-pastā.
91	Visiem rezultātu rādītājiem, izņemot R.1, R.8, R.36 un R.38, starposma mērķu skaitītāja vērtība 2027. gadā un pēc tam nav norādīta. Citām valstīm skaitītājs nav norādīts 2026. gadā un pēc tam. Tomēr intervences pasākumi un ar tiem saistītais atbalsts tiek plānoti visā periodā. Latvija tiek lūgta papildināt trūkstošo informāciju.	Tiešo maksājumu rezultātu rādītāji R.8 un R36 tiks noteikti no 2024. līdz 2028. gadam, jo mērķrādītāju plāns ir pa finanšu gadiem.
92	Attiecībā uz visiem rezultātu rādītājiem, kuriem būtu jānosaka kumulatīvi starposma mērķi, izņemot R.10, norādītās vērtības nešķiet kumulatīvas 2023.–2029. gada periodā. Latvija tiek aicināta pārbaudīt kumulatīvo rezultātu rādītāju starposma mērķus un pārliecināties, ka pēdējais starposma mērķis ir vienāds ar kopējo mērķrādītāju.	Latvija koriģēja visu rādītāju kumulatīvās vērtības visam 2023.–2029. gada plānošanas periodam, kuriem būtu jānosaka kumulatīvi starposma mērķrādītāji.
2. EKSPLOATĀCIJAS NOVĒRTĒJUMS 2.1. Minimālā norobežošana		
93	Gada indikatīvais finanšu piešķirums katrai ekoshēmas intervencei ir jāaizpilda (plāna 5.1. iedaļa), lai to varētu salīdzināt ar datiem finanšu pārskata tabulā (plāna 6.1. iedaļa).	Gada indikatīvais finanšu piešķirums katrai ekoshēmas intervencei ir atjaunināts un norādīts KLP SP 5.1. iedaļā.
94	Ir konstatētas neatbilstības starp finanšu datiem, kas ievadīti plāna 5.3. iedaļā, un datiem, kas ievadīti finanšu plāna pārskata tabulā (plāna 6.1. iedaļa), jo īpaši attiecībā uz SPR 70. un 73. pantu. Latvijai būtu jānodrošina datu saskaņotība.	Tika veiktas korekcijas, lai nodrošinātu atbilstību starp finanšu datiem KLP SP 5.3. iedaļā un finanšu plāna 6.1. iedaļā.
95	Vispārīgā komentārā par norobežošanu Latvijai būtu jānodrošina, ka katra intervence, kas norobežota saskaņā ar plāna 5. iedaļu, pilnībā palīdz izpildīt vienu no šīm nosauktajām prasībām (t. i., nevar sniegt tikai daļēju ieguldījumu).	KLP SP ir pārskatīta, un ieguldījumu pasākums (LA4.1.) ir sadalīts vairākās intervencēs, un vides/klimata norobežošanā ir iekļautas tikai tās intervences, kas pilnībā veicina vides/klimata mērķu sasniegšanu, t. i., LA4.1.2. un LA4.1.4. Katra norobežotā intervence pilnībā veicina klimata/vides mērķu sasniegšanu.
96	Nav ievērota prasība par minimālo finanšu piešķirumu atbalstam jauniem lauksaimniekiem saskaņā ar SPR 95. pantu. Pamatojoties uz plāna 5.3. iedaļā minētajiem finanšu datiem, kopējie piešķirumi, kas rezervēti jauniem lauksaimniekiem, nesasniedz SPR XII pielikumā noteikto minimumu. Šķiet, ka pārskata 6.1. tabulā lauku attīstības jomā publisko izdevumu summa, kas paredzēta gados jaunu lauksaimnieku darbības uzsākšanai, ir iekļauta tikai ELFLA ieguldījuma	Lai nodrošinātu, ka finansējums saskaņā ar Regulas (ES) 2021/2115 XII pielikumu tiek novirzīts gados jauniem lauksaimniekiem, KLP SP ir veikti precizējumi. ES finansējuma daļas palielināšana LA6 intervencei par EUR 1 144 243, ko attiecīgi papildina LV līdzfinansējuma daļa.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	vietā. Ar koriģēto skaitli minimālā prasība nav izpildīta. Latvija tiek lūgta pārskatīt un veikt nepieciešamo finansējuma pārdali, lai nodrošinātu atbilstību SPR 95. pantam.	
2.2. Definīcijas un minimālās prasības		
97	<p>97. Latvija tiek aicināta sniegt skaidrojumus un pamatojumus ierosinātajām definīcijām un minimālajām prasībām un vajadzības gadījumā tās papildināt un labot. Konkrētāk, Latvijai tiek uzdots šāds jautājums:</p> <p>— 4.1.2.1. — sniegt informāciju par agromežsaimniecības elementiem, pamatojoties, piemēram, uz koku skaitu, lielumu, sugām saistībā ar augsnes un klimatiskajiem apstākļiem vai apsaimniekošanas praksi. Neatkarīgi no tā, vai tas ir diferencēts, tam būtu jāaptver visi trīs lauksaimniecības platību veidi.</p>	<p>Mēs esam veikuši atbilstošus labojumus KLP SP, tomēr jāatzīmē, ka agromežsaimniecība Latvijas lauksaimniecībā nav tipiska un tradicionāla prakse, un darbības, uz kurām var attiekties agromežsaimniecības definīcija, galvenokārt ir saistītas ar vides prasību īstenošanu un bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanu, kā arī gadījumiem, kad zemes kombinēta izmantošana vienā un tajā pašā platībā apvieno ilggadīgās kultūras ar lauksaimniecisko ražošanu (kultūraugi) un lauksaimniecisko darbību (ganīšana, ražas novākšana). Visas šīs situācijas, kas varētu attiekties uz agromežsaimniecību, ir iekļautas lauksaimnieciskās darbības definīcijā, un attiecīgās platības jau ir iekļautas atbalsttiesīgajā platībā kā ilggadīgie zālāji, ilggadīgās kultūras vai aramzeme, kas aptver arī šādus elementus, kā arī lauksaimnieciskās darbības veidus un to kombinācijas.</p> <p>Definīciju attiecīgās iedaļas atjaunina šādi: Agromežsaimniecības sistēmu elementi, kad to izveido un/vai uztur lauksaimniecības platībā (<i>aramzeme, ilggadīgie stādījumi, ilggadīgie zālāji</i>):</p> <p>Agromežsaimniecības elementus uzskata par kokiem, ko audzē atsevišķi vai grupās, kopās, rindās vai rindās, vai par dzīvžogiem, kuru mērķis ir nodrošināt ilgspējīgu zemes izmantošanu un novērst augsnes eroziju, palielināt oglekļa piesaisti utt. Zemi zem šiem kokiem uzskata par atbalsttiesīgu aramzemi, ja koku skaits, kas atsevišķi aug uz hektāru, nepārsniedz 100 vai ja kopējā platība, ko aizņem koki, koku grupas, kopas, rindas, līnijas vai dzīvžogi, nepārsniedz 500 m². Ierobežojumi (100 koki un 500 m²) neattiecas uz elementiem, kas iekļauti LLVS 8: atsevišķi augoši koki, klasteri/koku un krūmu grupas, rindās esoši koki un dzīvžogi, kas iekļauti slānī atbalsttiesīgos ainavas elementos saskaņā ar LLVS 8.</p>
	— 4.1.3.2. — paskaidrot, kā tiks pārbaudīta zemes faktiskā un likumīgā izmantošana. Jāatzīmē, ka lauksaimniekiem būtu jānodrošina iespējas pierādīt zemes likumīgu izmantošanu saskaņā ar valsts tiesību aktiem.	<p>KLP SP 4.1.3.2. iedaļā ir papildināta informācija par to, kā tiks pārbaudīta zemes faktiskā un likumīgā izmantošana. Lauksaimniekam ir visas tiesības pierādīt, ka zeme, par kuru iesniegts pieteikums, ir lauksaimnieka rīcībā.</p> <p>KLP SP 4.1.3.2. iedaļa papildināta šādi: “Lauku atbalsta dienests katru gadu no Valsts zemes dienesta saņem informāciju par visiem kadastrālajiem datiem. Gadījumos, kad lauksaimnieks nav deklarēto platību īpašnieks, LAD, pamatojoties uz riska analīzi, nosūta lauksaimniekam pieprasījumu iesniegt pierādījumus nomas līgumu veidā vai atbilstošus dokumentus, kas apliecina viņa tiesības rīkoties ar deklarētajām platībām.</p>
	. — 4.1.7.2. — pamatojoties uz kvalitatīvu un kvantitatīvu informāciju — sniegt pamatojumu par to, kā noteiktie sliekšņi nodrošina administratīvā sloga samazināšanu un palīdz sasniegt mērķi atbalstīt “dzīvotspējīgas saimniecību ienākumus”.	<p>KLP SP 4.1.7.2. iedaļa papildināta ar šādu kvalitatīvu un kvantitatīvu informāciju: 1 hektāra sliekšnis ir noteikts, lai: Izvairoties no pārmērīga administratīvā sloga, ko rada nelielu maksājumu summu administrēšana, un Veicināt mazo zemes gabalu sakopšanu un konsolidāciju.</p> <p>To lauksaimnieku administrēšana, kuru lauksaimniecības platība nepārsniedz 1 ha, radītu pārmērīgu administratīvo slogu: atbalsta administrēšanas izmaksas vienam lauksaimniekam pārsniegtu piešķirtā atbalsta summu.</p> <p>CSP statistika liecina, ka saimniecības, kuru platība nepārsniedz 0,9 ha, veido 10,4 % no kopējā saimniecību skaita, vienlaikus izmantojot tikai 0,1 % no LIZ. Tāpēc var secināt, ka šīs ļoti mazās lauku saimniecības ir tikai nedaudz iesaistītas lauksaimniecībā un gūst lielāko daļu ienākumu no darbībām ārpus saimniecības, tāpēc tās nevar ne veicināt ilgtermiņa nodrošinātību ar pārtiku un lauksaimniecības daudzveidību, ne arī jēgpilni nodrošināt lauksaimnieciskās ražošanas ekonomisko ilgspēju. Tāpēc mēs esam ieviesuši minimālās prasības attiecībā uz platību un atbalsta summu, lai izslēgtu tās mazās saimniecības, kuras vairāk būtu jāuzskata par “hobbyfarm” veida saimniecībām un kurām KLP atbalsts būtu pārāk mazs, lai sniegtu efektīvu ieguldījumu KLP mērķu sasniegšanā.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES				
			Saimniecību skaits, tūkstoši.	%	LIZ, tūkstoši ha	%
		Kopā	69,0	100,0	1969,2	100,0
		— 0,9	7,2	10,4	2,3	0,1
		1–2,4	10,1	14,7	17,4	0,9
		2,5–4,9	13,7	19,8	50,3	2,6
		5–9,9	13,1	19,0	93,4	4,7
		10–19,9	9,9	14,3	138,1	7,0
		20–29,9	3,7	5,3	89,8	4,6
		30–39,9	2,0	2,9	68,6	3,5
		40–49,9	1,3	1,8	56,1	2,8
		50–99,9	2,8	4,1	196,9	10,0
		100–199,9	1,9	2,7	265,9	13,5
		200–499,9	1,2	1,8	380,0	19,3
		500,0 un vairāk	0,6	0,9	610,4	31,0
		Bez LIZ	1,6	2,3
Elementi, kas saistīti ar tiešajiem maksājumiem						
98	Attiecībā uz tiešo maksājumu maksimuma noteikšanu Latvijai tiek lūgts labāk izskaidrot atskaitījuma apjomu (piemēram, uz kuriem no SPR 17. panta 3. punkta elementiem — neizmaksāto algu, līguma slēgšanas izmaksām).	Latvija īsteno 17. panta “Maksājumu ierobežošana un samazināšana” 3.a punktu, un mēs esam galvenokārt ieplānojuši izmantot faktisko algu izmaksu aprēķinu, kas faktiski radušās lauksaimniekam. Mēs esam arī pieņēmuši lēmumu atļaut lauksaimniekiem pienācīgi pamatotos gadījumos izmantot standarta izmaksas. KLP SP 4.2.2. iedaļa. “Darbspēka izmaksu samazināšana” ir atjaunināta: “gadījumos, kad lauksaimnieks veic arī ar lauksaimniecību nesaistītas darbības un tāpēc viena un tā paša darbinieka alga ir saistīta gan ar lauksaimniecisku, gan nelauksaimniecisku darbību, mēs sniedzam iespēju izmantot standarta izmaksas, izmantojot vidējo algu lauksaimniecības nozarē.”				
Tehniskā palīdzība						
99	Plāna 4.3. iedaļā “Tehniskā palīdzība” Latvija min dažādus ES tīklus (Eiropas inovācijas partnerību (EIP) un Eiropas Lauku attīstības tīklu (ENRD). Drīzāk būtu jāatsaucas uz vienoto topošo ES KLP tīklu.	KLP SP 4.3.2. iedaļas apraksts tika precizēts un papildināts ar atsauci uz vienoto turpmāko ES KLP tīklu. 4.3.2. Pasākumu darbības joma un indikatīvā plānošana Informācijas, publicitātes, pamanāmības un tīklu veidošanas pasākumi. KLP SP pamanāmība un informācijas izplatīšana un publicitāte (televīzijā, radio, presē un sociālajos plašsaziņas līdzekļos, kā arī pārstāvības materiālu sagatavošana un iegāde), KLP stratēģiskā plāna īstenošanā iesaistītā personāla pieredzes apmaiņas pasākumi un dalība ES darba grupās un citu valstu rīkotos darba pasākumos (misijas), tostarp KLP komunikācijas koordinatora darbības, un dalība Eiropas Komisijas izveidotajā komunikācijas koordinātoru tīklā, ES KLP tīklā un KLP valsts tīkla darbībā.				
CAP tīkls						
100	Saskaņā ar Komisijas Īstenošanas regulas (ES) 2021/2289 I pielikuma 4.4. punktu plāna par KLP valsts tīklu 4.4. iedaļā trūkst sīkākas informācijas,	Papildināta 4.4. iedaļa. Ir precizēta KLP SP 4.4.2. iedaļa, kurā sniegta papildu informācija un precizējumi, paredzētais grafiks KLP valsts tīkla izveidei un saistībā ar LEADER un citām teritoriālajām iniciatīvām paredzētie pasākumi.				

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	kas vajadzīga, lai pilnībā novērtētu tīkla vispārējo struktūru un darbību. Tāpēc Latvija tiek lūgta sniegt papildu informāciju un skaidrojumus, jo īpaši attiecībā uz plānoto KLP valsts tīkla izveides grafiku un darbībām, kas paredzētas saistībā ar LEADER un citām teritoriālajām iniciatīvām.	Ir noteikts, ka no 2023. gada 1. janvāra tiks izveidots KLP valsts tīkls, nodrošinot, ka valsts KLP tīklam ir vajadzīgie cilvēkresursi, kompetence un institucionālās pēctecības princips. KLP valsts tīkls nodrošinās kvalitatīvas informācijas un labas pārnesamas prakses pieejamību, kā arī veicinās inovāciju attīstību un sadarbību starp pētniekiem un praktiķiem. Plānošanas periodam tiek gatavota KLP valsts tīkla rīcības programma, kas ietver plānotos pasākumus, lai atvieglotu KLP SP īstenošanu un tās mērķu sasniegšanu, tostarp kvalitatīvas informācijas izplatīšanu visām ieinteresētajām personām par aktuāliem pasākumiem lauku attīstības jomā — KLP SP ar LEADER un citām teritoriālām iniciatīvām, tostarp publicitātes pasākumiem, norādot finansējumu un sasniedzamos rādītājus.
101	Attiecībā uz tīkla struktūru un pārvaldību Latvija tiek aicināta sniegt skaidrojumus par paredzētajām savstarpējām saiknēm starp Sadarbības padomi un KLP valsts tīklu. Uzmanība tiek vērsta uz KLP valstu tīklu pienākumu veikt visus uzdevumus, kas noteikti SPR 126. panta 4. punktā.	KLP valstu tīklos uzskaitītie mērķi ir aprakstīti KLP SP 4.4.1. iedaļā. Lai sasniegtu izvirzītos mērķus un uzdevumus, tiek gatavota SKP darbības programma, kas ietvers arī plānotās darbības saistībā ar I un II pīlāra veicināšanu un inovācijas tīklu veidošanu. Lai nodrošinātu tīklu veidošanu starp NVO, valdības iestādēm, padomdevējiem, pētniekiem, kas iesaistīti lauksaimniecībā un lauku attīstībā, un citiem aktīviem inovācijas jomas dalībniekiem, tiks izveidota KLP valsts tīkla konsultatīvā iestāde — Sadarbības padome. Sadarbības padome izskata un apstiprina rīcības programmu, ko sagatavo KLP valsts tīkls, un sniedz priekšlikumus par darbībām, ko īsteno KLP valsts tīkls, un nodrošina informācijas apmaiņu. Sadarbības padomes darbību reglamentēs Regula par KLP valstu tīkla sekretariāta Sadarbības padomi.
Koordinācija ar citiem ES fondiem		
102	Latvija sniedz diezgan detalizētu informāciju par ELFLA un citu lauku apvidos darbojošos ES fondu norobežošanu un papildināmību. Tomēr plāna 4.5. iedaļā Latvija tiek aicināta atsaukties uz Atvērto fondu (ANF), Digitālās Eiropas programmu (DEP), Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu 2 Digitalizācija (EISI2) un Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF) attiecībā uz ieguldījumiem platjoslā, kas aprakstīti plāna 2.3.3. iedaļā, kā arī uz citiem ES fondiem, lai uzlabotu pamatinfrastruktūru un piekļuvi pakalpojumiem (saites skaidri formulētas attiecībā uz jau tabulā minētajiem ieguldījumiem un saskaņā ar Komisijas apsvērumiem par KM8). Latvija tiek aicināta atsaukties uz papildināmību starp ERAF atbalstu funkcionālām pilsētu teritorijām un LEADER atbalstu lauku apvidos. Latvija tiek arī aicināta papildināt plāna 4.5. iedaļu ar informāciju par atbalstu kūdrāju atjaunošanai no Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF), kad tas tiks apstiprināts.	Ir precizēts KLP SP, 4.5. iedaļā sniegta papildu informācija par ERAF, ESF, ANM, DEP, EISI2 un TPF fondu ieguldījumiem un papildināmību ar KLP SP. Lai nodrošinātu norobežošanu, ir plānots, ka nodalīšana tiks plānota galvenokārt ar KLP SP intervences īstenošanas metodi — ELFLA atbalstam tiks piemērota LEADER vai sabiedrības virzītas vietējās attīstības pieeja. Papildināmība ir definēta vietējās attīstības stratēģijā. Maksājumu aģentūra jau projekta iesniegšanas brīdī veic pārbaudi, arī projekta grāmatvedības sistēmā, lai pārliecinātos, ka par vieniem un tiem pašiem ieguldījumiem netiek saņemts divkārs atbalsts. Attiecībā uz Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmu 2021.–2027. gadam. (turpmāk — programma 2021.–2027. gadam) plānotās investīcijas sociālās iekļaušanas veicināšanai tiek nodrošinātas mazāk attīstīto reģionu līmenī, t. i., tā paredz atbalsta pieejamību lauku apvidu iedzīvotājiem, ieguldījumu ietvaros netiek plānota īpaša mērķgrupa “lauku apvidu iedzīvotāji”, jo atbalsts ir plānots visiem Latvijas iedzīvotājiem. Visas 2021.–2027. gada programmas investīcijas ir plānotas kā atbalsts mazāk attīstītiem reģioniem, kas nozīmē, ka atbalsts tiks sniegts arī lauku apvidu iedzīvotājiem.
103	Ņemot vērā pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” nozīmi tādu jautājumu risināšanā kā augsnes veselība, klimata pārmaiņas, bioloģiskā daudzveidība, pārtikas sistēmas un konkurētspēja, Latvija tiek aicināta apsvērt darbības, kas rada	Informācija atjaunināta 4.4.1. un 8.1. iedaļā. 4.4.1. iedaļa ir papildināta ar KLP valsts tīkla uzdevumiem — veidot saiknes ar citām Savienības finansētām stratēģijām vai tīkliem, piemēram, programmu “Apvārsnis Eiropa”, tostarp, piemēram, uzdevumu “Vienošanās par augsni Eiropai”. Papildināt 8.1. iedaļu ar norādi, ka AKIS kontaktpunkts nodrošina informācijas pieejamību konsultantiem par EIP darba grupu projektiem, programmu “Apvārsnis Eiropa”, tostarp tādiem uzdevumiem kā “Vienošanās par augsni Eiropai”. Konsultantiem ir pieejama informācija par aktuāliem notikumiem un viņi par tiem informē lauksaimniekus. Tāpat

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	<p>sinerģiju starp plānu un pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” darbībām, īpašu uzmanību pievēršot EIP darba grupām un “Apvāršņa” tematiskajiem tīkliem un vairāku dalībnieku projektiem. Latvija tiek aicināta sniegt papildu informāciju par plāna saistību ar programmu “Apvārsnis Eiropa”, uzdevumiem un partnerībām, jo īpaši ar misijām “Vienošanās augsnes aizsardzībai Eiropai”, “Adaptācija klimata pārmaiņām”, “Mūsu okeānu un ūdeņu atjaunošana līdz 2030. gadam” un partnerību “Ilgtspējīgas pārtikas sistēmas cilvēkiem, planētai un klimatam”.</p>	<p>ir pievienots 8.1. punkts par publisko sektoru Zemkopības ministrijā un Izglītības un zinātnes ministrijā — ir iesaistīti arī eksperti no pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” valsts kontaktpunkta, tādējādi nodrošinot informācijas un prakses izplatīšanu par programmu “Apvārsnis Eiropa”.</p>
2.3. Intervences pasākumi un pamatscenārijs 2.3.1. Nosacītība LLVS 1		
104	<p>Latvijai būtu jāprecizē, ka ilggadīgo zālāju attiecības aprēķina, pamatojoties uz kopējās lauksaimniecības platības lielumu, kā noteikts Deleģētajā regulā (ES) 2022/126, kas var atšķirties no LIZ. Turklāt nav skaidrs, vai prasība atkārtoti pārveidot “zemes daļu, kas no ilggadīgajiem zālājiem pārveidota atpakaļ par ilggadīgajiem zālājiem, ja daļa samazinās par vairāk nekā 5 %”, būs pietiekama, lai ievērotu LLVS 1, kā aprakstīts SPR III pielikumā. Latvija tiek lūgta precizēt un nodrošināt, ka ilggadīgo zālāju pārveidošana nepārsniegs 5 % robežvērtību.</p>	<p>Mēs esam veikuši korekcijas KLP SP 3.10.1.1.3. punktā, precizējot, ka kopējā lauksaimniecības platība tiek izmantota, lai aprēķinātu ilggadīgo zālāju attiecību, kā noteikts Deleģētajā regulā (ES) 2022/126.</p> <p>Mēs uzskatām, ka noteiktā prasība būs pietiekama. Attiecības samazinājums tiks novērtēts katru gadu, un, ja tiks pārsniegti 5 %, lauksaimniekiem būs jāuzliek pienākums pārveidot iepriekš pārveidotās ilggadīgo zālāju platības. Atkārtotas pārveidošanas prasību piemēros, ņemot vērā pļavu platības, kas pārveidotas iepriekšējā periodā, lai atkārtotas pārveidošanas pienākums attiektos tikai uz to zālāju platības daļu, kas noteiktajā periodā ir pārveidota par citiem zemes izmantošanas veidiem, un tādā mērā, lai nodrošinātu, ka zālaugu platības nesamazinās zem 5 %.</p> <p>Turklāt, ja tendences liecinās par zālāju kopējās platības samazināšanos, tiks veikti preventīvi pasākumi, informējot lauksaimniekus individuāli, izmantojot ģeotelpisko pieteikumu sistēmu (EPS).</p> <p>Mēs apzināmies, ka šī tendence, visticamāk, būs negatīva, un to ietekmēs ne tikai pļavu platības, bet arī kopējās lauksaimniecības platības pieauguma tendences, jo īpaši aramzeme, kas tiek atgūta un apstrādāta. Mēs uzskatām, ka mūsu ierosinātā ekoshēma zālājiem, kā arī agrovīdēs shēma stimulēs lauksaimniekus, lai negatīvā tendence neturpinātu pastāvēt.</p>
LLVS 2		
105	<p>Komisija uzstāj, ka ir svarīgi pēc iespējas ātrāk īstenot šo LLVS, un mudina Latviju izpētīt, vai varētu turpināt darbu pie attiecīgās kartēšanas un īstenošanas sistēmas, lai to varētu piemērot 2024. gadā.</p>	<p>Mēs jau esam norādījuši Komisijai Padomes līmenī, ka LV ir grūtības ieviest šo standartu, jo pašlaik no 1970. līdz 1980. gadam mums ir pieejami tikai kartogrāfiskie materiāli. Stratēģiskajā plānā mēs paskaidrojām, ka LLVS Latvijā tiks ieviests no 2025. gada, tiklīdz būs pieejams atjaunots kartogrāfiskais materiāls kūdras augsnēm lauksaimniecības zemēs Latvijā. Pašlaik notiek augsnes kartēšanas projekts, bet joprojām būs nepieciešama iegūto datu pienācīga apstrāde. Būs vajadzīgs arī laiks, lai iepazītos ar JRC pamatnostādņēm un veiktu attiecīgus pielāgojumus administrācijas sistēmā.</p> <p>Papildināta 3.10.1.2.2. iedaļa, pievienojot informāciju par kūdrāju kartogrāfisko materiālu kā papuves ražošanas grafiku: Latvijas Universitātes pētnieki pašlaik veic augsnes paraugu ņemšanu un kartēšanas metodikas izstrādi. Rezultāti gaidāmi 2024. gada sākumā. Latvijas eksperti un maksājumu aģentūra arī cieši sadarbojas ar Eiropas Komisijas Kopīgā pētniecības centra ekspertiem SEPLA projekta ietvaros, kas paredz līdz 2022. gada aprīlim izstrādāt ES līmenī piemērojamu metodiku kūdrāju slāņu attīstībai atbalsta sistēmas vajadzībām. Ir vajadzīgs arī laiks, lai šīs pamatnostādnes piemērotu praksē un vāktu datus no kompetentajām iestādēm, lai maksājumu aģentūrā izveidotu arī atbilstīgas administrācijas sistēmas.</p> <p>Kūdrāju kartogrāfisko materiālu ražošanas plāns:</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<ul style="list-style-type: none"> • Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.–2021. gadam projekta “Augsnes resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas uzlabošana lauksaimniecībā” sagatavoto kartogrāfisko materiālu nodošana LAD: 2023. gada beigās 2024. gada sākumā; • Strata integrēšana lauku reģistrā: 2024. gada februāris/marts; • Informācijas iekļaušana EPS/lauksaimnieku informācijā: 2024. gada aprīlis; • Lauksaimnieki iepazīstas ar kartogrāfisko materiālu, precizē kartes, pauž iebildumus u. c.: 2024. gada maijs — augusts; • LAD nosaka organiskās augsnes slāni lauku reģistrā saskaņā ar lauksaimnieku iebildumiem: 2024. gada septembrī; • Galīgās kartes un informācijas izplatīšana lauksaimniekiem: 2024. gada beigās.
106	<p>Komisija uzskata, ka ierosinātā LLVS definīcija nepietiekami palīdz sasniegt iecerēto mērķi, proti, aizsargāt ar oglekli bagātas augsnes. Jo īpaši, ņemot vērā priekšrocības, ko sniedz izvairīšanās no aršanas, Komisija prasa, lai šāda prakse būtu pilnībā aizliegta, nevis tikai uz 5 gadiem. Turklāt jauni drenāžas un drenāžas atjaunošanas riski ir pretrunā mērķim saglabāt pašreizējo augsnes organisko oglekli, un tāpēc būtu būtiski pilnībā izslēgt jaunu drenāžu un atjaunošanu, ja vien atļautā nosusināšana nav iespējama, izmantojot sausās mitrināšanas metodes. Latvija tiek lūgta pārskatīt LLVS definīciju, ņemot vērā šos aspektus, un paskaidrot saikni starp drenāžu un organisko vielu saglabāšanu.</p>	<p>Latvijā kūdras augsnes varētu aizņemt aptuveni 7–8 % lauksaimniecības zemes, kas ir liela un nozīmīga daļa. Pilnīgs aršanas aizliegums var apdraudēt zemes pamešanu un apdraudēt bioloģiskās daudzveidības mērķu sasniegšanu, izmantojot arī seklas kultivēšanas metodes, un nav iespējams atjaunot pilnvērtīgas pļavas. Līdz ar to atļaut aršanu ik pēc pieciem gadiem ir vienīgā iespēja saglabāt lauksaimniecisko darbību attiecīgajās platībās. Tādējādi šāda prasība nodrošina līdzsvaru starp mērķi saglabāt oglekļa uzkrājumus augsnē un nodrošināt, ka attiecīgajās platībās tiek uzturēta un uzturēta minimāla lauksaimnieciskā darbība.</p> <p>Attiecīgie labojumi ir sniegti 3.10.1.2.2. iedaļā, precizējot, ka nosusināšanas sistēmu būvniecība vai atjaunošana mitrājos un kūdrāju zemēs būs aizliegta kā vispārējs gadījums, izņemot gadījumus, kad izmantotie risinājumi nepalielinās SEG emisijas saskaņā ar tehniskajām prasībām, ko paredz kompetentās iestādes un NATURA 2000, un īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, tikai gadījumos, kad tas ir nepieciešams un paredzēts šo teritoriju dabas apsaimniekošanas plānā.</p> <p>Pamatnosacījums ir tāds, ka jaunu uzlabošanas/drenāžas sistēmu izveide ir aizliegta mitrāju un kūdrāju teritorijās, ko izmanto lauksaimnieciskai darbībai. KLP SP attiecas uz jaunas uzlabošanas sistēmas atjaunošanu vai uzstādīšanu tikai gadījumos, kad tiek izmantoti risinājumi, kas nepalielina SEG emisijas no augsnes (piemēram, ierīkojot filtrēšanas laukus, ierīkojot grāvju paplašinājumus, veidojot koku joslas gar uzlabošanas grāvju), izpildot visas normatīvo aktu prasības attiecībā uz vajadzīgajiem dokumentiem vai procedūrām.</p> <p>Šādu prasību izņēmuma gadījumos var piemērot tikai pēc vides iestāžu (Dabas aizsardzības pārvaldes) pieprasījuma, ja šādu uzlabošanas sistēmu uzstādīšana ir nepieciešama un iespējama, piemēram, ja tā ir paredzēta aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plānā. Dažos gadījumos ir jāatbalsta esošo sistēmu atjaunošana vai uzlabošana, lai tās padarītu videi draudzīgākas, piemēram, izmantojot modernākus risinājumus, kas nepalielina SEG emisijas no augsnes, tostarp filtrēšanas lauku uzstādīšanu vai grāvju paplašināšanu šķīstošo oglekļa savienojumu uztveršanai, nepalielinot uzlabošanas sistēmu dziļumu ne vairāk kā nepieciešams saimnieciskās darbības veikšanai, nodrošinot, ka uzlabošanas sistēmas tiek uzstādītas tā, lai samazinātu gruntsūdeņu līmeņa svārstības veģetācijas periodā, u. c. Dažās aizsargājamās dabas teritorijās, kad tās ir uzlabotas, tostarp polderi, ir iekļautas teritorijas, kurās no uzlabošanas kadastra ir aizvākti grāvji, tie netiek uzturēti, un pašlaik šīs teritorijas ir degradējošas un uzplaukumainas, ietekmējot apkārtējo zemju iespējamo izmantošanu, taču, lai varētu veikt teritoriju apsaimniekošanu (galvenokārt pļavu apsaimniekošanu, pļaušanu un mežizstrādes biomasu), ir jāatjauno un jāuztur šie grāvji.</p>
LLVS 4		
107	<p>Komisija atzinīgi vērtē ierosināto buferjoslu platumu 10 m. Komisija aicina Latviju precizēt, uz kuriem vaļējiem grāvjiem, ūdenstecēm un ūdenstilpēm attiecas norādītā ūdenssaimniecības nozaru klasifikācija saskaņā ar šo LLVS.</p>	<p>Šī prasība pilnībā pārņem valsts prasības, kas saistītas ar aizliegumu iestrādāt mēslošanas līdzekļus augsnē netālu no ūdenstecēm, kā noteikts Aizsardzības zonu likumā. Vides un dabas resursu aizsardzības zonas (tostarp buferjoslas) nosaka ap objektiem un teritorijām, kas ir nozīmīgas no vides aizsardzības un saglabāšanas un dabas resursu racionālas izmantošanas viedokļa. Tās galvenais uzdevums ir mazināt vai novērst antropogēnās negatīvās ietekmes ietekmi uz objektiem, kuriem noteiktas aizsardzības zonas. LLVS4 attiecas uz visām ūdenstecēm un grāvjiem, kas atrodami Ministru kabineta 2018. gada 3. jūlija noteikumu Nr. 397 “Noteikumi par ūdenssaimniecības rajonu klasifikatoru” pielikumos https://likumi.lv/ta/id/300155-noteikumi-par-udens-saimniecisko-iecirknu-klasifikatoru.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Kā arī visi ūdensobjekti, kas atrodami Ministru kabineta 2017. gada 4. jūlija noteikumu Nr. 403 "Noteikumi par ūdensobjektu klasifikatoru" pielikumos https://likumi.lv/ta/id/292166-noteikumi-par-budenstilpju-klasifikatoru. Klasē ietilpst ezeri, ūdenskrātuves un dīķi, kuru platība nav mazāka par 10 hektāriem.</p> <p>Ūdens apsaimniekošanas rajonu klasifikatorā liela daļa ūdensteču ir Shorter vairāk nekā 10 km. To var pārbaudīt, iepazīstoties ar informāciju, kas ietverta Ministru kabineta noteikumu Nr. "Noteikumi par ūdenssaimniecības rajonu klasifikatoru" 3., 5., 7. un 9. pielikumā attiecībā uz ūdensteču garuma kategorijām. Saskaņā ar paskaidrojumu šo pielikumu tabulu zemsūtras piezīmē 4. garuma kategorija ir iedalīta ūdenstecēm, kas īsākas par 10 km. Katrā no četrām Ventas, Lielupes, Gaujas un Daugavas upju baseiniem ir pietiekami daudz šādu teritoriju. Esošais klasifikators tika izstrādāts un atjaunināts par projekta "Ūdens rajonu klasifikatora atjaunināšana un papildināšana ar attiecīgu informāciju aizsardzības zonu identificēšanai" rezultātiem. Papildu informācija par šo projektu ir pieejama tīmekļa vietnē: http://www.varam.gov.lv/lat/publ/petijumi/petijumi_vid/?doc=15514. URL adresē ir informācija par konkrēto garumu, kas noteikts katram klasifikatora ūdenstecei.</p> <p>Klasifikators ir konstruēts tā, lai primārie objekti ietvertu ūdensteces, kuru kopējais garums ir vismaz 10 km vai kuru sateces baseins pārsniedz 25 km², ar noteikumu, ka katrs ūdens apsaimniekošanas rajons nepārsniedz 25 km². Bija nepieciešams iekļaut arī daudzas nelielas ūdensteces, lai nodalītu atbilstoša lieluma ūdens apsaimniekošanas rajonus, jo sateces baseinu dabiskie veidojošie faktori ļauj tiem burtiski ievērot šos nosacījumus. Tā ir reāla situācija, kad ūdensteces, kuru garums ir mazāks par 10 km, bija jāiekļauj klasē, lai lielus ūdens apsaimniekošanas rajonus sadalītu mazākās teritorijās. Kritēriji 10 km garumam ūdenstecei bija sākotnējā ūdensteču izvēle, nodrošinot, ka klasifikators ietver visas galvenās hidrogrāfijas tīkla upes. Turklāt Aizsardzības zonu likums (1997) ir arī 10 km garums kā viens no kritērijiem, ko izmanto, lai noteiktu minimālo aizsardzības zonu robežu ūdenstecēm lauku apvidos.</p> <p>Klasificētājs nav pilnīgs visu Latvijas ūdensteču katalogs. Klasifikatorā iekļauto ūdensteču kopskaits ir 1771. Tāpēc 3.10.2.1.1. punktā ietvertajai prasībai ir pievienots aizliegums izmantot mēslošanas līdzekļus un sintētiskos ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus 3 m platā joslā gar ūdenstecēm, kas nav iekļautas klasifikatorā, un drenāžas grāvji, kas ir reģistrēti Drainage kadastrā un pastāvīgi ved ūdeni.</p> <p>Ņemot vērā to, ka standarts attiecas uz buferjoslām gar ūdenstecēm, prasību buferzona tiek paplašināta tikai attiecībā uz drenāžas grāvjiem, magistrāliem grāvjiem, karjeriem (ūdensnotekas (novadgrāvji) latviešu valodā), jo tie nodrošina pastāvīgu ūdens plūsmu. Pieguļošie grāvji (kontūrgrāvji latviešu valodā) un detalizētas drenāžas grāvji (nousināšanas grāvji latviešu valodā) nav iekļauti LLVS4, jo tie nenodrošina pastāvīgu ūdens plūsmu un tiek izmantoti attiecīgi lauksaimniecības zemei, kas robežojas ar blakus esošajām teritorijām, un gruntsūdens līmeņa pazemināšanai un virszemes ūdeņu zvejai lauksaimniecības zemē.</p> <p>Saskaņā ar mūsu ekspertu novērtējumu normālos apstākļos grāvji, kas robežojas ar grāvjiem un sīki izstrādātiem drenāžas grāvjiem, ūdeni pavada tikai 2–3 mēnešus gadā, parasti pavasarī, kad sniega kausēšanas ūdeņi tiek savākti periodā, kad sezonāla lauksaimnieciska darbība vēl nenotiek, parasti šajā periodā zeme vēl ir sasalusi un nenotiek barības vielu noplūde no augsnes. Tajā pašā laikā ūdeni galvenajos drenāžas grāvjos var pārvadāt ne ilgāk kā 8 mēnešus gadā, kas ir atkarīgs no drenāžas sistēmas lieluma.</p> <p>Turklāt jāatzīmē, ka Latvijas uzlabošanas kadastrā iekļautie pierobežas grāvji ir kontūras tīkla struktūras, kas paredzētas nosusināt lauksaimniecības platības norobežošanai no blakus esošajiem virszemes ūdeņiem nelauksaimnieciskajā platībā.</p> <p>Sīkāku informāciju un pamatojumu esam snieguši arī 3.10.2.1.3. iedaļā.</p>
LLVS 5		
108	<p>Latvija ierosina piemērot šo LLVS tikai attiecībā uz zemi nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 10 %. Lai gan nogāzes slīpums ir obligāts kritērijs, kas jānosaka plānā saskaņā ar SPR, tas nav vienīgais faktors, kas ietekmē augsnes eroziju. Latvija tiek lūgta precizēt,</p>	<p>Mēs nesaskatām erozijas risku uz zemes, kuras slīpums ir mazāks par 10 %. Latvijas klimatiskajos apstākļos ūdens erozija notiek salīdzinoši zemā intensitātē saskaņā ar aprēķiniem, kas veikti LAP novērtējuma ietvaros 2019. gadā, 82 % aramzemes atrodas līdzenumos un līdzenās teritorijās, kur ūdens erozijas procesi praksē nenotiek. Vairāki ES līmenī veikti augsnes erozijas pētījumi arī liecina, ka augsnes zudumi Latvijā nav ievērojami, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, un to apliecina arī kartes, kas pieejamas JRC</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	<p>vai pastāv arī erozijas risks uz zemes ar zemāku slīpumu. Lai gan prasības attiecībā uz augu kultūru veģetāciju vai rudzu segas uzturēšanu ir lietderīgas, Latvija tiek aicināta arī noteikt skaidrākas prasības attiecībā uz augsnes apstrādes metodēm, kas būtu jāievēro teritorijās, kurās pastāv augsnes erozijas risks.</p>	<p>augšnes datubāzē, piemēram: https://esdac.jrc.ec.europa.eu/public_path/fig3-rd2_crop.png. Sīkāks erozijas riska skaidrojums ir sniegts SWOT analīzes 2.2. iedaļā "Augsnes erozija" attiecībā uz konkrēto mērķi Nr. 5.</p> <p>Mēs esam atjauninājuši 3.10.3.1.1. iedaļas prasības, palielinot ar šo standartu korkulēto platību (mainot slīpumu no 10 grādiem uz 6 grādiem) un vienlaikus nodrošinot augsnes apstrādes pārvaldības metodes, kas šajā apgabalā būtu jāievēro šādi:</p> <p>"1. "1. Daļu lauksaimniecības zemes, kuras slīpums ir vismaz 20 metri un slīpums ir lielāks par 6 grādiem (vai 10,5 %) no kārtējā gada 1. oktobra līdz nākamā gada 15. martam, sedz vismaz ar minimālu kultūraugu veģetāciju vai saglabā rudzu lauku; Ziemas kultūru vai starpkultūru sējas/stādīšanas virziens ir perpendikulārs tās lauksaimniecības zemes daļas slīpumam, kuras slīpums ir vismaz 20 m un slīpums ir lielāks par 6 grādiem."</p> <p>Turklāt esam paskaidrojuši, ka ziemas kultūras, kas iekļautas sēšanas/stādīšanas nogāzē apstākļos, būs ziemas kvieši, ziemas mieži, ziemas rapsis, ziemas rudzi, ziemas tritikāle, ziemas vīķi.</p> <p>Kā arī informācija par jauno kornēto platību saskaņā ar šo standartu ir sniegta 3.10.3.1.4. iedaļā:</p> <p>"Latvijā lauksaimniecības platības galvenokārt atrodas līdzenumos, nevis nogāzēs ar augstām nogāzēm. Saskaņā ar kompetentās kontroles iestādes datiem lauksaimniecības zemes platība nogāzēs, kuru nogāzes ir lielākas par 6 grādiem vai 10,5 % (20 m slīpums un lauka lielums 0,1 un lielāks), ir 63 000 ha un veido 3,63 % no platības, kas 2021. gadā noteikta vienotā platībmaksājuma shēmai, proti, 1,737 miljoni ha."</p>
109	<p>Komisija lūdz precizēt prasības, kas saistītas ar drenāžas uzturēšanu saskaņā ar šo LLVS, jo īpaši, lai noteiktu, vai tā var radīt trūkumus attiecībā uz citiem mērķiem, piemēram, bioloģisko daudzveidību un dabisku ūdens filtrēšanu. Latvijai būtu jāprecizē, vai prasības par drenāžu attiecas arī uz ilggadīgajiem zālājiem. Prasības, kas saistītas ar drenāžu, drīzāk būtu jāiekļauj papildu LLVS saskaņā ar SPR 13. panta 2. punkta otro daļu, jo nav paredzēts ieviest obligātus drenāžas pasākumus saskaņā ar šo LLVS.</p>	<p>Mēs esam iekļāvuši šo prasību kā papildu valsts LLVS 10, kā arī esam ņēmuši vērā Komisijas piezīmi neoficiālajās apspriedēs, attiecīgi precizējot šo prasību.</p> <p>Prasība attiecas uz esošo uzlabošanas sistēmu uzturēšanu, detalizēts pamatojums ir izskaidrots stratēģiskā plāna 3.10.3.1.4. punktā, kā arī pielikumā "Situāciju analīze. Konkrētais mērķis NR. 4" 3.2. iedaļā "Vilciena sistēmas"</p> <p>Šī prasība attiecas uz visām lauksaimniecības zemēm, kurās atrodas uzlabošanas sistēmas, tostarp ilggadīgajiem zālājiem. LLVS ir izstrādāti tā, lai veicinātu dažādu mērķu sasniegšanu ne tikai vides prasību izpildē, bet arī laba zemes lauksaimnieciskā stāvokļa nodrošināšanā. Līdz ar to mēs esam iekļāvuši uzlabošanas/drenāžas sistēmu uzturēšanu kā papildu LLVS10, jo mēs vēlamies vēl vairāk veicināt valsts mērķu sasniegšanu, proti, nodrošināt augsnes auglību un produktivitāti, saglabāt augsnes struktūru un veicināt lauksaimniecības ilgtspēju.</p> <p>Lauksaimniecībā ļoti liela nozīme ir ūdens kvalitātes uzlabošanai un drenāžai, nepareizas drenāžas sistēmas paātrina ūdens piesārņojumu, pārmērīgi mitra augsne sezonālā sausuma laikā un kļūst par finansiālu slogu, kas jāsauglabā.</p> <p>Drenāžas sistēmu uzstādīšana lauksaimniecības zemē paredz augsnes mitruma regulēšanu, kas ir īpaši aktuāls Latvijā pavasara un rudens sezonā, kad ir nepieciešama intensīva lauksaimniecības metožu izmantošana. Pētījumu rezultāti liecina, ka lauksaimniecības zemes drenāža palielina kultūraugu produktivitāti, palielina skābekļa līmeni augsnē un sadalās organisko vielu procesos.</p> <p>Latvijā drenāžas tīkls galvenokārt izveidots 1950.-1980. gados, situācija Latvijā šajos gados ir stabilizējusies un jaunus drenāžas vietas nav uzstādītas, visas darbības ir vērstas uz iepriekš uzstādīto būvju uzturēšanu un atjaunošanu. Turklāt, lai saņemtu uzlabošanas būvatļauju, par katru būvi veic ietekmes uz vidi novērtējumu.</p> <p>Mēs izprotam Komisijas bažas par iespējamiem ūdens stāvokļa trūkumiem, jo īpaši attiecībā uz ūdensobjektu hidroloģiskajiem apstākļiem un piesārņojumu, taču mums jānorāda, ka izmaiņas kanalizācijas tīklā, jo īpaši nepamatota drenāžas sistēmu pamešana, var radīt neatgriezeniskus zaudējumus ne tikai nosusināto teritoriju ekonomiskās izmantošanas ziņā, bet arī apdraudēt vides aizsardzību. Latvijas situācijā attiecībā uz dzīvotņu saglabāšanu un uzturēšanu lielākā problēma ir applūšana teritorijās, kas var radīt jaunus un vēl lielākus ūdens objektu piesārņojuma draudus salīdzinājumā ar pašreizējo situāciju, kurā jau izveidotās uzlabošanas sistēmas tiek uzturētas atbilstošā stāvoklī.</p> <p>Būtu jānorāda, ka jau valsts tiesību aktu līmenī nav atļauta nevērīga uzturēšana vai drenāžas sistēmu darbības režīma traucēšana. Daudzi lauksaimnieki parasti izmanto drenāžas sistēmas, un par tiem ir atbildīga, un nepietiekama uzturēšana vai darbības režīma</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>traucēšana rada zaudējumus un zaudējumus citiem tās pašas sistēmas lietotājiem, kas ir reāla problēma Latvijas lauksaimniekiem. Arī valsts tiesību akti neļauj stādīt kokaugu stādījumus platībās ar slēgtām drenāžas sistēmām, tāpēc šajās platībās nevar iestādīt kokus un krūmus, tomēr tur bez papildu prasībām var audzēt cita veida paludikultūras.</p> <p>Turklāt lauksaimniekam ir iespēja izņemt savu drenāžas sistēmu no kadastra uzlabošanas, ja tas nav drenāžas sistēma parastai izmantošanai un izņemšana nerada kaitējumu citiem. Pēc tam, kad šis lauksaimnieks var izmantot savu zemi bez ierobežojumiem attiecībā uz kokaugu stādījumu, krūmu un paludikultūras audzēšanu. Tomēr, kamēr kanalizācijas sistēma ir reģistrēta uzlabošanas kadastrā, valsts tiesību aktos ir noteiktas visas prasības attiecībā uz drenāžas sistēmu darbības režīma uzturēšanu.</p> <p>Jāatzīmē arī tas, ka Latvijā pašlaik ir ievērojamas pamestas un nedrenētas zemes platības, kas ir vēl piemērotākas veiksmīgai paludikultūru audzēšanai.</p> <p>Tāpēc 10. LLVS prasības pašas par sevi nekļūš par šķērslī, ja lauksaimnieks vēlas stādīt paludikultūras.</p>
LLVS 6		
110	<p>Latvijas noteiktais minimālais standarts ir vērsti tikai uz konkrētām jomām: gar ūdenstecēm un ūdenstīlpēm, zemi nogāzēs un nitrātjutīgās zonās. LLVS 6 attiecas uz platībām, kurās sastopama kaila augsne (ilggadīgās kultūras un aramzeme, izņemot pagaidu ganības). Principā tiek sagaidīts, ka tiks aptverta visa aramzeme. Tāpēc Latvija tiek lūgta pārskatīt savu LLVS 6 definīciju, lai aptvertu ilggadīgās kultūras, kā arī visu saimniecības aramzemi. Būtu jāprecizē arī saikne ar LLVS 4. un 5. standartu un likumā noteikto pārvaldības prasību (SMR) Nr. 2 (ND). Būtu jāuzlabo skaidrojums par to, kā prakse palīdz sasniegt šo LLVS galveno mērķi.</p>	<p>Prasība attiecas ne tikai uz nitrātjutīgām zonām, bet arī uz visu Latvijas teritoriju. Prasība attieksies ne tikai uz nitrātjutīgām zonām, bet tā tiks attiecināta uz visu Latvijas teritoriju. Mēs arī pastiprinām prasību par zaļo segumu. Turklāt ziemas periodā aramzemes un ilggadīgo kultūru platības procentuālais īpatsvars ir palielināts līdz 65 % NVZ, 55 % Vidzemes un Latgales reģionos un 60 % citās teritorijās. LLVS6 svītros prasību par buferjoslām. Attiecīgi 3.10.3.2.1. iedaļa ir atjaunināta.</p> <p>Latvijā būtu ļoti grūti nodrošināt pilnīgu zaļo segumu visās jomās, ņemot vērā Latvijas īpašos apstākļus, kurus esam iekļāvuši KLP SP 3.10.3.2.4. iedaļā.</p> <p>Attiecībā uz sasaisti ar LLVA 4 un 5 un SMR 2 mēs skaidrojam, ka LLVS4 attiecas tikai uz aizliegumu izmantot mēslošanas līdzekļus un augu aizsardzības līdzekļus gar ūdenstecēm un ūdenstīlpēm 10 m platā buferstrāvā, šāda prasība ir definēta arī SMR2 attiecībā uz mēslošanas līdzekļiem, bet attiecas tikai uz NJZ. Tā kā buferjoslas, kas definētas saskaņā ar LLVS6, paredz, ka šajā buferplēvē, ilggadīgajās zālajos vai savvaļas augos un piekrastes veģetācijā nav atļauta nekāda ražošana vai aršana. LLVS6 prasība par slīpuma pārvaldību ir svītrotā, jo tā jau ir definēta LLVS5 ar galveno mērķi samazināt augsnes degradāciju.</p>
111	<p>Komisija uzskata, ka Latvijai būtu jāparedz vismaz prasības, lai nodrošinātu augsnes segumu (ar minimālo veģetāciju, piemēram, starpkultūrām, 19. ziemu rugājiem) starp laika posmu pēc ražas novākšanas un nākamās kultūras sēšanu. Jāizvairās arī no papuvēm.</p>	<p>Latvijā būtu ļoti grūti nodrošināt pilnīgu zaļo segumu visās jomās. Mēs esam paskaidrojuši iemeslus, kāpēc KLP SP 3.10.3.2.4. iedaļā frāze "nav kailas augsnes" ierobežotu normālu lauksaimniecisko darbību Latvijā.</p>
LLVS 7		
112	<p>LLVS 7 paredz, ka dalībvalstis nosaka augsekas prasības. SPR III pielikuma 7. LLVA 2. zemsvītras piezīmi nevar saprast kā tādu, kas pieļauj kultūraugu dažādošanu, nemaz nerunājot par vispārēju noteikumu vai pat attiecībā uz visu dalībvalsts teritoriju. Attiecīgi Latvijai tiek lūgts noteikt augsekas prasības. Gadījumā, ja Latvija izmantotu iespēju izņēmuma kārtā noteikt kultūraugu dažādošanas prasības konkrētos reģionos, pamatojoties uz lauksaimniecības metožu un</p>	<p>Latvija ir mainījusi augsekas prasību, un attiecīgi 3.10.3.3.1. iedaļa ir atjaunināta, norādot augsekas prasības, un 3.10.3.3.5. iedaļa ir atjaunināta, sniedzot skaidrojumu par apstākļiem, kas ņemti vērā, nosakot augsekas prasību.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	<p>agroklimatisko reģionu daudzveidību, Latvija tiek lūgta sniegt skaidrojumu par prakses ieguldījumu šā LLVA mērķa sasniegšanā un izdarītās izvēles pamatojumu. Turklāt, ja prakse, kas attiecas uz kultūraugu dažādošanu, tiktu definēta konkrētos reģionos saskaņā ar iepriekš minētajiem nosacījumiem, definīcija/prasības tiktu pastiprinātas salīdzinājumā ar pašreizējo ierosinājumu (un pašreizējām zaļināšanas prasībām), lai uzlabotu ietekmi uz vidi, izmantojot lielāku diversifikāciju.</p>	
LLVS 8		
113	<p>Aprēķinot aramzemes daļu, kas atvēlēta neproduktīvām platībām un iezīmēm, nevar iekļaut ekoloģiski jutīgus ilggadīgos zālājus, jo tas attiecas tikai uz aramzemes platībām. Turklāt Komisija lūdz skaidrojumu par dažu uzskaitīto teritoriju un iezīmju, tostarp to, kas minētas kā “aizsargājamās teritorijas”, buferjoslas un “zaļā mēslojuma stacijas”, neproduktivitāti.</p>	<p>ESPG ir svītrotā no neproduktīvo jomu saraksta. Mēs esam norādījuši, ka ražošanā netiek izmantotas buferjoslas un zaļmēsļu papuves, ir veiktas korekcijas KLP SP 3.10.4.1.1. punktā. Jāatzīmē, ka Latvijas gadījumā aizsargājamās teritorijas, kas iekļautas ainavas elementu sarakstā, piemēram, aizsargājami koki, alejas un akmeņi, kas pēc definīcijas nav produktīvas.</p>
114	<p>Konversijas koeficientu un svēruma koeficientu izmantošana nešķiet saskaņota, un tas rada dažus jautājumus, piemēram, par to, kāds ir joslas minimālais platums gar mežiem. Nav skaidrs, kāpēc pārrēķina koeficientu piemēro koku vai krūmu kopai, papuvē esošai zemei un dīķiem, ko var izmērīt. Šī pieeja, arī attiecībā uz svēruma faktoriem, rada risku, ka tā varētu neatbilstīgi ietekmēt LLVS, un tā būtu jāpārskata.</p>	<p>Josla gar mežiem ir svītrotā no neproduktīvo teritoriju saraksta. Tiek pārskatīti pārrēķina koeficienti un svēruma koeficienti, kā arī pašu neproduktīvo elementu saraksts, tostarp platības ierobežojumu samazināšana dažiem ainavas iezīmju veidiem, piemēram, “koku vai krūmu klasteru platība” un “dīķi”.</p> <p>Pārrēķina un svēruma koeficienti tika pārskatīti, pamatojoties uz ierobežojumiem, kas noteikti Regulas (ES) Nr. 639/2014 II pielikumā (izņemot grāvjiem, koku un krūmu grupām, aizsargātiem sekulāriem kokiem (tostarp potenciāli aizsargājamiem), aizsargātiem sekulāriem akmeņiem, zaļmēsļu papuvēm, “bioloģiskās daudzveidības salām”, kurām mēs esam piešķīruši augstākus koeficientus). Lai jo īpaši uzsvērtu aizsargātos elementus, kas aizņem nelielu teritoriju, bet kam ir augsta dabas, kultūras un vēsturiskā vērtība, tiem ir piešķirti augstāki faktori.)</p> <p>Mēs ņemām vērā arī apsvērumus par ainavas elementiem rokasgrāmatā par zaļo un zilo infrastruktūru (GBI), kas izstrādāta BIOGEA projekta https://www.biogea-project.eu/sites/default/files/biogea_handbook_gbi_en.pdf ietvaros. Tā rezultātā faktori salīdzinājumā ar pašreizējo perioda regulu ir palielināti, novērtējot bioloģiskās daudzveidības devumu katram elementam. Lai noteiktu katra ainavas elementa ieguldījumu, mēs salīdzinājām ar papuvi, uzskatot to par pamatplatību, kas ar koeficientu 1 dod vispārēju ieguldījumu LLVS, tostarp bioloģiskās daudzveidības, mērķu sasniegšanā un nosakot augstāku attiecību citiem ainavas elementiem, ņemot vērā šādus apsvērumus:</p> <p>Papuvē esoša zeme — kopumā mazāka ietekme uz bioloģisko daudzveidību salīdzinājumā ar citām ekoloģiski nozīmīgām platībām (ENP). Augstāks lauksaimniecības zemes putnu blīvums ir novērots, veicot papuves gadījumu izpēti, lai nodrošinātu ligzdas un barības iespējas putniem, kukaiņiem un maziem zīdītājiem, kā arī maziem medījamiem dzīvniekiem. Savvaļas augu dabiskās atjaunošanās potenciāls, kā arī potenciāls uzlabot daļēji dabisku un dabisku ainavas elementu savienojamību. Neauglīgai zemei ir neliela bioloģiskās daudzveidības vērtība.</p> <p>Lauksaimnieki to var izmantot kā kultūraugu dažādošanas un izstrādes sastāvdaļu augsekā. Var samazināt kaitēkļu un kultūraugu slimību uzliesmojumus.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Zaļmēslojuma kultūras — kopumā neliela ietekme uz bioloģisko daudzveidību salīdzinājumā ar citām ekoloģiski nozīmīgām platībām (ENP). Saturs, kas veicina augsnes aizsardzību pret eroziju un augsnes struktūras un organisko vielu uzlabošanu. Samazināta barības vielu noplūde un iespēja samazināt pesticīdu daudzumu, ja tiek saglabāts zaļais segums.</p> <p>Koki — plašs sugu klāsts, tostarp putni, zīdītāji un posmkāji, ir atkarīgi no kokiem, izolēti (vai citādi) attiecībā uz pārtikas resursiem, patversmēm un/vai ligzdošanas vietām. Īpaši vērtīgi ir veci paliekoši koki, kas ietver dobu bazalu (ko var izmantot sikspārņu, ligzdojošo putnu un zīdītāju kājām). Tāpēc putniem ļoti svarīga ir koku arhitektūra.</p> <p>Ekosistēmu pakalpojumi, ko sniedz koku un dzīvzogu grupas, visticamāk, būs lielāki, bet ne atsevišķi koki var nodrošināt buferi pret augsnes skābumu, palielināt augsnes auglību un palielināt ūdens filtrēšanu augsnē. Tas var būt īpaši vērtīgi sausajās dzīvotnēs.</p> <p>Koki var dot labumu, piemēram, patvērumu vai nokrāsu. Ūdens pārvade caur koku sakņu sistēmu var būt svarīga arī sausuma novēršanai. No otras puses, apgabala, kas atrodas tieši ap koku, ražošanas potenciālu var samazināt un ražas novākšanu padarīt grūtāku.</p> <p>Faktors, kas nodrošina lielāku ieguldījumu, lai nodrošinātu minimālo daļu 4 % apmērā no LLVS8, arī turpmāk būs stimuls lauksaimniekiem deklarēt un uzturēt atsevišķus kokus, ņemot vērā to, ka koki kartēs parādās kā punkta elements. Piemēram, saimniecībai ar 50 ha aramzemes ir vajadzīgi 0,5 ha, lai nodrošinātu 1 % LLVS 8, kas atbilst 125 atsevišķiem augošiem kokiem. Tāpēc lauksaimniekiem no administratīvā viedokļa ir izdevīgāk deklarēt ainavas elementus, kas aizņem lielāku platību.</p> <p>Dīķi — tie var palīdzēt samazināt nosmakšanu un samazināt eroziju. Tie var darboties kā barības vielu piesaistītāji, absorbējot fosforu un slāpekli lauksaimniecības ainavās. Dīķiem var būt tieša agronomikas izmantošana, piemēram, apūdeņošanai, lauksaimniecības dzīvnieku laistīšanai, erozijas kontrolei un ugunsdrošībai.</p> <p>Dabīgo dīķu sistēmas, kas nodrošina plašu dzīvotņu klāstu, tostarp dziļumu un virsmas laukumu diapazonu. Maz ticams, ka cilvēka radīti dīķi nodrošinās šādu dzīvotņu klāstu, bet tie joprojām var sniegt vērtīgus ekosistēmu pakalpojumus.</p> <p>Strēmeles (buferjoslas, laukmales) — augu, putnu, zīdītāju un kukaiņu spektrs nekā audzētās platības. Tas parasti ir saistīts ar lielāku augu sugu bagātību, jo apsaimniekošana ir mazāk intensīva. Barošanās vieta vaislas un ziemošanas putniem, nodrošinot dažādus augu un bezmugurkaulnieku barības avotus. Var arī veicināt savienojamību starp daļēji dabiskām ainavām un nodrošināt koridorus mazām sugām, piemēram, taureņiem un kukaiņiem.</p> <p>Var palīdzēt kontrolēt sedimentu, fosfora, slāpekļa un pesticīdu zudumus virszemes ūdeņos. Jo īpaši noder, lai kontrolētu aizdegšanos no lauksaimniecības laukiem un atdalītu slāpekli ūdensteces tuvumā. Mazs oglekļa sekvestrēšanas potenciāls salīdzinājumā ar audzētu lauku.</p>
115	Drenāžas grāvjiem jābūt ar bioloģiskās daudzveidības vērtību, kas jāņem vērā, jo īpaši tāpēc, ka svēruma koeficients ir augsts (2). Latvija tiek lūgta paskaidrot, kā tas tiek nodrošināts, vai arī izslēgt tos.	<p>Lielākā daļa grāvju atbalsta sugas, kas sastopamas arī citur. Veicot visaptverošus apsekojumus, tika pierādīts, ka grāvji nodrošina vērtīgas mitras veģetētas dzīvotnes gan ūdens, gan sauszemes taksoniem, piegādā pārtikas resursus, kam trūkst citādi sausas un intensīvi apsaimniekotas aramzemes, un veic savienojamības funkcijas plašākā ainavā. Tika pierādīts, ka reģionālajos grāvjos ir sastopamas retas sugas vai sugas, kas pašlaik nav sastopamas citās lauksaimniecības zemes dzīvotnēs. Dažas drenāžas grāvju funkcijas, piemēram, ūdens plūsmas regulēšana un barības vielu aizture, visticamāk, būs atkarīgas no grāvju bioloģisko kopienu sastāva un struktūras, lai gan šis jautājums joprojām nav pietiekami izpētīts.</p> <p>https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S000632070800102X</p> <p>Koeficienti, kas Regulas (ES) Nr. 639/2014 II pielikumā noteikti grāvjiem, ir CF:3 un WF:2. Līdz ar to ir pamatoti saglabāt WF:2. Tāpat ir jāsauglabā definētais KF:6, lai objektīvi novērtētu šā elementa ieguldījumu LLVS mērķa sasniegšanā, ņemot vērā dalībvalstu īpašo situāciju, ka grāvju vidējais svērtais platums Latvijā ir 6,2 m (aprēķināts, pamatojoties uz Zemkopības ministrijas Nekustamā īpašuma aģentūras sniegtajiem datiem).</p>
LLVS 9		
116	Atzinīgi vērtējama ir prasība attiecināšana uz ekoloģiski jutīgiem ilggadīgajiem zālājiem ārpus	2021. gadā EJIZ statuss Latvijā tika piemērots 47 362 ha zālājiem, no kuriem tikai 16 453 ha atrodas Natura 2000 teritorijās. Jāatzīmē, ka teritorijas, kas Latvijā noteiktas par EJIZ, ir ievērojami palielinājušās, sākot no 10 980 ha 2015. gadā.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES																																
	<p>Natura 2000 teritorijas. Latvija tiek lūgta iekļaut aptuveno hektāru skaitu, uz kuriem attiecas LLVS. Ņemot vērā šā LLVS nozīmi augstas dabas vērtības ganību aizsardzībā, Latvija tiek aicināta apsvērt plašu šo platību definīciju, ņemot vērā pašreizējo zālāju stāvokli un tendences.</p>	<p>Papildu ieguldījums standarta jau izvirzītā mērķa sasniegšanā tiks sniegts, iekļaujot ekoloģiski jutīgu ilggadīgo zālāju platības ārpus Natura 2000 teritorijām, kuru platība pārsniedz 30 tūkstošus hektāru.</p> <p>EJIZ statusa noteikšana nav atkarīga no KLP mērķiem, šīs teritorijas ir noteiktas saskaņā ar Putnu direktīvu un Dzīvotņu direktīvu, un to statusu novērtē un nosaka Dabas aizsardzības pārvalde, pamatojoties uz nesen īstenotā dabas skaitīšanas projekta rezultātiem, kurā novērtēta šo teritoriju vides un bioloģiskās daudzveidības nozīme un atbilstība ES Putnu un dzīvotņu aizsardzības direktīvām. Projekta rezultātā Dabas aizsardzības padome ir izveidojusi ģeotelpisko datu slāni dabas aizsardzības IT sistēmā “Ozols”, kas cita starpā ietver tās pļavas, kuras uzskata par EJIZ.</p> <p>Sīkāks skaidrojums par EJIZ jomu noteikšanu ir atrodams SWOT SM6 12. lappusē 28. punktā.</p> <p>“28. Kopš 2015. gada lauksaimnieki īsteno klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi, kas pazīstama arī kā zaļināšanas pasākumi, kuri ir obligāts tiešo maksājumu komponents un kuros viens no minimālajiem paņēmieniem ir ekoloģiski jutīgu ilggadīgo zālāju (EJIZ) uzturēšana — aršanas aizliegums. Tās ir pļavas, kas atzītas par Eiropas Savienības nozīmes pļavu dzīvotnēm, un Eiropas Savienības nozīmes putnu dzīvotnes saskaņā ar tiesību aktiem, kuros uzskaitīti īpaši aizsargājamo dzīvotņu veidi, īpaši aizsargājamas sugas un ierobežotas īpaši aizsargājamas sugas, mikrolietumu izveides un apsaimniekošanas procedūras, to aizsardzība, kā arī buferzonu noteikšana, Eiropas Savienības prioritāro sugu un dzīvotņu uzskaitījums, kurā uzskaitīti Eiropas Kopienai svarīgi dzīvnieki un augu sugas. EJIZ platība Latvijā ir palielinājusies no 10 980 ha 2015. gadā līdz 33 451 ha 2019. gadā. Jāatzīmē, ka Latvija ir viena no nedaudzajām ES dalībvalstīm, kas ir identificēta arī ārpus N2000 teritorijām (1.3. tabula), un šo pieeju ir paredzēts saglabāt arī turpmāk.”</p> <p>ENVI ĢD argumentācijā atsaucas uz tabulu ar datiem par 2016. gadu, kad Dabas aizsardzības aģentūra tikko uzsāka Dabas skaitīšanas projektu, tāpēc tagad esam aktuālāki un aktuālāki dati:</p> <p>Pamatojoties uz LAD sniegtajiem datiem, var secināt, ka, pateicoties Dabas skaitīšanas projektā iegūtajiem datiem, EJIZ teritorijas ir ievērojami palielinājušās gan N2000 teritorijās, gan ārpus N2000. Dabas skaitīšanas rezultātā EJIZ platība N2000 teritorijā Latvijā ir palielinājusies no 3 892 ha līdz 16 453 ha, nodrošinot aizsargājamo statusu līdz 29 % pļavu N2000 teritorijā (~ 57 tūkst. ha pļavu).</p> <p>Ekoloģiski jutīgi ilggadīgie zālāji ha (SWOT SM6 1.3. tabula, 12. lpp. <i>ar atjauninātiem datiem par 2020. un 2021. gadu</i>):</p> <table border="1" data-bbox="750 933 1780 1133"> <thead> <tr> <th></th> <th>2015</th> <th>2016</th> <th>2017</th> <th>2018</th> <th>2019</th> <th>2020</th> <th>2021</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Kopā, ha</td> <td>10 980</td> <td>9 703</td> <td>12 981</td> <td>23 112</td> <td>33 451</td> <td>42 774</td> <td>47 362</td> </tr> <tr> <td>tostarp: Natura 2000 teritorijā, ha</td> <td>3 892</td> <td>3 762</td> <td>5 909</td> <td>9 210</td> <td>13 097</td> <td>14 100</td> <td>16 453</td> </tr> <tr> <td>ārpus N2000 ha:</td> <td>7 088</td> <td>5 941</td> <td>7 072</td> <td>13 902</td> <td>20 354</td> <td>28 674</td> <td>30 909</td> </tr> </tbody> </table> <p>Dabas aizsardzības aģentūras īstenotā Dabas skaitīšanas projekta sīkāks apraksts — SVID SM6 11. lpp. 26. punkts.</p> <p>“26. Lai iegūtu detalizētu un zinātniski pamatotu informāciju par Latvijas dabas vērtībām, to daudzumu, veidiem, izplatību un kvalitāti, Dabas aizsardzības aģentūra no 03.11.2016. līdz 02.11.2020. īstenoja projektu “Priekšnosacījumu radīšana labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā” jeb “Dabas skaitīšana”. Projekta ietvaros — ES nozīmes dzīvotņu monitorings, robežu noteikšana, dzīvotnes kvalitātes novērtēšana. Aptauija par dabu notika no 2017. līdz 2020. gadam. Kopumā 2019. gada beigās “Dabas skaitīšana” identificēja bioloģiski vērtīgas pļavas (ES nozīmes dzīvotnes) 58 696 ha platībā. Tajā pašā laikā 2020. gadā joprojām tiks atjaunoti 32 309 ha vēsturiski zināmu bioloģiski vērtīgu pļavu. 25 % no apsekotās platības ir atzīta par Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo pļavu dzīvotni. Dabas aizsardzības iestāde prognozē, ka “dabas skaitīšanas” beigās 2021. gadā vairāk nekā 100 000 ha var tikt atzīti par ES nozīmes dzīvotnēm, kas būs jāņem vērā, izstrādājot turpmākos atbalsta mehānismus.”</p>		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Kopā, ha	10 980	9 703	12 981	23 112	33 451	42 774	47 362	tostarp: Natura 2000 teritorijā, ha	3 892	3 762	5 909	9 210	13 097	14 100	16 453	ārpus N2000 ha:	7 088	5 941	7 072	13 902	20 354	28 674	30 909
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021																											
Kopā, ha	10 980	9 703	12 981	23 112	33 451	42 774	47 362																											
tostarp: Natura 2000 teritorijā, ha	3 892	3 762	5 909	9 210	13 097	14 100	16 453																											
ārpus N2000 ha:	7 088	5 941	7 072	13 902	20 354	28 674	30 909																											

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Pamatojoties uz Komisijas piezīmi neoficiālajās konsultācijās, mēs esam snieguši šādu informāciju par Dabas skaitīšanas projektā izmantoto metodiku:</p> <p>Ekoloģiski jutīgi ilggadīgie zālāji ir definēti kā tādi, kuros ir Direktīvas 92/43/EEK I pielikumā uzskaitītās dzīvotnes vai kuri ir aizsargāti saskaņā ar valsts tiesību aktiem, un tie ir ļoti svarīgi savvaļas putnu sugām, kas uzskaitītas Direktīvas 2009/147/EK I pielikumā:</p> <p>ES aizsargājamas pļavas auglīgās augsnēs un putnu dzīvotnēs;</p> <p>(2) ES aizsargājamas pļavas mēreni auglīgās augsnēs;</p> <p>ES aizsargājamas pļavas nabadzīgās augsnēs.</p> <p>ES aizsargājamo pļavu dzīvotnes ir noteiktas saskaņā ar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eiropas Savienības aizsargājamās dzīvotnes Latvijā. Mutiskās tulkošanas rokasgrāmata (2010) Auniņš, A. (red.), Rīga, Latvijas Dabas fonds, 335 lpp.; 2. Eiropas Savienības aizsargājamās dzīvotnes Latvijā. Mutiskās tulkošanas rokasgrāmata (2013) Auniņš, A. (red.), Rīga, Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 320 pp; 3. Larmanis V. (red.) 2014. gadā. Bioloģiski vērtīgu pļavu kartēšanas metodika. Dotācija 2 — Aizdevums: Dabas aizsardzības iestāde, Sigulda, 67 lpp.; <p>To pašu metodiku izmanto neatkarīgi no tā, vai pļavas atrodas Natura 2000 teritorijā vai ārpus Natura 2000.</p> <p>No zālājiem atkarīgu putnu sugu dzīvotnes, kas identificētas no 2013. gada. Nošķiršanas kritēriji: dabā sastopamo putnu sugu (indikatora sugu) sastopamība attiecīgajās zālaugu platībās pēc putnu inventarizācijas un pļavu vērtības aprēķināšanas. Indikatorsugas ir uzskaitītas bioloģiski vērtīgu pļavu kartēšanas metodikas 34. lappusē. 2014. Bioloģiski vērtīgu pļavu kartēšanas metodika. Dotācija 2 — Aizdevums: Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda, 67), un tās tika izvēlētas pēc šādiem kritērijiem:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. savvaļas putnu sugas, kas uzskaitītas Direktīvas 2009/147/EK I pielikumā; 2. retu pļavu ligzdošanas sugas; 3. Pļavu dradžu sugas; <p>Tipiskas pļavu sugas ar lejupejošu tendenci.</p> <p>To pašu metodiku izmanto neatkarīgi no tā, vai pļavas atrodas Natura 2000 teritorijā vai ārpus Natura 2000.</p>
	2.3.2. Tiešam ienākumu atbalstam	
117	<p>Ienākumu pamatatbalsts (BISS), CRISS un ienākumu papildatbalsts jauniejiem lauksaimniekiem (CISYF), nenosakot minimālās un/vai maksimālās summas par vienību, ievērojami ierobežos SPR paredzētās finansiālās elastības izmantošanu. Latvija tiek aicināta apsvērt iespēju izmantot šo elastību. Lai pamatotu atšķirības, var pievienot nenoteiktības elementus, kas rada neiztērēto līdzekļu risku. Tomēr šie elementi ir arī jāizskaidro un, ja iespējams, jābalsta uz datiem, piemēram, saistībā ar iepriekšējo pieredzi saistībā ar nepietiekamu izpildi.</p>	<p>Visām intervencēm ir norādītas minimālās un maksimālās vienības likmes.</p> <p>Pašlaik noteiktās plānotās summas par vienību ir visticamākais rezultāts, bet pastāv arī kļūdas robeža, ko nevar precīzi prognozēt un kas ir neizbēgama gan lauksaimnieciskajā darbībā raksturīgo svārstību dēļ, gan arī tādēļ, ka arvien vairāk palielinās tādu klimatisko un politisko apstākļu ietekme uz lauksaimniecību, kuri iepriekš nav viegli prognozējami. Joprojām notiek strukturālas pārmaiņas, un lauksaimniecības nozare vēl nav nostabilizējusies, un tas būtu jāņem vērā. Tādēļ ir jānosaka pietiekams elastīgums, lai prognozētu iespējamās novirzes un spētu reaģēt uz tām.</p> <p>Tajā pašā laikā CRISS ir jauns maksājums, un mums ar to nav iepriekšējās pieredzes, un tas ir saistīts ar ļoti svarīgiem pārdales mērķiem un rādītājiem, tāpēc elastība ir ārkārtīgi svarīga, lai varētu sasniegt šos mērķus, pielāgojoties faktiskajiem rezultātiem. CISYF skaitļi var būtiski atšķirties atkarībā no faktisko pieteikuma iesniedzēju izglītības profila, ko nevar precīzi prognozēt. BISS pati par sevi nav jauns maksājums, tomēr tā faktiskais finanšu piešķirums un tādējādi summas par vienību ir ļoti atkarīgas no tā, cik lielā mērā jauniešie tiešo maksājumu intervences pasākumi, piemēram, ekoshēmas un pārdaļošais maksājums, tiks izmantoti realitātē, kā arī no finanšu summas, kas izmaksāta par VFS, kur faktiskais dalībnieku skaits var atšķirties sakarā ar iespējamu jaunu dalībnieku pieplūdumu.</p> <p>Tāpēc, ņemot vērā iepriekš minēto, vienības likmes izmaiņas BISS, CRISS, CISYF ir noteiktas 20 % apmērā no plānotās summas par vienību.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES																								
2.3.2.1. BISS (SPR 21.–28. pants, plāna 5. iedaļa)																										
118	Latvija tiek lūgta sniegt papildu pamatojumu attiecībā uz kritērijiem, pēc kuriem definē teritoriju grupas SPR 22. panta 2. punkta nozīmē, ja ir paredzēts papildu atbalsts. Jo īpaši Latvijai būtu jāpaskaidro, kā šie kritēriji ir saistīti ar diferencētu vajadzību pēc ienākumu atbalsta.	Papildināta 3.4. iedaļas KLP SP informācija. Papildu informācija, kas sniedz šādu pamatojumu: “teritorijas, kas robežojas ar ES trešajām valstīm, atrodas vistālāk no ostām un tirgiem, kā arī no resursu piegādes vietām, un tajās pakāpeniski samazinās pieejamais darbaspēks, un tas viss vēl vairāk sarežģī lauksaimniecisko darbību. Pievienotā informācija ir sīkāk izskaidrota situācijas analīzē 1.3. punktā “Reģionālās atšķirības, ko ietekmē vides un sociālekonomiskie faktori”.																								
119	Katrai teritoriju grupai būtu jānosaka atsevišķas BISS vienību summas (SPR 22. panta 2. punkts). BISS nav paredzēts, lai darbotos ar papildinājumu.	KLP stratēģiskajā plānā 1. TM (ISIP) vienību summas ir noteiktas katrai teritoriju grupai (SPR 22. panta 2. punkts).																								
120	Summu par vienību pamatojumam galvenokārt būtu jābalstās uz datiem, kas saistīti ar vajadzībām, kuras paredzēts risināt ar attiecīgo intervenci.	Summu par vienību pamatojums ir balstīts uz datiem, kas saistīti ar vajadzībām, kuras paredzēts risināt ar attiecīgo intervenci. KLP SP 5.1. iedaļā TM1 vienības summu pamatojumu atjaunina šādi: TM1 summu par vienību pamatojums: Lauksaimnieciskās darbības ilgtspējai ir svarīgi nodrošināt, ka lauksaimnieki saņem ienākumus, kas ir salīdzināmi ar ienākumiem, kurus viņi saņemtu, ja viņi pārtrauktu lauksaimniecisko darbību un strādātu citur. Tāpēc lauksaimnieku atbalsta līmenis ir jāskata, ņemot vērā vidējo ienākumu līmeni ekonomikā. Mēs esam aplēsuši, ka starpība starp lauksaimnieku ienākumiem un vidējo ienākumu līmeni ekonomikā ir aptuveni EUR 156/ha. Tāpēc mēs uzskatām, ka pašreizējā TM1 (ISIP) vienības likme ir saprātīga, lai izvairītos no pēkšņa un būtiska ienākumu pamatatbalsta samazinājuma salīdzinājumā ar pašreizējo periodu. <table border="1" data-bbox="750 820 2128 1110"> <thead> <tr> <th></th> <th>2016</th> <th>2017</th> <th>2018</th> <th>2019</th> <th>2016–2019</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Neto ienākumi no lauksaimniecības uzņēmējdarbības uz vienu izmantoto lauksaimniecības platību, EUR/ha</td> <td>134,5</td> <td>177,7</td> <td>127,7</td> <td>180,6</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ienākumi uz vienu ģimenes darbinieku salīdzinājumā ar vidējo algu visā ekonomikā (pamatojoties uz EUR/nostrādāto stundu), %</td> <td>44 %</td> <td>56 %</td> <td>42 %</td> <td>57 %</td> <td></td> </tr> <tr> <td>TM1 atbalsts, kas vajadzīgs, lai izlīdzinātu ienākumu starpību EUR/ha</td> <td>173,5</td> <td>138,6</td> <td>174,0</td> <td>138,9</td> <td>156,3</td> </tr> </tbody> </table> Avots: COM, EPL”		2016	2017	2018	2019	2016–2019	Neto ienākumi no lauksaimniecības uzņēmējdarbības uz vienu izmantoto lauksaimniecības platību, EUR/ha	134,5	177,7	127,7	180,6		Ienākumi uz vienu ģimenes darbinieku salīdzinājumā ar vidējo algu visā ekonomikā (pamatojoties uz EUR/nostrādāto stundu), %	44 %	56 %	42 %	57 %		TM1 atbalsts, kas vajadzīgs, lai izlīdzinātu ienākumu starpību EUR/ha	173,5	138,6	174,0	138,9	156,3
	2016	2017	2018	2019	2016–2019																					
Neto ienākumi no lauksaimniecības uzņēmējdarbības uz vienu izmantoto lauksaimniecības platību, EUR/ha	134,5	177,7	127,7	180,6																						
Ienākumi uz vienu ģimenes darbinieku salīdzinājumā ar vidējo algu visā ekonomikā (pamatojoties uz EUR/nostrādāto stundu), %	44 %	56 %	42 %	57 %																						
TM1 atbalsts, kas vajadzīgs, lai izlīdzinātu ienākumu starpību EUR/ha	173,5	138,6	174,0	138,9	156,3																					
121	Attiecībā uz mazajām lauku saimniecībām Latvija tiek aicināta papildus pamatot summu par vienību attiecībā uz to ienākumu atbalsta vajadzībām.	KLP SP 5.1. iedaļā ir papildināts pamatojums TM1.3 summai par vienību attiecībā pret to ienākumu atbalsta vajadzībām: Maksājums ir paredzēts arī tam, lai apmierinātu vajadzību pārdalīt ienākumus mazajām saimniecībām, jo atbalsta summa, ko lielākā daļa mērķa saimniecību var saņemt saskaņā ar TM 3.1, ir noteikta virs ienākumu atbalsta, pretējā gadījumā tās saņemtu no TM1 un citām saistītajām tiešo maksājumu shēmām. TM1.3 nodrošina, ka saimniecības, kuru platība ir līdz aptuveni 3,5 hektāriem, saņem lielāku atbalstu, jo ir augstākas izmaksas, kas saistītas ar lauksaimniecisko darbību mazajās saimniecībās, piemēram, lauku saimniecībām ir augstākas zemes izmaksas, lai uzturētu zemi labā lauksaimniecības stāvoklī, jo aprīkojums ir jānomā. Izmaksu pieaugums ir saistīts arī ar loģistikas u. c. izmaksām. Tā mērķis ir arī samazināt zemes pamešanas risku apgabalos, kas nav tik labi piemēroti liela mēroga lauksaimniecībai.”																								
2.3.2.2. Krīze (SPR 29. pants, plāna 5. iedaļa)																										

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
122	Nav sniegts pamatojums summām par vienību, un tas būtu jāsniedz.	<p>TM2 summas par vienību ir noteiktas tā, lai vislabāk apmierinātu pārdales vajadzības, ņemot vērā ierobežotos pieejamos līdzekļus. Turpmāk sniegts sīkāk apraksts, lūdzu, skatiet simulācijas analīzes rezultātus. Informāciju saskaņā ar KLP stratēģiskā plāna 5.1. iedaļu. Tiešo maksājumu intervences ir papildinātas:</p> <p>“7. Atbalsta diapazons un summas: Summu par vienību pamatojums: TM2 ir plānots piešķirt katru gadu par 3,1–100 TM1 atbalsttiesīgiem hektāriem, ko deklarējis lauksaimnieks. TM2 netiks izmaksāts par 1–3, jo lielākā daļa lauksaimnieku, kuru platība ir mazāka par 3 ha, ir potenciālie maksājumu pieprasītāji mazajiem lauksaimniekiem, kā arī lai samazinātu iespējamo negatīvo ietekmi uz lauksaimniecības zemes nomas tirgu. TM2 summa par hektāru (vienības likme) par 3,01–30 hektāru ir plānota 53 EUR/ha (2023. gads) un 61 EUR/ha (2027. gads) robežās, TM2 summa par hektāru 30,01–100 hektāriem ir plānota 12 EUR/ha apmērā. Šis vienības likmju kopums nodrošina atbalsta pārdali, kas vajadzīga, lai virzītos uz izvirzītajiem mērķiem. Rezultātā veiktā pārdale sasniedz gan saimniecības ar zemāku neto pievienoto vērtību uz gada darba vienību, par ko liecina pārdales efekta analīze uz gada darba vienību un uz hektāru, gan lauku saimniecības, kas ir mazākas par vidējo lauku saimniecības lielumu Latvijā, par ko liecina plānotais R.6 koprezultāta rādītāja pieaugums (sk. 3.4. iedaļu). TM2 vienības likme kopā ar TM1 vienības likmi arī palīdz tuvoties vidējās ekonomikas ienākumu līmenim lauksaimniekiem, kuriem tas visvairāk nepieciešams. Pašlaik noteiktās plānotās summas par vienību ir visticamākais rezultāts, bet pastāv arī kļūdas robeža, ko nevar precīzi prognozēt un kas ir neizbēgama gan lauksaimnieciskajā darbībā raksturīgo svārstību dēļ, gan arī tādēļ, ka arvien vairāk palielinās tādu klimatisko un politisko apstākļu ietekme uz lauksaimniecību, kuri iepriekš nav viegli prognozējami. Joprojām notiek strukturālas pārmaiņas, un lauksaimniecības nozare vēl nav nostabilizējusies, un tas būtu jāņem vērā. Tādēļ ir jānosaka pietiekams elastīgums, lai prognozētu iespējamās novirzes un spētu reaģēt uz tām.”</p>
123	Kā norādīts šā pielikuma daļā “Galvenie jautājumi”, Komisija norāda, ka Latvija CRISS piemēro atkāpi vismaz 10 % apmērā no koriģētā piešķiruma tiešajiem maksājumiem (SPR IX pielikums), un pieprasa dažus precizējumus. Turklāt būtu jāaizpilda CRISS gada indikatīvais finanšu piešķirums (plāna 5.1. iedaļa), lai to varētu salīdzināt ar datiem finanšu pārskata tabulā (plāna 6.1. iedaļa).	<p>Latvija ir ņēmusi vērā Komisijas komentārus un uzlabojusi pārdales stratēģiju gan attiecībā uz vienkāršāku un aptverošāku pārdales vajadzību un intervences stratēģijas aprakstu, gan arī ar fizisku atbalsta summas palielināšanu, kas noteikta pārdales vajadzību apmierināšanai, sīkāk skaidrojumu sk. 5. apsvērumā.</p> <p>Gada indikatīvais finanšu piešķirums pārdalošajam maksājumam ir aizpildīts (plāna 5.1. iedaļa).</p>
2.3.2.3. KISYF (SPR 30. pants, plāna 5. iedaļa)		
124	Latvija tiek aicināta sasaistīt intervenci ar rezultātu rādītāju R.37, lai atspoguļotu KLP ietekmi uz darbvietu radīšanu lauku apvidos.	KLP SP intervence (atbalsts gados jauniem lauksaimniekiem) ir saistīta ar rezultātu rādītāju R.37, lai atspoguļotu KLP ietekmi uz darbvietu radīšanu lauku apvidos.
2.3.2.4. Ekoshēmas (SPR 31. pants, plāna 5. iedaļa) Vispārīgas piezīmes		
125	Kopumā, lai gan Latvijas ierosinātajās ekoshēmās ir pozitīvi elementi, pastāv arī problēmas saistībā ar pamatscenāriju, tostarp dažiem LLVS, skaidrību un sasaisti starp ekoshēmām un lauku attīstības intervencēm, kas būtu jāapsver, lai uzlabotu ekoshēmas un palielinātu to 21 mērķi. Latvija tiek lūgta sīkāk paskaidrot intervenču pievienoto vērtību	<p>Priekšlikumi par ekoshēmām ir izstrādāti tā, lai tie pārsniegtu pamatscenāriju. Ir uzlabots saistību apraksts un katras ekoshēmas atbilstības nosacījumi. Tas sīkāk izskaidrots novērojumu sadaļā par katru ekoshēmu. Turklāt katrai ekoshēmai ir uzlabots bāzes līnijas apraksts saistībā ar LLVS.</p> <p>Ir nodrošināta saikne starp ekoshēmām un lauku attīstības intervencēm, un informācija par citu ekoshēmu un agrovides pasākumu piemērošanu ir sniegta katras ekoshēmas aprakstā.</p> <p>Attiecīgi tiek atjaunināta KLP SP 5. iedaļa.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	vides/klimata ieguvumu ziņā un aizpildīt visas attiecīgās plāna daļas.	Informācija par pievienoto vērtību ir sniegta saistībā ar novērojumiem par katru ekoshēmu, ja tā bija norādīta. KLP SP 5. iedaļa ir attiecīgi atjaunināta, un katras ekoshēmas apraksts ir uzlabots arī vides/klimata ieguvumu ziņā.
126	Latvija tiek jo īpaši lūgta paskaidrot iespējas apvienot ekoshēmas, tostarp prasības attiecībā uz mēslošanas līdzekļu plāniem, pesticīdiem un elektronisko uzskaiti.	<p>KLP SP ir noteikts, ka lauksaimnieks, kurš piesakās uz vienu ekoshēmu, var saņemt atbalstu arī saskaņā ar citām ekoshēmām, ja saistības ir saderīgas.</p> <p>Galvenais izņēmums ir tāds, ka bioloģiskajiem lauksaimniekiem nebūtu jāpiesakās uz TM4.1, jo viņiem ir līdzvērtīga intervence TM4.7. Līdz ar to tikai bioloģiskais lauksaimnieks var pieteikties TM4.7.</p> <p>Pārējās ekoshēmas var apvienot savā starpā.</p> <p>Saistības un atbilstības nosacījumi dažām ekoshēmām ir pārskatīti un atjaunināti, tostarp prasības attiecībā uz mēslošanas plāniem. Mēslošanas plāns ir vajadzīgs tikai vienā ekoshēmā — TM4.5, un to definēs kā atbilstības nosacījumus un nekompensēs, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret visiem lauksaimniekiem.</p> <p>Prasība attiecībā uz pesticīdiem tagad ir būtiska tikai vienā ekoshēmā — TM4.5, un tā tiks definēta kā atbilstības nosacījumi.</p> <p>Ekoshēmā TM4.2. ir aizliegts izmantot ķīmiskos pesticīdus, bet to var kombinēt ar TM4.5. ja izmanto organiskos augu aizsardzības līdzekļus un/vai mēslošanas līdzekļus, izmantojot precīzas tehnoloģijas.</p> <p>Elektroniska reģistrācija būs nepieciešama vairākās ekoshēmās (TM4.2, TM4.4, TM4.5), bet apņemšanās sniegt informāciju elektroniskajā sistēmā tiks kompensēta tikai ekoshēmā TM4.5. Citās ekoshēmās tie ir atbilstības kritēriji.</p> <p>Tiek atjaunināta un uzlabota informācija par saistībām un atbilstības nosacījumiem, kas jāveic saskaņā ar katru ekoshēmu.</p>
127	Prasības attiecībā uz mēslošanas līdzekļu plāniem rada bažas par bāzes līnijas ievērošanu. Komisija apšaubā, vai pastāv pārklāšanās ar rīcības plānu pienākumu, kas Latvijai jāsteno nitrātjutīgās zonās (NVZ) saskaņā ar ND, un vai šīs ekoshēmu prasības pārsniedz šo nosacījumu tikai ārpus NVZ vai arī VNZ. Būtu jāprecizē arī ģeogrāfiskais pārklājums, kā arī papildināmība salīdzinājumā ar pašreizējiem lauksaimnieku pienākumiem, un prasības būtu jāuzlabo, lai nodrošinātu ietekmi, kas pārsniedz pamatscenāriju. Latvija tiek lūgta paskaidrot mēslošanas plāna pamatu un līdzekļus, tostarp to, kā tas tiks aprēķināts un kontrolēts. To var saistīt ar Lauku saimniecību ilgtspējas instrumenta (FaST) izmantošanu.	<p>Mēslošanas plāna izveidi nekompensēs, bet to definēs kā atbilstības nosacījumus, un to izmantos tikai kā līdzekli, lai pārbaudītu saimniecībā vajadzīgo slāpekļa (N) mēslošanas līdzekļu daudzumu.</p> <p>Atbilstības prasība, lai nodrošinātu, ka N izmantošana nepārsniedz mēslošanas plānā noteikto, ir iekļauta un pārsniedz pamatscenāriju, jo vajadzību pēc N aprēķina saskaņā ar kopējo valsts metodi un to veic elektroniskajā sistēmā. Saskaņā ar ekoshēmu lauksaimnieks nevarēs noteikt lielāku vajadzību pēc N, nekā zinātniski pierādīts, ņemot vērā fosfora un kālija saturu augsnē un jaunāko kultūraugu ražu. Metodes pamatā ir vēsturiskās ražas, nevis neproporcionāli augstas ražas plānošana.</p> <p>Tas arī pārsniedz pamatscenāriju, jo ir jānodrošina regulāra ziņošana (vismaz četras reizes gadā) par iegādātajiem un izmantotajiem mēslošanas līdzekļiem, un šie ziņojumi jāsniedz elektroniskajā sistēmā.</p> <p>Informācija par ģeogrāfisko pārklājumu ir uzlabota, un KLP SP 5. iedaļā ir pievienots teksts, ka intervence attiecas uz visu valsts teritoriju.</p> <p>Katras ekoshēmas apraksts ir uzlabots, sniedzot informāciju par pašreizējiem pienākumiem un saistībām salīdzinājumā ar pamatscenāriju.</p> <p>Mēslošanas plāns ir vajadzīgs N vajadzību aprēķināšanai, un tas tiks aizpildīts un izstrādāts kā elektroniska sistēma, un lauksaimniekam būs jāsniedz dati par mēslošanas līdzekļu iegādi un izmantošanu, kultūraugu ražu un augsnes analīžu datiem tikai tad, ja tos sniegs citas iestādes, nevis Valsts augu aizsardzības dienests (VAAD).</p> <p>Turklāt jaunā elektroniskā sistēma ir veidota tā, lai, piemēram, datus par N, P, K varētu importēt no lauksaimnieku datubāzēm. Ekoshēmā tiks noteiktas līdzsvarotas N vajadzības, pārbaudīti lietojumi, un neatbilstības riska gadījumā tiks paziņoti brīdinājuma paziņojumi.</p> <p>Mēslošanas plāna metode N maksimālās nepieciešamības noteikšanai: N vajadzību aprēķināšanas metode</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES				
		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 30%; padding: 5px;">1. Sākotnējā N vajadzība:</td> <td style="padding: 5px;"> <u>Slāpekļa nepieciešamība jāaprēķina, pamatojoties uz:</u> <u>P un K saturs augsnē</u> vai <u>Kultūraugu standarta raža (piemēram, kvieši 4 t/ha)</u> vai <u>Augstākā raža pēdējo 3 gadu laikā</u> <u>N vajadzību nosaka kā lielāko vērtību, kas izriet no jebkura no iepriekš minētajiem 3 kritērijiem.</u> </td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="padding: 5px;">2. Pēc tam N P K līmeni pielāgos, ņemot vērā: Slāpekļi no iepriekšējām kultūrām, salmiem, zaļmēsļu kultūrām un organiskajiem mēslošanas līdzekļiem. Minerālu N saturs augsnē.</td> </tr> </table> <p>Mēslošanas plānu izstrāde būs saistīta arī ar FaST, jo mēslošanas plānu sagatavošana būs jāveic elektroniski VAAD izveidotā elektroniskā sistēmā. Tā būs viena sistēma, ko lauksaimnieks var izmantot gan konsultāciju, gan uzskaites vajadzībām, lai saņemtu atbalstu saskaņā ar ekoshēmām. Ja lauksaimnieks nepiesakās ekoshēmu atbalstam, piemēram, mēslošanas plāns sistēmā netiks kontrolēts.</p> <p>Latvijā ir pieejamas vairākas līdzīgas elektroniskās sistēmas (Mans lauks, e-agronoms u. c.), lai uzglabātu lauku saimniecību datus un plānotu dažādas lauksaimnieciskās darbības. Starpsavienojums tiks nodrošināts, lai nodotu vajadzīgos datus no konsultantu sistēmām uz VAAD sistēmu, lai sniegtu informāciju, kas nepieciešama saskaņā ar atbalsta pasākumiem, tostarp elektroniski sagatavotiem mēslošanas plāniem.</p> <p>Šī elektroniskā sistēma sniegs arī datus par mēslošanas līdzekļu un AAL izmantošanu katrā zemes gabalā.</p>	1. Sākotnējā N vajadzība:	<u>Slāpekļa nepieciešamība jāaprēķina, pamatojoties uz:</u> <u>P un K saturs augsnē</u> vai <u>Kultūraugu standarta raža (piemēram, kvieši 4 t/ha)</u> vai <u>Augstākā raža pēdējo 3 gadu laikā</u> <u>N vajadzību nosaka kā lielāko vērtību, kas izriet no jebkura no iepriekš minētajiem 3 kritērijiem.</u>	2. Pēc tam N P K līmeni pielāgos, ņemot vērā: Slāpekļi no iepriekšējām kultūrām, salmiem, zaļmēsļu kultūrām un organiskajiem mēslošanas līdzekļiem. Minerālu N saturs augsnē.	
1. Sākotnējā N vajadzība:	<u>Slāpekļa nepieciešamība jāaprēķina, pamatojoties uz:</u> <u>P un K saturs augsnē</u> vai <u>Kultūraugu standarta raža (piemēram, kvieši 4 t/ha)</u> vai <u>Augstākā raža pēdējo 3 gadu laikā</u> <u>N vajadzību nosaka kā lielāko vērtību, kas izriet no jebkura no iepriekš minētajiem 3 kritērijiem.</u>					
2. Pēc tam N P K līmeni pielāgos, ņemot vērā: Slāpekļi no iepriekšējām kultūrām, salmiem, zaļmēsļu kultūrām un organiskajiem mēslošanas līdzekļiem. Minerālu N saturs augsnē.						
128	Atbilstības nosacījumi būtu skaidri jānošķir no saistībām, un īpašajām prasībām vajadzētu būt skaidrām attiecībā uz visām ekoshēmām.	Saistību un atbilstības nosacījumi ir uzlaboti un nošķirti. KLP SP 5. iedaļa ir attiecīgi atjaunināta un katras ekoshēmas apraksts ir uzlabots.				
129	Attiecībā uz kompensācijas maksājumiem saskaņā ar SPR 31. panta 7. punkta b) apakšpunktu plānā būtu jāiekļauj sertificētā metode un sertifikācija (SPR 111. panta j) punkts, Regulas (ES) 2021/2289 1. pants un minētās regulas I pielikuma 5. punkta e) apakšpunkta iv) punkts). Jo īpaši pašlaik sniegtās metodes skaidrojums netiek uzskatīts par apmierinošu. Latvijai būtu jānodrošina, ka šī prasība tiek ievērota visās attiecīgajās ekoshēmās.	Papildu izmaksu un negūto ienākumu aprēķinus katrai ekoshēmai uzrauga Latvijas Lauku konsultāciju un mācību centrs, kas ir funkcionāli neatkarīgs no iestādēm, kuras atbild par KLP SP ieviešanu un kurām ir atbilstošas speciālās zināšanas aprēķinu veikšanai (kā noteikts 82. pantā).				
130	Ja plānotā summa par vienību atspoguļo pilnīgu kompensāciju par radītajām izmaksām un negūtajiem ienākumiem, maksimālo summu par vienību, kas pārsniedz plānoto summu par vienību, nevar noteikt, jo tas nozīmētu pārmērīgu kompensāciju un tāpēc neatbilstu attiecīgajai PTO	Maksimālās summas par vienību, kas norādītas SFC finanšu tabulās ekoshēmām, ir lielākas nekā plānotās summas par vienību. Maksimālās summas par vienību atspoguļo daļējas vai pilnīgas kompensācijas summu, kas līdzvērtīga izmaksām vai negūtajiem ienākumiem. Maksimālās summas par vienību ir noteiktas par 30 % lielākas, kas aprēķinātas plānotajai summai par vienību, vai atbilst pilnai kompensācijai, ņemot vērā radušās izmaksas vai neiegūtos ienākumus attiecībā uz konkrētām saistībām.				

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	klasifikācijai un kritērijiem. Latvijai tiek arī atgādināts, ka, nenosakot minimālo summu par vienību, maksājumam nevajadzētu būt mazākam par noteikto summu par vienību.	
131	Kopējās summas jāaizpilda finanšu tabulās par katru intervenci.	Kopējās summas katrai intervencei ir iekļautas finanšu tabulās.
132	Latvija tiek lūgta pārskatīt un precizēt prakses sniegto ieguvumu aprakstu un katras ekoshēmas saikni ar attiecīgajiem IP, rīcības jomām, vajadzībām un rezultātu rādītājiem. Turklāt attiecībā uz dažām ekoshēmām intervences apraksts attiecas uz pasākumiem SEG emisiju samazināšanai, bet tas nav atspoguļots iepriekš minētajās saiknēs.	Prakses sniegto ieguvumu apraksti ir pievienoti KLP SP 5. iedaļā katrai ekoshēmai. Attiecīgo IP apraksti arī ir precizēti, ņemot vērā rādītāju pārskatīšanu. <ul style="list-style-type: none"> ➤ Katras ekoshēmas aprakstā atjaunināta atsauce uz attiecīgajiem SP: ➤ Visas ekoshēmas ir saistītas ar SO1, jo ekoshēmas tiek uzskatītas par atsaistītu ienākumu atbalstu. ➤ TM4.1 ir saistīts ar SO4 un SO5 un veicinās R.12; R.14; R.19. ➤ TM4.2. ir saistīts ar SO5, SO6 un SO9 un veicinās R.12; R.19; R.21; R.22; R.24; R.31. ➤ TM4.4. ir saistīts ar SO5 un veicinās R.19 izpildi. ➤ TM4.5 ir saistīts ar SO5 un SO9 un veicinās R.20; R.21; R.22; R.24. ➤ TM4.6 ir saistīts ar SO4 un veicinās R.14. ➤ TM4.7 ir saistīts ar SO4, SO5, SO6 un SO9 un veicinās R.12; R.14; R.19; R.21; R.24; R.31.
133	Latvija tiek aicināta arī izvēlēties rezultātu rādītājus R.4 (ienākumu atbalsta sasaiste ar standartiem un labu praksi), R.6 (pārdaļē uz mazākām saimniecībām) un R.7 (atbalsts saimniecībām apgabalos ar īpašām vajadzībām) visām ekoshēmām. Šie rādītāji neatspoguļo ekoshēmu ieguldījumu vides jomā, bet sniedz informāciju par tiešo maksājumu galvenajiem mērķiem.	Saite ir iespējama tikai ar R.4, jo ekoshēmas ir tiešie maksājumi. Mēs esam rezervēti, lai sasaistītu ekoshēmas ar R.6. un R.7, jo šie rādītāji ir iekļauti darbības pārskatā. Ekoshēmu ieguldījums R.6. un R.7 nav tiešs un būtisks. Lai gan ekoshēmas nesaista ar R.6 un R.7, tas neliedz izmantot ekoshēmas, lai novērtētu politikas darbības rezultātus. Kā jau minēts SM1 aprakstā KLP SP 2.1. iedaļā par koprezultāta rādītāja(-u) atlasīti: Visas tiešo maksājumu intervences veicinās R.4 īstenošanu, jo tās sniedz ienākumu atbalstu lauksaimniekiem, un, lai saņemtu šo atbalstu, lauksaimniekiem ir jāievēro nosacījumu sistēmas prasības un jānodrošina, ka lauksaimniecības zeme tiek uzturēta un uzturēta labā lauksaimnieciskā stāvoklī. Intervences TM1 un TM1.2 tieši un būtiski ietekmē šo rezultātu rādītāju, tāpēc tikai šīs intervences ir tieši saistītas ar R.4. Kā arī lauksaimniekiem ir jāievēro BISS atbilstības kritēriji, lai saņemtu citas tiešo maksājumu intervences. Turklāt visas tiešo maksājumu intervences palīdzēs īstenot R.6. Tomēr tikai tām intervencēm TM1.3 un TM2 ir tiešs un būtisks ieguldījums šajā rādītājā, jo intervences tiek īstenotas ar mērķi sniegt lielāku atbalstu mazām un vidējām lauku saimniecībām, tādējādi radot vislielāko ietekmi uz atbalsta pārdalīšanu mazākām saimniecībām un veicinot mērķtiecīgāku tiešo maksājumu sadali. R.7 veicinās visus tiešos maksājumus (TM1 — TM5) un LA 12 intervences pasākumus. Intervencēm TM1.1 un LA 12 ir tiešs un būtisks ieguldījums šajā rādītājā, jo tās tiek īstenotas ar mērķi sniegt lielāku atbalstu saimniecībām, kas atrodas apgabalos ar īpašām vajadzībām, tādējādi radot vislielāko ietekmi uz R.7 un veicinot mērķtiecīgāku tiešo maksājumu sadalījumu.
Īpašas piezīmes par atsevišķām TM 4.1. Atbalsts videi un klimatam labvēlīgai lauksaimniecības praksei		
134	Šī ekoshēma rada vairākus jautājumus, tostarp saistībā ar bāzīnijas ievērošanu, prasību vērienīgumu un atbilstību. Prasības attiecībā uz augseku būtu jāiekļauj (un jāpastiprina) LLVS 7, un ekoshēma būtu jāpielāgo, ņemot vērā pārskatītos LLVS 7 kā pamatscenāriju. Ekoshēma ietver arī prasības, kas, šķiet, pārklājas ar LLVS 6 un tāpēc rada pamatjautājumus. Latvijai būtu jāprecizē, vai	TM4.1. ir pilnībā pārskatīts, un plānotās saistības pārsniedz LLVS 6 un LLVS 7 (kā pārskatīts arī LLVS 6 un LLVS 7). Izstrādājot priekšlikumus par ekoshēmām Latvijā, mēs vairāk pievēršamies videi draudzīgas lauksaimniecības prakses ieviešanai, nevis darbībām, kas saistītas ar lauksaimniecības zemes pastāvīgu izņemšanu no ražošanas. Mēs esam ievērojuši šo pieeju, lai nodrošinātu, ka tiek saglabāta lauksaimnieku dzīvotspēja, konkurētspēja un noturība, vienlaikus palīdzot sasniegt vides un klimata mērķus. Kā zināms, Latvijas lauksaimniecībai salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm ir viens no zemākajiem ienākumiem vai izlaidi uz hektāru lauksaimniecības zemes, kā arī Latvijā ir viszemākais tiešo maksājumu līmenis.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES	
	<p>mēslošanas plāns ir vajadzīgs tikai platībām, par kurām ir piešķirts maksājums, vai visai saimniecībai, un tiek lūgts arī precizēt, kā mēslošanas plāns samazinās barības vielu pārpalikumu. Ir nepieciešams sīkāks skaidrojums par augsnes analīzes iespējām. Latvija tiek lūgta arī precizēt, vai prasības, kas saistītas ar pesticīdiem, pārsniedz pamatscenāriju un tāpēc tās var atbalstīt.</p>	<p>TM4.1 ekoshēmas priekšlikuma izstrāde bija problemātiska, jo mums bija jārod pareizais līdzsvars starp prasību līmeni un pienācīgu kompensācijas līmeni starp pieejamo finansējumu un lauksaimniecības platību, uz ko attiecas saistības, starp politiskajiem mērķiem un lauksaimnieku interesi dot ieguldījumu to sasniegšanā.</p> <p>LLVS 7 ir pārskatīts un ietver augsekas prasību, bet ekoshēmas TM4.1 prasība attiecībā uz kultūraugu dažādošanu ir pastiprināta, lai zaļināšanas procesā panāktu kultūraugu dažādošanu.</p> <p>LLVS 6 un saistības attiecībā uz TM4.1. ir atjauninātas. Pārklāšanās nav, tomēr rudens un ziemas periods ir vienāds attiecībā uz abām praksēm. Saskaņā ar ekoshēmu ziemai atvēlētās platības daļa tiek palielināta saskaņā ar LLVS 6 — aramzeme būtu jāaizklāj no 65 % līdz 75 % (NVZ), bet ilggadīgo kultūru platībai starp rindām vajadzētu būt klātai.</p>	
		<p>Pamatscenārijs</p> <p>LLVS 6 — aramzeme un ilggadīgo kultūru zeme aptver vismaz: 65 % no saimniecības aramzemes/ilggadīgajām kultūrām NVZ; 55 % aramzemes/ilggadīgās kultūras Vidzemes un Latgales reģionā; 60 % aramzemes/ilggadīgo kultūru citās teritorijās.</p>	<p>TM4.1 ekoshēmas saistības</p> <p>Uzlabots zaļais segums — aramzemei ir vismaz ruden pārklājums: 75 % no saimniecības aramzemes NVZ; 65 % aramzemes Vidzemes un Latgales reģionā; 70 % aramzemes citās teritorijās. Visa platība (rindas) starp ilggadīgām kultūrām (augām) rudens-ziemas sezonā ir pārsegta.</p>
		<p>LLVS 7 — augseku nodrošina 35 % aramzemes, ko aizņem viengadīgas kultūras. “35 %” daļu aprēķina, ņemot vērā lauksaimnieka aramzemi pieprasījumu gadā attiecībā uz platību, ko pieprasījuma gadā un iepriekšējā gadā nesedz stiebrzāles, lopbarības zālaugi un citas daudzgadīgas kultūras. Rotācijas gadu skaitīšana sākas 2022. gadā. Atlikušajā aramzemē vienu un to pašu galveno kultūru nevajadzētu apsēt vairāk kā trīs gadus pēc kārtas, izņemot stiebrzāles, lopbarības zālaugus un citas daudzgadīgās kultūras. Rotācijas gadu skaitīšana sākas 2022. gadā.</p>	<p>Kultūraugu dažādošana aramzemē, kur aramzeme ir: 1 no 1 līdz 10 ha, galvenā kultūra nepārsniedz 70 % aramzemes; 2 no 10,01 ha līdz 30 ha, audzē vismaz 3 dažādas galvenās kultūras platība nepārsniedz 65 %, abu galveno platība nepārsniedz 90 %; Vairāk nekā 30,01 ha, tad audzē vismaz 4 dažādas galvenās kultūras platība nepārsniedz 65 %, abu galveno platība nepārsniedz 90 % un ceturto kultūra aizņem vismaz 10 % no aramzemes.</p>
		<p>Krievijas iebrukuma Ukrainā dēļ pasaules lauksaimniecības tirgi ir destabilizēti un ir apdraudēta nodrošinātība ar pārtiku. Valstis tiek aicinātas apliecināt solidaritāti, veicinot globālo nodrošinātību ar pārtiku. Turpmākajos gados pārtikas nodrošinājums būs problemātisks jautājums, tāpēc Latvijā izmantotā pieeja attiecīgajā situācijā ir piemērota.</p> <p>Tā kā TM4.1. ir pilnībā pārskatīta, šī ekoshēma neietvers prasības attiecībā uz mēslošanas plānu un augsnes analīzi. Mēslošanas plāns kā atbilstības nosacījums tiks prasīts tikai saskaņā ar ekoshēmu TM4.5.</p> <p>Vispārīgas piezīmes par šo apsvērumu ir šādas: Mēslošanas plāns ir vajadzīgs visai saimniecībai, lai varētu pārbaudīt N daudzuma izmantošanu katrā laukā un saimniecībā kopumā. Tas novērsīs riskus, kad N daudzumu varētu norakstīt platībā, kas nav deklarēta atbalstam saskaņā ar ekoshēmām.</p>	

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Tāpat saskaņā ar ekoshēmu lauksaimniekam ir jānodrošina, lai slāpekļa mēslojuma daudzums saimniecībā nepārsniegtu N-vajadzību daudzumu, kas aprēķināts saskaņā ar kopīgo metodi (kā norādīts 127. apsvērumā).</p> <p>Turklāt būtu jānodrošina iegādātu un lietotu mēslošanas līdzekļu uzskaitē, un tā jāveic elektroniskā sistēmā.</p> <p>Barības vielu pārpalikuma samazinājums tiks panākts ar to, ka N (slāpekļa) vajadzības apjoms tiks aprēķināts visiem saņēmējiem saskaņā ar vienotu metodi, ņemot vērā P un K daudzumu augsnē vai minimālo standarta ražu, vai saimniecības vēsturisko ražu.</p> <p>Pašreizējā saimniecību pieeja mēslošanas plānošanai varētu būt balstīta uz paredzamo ražu, galvenā prasība NVZ ir nepārsniegt valstij noteiktos N maksimālos apjomus. N vajadzību plānošana, pamatojoties uz nepamatotu ražu, būs ierobežota.</p> <p>Piemēram, Attiecībā uz ziemas kviešiem, kuru raža ir 7 t N, maksimālā likme ir 220 kg/ha, bet ar jauno N nepieciešamības aprēķina metodi, ja ir skaidrs, ka augsnē ir zems P vai K saturs vai lauku saimniecības vēsturiskā raža ir mazāka par 7 t, lauksaimnieks nevarēs plānot lielu ražu un augstas N vajadzības. Tas arī samazinās barības vielu pārpalikumu realitātē.</p> <p>Dati no augsnes analīzēm ir vajadzīgi, lai noteiktu P un K daudzumu augsnē un pielāgotu N vajadzības, ņemot vērā augsnes kvalitāti — organisko vielu.</p> <p>Teritorijās, kas atrodas ārpus NVZ, pašlaik nav valsts prasību attiecībā uz augsnes analīzi, un šī prasība veicinās piesardzīgu N vajadzību plānošanu un izmantošanu arī šajās teritorijās.</p> <p>Tā kā TM4.1. ir pilnībā pārskatīta, šajā ekoshēmā netiks iekļautas prasības attiecībā uz pesticīdiem.</p> <p>Līdzīga prasība attiecībā uz pesticīdiem ir iekļauta TM4.5. ekoshēmā. Šai prasībai būs divas daļas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Saistības — datu reģistrēšana par PPP izmantošanu. Pašlaik par pesticīdu pārdošanu ziņo/savāc un nodrošina tikai pesticīdu tirgotāji. Taču ekoshēmas nodrošinās, ka informāciju par pesticīdu lietošanu sniedz/savāc arī jebkurš lietotājs un elektroniskā sistēmā. Pesticīdu lietošanas izsekojamība no tirdzniecības vietas līdz izmantošanai laukā nodrošinās piesardzīgāku un racionālāku lietošanu. 2) Atbilstības nosacījumi — AAL izmantošana ir jāpamato, AAL profilaktiska izmantošana ir aizliegta ar dažiem izņēmumiem. Bāzlinijas ietvaros lauksaimnieks var izmantot Valsts augu aizsardzības dienesta mājaslapā publicēto vispārīgo brīdināšanas sistēmu vai citu pieejamo informāciju par kaitīgā organisma parādīšanos un tā attīstības prognozēm, bet šī informācija ir tikai informatīva. Lēmumu par pesticīdu lietošanu pieņem lauksaimnieks, neapspriežoties ar attiecīgiem ekspertiem. Saskaņā ar ekoshēmām lauksaimniekam būs jāņem vērā kaitīgo organismu attīstības prognozes no jaunās lēmumu pieņemšanas atbalsta sistēmas (LAS), kas tiks iekļauta elektroniskajā sistēmā. <p>LAS brīdinājuma modeļi zinātniski balstīsies uz kaitīgā organisma bioloģiju. Visvarīgākais LAS elements ir pašreizējie metode dati, tāpēc šīs prognozes ir tik precīzas un lauksaimnieki uz tām var paļauties. LAS izslēdz nevajadzīgu un apšaubāmu pesticīdu izsmidzināšanu, un lauksaimniekam turpmāk būs jāievēro LAS sniegtās instrukcijas. Šāda brīdināšanas sistēma samazinās to, ka lauksaimnieki pesticīdus izmanto preventīviem mērķiem. Tas samazina nevajadzīgu izsmidzināšanu un pesticīdu lietošanu kopumā.</p>
135	<p>Nav paskaidrots, kāpēc intervence ir saistīta ar R.14 (oglekļa uzglabāšana). Komisija aicina Latviju sasaistīt šo intervenci ar R.13 (emisijas samazināšana) un R.20 (gaisa kvalitātes uzlabošana).</p>	<p>Tas ir izskaidrots KLP SP 2. iedaļā, kurā aprakstīta rezultātu rādītāju atlase un pamatošana attiecībā uz SO4 — intervence TM4.1 palīdz īstenot R.14, jo atbalsts tiek sniegts par ilggadīgo kultūru platību, ko aizņem rudens un ziemas periodā. Saskaņā ar rezultātu rādītāja vadlīnijām R.14 ietver ilggadīgās kultūras ar pastāvīgu zaļo segumu.</p> <p>Saikne ar R.13 neattiecas uz TM4.1, jo šī intervence neattiecas uz mājlopu vienībām.</p> <p>TM4.1 tieši un būtiski neietekmē R.20.</p> <p>Šīs ekoshēmas pārskatīšanas rezultātā ir nodrošinātas jaunas saites uz rezultātu rādītājiem — TM4.1. tieši un būtiski veicinās R12 un R19 īstenošanu.</p>
136	<p>Komisija nesaskata, cik būtisks ir ierobežotais atbalsttiesīgo kultūru saraksts šajā intervencē, kā arī</p>	<p>Zālājiem ir vēl viena mērķorientēta ekoshēma TM 4.6.</p> <p>Atbalsttiesīgā platība ir noteikta laukaugiem, lai nodrošinātu atbilstību LLVS 6 un LLVS 7. TM4.1. tagad ir balstīts uz LLVS 6 un LLVS 7, kā tas ir atļauts Regulas (ES) Nr.2021/2115 31. panta 6. punktā.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	ilggadīgo zālāju izslēgšana. Latvija tiek aicināta precizēt un pārskatīt savu pieeju.	
TM 4.2. Ekoloģiski nozīmīgas platības		
137	<p>Latvija tiek lūgta sniegt papildu skaidrību par prasībām un pamatscenāriju un nodrošināt atbilstību pamatscenārijam/izvairīties no pārmērīgas kompensācijas. Šajā sakarā būtu jāaizpilda plāna daļa par saikni ar LLVS, OPP un valsts standartiem un jānodrošina, ka netiek piešķirta kompensācija par prasībām, kas ir daļa no LLVS 6 (jo īpaši attiecībā uz starpkultūrām). Latvijai jānorāda starpkultūras audzēšanas periods. Latvija tiek mudināta iekļaut ainavas elementus un papuves, kas nav klātas ar zaļmēslojuma augiem.</p>	<p>Galvenās saistības, kas noteiktas TM4.2, ir tādas, ka ekoloģiski nozīmīgā platībā (ENP) jāizmanto atbalsttiesīgā platība un netiek izmantoti ķīmiski augu aizsardzības līdzekļi, kamēr ENP kultūras atrodas uz lauka.</p> <p>LLVS 6 minimālais pamatscenārijs ir aramzemes un ilggadīgo kultūru platības segums rudens un ziemas periodā, un šis segums attiecas uz visu saimniecību kopumā, un to var veidot dažādas kultūras, savukārt TM4.6 kultūras ir visbiežāk sastopamas visā veģetācijas periodā (pavasaris). Lai izveidotu ENP kultūraugus, ir vajadzīgi papildu ieguldījumi, piemēram, pākšaugu sēšana, zaļmēslojumi, starpkultūras un pazemināšana, iestrādāšana zemē vai ražas novākšana. Starpkultūras sēj pēc galvenās kultūras novākšanas un parasti atstāj uz lauka tikai līdz oktobra beigām, un to sējai ir vajadzīgi papildu ieguldījumi sēklu iepirkšanai un iestrādāšanai.</p> <p>Negūtīe ienākumi un papildu izmaksas tika aprēķinātas, pamatojoties uz salīdzinājumu ar labvēlīgāko kultūru kā ziemas kvieši, un lauksaimnieks tiek mudināts audzēt slāpekli piesaistošas kultūras, zālājus ar lielāku pākšaugu īpatsvaru un nektāraugus, ja starpība tiek kompensēta.</p> <p>Turklāt savā priekšlikumā “To iespējamo lauksaimniecības prakšu saraksts, kuras varētu atbalstīt ekoshēmas” EK arī aicina noteikt “Ziemas augsnes segumu un starpkultūras virs nosacījumiem” kā vienu no agro-ekoloģiskajām praksēm.</p> <p>Ir paredzēta arī atbilstība LLVS 8 — atbalsts zaļmēsļu papuvēm tiks piešķirts tikai tai platības daļai, kas pārsniedz 8. LLVS, tādējādi veicinot neproduktīvāku un bioloģiski vērtīgāku platību izveidi.</p> <p>Uz visām TM4.2 kultūrām attiecas audzēšanas un uzturēšanas nosacījumi, un to sīkāk reglamentēs valsts tiesību aktos. Informācija par īpašām prasībām attiecībā uz katra kultūraugu veida audzēšanu ir sniegta TM4.2 atjauninātajā tekstā.</p> <p>Piemēram, Starpkultūras sēj pēc galvenās kultūras novākšanas, bet ne vēlāk kā kārtējā gada 1. septembrī, un sēšanu saglabā vismaz līdz kārtējā gada 31. oktobrim.</p> <p>LLVS 8 jau ir augsts pamatscenārijs, mēs nesaskatām iespēju, ka lauksaimnieks kaut ko varētu pievienot.</p> <p>Turklāt Latvijai jau dabiski raksturīga mozaīkas ainava, kā aprakstīts SO6 situācijas analīzē:</p> <p>182. Viena no svarīgākajām Latvijas lauksaimniecības zemes ainavas iezīmēm ir: atsevišķi koki, koki (daži augoši koki lauka vidū) un koku grupas (koku dīķi lauka vidū), alejas, augļu dārzi, lielas un mazas upes, grāvji, krūmi, ezeri.</p> <p>No otras puses, teritorijas reljefa apstākļi (reljefa formas ir arī ainavas daļa kā tāda) nosaka šo elementu izvietojumu, daudzveidību un formas, kas ietekmē un veido ainavas vizuālo kvalitāti un bioloģisko daudzveidību.</p> <p>183. Ainavas vizuālā kvalitāte un ainavas veidojošie elementi ir cieši saistīti ar ainavas veidu (slāpekļa, viļņaina līdzenuma vai pauguraina ainava) un ainavu pārvaldību (tostarp vēsturisko ainavu attīstību). Lauksaimniecības industrializācijas laikmetā 20. gadsimtā daudzas līdzenuma ainavas, kas ir īpaši piemērotas lauksaimniecībai, ir apvienotas (homogenizētas), likvidējot lauksaimniecības traucējumus (atsevišķas, koku grupas, atsevišķi koki u. c.), nosusināšanu, iztaisnojot mazas upes un ceļus. Tā rezultātā ir izveidojušās lielas un atvērtas lauksaimniecības zemes ainavas, kas mūsdienās ir kļuvušas par ainavas vērtībām. Tomēr šajās intensīvajās lauksaimniecības ainavās joprojām ir pietiekami liels to elementu īpatsvars, kuriem lauksaimniecības un lauku attīstības politikā nav pievērsta pienācīga uzmanība, lai saglabātu, uzlabotu un radītu jaunus ainavas funkcionālus elementus (šo elementu uzturēšana ir arī nosacījums bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai šajās ainavās).</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>185. Kopumā 2019. gadā tika izveidoti un uzturēti 76 156,05 ha ekoloģiski nozīmīgu platību. Tomēr, ņemot vērā to, ka tiesību aktos ainavas elementiem ir piešķirti vērtības svēruma faktori, tas ir mudinājis norādīt elementus, kuru vērtība svēruma koeficienta kontekstā ir lielāka, un nav vajadzīgs daudz laika, lai to pārvaldītu vai identificētu.</p> <p>Vēl viena papuvē būtu teritorija, kurā ražošana nebūtu atļauta. Bioloģiskās daudzveidības mērķi tiks sasniegti ar nektāraugiem, kas ir svarīgi apputeksnētājiem un kam būs atsevišķa vienības summa TM4.2.</p>
138	<p>Intervences aprakstā minēts, ka ķīmisko pesticīdu izmantošana ir ierobežota, savukārt saistības, šķiet, ietver aizliegumu. Latvijai būtu jāprecizē prasības un jāprecizē aizlieguma piemērošanas laikposms, kā arī iespējamās atkāpes. Komisija mudina Latviju aizliegt pesticīdu lietošanu visā saistību periodā, lai palielinātu ieguldījumu mērķu sasniegšanā. Jāprecizē, kāpēc pesticīdu elektroniskajos reģistros galvenā uzmanība pievērsta bioloģiskajai lauksaimniecībai.</p>	<p>Aizliegumu izmantot ķīmiskos pesticīdus nodrošina dalībvalsts noteiktajā termiņā. Kamēr ENP kultūras atrodas uz lauka, neizmanto nekādus ķīmiskus augu aizsardzības līdzekļus. TM4.2. teksts ir uzlabots.</p> <p>Saistību periods: ir periods, kurā augs atrodas uz lauka. Svarīgs ir kultūrauga augšanas laiks. Ziemā pesticīdus parasti neizmanto.</p> <p>Svītro prasību par elektroniskiem ierakstiem.</p> <p>Saskaņā ar šo ekoshēmu ir aizliegti tikai ķīmiskie pesticīdi. Lauksaimniekiem ir atļauts izmantot bioloģiskajai lauksaimniecībai pieejamos pesticīdus.</p>
TM 4.3 optimālā augsnes pH saglabāšana augu augšanai		
139	<p>Komisija pieprasa papildu skaidrojumu par šo ekoshēmu attiecībā uz tās ekoloģisko vērtību un vērienīguma līmeni, kā arī saikni ar pamatscenāriju un citām ekoshēmām. Mēslošanas plāns, šķiet, jau ir daļa no citām ekoshēmām, kas rada ar to saistītus jautājumus; būtu nepieciešams arī skaidrojums par prasību attiecībā uz pākšaugu kultūrām (norādīt vajadzīgo daļu) un tās sasaisti ar LLVS 6.</p>	<p>Ekoshēmas TM4.3 saistības tagad ir integrētas TM4.2. ekoshēmā, un atbalsta pieteikuma iesniedzējam ir iespēja uzņemt papildu saistības un darbības, kas veicina augsnes kvalitātes un reaģēšanas optimizāciju. Tiks piešķirta papildu vienības summa platībai, kurā ir plānota ekoloģiski nozīmīgā platība un optimizēta augsnes kvalitāte un reaģēšana.</p> <p>Papildus intervences saistībām atbalsta pretendents jāpierāda nepieciešamība samazināt augsnes skābumu. To var izdarīt, elektroniskā sistēmā atzīmējot/informējot par augsnes reakciju (pH). Informācija par augsnes reakciju ir balstīta uz augsnes agroķīmiskajiem pētījumiem vai analizēm, kas veiktas saskaņā ar valsts tiesību aktiem, un būtu jāsniedz ieteikums samazināt augsnes skābumu vai kaļķošanu. Parasti šis ieteikums ir iekļauts mēslošanas plānā, un to izmantos kā instrumentu, kas nodrošina vajadzību pēc turpmākas prakses augsnes kvalitātes un reaģēšanas uzlabošanai.</p> <p>Lai veicinātu lielāku pākšaugu un citu ekoloģiski nozīmīgu platību izveidi, ir vajadzīga papildu rīcība, lai panāktu skābo augšņu neitralizēšanu vai augsnes reakcijas optimizāciju, lai tās būtu piemērotas pākšaugu audzēšanai. Augsnes kvalitātes un reaģēšanas optimizācija ir īpaši svarīga, lai mudinātu lauksaimniekus audzēt vairāk pākšaugu, bet vērtīgākie pākšaugi aug vislabāk, ja augsnes reakcija ir neitrāla.</p> <p>Augsnes kvalitātes un reaģēšanas optimizēšana nodrošinās, ka augiem tiek piegādāts vajadzīgais kalcijs un magnijs. Tiks uzlabota augsnes struktūra un citas fizikālās īpašības (aerācija, ūdens caurlaidība). Augsnes mikroflora mainīsies augiem draudzīgākā virzienā. Tiek veicināta organisko vielu mineralizācija, nitrifikācijas process un atmosfēras slāpekļa piestiprināšana, kas ir īpaši svarīgi pākšaugu audzēšanai. Neitrāla augsnes reakcija arī nodrošinās augstu mēslošanas līdzekļu atdevi.</p> <p>Optimālas augsnes kvalitātes mērījuma nepieciešamība un vides vērtība ir aprakstīta SO5 situācijas analizē:</p> <p>53. LIZ Latvijā ir palielinājusi skābumu (pH) aptuveni 40 % augšņu. Augsnes paskābināšanās samazina kultūraugu barības vielu uzņemšanu, tādējādi samazinot to ražību un palielinot slāpekļa izskalošanās un iztvaikošanas risku. Lai uzlabotu augsnes kvalitāti un palielinātu ražošanas efektivitāti, kā arī lai iegūtu labu ražu attiecīgi proteīnaugiem un citiem kultūraugiem, šīs platības ir jākaļķē.</p> <p>54. Skābo augšņu kaļķošana palīdz pilnīgāk izmantot mēslošanas līdzekļos iestrādātās barības vielas, samazina slāpekļa izskalošanās un iztvaikošanas risku, ierobežo augu slimību izplatīšanos, attīsta labvēlīgu augu mitruma un gaisa režīmu, uzlabo augsnes struktūru un aktivizē mikroorganismus.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Ir ņemta vērā arī Valsts augu aizsardzības dienesta sniegtā informācija par teritorijām valstī, kur ir pētītas agroķīmiskās augsnes, un to secinājumi par nepieciešamību samazināt augsnes skābumu vai optimizēt augsnes reakciju. Aptuveni 23 % Latvijas aramzemes būtu jāoptimizē augsnes reakcija. Tiek prognozēts, ka teritorijas, kurās būtu jāoptimizē atbildes reakcija, visā plānošanas periodā sasniegs 200 000 ha. Tā kā augsnes reakcija ir jāoptimizē tikai reizi piecos gados, mērķa platību sadala proporcionāli pa gadiem un gada mērķa platību nosaka 40 000 ha apmērā gadā. Lauku, kurā ir optimizēta augsnes reakcija, var izmantot tikai vienu reizi, lai saņemtu atbalstu.</p> <p>Saskaņā ar Latvijas Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021.–2030. gadam iekļauto pasākumu sarakstu būtu jāveicina arī slāpekli piesaistošu kultūraugu, tostarp pākšaugu, audzēšana.</p> <p>Ņemot vērā JRC WIKI datubāzē sniegto informāciju par vides un klimata pētījumu rezultātiem, tiek secināts, ka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Salīdzinājumā ar nevienu grozījumu augsnes grozījums gan ar ģipsi, gan kaļķi liecina par pozitīvu ietekmi uz augsnes fizikālo un ķīmisko kvalitāti trijos pārskatītajos kopsavilkuma dokumentos; • Gan kaļķošanas, gan ģipsa maisījumiem bija pastāvīga pozitīva ietekme uz kultūraugu ražu, salīdzinot ar to, ka maisījumu nebija. No piecām sintēzes sērijām 4 uzrādīja pozitīvu ietekmi (ražas pieaugums), un 4 no tām uzrādīja pozitīvu ietekmi (ražas pieaugums). Tikai vienā dokumentā bija norādīts, ka tam ir nenoteikta ietekme. <p>LLVS 6 nav īpašu prasību attiecībā uz pākšaugu kultūrām.</p>
	TM 4.4. Lauksaimniecības prakse	
140	<p>Ir nepieciešams sīkāks skaidrojums par šo ekoshēmu, jo īpaši attiecībā uz šādiem aspektiem: — dažādu prakšu laika grafiks, kā tas saistīts ar pieprasījumu gadu/pieteikumu un kā tiks veiktas pārbaudes, kāpēc ir atsauce uz ilggadīgajiem zālājiem saistībā ar atbilstības kritēriju noteikšanu, jo Komisija saprot, ka tiesības pretendēt uz atbalstu ir tikai aramzemei, kāpēc pastāv ierobežota atbalsttiesīgo kultūru grupa un kāda ir šā saraksta ekoloģiskā vērtība/pamatojums.</p>	<p>Minimālo zemes apstrādi var veikt un nodrošināt regulāri un reizi gadā, tāpēc nav noteikts pienākums uz noteiktu laika posmu. Laiks, kad jāizmanto konkrētā prakse, ir galvenās kultūras sēšanas laiks.</p> <p>Tās visas ir pirmssējās metodes, kas jāveic pirms sējas vai tās laikā. Ja konkrētajā pieteikuma gadā netiks veikta augsnes apstrāde, atbalsts saskaņā ar TM4.4 netiks piešķirts.</p> <p>Nav paredzēts, ka lauksaimnieks apņemtās noteiktā laikposmā īstenot tiešo sēšanu, jo var būt atšķirīgi pārvaldības nosacījumi. Atbalstu saskaņā ar TM4.4 nepiešķir gadā, kurā lauksaimnieks neveic tiešu sēšanu.</p> <p>Šķiet, ka tas varētu būt kontrolējams pasākums un to varētu iekļaut AMS. Atbalsts no TM4.4 ir jāpiesakās katru gadu, sniedzot informāciju par zemes izmantošanas veidu un apstrādes tehnoloģiju, ko tas plāno piemērot.</p> <p>Atbalsta pretendentiem būs jāiesniedz ģeomarķēti fotoattēli, kas apliecina, ka ir izmantota minimālā augsnes apstrādes tehnoloģija.</p> <p>Zālāji nav atbalsttiesīgi saskaņā ar šo ekoshēmu. Bija izteikta atkāpe attiecībā uz zālājiem, un tagad tā ir svītrotā no KLP SP, un šī atkāpe tiks paredzēta valsts tiesību aktos.</p> <p>Minētās kultūras ir tās, attiecībā uz kurām šādu praksi var reāli izmantot. Šīs jomas ir arī paredzamā mērķa joma.</p> <p>Vides vērtība — veicina SEG samazināšanu, minimālo augsnes apstrādes metožu izmantošana nodrošina augsnes dabiskās auglības un veselības, gaisa un mitruma cirkulācijas uzlabošanu. Šāda prakse palīdz samazināt vēja erozijas un slāpekļa izskalošanās ietekmi. Minimālā augsnes apstrādes prakse ir saglabājoša lauksaimniecības prakse, kas palielina augsnes virskārtā uzglabāto organisko vielu daudzumu un var arī palielināt fosfora daudzumu augsnē.</p> <p>EK ekoshēmas faktu lapā iesaka saglabāt lauksaimniecības praksi, kas ir labvēlīga oglekļa saistīgai lauksaimniecībai.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
141	Tiesību akti par pesticīdiem aizliedz glifosāta izmantošanu pirms ražas novākšanas. Tādēļ šo prasību nevar kompensēt.	Prasība par glifosātu ir svītrotā. Attiecīgās korekcijas tiek veiktas KLP SP.
142	Lai uzlabotu šīs ekoshēmas pievienoto vērtību videi, Latvijai būtu jāapsver iespēja pievienot papildu prasības attiecībā uz augsnes segumu un/vai augseku un/vai herbicīdu izmantošanas samazināšanu, jo tās ir galvenās metodes, kas saistītas ar saglabājošo lauksaimniecību.	Atbalsta pasākumi ir pamatoti veidoti tā, lai finansējums atbilstu prasībām un lai nosacījumi būtu pievilcīgi lauksaimniekam. Papildus prasībām ir paredzēts arī cits ekoshēmu atbalsts: Augsnes segumu nodrošina citas ekoshēmas (TM 4.1, TM4.2, TM4.7) un augseka ar LLVS 7. Apņemšanās samazināt herbicīdu lietošanu jau ir iekļauta TM4.4 prasībās: Kārtējā gadā herbicīdus izmanto platībā, par kuru iesniegts pieteikums atbalstam saskaņā ar marķējumu, un ne vairāk kā divas reizes pieteikuma iesniegšanas gadā.
TM 4.5. Nitrogēna un amonjaka emisijas un pretpiesārņojuma lauksaimniecības prakse		
143	Latvija tiek lūgta sniegt sīkāku skaidrojumu par kritērijiem (saistības un atbilstības nosacījumi, piemēram, cik bieži ir vajadzīga augsnes analīze) un šīs ekoshēmas pievienoto vērtību. Lai palielinātu sniegtos ieguvumus, Komisija mudina Latviju apsvērt, kā paplašināt izmantošanu (plānotais rezultāts).	Saistības un atbilstības nosacījumi. Intervences apraksts ietvēra plašu informācijas klāstu, kam vajadzētu būt zināmam saņēmējam, bet nebija skaidri norādīts, kuras ir jaunas prasības vai saistības. Tagad ir uzlabots KLP SP saistību un attiecināmības nosacījumu teksts. Saistības jāuzņemas uz vienu gadu. Augsnes analīzes jāveic vismaz reizi piecos gados, kā to paredz valsts tiesību akti. Paņemot augsnes paraugus un pareizi izmantojot analīzes, tas ļaus lauksaimniekam vajadzības gadījumā izmantot barības vielas, izvairīties no barības vielu izšķērdēšanas, ja tās nav vajadzīgas, un izvairīties no piesārņojuma riska, izvietojot pārmērīgas barības vielas laukā, kur tās nav vajadzīgas. Šīs ekoshēmas pievienotā vērtība: Lauksaimniecība ir galvenais amonjaka emisiju avots Latvijā — vairāk nekā 85 %. 51 % no šīm emisijām rada mēslošanas līdzekļu izmantošana, savukārt 49 % emisiju rada kūtsmēsli apsaimniekošana. Lai samazinātu amonjaka emisijas, valsts gaisa piesārņojuma plānā ir uzskaitīti vairāki pasākumi, tostarp pasākumi attiecībā uz kūtsmēsli krātuvēm, biogāzes ražošanu, šķidrmēsli tiešu iestrādāšanu augsnē vai kūtsmēsli ievadīšanu. Pēdējā no tām ir piemērota ekoshēmām un izvēlēta, lai palīdzētu samazināt amonjaka emisijas. Lai ierobežotu barības vielu zudumus un emisijas kūtsmēsli iestrādāšanas zemē laikā, tiek izmantotas uzlabotas kūtsmēsli iestrādāšanas metodes. Mainīga ātruma slāpekļa tehnoloģija ir īpašs precīzās lauksaimniecības veids, kas mēslošanas līdzekļu lietojumus pieskaņo kultūraugu vajadzībām tajā pašā laukā. Saskaņā ar JRC pētījumu šī tehnoloģija var samazināt mēslošanas līdzekļu izmantošanu par aptuveni 8 %, nesamazinot ražu. Tāpat EK priekšlikumā “To potenciālo lauksaimniecības praksi saraksts, kuras ekoshēmas varētu atbalstīt” kā viena no atbilstīgajām praksēm ir iekļauta precīzā lauksaimniecība. Zaļā kursa īstenošanas nolūkā precīzā lauksaimniecība ir definēta arī kā viena no prioritātēm: “Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām nodrošinās, ka zaļā kursa un stratēģijas “No lauka līdz galdam” mērķi jau no paša sākuma tiek pilnībā atspoguļoti valsts lauksaimniecības stratēģiskajos plānos. Komisija parūpēsies, lai šo stratēģisko plānu novērtēšanā tiktu izmantoti stingri klimatiskie un vidiskie kritēriji. Īstenojot šos plānus, būtu jāievieš ilgtspējīga prakse, piemēram, precīzā lauksaimniecība, bioloģiskā lauksaimniecība, agro-ekoloģija, agromežsaimniecība, un jāstiprina dzīvnieku labturības standarti.” Turklāt Komisijas 23.3.2022. publicētajā paziņojumā “Nodrošināt pārtikas nodrošinājumu un stiprināt pārtikas sistēmu noturību” ir noteikts, ka dalībvalstis tiek mudinātas pārskatīt savus KLP stratēģiskos plānus, lai atbalstītu lauksaimniekus tādu praksi pieņemšanā, kas optimizē mēslošanas līdzekļu efektivitāti, tādējādi samazinot to izmantošanu. To var panākt tieši ar precīzo lauksaimniecību, kā

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>arī ar bioloģisko lauksaimniecību, agro-ekoloģiju un efektīvāku izmantošanu, izmantojot konsultācijas un apmācību par barības vielu pārvaldību.</p> <p>SO5 situācijas analīze arī sniedz pamatojumu:</p> <p>50. Nepiemērotu un pārmērīgu mēslošanas līdzekļu izmantošanu var samazināt ar tādiem pasākumiem kā mēslošanas plānošana vai līdzsvarota mēslošana un minerālmēsļu pareiza izmantošana, pākšaugu audzēšana utt. Mēslošanas līdzekļu plānošana ir paredzēta, lai nodrošinātu augu barības vielu optimālu piegādi kultūraugiem, jo augu barības vielu pārsniegums, ko neizmanto augi, rada vides piesārņojumu. Mēslošanas plānošanas īstenošana ietver augsnes agroķīmisko izpēti vai augsnes analīzi, kultūraugu mēslošanas plāna sagatavošanu. Līdz šim Latvijā nav veikti pētījumi, kas parādītu mēslošanas plānošanas ietekmi uz mēslošanas līdzekļu patēriņa samazināšanu. Tomēr Francijā veiktie pētījumi liecina, ka mēslošanas plānošanas rezultātā slāpekļa patēriņš vidēji samazinās par 27 %.</p> <p>51. Minerālmēsļu precīza izmantošana ir saskaņotu pasākumu kopums, kas attiecas uz modernu tehnoloģiju (GPS, ĢIS, sensoru, programmatūras, lietojumprogrammu, īpaši aprīkotu izplatītāju u. c.) izmantošanu mēslošanas līdzekļu izmantošanas standartu plānošanā un diferencētā izplatīšanā. Pasākuma mērķis ir samazināt slāpekļa mēslošanas līdzekļu patēriņu.</p> <p>52. Latvijā veiktie pētījumi, kā arī līdzīgi Francijā veiktie pētījumi liecina, ka, pareizi apsaimniekojot slāpekļa iestrādāšanu ar GPS, ievērojami palielinās slāpekļa izmantošanas efektivitāte un slāpekļa patēriņš samazinās par 8 %.</p> <p>Turklāt vircas uzklāšana, izmantojot lentas izkliedētāju (mīkstās šļūtenes) vai iesmidzināšanas metodi, nodrošina amonjaka emisiju samazinājumu salīdzinājumā ar parasto mēslošanu ar strūklas izsmidzināšanu. Šķidrmēsļu izkliešana notiek šaurā joslā un ir vienmērīgāk sadalīta pa augsni.</p> <p>Šķidrmēsļu iesmidzināšana ar injekciju nodrošina, ka šķidrmēsli tiek ievadīti augsnē iepriekš izstrādātā šķidrmēsļā, lai augu piesārņojums un amonjaka emisijas būtu mazākas nekā lentveida šļūteņu emisijas.</p> <p>Ņemot vērā JRC WIKI datubāzē sniegto informāciju par vides un klimata pētījumu rezultātiem, tiek secināts, ka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minerālo N mēslošanas līdzekļu dziļā ievietošana un dalīta uzklāšana uzrādīja pozitīvu ietekmi uz barības vielu izskalošanos. Lielāka sadalīšanas frekvence samazināja gan N izskalošanos, gan N noplūdi. Padziļināts novietojums samazināja N noteci. • Četri no sešiem tehniskajiem paņēmieniem, kas pētīti kopsavilkuma dokumentos, liecināja par pozitīvu rezultātu amonjaka emisiju samazināšanā, proti, dziļā novietošana, apūdeņošana pēc mēslošanas, bezurīnvielas mēslojums un īpaši grozījumi ar sorbentiem. Pozitīva ietekme liecināja arī par dalītu piemērošanu. • Iestrādāšana zemē ar dziļu novietojumu vai tūlītēju iestrādāšanu: attiecībā uz šiem paņēmieniem, salīdzinot ar virsmas izkliešanu/pārraidīšanu, 5 no astoņiem rezultātiem, par kuriem ziņots kopsavilkuma dokumentos, uzrādīja pozitīvu ietekmi (t. i., amonjaka emisijas samazināšanos). • Iestrādāšana zemē ar grupēšanu: attiecībā uz šo paņēmieni, salīdzinot ar virsmas izkliešanu/pārraidīšanu, 2 no trim kopsavilkuma dokumentiem ziņoja par pozitīvu ietekmi (t. i., amonjaka emisijas samazinājumu). • Nitrifikācijas inhibitoru (NI) izmantošana slāpekļa mēslošanas praksē (gan minerālu, gan organisku) parādīja ietekmi uz oglekļa dioksīda (CO₂), metāna (CH₄) un slāpekļa oksīda (N₂O) SEG emisijām. <p>Šī informācija tagad ir iekļauta KLP SP TM 4.5 aprakstā.</p> <p>Atbalsta pasākums ir izstrādāts saprātīgi tā, lai finansējums atbilstu prasībām un lai nosacījumi būtu pievilcīgi lauksaimniekam.</p>
TM 4.6. Pļavu saglabāšanas veicināšana lopkopības saimniecībās		

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
144	Lai palielinātu šīs ekoshēmas mērķus vides jomā, Latvija tiek mudināta pagarināt laikposmu, kurā atbalstāmās platības nebūtu jāapar, un apsvērt papildu prasības, piemēram, maksimālo ganāmpulka blīvumu. Būtu jāprecizē periods, kurā jāsaglabā lauksaimniecības dzīvnieku blīvums. Platības, uz kurām attiecas LLVS 9, būtu skaidri jāizslēdz no tiesībām pretendēt uz šo ekoshēmu.	Lai kompensētu periodu, kurā atbalstāmās platības nebūtu jāapar, būtu jāparedz lielāks kompensācijas līmenis. Mēs neredzam finanšu avotus lielākai kompensācijai, tāpēc plānotā izlaide tika pārskatīta. LV ir viens no zemākajiem dzīvnieku blīvuma rādītājiem ES, tāpēc maksimālā dzīvnieku blīvuma ierobežojums būtiski neietekmētu. Saskaņā ar EK ziņojumu par nitrātu piesārņojumu — Latvijā mājlopu blīvuma indekss (ganāmpulku vienība uz hektāru izmantotās lauksaimniecības zemes) ir saglabājies stabils un zemāks par ES vidējo rādītāju 0,8. Periods, kurā jāsaglabā ganāmpulka blīvums, ir kārtējā gada 15. maijs-15. septembris. TM4.6 nosaukums ir mainīts uz “ganību saglabāšanas veicināšana”. LLVS 9 jomas ir izslēgtas un TM4.6 izlaide un mērķvērtība ir pārskatīta.
TM 4.7. Bioloģiskās ražošanas prakses veicināšana		
145	Latvija tiek aicināta pievienot šādus rezultātu rādītājus: R.14 (oglekļa sekvestrācija), R.19 (augšne), R.21 (ūdens kvalitāte), R.29 (organisks), R.31 (dzīvotne un sugas), R.43 (antimikrobiāli līdzekļi) un R.44 (dzīvnieku labturība).	Bioloģiskās augkopības sistēmām ir nozīme R.14; R.19, R.21, R.24, R.31. R43 un R44 neattiecas uz šo ekoshēmu, jo atbalsts tiek sniegts par platību, nevis dzīvniekiem. R.43 un R.44 attiecas tikai uz bioloģiskās lauksaimniecības dzīvnieku sistēmām.
146	Latvija tiek lūgta precizēt, kā šī ekoshēma ir saistīta ar bioloģiskās lauksaimniecības intervencēm nozaru un lauku attīstības intervenču ietvaros, lai nodrošinātu, ka nav iespējama dubulta finansēšana un ka saistības atšķiras no tām, kas iekļautas intervencēs saskaņā ar SPR 70. pantu. Latvija tiek lūgta precizēt, vai šī ekoshēma attiecas uz pāreju uz bioloģisko lauksaimniecību vai tās uzturēšanu, un paskaidrot plānotās summas par vienību vērtību.	TM4.7 ir pārskatīts un uzlabots. Nebūs dubulta finansējuma, jo saistības saskaņā ar TM4.7 atšķiras no saistībām, par kurām tiek piešķirti maksājumi saskaņā ar 70. pantu. Ekoshēmas TM4.7 dažādās saistības salīdzinājumā ar agrovides intervenci ir šādas: 1) atbalstu piešķir tikai saimniecībai, kuras visa saimniecības lauksaimniecības zeme ir iekļauta bioloģiskās lauksaimniecības kontroles sistēmā saskaņā ar Padomes Regulas (EEK) Nr.848/2018 34. panta 1. punktu; Lauksaimnieks nodrošina uzlabotu kultūraugu dažādošanu; Lauksaimnieks nodrošina zemes segumu rudens un ziemas sezonā virs LLVS 6 bāzes līnijas. Tādējādi šīs ekoshēmas nosaukums ir mainīts uz “Agroekoloģiskā prakse bioloģiskajās saimniecībās”. TM.4.7 attiecas gan uz pāreju uz bioloģisko lauksaimniecību, gan tās uzturēšanu. Plānotās summas par vienību vērtība — atbalsta likme ir noteikta tā, lai saglabātu pietiekamu interesi par bioloģiskās lauksaimniecības praksi ar lielākām augkopības prasībām, ņemot vērā arī atbalstu, kas bioloģiskajiem lauksaimniekiem pieejams citās intervencēs, lai kopējais atbalsta līmenis tiktu saglabāts vismaz 2014.–2020. gada (22) perioda līmenī.
2.3.2.5. MIS (SPR 32.–35. pants, plāna 5. iedaļa)		
147	Intervences pasākumu aprakstā bieži nav ietverti nosacījumi un atbilstības kritēriji, kas ļautu ilgtermiņā uzlabot nozari, lai pārvarētu konstatētās grūtības. Ir plānots pat palielināt atbalstu par piena govīm un proteīnaugiem plānošanas periodā. Tomēr tiesiskais regulējums no brīvprātīga saistītā atbalsta	Mēs izprotam Komisijas bažas par atbilstības kritērijiem, kas ļautu ilgtermiņā uzlabot nozari, lai pārvarētu konstatētās grūtības. Lai ilgtermiņā padarītu nozari konkurētspējīgāku un pārvarētu konstatētās grūtības, visām CISS intervencēm KLP stratēģiskā plāna 5.1. iedaļā ir noteikti šādi atbilstības kritēriji: Slaucamajām govīm — minimālais slaukums ir galvenais stimuls, kas ilgtermiņā uzlabos piena nozari. Atbalsts ir paredzēts tām saimniecībām, kuras ražo pienu tirgum un kuru ienākumi un rentabilitāte ir atkarīga no tirgus attīstības. Ieviestais ražas sliekšnis

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	<p>līdz saistītajam ienākumu atbalstam ir attīstījies, un tas būtu jāatspoguļo intervences stratēģijā (piemēram, mērķis, mērķtiecība, pamatojums). Latvija tiek aicināta izskaidrot pieaugošo atbalstu un precizēt, kā šie intervences pasākumi radīs ilgtermiņa uzlabojumus iesaistītajās nozarēs.</p>	<p>nodrošinās arī to, ka maksājumi tiks piešķirti par piena govīm, kas pārsniedz ražas sliekšni, un tādējādi līdzsvaros maksājumus starp saimniecībām, kurās ir atšķirīgs produktivitātes līmenis, un radīs stimulus lauksaimniekiem ieguldīt, lai nodrošinātu minimālo ražu.</p> <p>Lielopu un aitū audzēšanas nozarē ir noteikta atbilstības prasība, kuras mērķis ir uzlabot nozares konkurētspēju. Šie atbilstības kritēriji nosaka, ka atbalsts tiek sniegts tikai specializētajām gaļas šķirnēm vai krustšķirnēm, tādējādi mudinot lauksaimniekus piegādāt specializētus augstākas kvalitātes gaļas produktus, kas nodrošinās nozares konkurētspēju ilgtermiņā.</p> <p>Kazām — minimālais dzīvnieku sliekšnis un turēšanas periods. Atbalstu piešķirs kazu saimniecībām, kurās ir vismaz 3 vai vairāk kazu mātes, kas ražo augstas kvalitātes un veselīgu pienu. Tās ir saimniecības, kas ražo kazas pienu tirgum un ko ietekmē izmaiņas tirgū. Kazas piena nozares uzturēšana veicinās lauku apvidu dzīvotspēju; nozare ir svarīga nodarbinātībai, jo īpaši apgabalos, kur lauksaimniekiem nav resursu citām ekonomiskām alternatīvām.</p> <p>Augļu un dārzeņu nozarē — prasības, kas prasa uzskaites sistēmu, kurā cita starpā būtu iekļauta agrotehnisko pasākumu vēsture, izmantoto augu aizsardzības līdzekļu daudzuma pamatojums, kas mudinātu lauksaimniekus plānot savas darbības un saglabāt vēsturi, kuru vēlāk varētu izmantot, lai pārskatītu rezultātus un uzlabotu turpmāko darbību.</p> <p>Attiecībā uz cietes kartupeļiem — prasības, kas paredz līgumu ar kartupeļu cietes ražotāju un nodrošina, ka tiek iegūts minimālais cietes ieguves apjoms no 1 ha. Atbalstu piešķirs lauksaimniekiem, kuri kartupeļus audzē tieši kartupeļu cietei.</p> <p>Attiecībā uz sertificētām sēklām — tiek iegūtas prasības, kas prasa ievērot sertifikācijas noteikumus, un sertificētas sēklas.</p> <p>Attiecībā uz pavasara rapsi un nogatavojušos miežus — Latvijai ir svarīgi veicināt platības palielināšanu, lai nodrošinātu nozares ilgtermiņa konkurētspēju, ņemot vērā to, ka pavasara rapša un nogatavojušos miežu platība ir ievērojami samazinājusies. Nozaru uzturēšana ir svarīga gan no vides, gan ekonomiskā viedokļa.</p> <p>Attiecībā uz rudziem, kas nav hibrīdi, — prasības, ar kurām pieprasa, lai lauksaimnieki izmanto to rudzu šķirņu, kas nav hibrīdi, sēklas, kuras uzskaitītas “Lauksaimniecības augu sugu šķirņu kopējā katalogā” tā gada 15. martā, par kuru maksājums ir piešķirts, un attiecībā uz līgumu ar maizes pārstrādātāju.</p> <p>Skaidrojums par pieaugošo atbalstu piena govīm un proteīnaugiem:</p> <p>Ņemot vērā pieaugošo atbalstu, jāatzīmē, ka Latvijai ir iespēja palielināt atbalsta līmeni, pamatojoties uz tiešo maksājumu finansējuma ikgadējo palielinājumu.</p> <p>Slaucamajām govīm:</p> <p>Konstatētās problēmas un novērtētās vajadzības liecina, ka Latvijai ir svarīgi palielināt atbalstu piena nozarei, ņemot vērā šādus apsvērumus:</p> <p>1) piena nozare ir otrā lielākā lauksaimniecības nozare (sk. SO1 76. punktu), un piena ražošanai ir būtiska Latvijas lauksaimniecības ekonomikas daļa.</p> <p>Latvijas neto peļņas normas aprēķini liecina par negatīvu neto starpību laikposmā no 2013. līdz 2020. gadam, izmaksu pieaugums nākotnē varētu pārsniegt produktivitātes pieaugumu, samazinot piena ražošanas rentabilitāti (sk. KM1 125. punktu). Piena ražošana ir pakļauta lejupslīdes riskam sakarā ar rentabilitātes pavājināšanos, ko izraisa tirgus ienākumu samazināšanās un brīvprātīgā saistītā atbalsta atcelšana piena nozarē. Tāpēc pieaug vajadzība pēc papildu atbalsta, lai izvairītos no ražošanas samazināšanās un ražošanas pārtraukšanas riska šajā nozarē.</p> <p>Slaucamo govju skaits laikposmā no 2007. līdz 2019. gadam ir samazinājies par 23 %, un galvenais samazinājuma iemesls bija izmaiņas tirgus situācijā un piena cenas samazinājums (sk. IP1 72. punktu). Pašreizējie dati, kas pieejami par 2022. gadu, liecina, ka slaucamo govju skaits Latvijā turpina samazināties.</p> <p>Kopumā iepriekš minētie apsvērumi ir atbalsta palielināšanas pamatojums, lai saglabātu piena nozares dzīvotspēju. Turklāt ir svarīgi atzīmēt, ka nozare ir ļoti jutīga, ja izmaksu pieaugums ir daudz straujš, nekā pieņemts mūsu neto peļņas normas aprēķinā, tāpēc neto peļņas normas samazinājums būs daudz negatīvāks, nekā līdz šim pieņemts, jo īpaši ņemot vērā situāciju saistībā ar Krievijas iebrukumu Ukrainā.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Proteīnaugiem: Latvijai ir svarīgi arī nodrošināt maksimālo atļauto finansējumu 2 % apmērā proteīnaugiem, kā paredzēts regulā, tādējādi nodrošinot Latvijas proteīnaugu nozares konkurētspēju un novēršot olbaltumvielu deficītu ES. Latvijā lielu daļu proteīnaugu importa iegūst no eļļas raušiem un rapšu sēkļu granulām. 2018.gadā eļļas raušu un rapšu sēkļu granulū imports veidoja 49,1 % no kopējā proteīnaugu importa Latvijā. Kopumā eļļas raušu un rapšu granulū imports Latvijā ievērojami pārsniedz eksportu. (sk. PI1) 66. punktu. Turklāt Komisija apsvērumu vēstulē un ES paziņojuma dokumentā “Nodrošināt pārtikas nodrošinājumu un stiprināt pārtikas sistēmu noturību” aicina dalībvalstis izmantot iespējas atbalstīt augu izcelsmes proteīnu ražošanu. Proteīnaugu ražošanas palielināšana būtu nozīmīgs ieguldījums lauksaimniecības un pārtikas sistēmu ilgtspējīgā attīstībā, kas daudzējādā ziņā pozitīvi ietekmētu vidi un resursu saglabāšanu gan lauku saimniecību, gan valstu līmenī. Proteīnaugi palīdz samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un tādējādi risina vides un klimata problēmas, ar kurām saskaras Eiropas lauksaimniecības nozare, vienlaikus sasniedzot Eiropas zaļā kursa mērķus. Turklāt proteīnaugi uzlabo augsnes aktīvo sakņu veidošanos un līdz ar to augsnes auglību un aizsargā pret augsnes eroziju.</p>
148	<p>Latvija tiek aicināta apsvērt iespēju sasaistīt savus KIS intervences pasākumus arī ar rezultātu rādītājiem R.4 (ienākumu atbalsta sasaiste ar standartiem un labu praksi), R.6 (pārdale uz mazākām saimniecībām) un R.7 (atbalsts saimniecībām jomās, kurās ir īpašas vajadzības).</p>	<p>Rezultātu rādītājs R.4 ir saistīts ar KIS intervencēm. Mēs esam rezervēti, lai sasaistītu saistītā ienākumu atbalsta (SIA) intervences ar rezultātu rādītājiem R.6. un R.7, jo šie rādītāji ir iekļauti darbības pārskatā. SIA intervencu ieguldījums rezultātu rādītājos R.6. un R.7 nav tiešs un būtisks. Lai gan saistīto ienākumu atbalstu nesaista ar R.6 un R.7, tas neliedz izmantot šīs intervences, lai novērtētu politikas darbības rezultātus. Kā jau minēts KLP SP 2.1.SO1.8. iedaļā, Stratēģiskā plāna rezultātu rādītāja(-u) izvēle: Visas tiešo maksājumu intervences (TM1 — TM5) veicinās R.4 īstenošanu, jo tās sniegs ienākumu atbalstu lauksaimniekiem, un, lai saņemtu šo atbalstu, lauksaimniekiem ir jāievēro nosacījumu sistēmas prasības un jānodrošina, ka lauksaimniecības zeme tiek uzturēta un uzturēta labā lauksaimnieciskā stāvoklī. Intervences TM1 un TM1.2 tieši un būtiski ietekmē šo rādītāju, tāpēc tikai šīs intervences ir saistītas ar R.4. Kā arī lauksaimniekiem ir jāievēro ISIP atbilstības kritēriji, lai saņemtu SIA. Turklāt visas tiešo maksājumu intervences (TM1 — TM5) palīdzēs īstenot R.6. Intervencei TM1.2 un TM2 ir tiešs un būtisks ieguldījums šajā rādītājā, jo intervences tiek īstenotas ar mērķi sniegt lielāku atbalstu mazām un vidējām lauku saimniecībām, tādējādi radot vislielāko ietekmi uz atbalsta pārdalīšanu mazākām saimniecībām un veicinot mērķtiecīgāku tiešo maksājumu sadali. R.7 veicinās visus tiešos maksājumus (TM1 — TM5) un LA12 intervences pasākumus. Intervencēm TM1.1 un LA12 ir tiešs un būtisks ieguldījums šajā rādītājā, jo tās tiek īstenotas ar mērķi sniegt lielāku atbalstu saimniecībām, kas atrodas apgabalos ar īpašām vajadzībām, tādējādi radot vislielāko ietekmi uz R.7 rezultātu un veicinot mērķtiecīgāku tiešo maksājumu sadalījumu.</p>
149	<p>Lai gan zemāka rentabilitāte salīdzinājumā ar citu lauksaimniecības nozari vai citu ekonomikas nozari vai zemākas tirgus cenas salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm palīdz novērtēt mērķa nozares situāciju, tās pašas par sevi neattaisno attiecīgās nozares ekonomiskās grūtības. Tāpat resursu izmaksu un/vai ienākumu svārstīguma palielināšanās var attaisnot grūtības ārkārtējos gadījumos, bet tikai tad, ja ietekme uz vidējo rentabilitāti var samazināties/pārtraukt ražošanu. Abi argumenti būtu jāpastiprina, sniedzot attiecīgus datus par zemu/negatīvu rentabilitāti un/vai ražošanas apjoma samazināšanos (piemēram, intervence attiecībā uz</p>	<p>Lai pierādītu attiecīgās nozares grūtības, KLP stratēģiskā plāna 5.1. iedaļā ir sniegti attiecīgie dati par visām SIA intervencēm. Abi argumenti ir pastiprināti, sniedzot attiecīgus datus: Attiecībā uz zīdītājgovīm — grūtības, kuru pamatā ir negatīvā starpība (izmaksu pieaugums ir daudz straujš, nekā pieņemts mūsu neto peļņas normas aprēķinā, ņemot vērā situāciju saistībā ar Krievijas iebrukumu Ukrainā), kā arī slaucamo govju skaita samazināšanās. Attiecībā uz liellopiem — grūtības, kas saistītas ar negatīvo starpību un ražošanas apjoma samazināšanos. Aitām un kazām — grūtības, kas saistītas ar negatīvo robežu un dzīvnieku un saimniecību skaita samazināšanos. Attiecībā uz dārzeniņiem un augļiem — grūtības, kuru pamatā ir negatīvā starpība un risks, ka izmaksas varētu samazināties. Cietes kartupeļiem — grūtības, pamatojoties uz neto starpības aprēķiniem un apstrādātās platības samazinājumu. Sertificētām sēklām — grūtības, kuru pamatā ir neto peļņa un nepietiekama pašpietiekamība ar sertificētām sēklām. Attiecībā uz pavasara rapsi, nogatavojušos rapsi un miežiem — grūtības, kuru pamatā ir negatīvā starpība un kultivētās platības samazināšanās. Attiecībā uz rudziem, kas nav hibrīdi — grūtības, kuru pamatā ir negatīvā starpība un ražošanas apjoma samazināšanās. Attiecīgo datu pamatā ir informācija, kas sniegta Situāciju analizē (SO1).</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	rudziem, augļiem un ogām, liellopiem un dārzeņiem).	
150	Būtu nepieciešams pamatot jebkuru minimālo (piemēram, vismaz 1 ha vai vismaz 3 kazas) vai maksimālos kritērijus, kas ieviesti kā atbilstības kritēriji, kuriem būtu jāatbilst intervences mērķim.	Saistībā ar situācijas analīzi un SVID Latvija nesaskata vajadzību vai pamatojumu noteikt SIA citu minimālo robežvērtību nekā tā, kas noteikta tiešajiem maksājumiem: 1 ha jeb 100 EUR. Kazām un aitām ir noteikts 3 dzīvnieku sliekšnis, jo tas ir dzīvnieku skaits, līdz kuram var sasniegt minimālo atbalsta sliekšni EUR 100 apmērā.
151	Attiecībā uz proteīnaugiem grūtības ir konstatētas tikai ES līmenī, un ir jāpievieno citas trūkstošās iedaļas.	Attiecībā uz proteīnaugiem KLP SP 5.1. iedaļā ir aizpildīta šāda informācija: Latvijai ir svarīgi nodrošināt SIA proteīnaugiem: 1) novērst olbaltumvielu deficītu ES un veicināt konkurētspējīgu vietējo proteīnaugu ražošanu; 2) proteīnaugu ražošanas palielināšana būtu nozīmīgs ieguldījums lauksaimniecības un pārtikas sistēmu ilgtspējīgā attīstībā, kas daudzējādā ziņā pozitīvi ietekmētu vidi un resursu saglabāšanu gan lauku saimniecību, gan valstu līmenī.
152	Latvija tiek aicināta apsvērt un paskaidrot KĪS intervences individuālo un kumulatīvo ietekmi uz ūdensobjektiem, jo īpaši tiem, kuri vēl nav sasnieguši labu stāvokli.	Saskaņā ar EK instrumenta saistītā ienākumu atbalsta jomā 1.9. iedaļu, ja attiecīgās iestādes uzskata, ka konkrēta SIA intervence šajā sakarā nerada konkrētu risku, to varētu vienkārši norādīt attiecīgajā KLP plāna daļā, un tāpēc Latvijas iesniegtajā KLP stratēģiskajā plānā ir norādīts, ka: 1) neviens no SIA intervences pasākumiem nerada īpašu risku ūdens ilgtspējīgai izmantošanai, jo Latvijā nav ūdens trūkuma zonu; Lauksaimniekiem ir jāievēro LLVS un SMR prasības. LV ievieš arī ekoshēmas, kas vērstas uz ūdens piesārņojumu, un agrovīdes pasākumu par zaļajām bufervērtībām, kas vērstas uz vides piesārņojumu, tāpēc ir jāaplūko pasākumi abos pilāros, kas Latvijā tiek ieviesti sarežģītā veidā, ja atbilstības kritēriji pārsniedz nosacījumu sistēmas prasības. Neoficiālās apspriešanās procesā ar Komisiju tika ierosināts izvērtēt iespēju noteikt maksimālo lauksaimniecības dzīvnieku blīvumu kā atbilstības kritēriju SIA intervencēm, bet Latvijas gadījumā mājlopu blīvums nav noteikts šādu iemeslu dēļ: 1. LV ir viens no zemākajiem dzīvnieku blīvuma rādītājiem ES, tāpēc maksimālā dzīvnieku blīvuma ierobežojums būtiski neietekmētu. Saskaņā ar EK ziņojumu par nitrātu piesārņojumu — Latvijā mājlopu blīvuma indekss (ganāmpulku vienība uz hektāru izmantotās lauksaimniecības zemes) ir saglabājies stabils un ir ievērojami zemāks par ES vidējo rādītāju 0,8, piemēram, pamatojoties uz Eurostat datiem Latvijā 2016. gadā mājlopu vienības uz hektāru LIZ bija 0,26. 2. kā minēts iepriekš, lauksaimniekiem, kuri piesakās SIA intervencēm, būtu jāizpilda LLVS un SMR prasības, identifikācijas un reģistrācijas prasības un viņi var pieteikties septiņām ekoshēmām un astoņām ar vidi un klimatu saistītām saistībām, uzlabojot vidiskos un klimatiskos rādītājus. 3. kā minēts iepriekš, lopkopības nozares uzturēšana ir svarīga, lai izvairītos no lauksaimniecības zemes pamešanas un tādejādi novērstu bioloģiskās daudzveidības izzušanu. Pamestu zemi var apaugt ar krūmiem un kokiem, ilggadīgo zālāju pārveidošana par aramzemi vai koku stādījumiem var potenciāli veicināt bioloģiskās daudzveidības zudumu, SEG emisiju pieaugumu un erozijas risku. 4. turklāt pašreizējā situācijā, kad ievērojami pieaug lauksaimniecības un pārtikas ražošanai svarīgu izejvielu cenas, blīvums būtu nevajadzīgs ierobežojums un risks lauku saimniecību dzīvotspējai.
153	Plāna apsvērumu vēstulē Komisijai būtu jāinformē dalībvalstis par samazinājuma koeficientiem, ja tādi ir, kas saistīti ar ES PTO eļļas augu sēklu sarakstu (Blair House). Tomēr Komisija vēl nav saņēmusi visu vajadzīgo informāciju. Tiklīdz visas dalībvalstis būs iesniegušas savus plānus, Komisija informēs dalībvalstis, ja šāds koeficients ir vajadzīgs.	Šis punkts ir ņemts vērā.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
154	<p>Plānotās vienības likmes un tās variācijas skaidrojums būtu jāpastiprina, ņemot vērā atbalsta nepieciešamību. Šajā sakarā ir arī ieteicams noteikt (ierobežotu) vērtību diapazonu, pamatojoties uz nozares atbalsta nepieciešamību, kas savukārt ļautu noteikt un pamatot plānoto vienības likmi, kā arī tās variāciju. Latvija tiek aicināta precizēt, kāpēc proteīnaugu un miežu izlaides rādītāji visā periodā svārstās. Vienas summas izvēle tīriem pākšaugiem un 25. pākšaugu un graudaugu maisījumiem būtu jāprecizē, ņemot vērā attiecīgos audzēšanas apstākļus un vajadzības, un vajadzības gadījumā būtu jānošķir atbalsta līmeņi.</p>	<p>SIA likme visām intervencēm ir noteikta kā gada plānotā summa par vienu atbilstīgo vienību. SIA tiks maksāta tādā līmenī, lai uzlabotu rentabilitāti, tādējādi nodrošinot lauku saimniecību dzīvotspēju specializācijas grupās, kas dominē Latvijas lauksaimniecībā. Plānotā summa par vienību ir noteikta kā minimums starpībai starp faktisko negatīvo starpību un starpību, kas vajadzīga, lai nozare būtu dzīvotspējīga. Tika ņemta vērā plānotās vienības neto rezerves un pieejamā finansējuma noteikšana.</p> <p>Latvija ir noteikusi minimālās un maksimālās plānotās summas par vienību. Summu par vienību variācijas ir noteiktas 20 % apmērā no plānotās summas par vienību un vienlaikus nodrošina, ka maksimālā plānotā summa par vienību nepārsniedz aprēķināto neto starpību, kas nozīmē, ka dažās nozarēs maksimālā vienības likme ir noteikta mazāka par 20 % no plānotās summas par vienību. Proteīnaugu un miežu izlaides rādītāji visā periodā svārstās, lai izvairītos no gada finanšu piešķirumu pārsnieguma.</p>
155	<p>Latvija tiek aicināta pārbaudīt atbilstību starp sniegto informāciju par proteīnaugu piemaksu un kopējo budžetu, kas piešķirts NVS intervencēm (15 %). Turklāt Latvija tiek aicināta paskaidrot, kā interence, kas ļauj kombinēt proteīnaugus un graudaugus, mazinās olbaltumvielu deficītu ES un kā tā atbilst SPR 96. panta 3. punkta prasībām.</p>	<p>Latvija izmantos papildu proteīnu (2 %), un KLP SP informācija ir koriģēta.</p> <p>Latvijā ir atļauts jaukt proteīnaugus un graudaugus, jo arī šo maisījumu var izmantot un lauksaimnieki to izmanto kā lopbarību ar augstu olbaltumvielu saturu, jo proteīnaugu īpatsvars maisījumā pārsniedz 50 %. Turklāt, lai diferencētu lopbarības krājumus un samazinātu ienākumu zaudēšanas risku, ir nepieciešams dažādot dažādu proteīnaugu struktūru augsekas vajadzībām.</p> <p>Vīķi nav iekļauti to kultūru sarakstā, par kurām ir tiesības pretendēt uz atbalstu, un pupas netiek audzētas maisījumos, un valsts tiesību aktos ir paredzēts noteikums, ka SIA netiks piešķirta, ja lauksaimnieks būs novācis pupiņas, pirms tās ir sasniegušas gatavības pakāpi.</p>
156	<p>Lai efektīvi risinātu grūtības un uzlabotu nozares konkurētspēju un ilgtspēju un izvairītos no tā, ka ierosinātās KIS intervences izraisa vides un klimata stāvokļa pasliktināšanos (piemēram, lopkopības intensifikācijas rezultātā), Latvija tiek lūgta precizēt mijiedarbību starp MIS un citiem lēmumiem par atbalstu saskaņā ar plānu un vajadzības gadījumā uzlabot MIS intervencu mērķtiecību (piemēram, atbilstības nosacījumi konkrētiem lauksaimniecības veidiem nozarē un KIS, kas pielāgoti dažādiem vietējiem apstākļiem).</p>	<p>Ierosinātie SIA intervences pasākumi nepasliktinās vides un klimata situāciju. Šajā ziņā nepastāvēs īpašs risks, jo:</p> <p>1) neviens no SIA intervences pasākumiem nerada īpašu risku ūdens ilgtspējīgai izmantošanai, jo Latvijā nav ūdens trūkuma zonu; Lauksaimniekiem ir jāievēro LLVS un SMR prasības.</p> <p>SIA intervences lopkopības nozarēs nodrošinās ilggadīgo zālāju uzturēšanu. Lopkopības nozares uzturēšana ir svarīga, lai izvairītos no lauksaimniecības zemes pamešanas un tādējādi novērstu bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Pamestu zemi var apaugt ar krūmiem un kokiem, ilggadīgo zālāju pārveidošana par aramzemi vai koku stādījumiem var potenciāli veicināt bioloģiskās daudzveidības zudumu, SEG emisiju pieaugumu un erozijas risku.</p> <p>4) Latvijā tiks ieviestas septiņas ekoshēmas un astoņas ar vidi un klimatu saistītas saistības, uzlabojot vidiskos un klimatiskos rādītājus. Ekoshēmās un lauku attīstības pasākumos iekļautās atbalsta prakses ir izstrādātas tā, lai sasniegtu vienu vai vairākus konkrētos mērķus, kas izklāstīti Regulas (ES) 2021/2115 6. panta 1. punkta d), e) un f) apakšpunktā.</p> <p>Neoficiālās apspriešanās procesā ar Komisiju tika ierosināts izvērtēt iespēju noteikt maksimālo lauksaimniecības dzīvnieku blīvumu kā atbilstības kritēriju SIA intervencēm, bet Latvijas gadījumā mājlopu blīvums nav noteikts šādu iemeslu dēļ: LV ir viens no zemākajiem dzīvnieku blīvuma rādītājiem ES, tāpēc maksimālā dzīvnieku blīvuma ierobežojums būtiski neietekmētu. Saskaņā ar EK ziņojumu par nitrātu piesārņojumu — Latvijā mājlopu blīvuma indekss (ganāmpulku vienība uz hektāru izmantotās lauksaimniecības zemes) ir saglabājies stabils un ir ievērojami zemāks par ES vidējo rādītāju 0,8, piemēram, pamatojoties uz Eurostat datiem Latvijā 2016. gadā mājlopu vienības uz hektāru LIZ bija 0,26.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>2) Kā minēts iepriekš, lauksaimniekiem, kuri piesakās SIA intervencēm, būtu jāizpilda LLVS un SMR prasības, identifikācijas un reģistrācijas prasības un viņi var pieteikties septiņām ekoshēmām un astoņām ar vidi un klimatu saistītām saistībām, uzlabojot vidiskos un klimatiskos rādītājus.</p> <p>Kā minēts iepriekš, lopkopības nozares uzturēšana ir svarīga, lai izvairītos no lauksaimniecības zemes pamešanas un tādējādi novērstu bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Pamestu zemi var apaugt ar krūmiem un kokiem, ilggadīgo zālāju pārveidošana par aramzemi vai koku stādījumiem var potenciāli veicināt bioloģiskās daudzveidības zudumu, SEG emisiju pieaugumu un erozijas risku. Turklāt pašreizējā situācijā, kad ievērojami pieaug lauksaimniecības un pārtikas ražošanai svarīgu izejvielu cenas, blīvums būtu nevajadzīgs ierobežojums un risks lauku saimniecību dzīvotspējai.</p>
2.3.3. Attiecībā uz nozariskām intervencēm		
157	<p>Attiecībā uz nozariskajām intervencēm Komisija aicina Latviju sniegt vairāk informācijas par to, vai ir īstenojami Latvijas plāni par ražotāju organizāciju atzīšanu un darbības programmu (DP) pieņemšanu tik daudzās nozarēs, jo īpaši nozarēs, kurās pašlaik nav funkcionālu ražotāju organizāciju, piemēram, dzīvju augu, linu un kaņepju, sēklu un olu nozarē. Vai Latvija mudina esošās ražotāju organizācijas censties panākt atzīšanu?</p>	<p>Vispirms, apspriežoties ar nevalstiskajām organizācijām, tās norādīja uz nepieciešamību sniegt atbalstu kooperatīvu attīstībai visās nozarēs, taču, tā kā sarunas turpinājās un kritiski novērtēja Latvijas plānu īstenot ražotāju organizācijas atzīšanas plānus, kā arī novērtējot potenciālos lielākos ieguvumus nozarēm, tika nolemts samazināt atbalstāmo nozaru skaitu no 12 līdz 5 (graudaugi, liellopu un teļa gaļa (tostarp dzīvi liellopi), piens un piena produkti, cūkgaļa (tostarp dzīvas cūkas), kaltēti pākšu dārzeņi, lobīti pākšaugu dārzeņi, tostarp mizoti vai sadalīti (KN 6 pielikums).</p> <p>Lai veicinātu ražotāju organizāciju atzīšanu, Latvija turpina atbalstīt lauksaimnieku apvienošanas veicināšanu, izmantojot zināšanas un veicinot esošo labo praksi produkcijas tirdzniecībā, sadarbojoties vai sadarbojoties, izstrādājot skaidrus un saprotamus nosacījumus un informējot nozares par dažādu ražotāju sadarbības veidu nosacījumiem, tādējādi motivējot ražotājus sadarboties un iesaistīties sadarbībā.</p> <p>SP LV svītro sausās lopbarības, sēklu, kaņepju, linu, dzīvju koku un augu, aitu un kazu gaļas, olu un mājputnu nozares.</p>
158	<p>Plāna 3.5. iedaļā nozarēs, kurās tās pastāv līdzās, būtu jāaprunā atbilstība/papildināmība starp saistīto ienākumu atbalstu, nozares intervencēm un valsts atbalsta shēmām un attiecīgā gadījumā ekoshēmām, lauku attīstības intervencēm un valsts atbalstu, kas paredzēts šādām nozarēm.</p>	<p>SP 3.5. iedaļa tiks aizpildīta. Nozariskās intervences maksājumus ražotāju organizācijām izmaksā investīciju veidā, savukārt saistītā ienākumu atbalsta mērķis ir palielināt ienākumu atbalstu, un to izmaksā kā gada maksājumu par hektāru vai dzīvnieku. Tāpēc starp nozariskajām intervencēm un saistīto ienākumu atbalstu tiek nodrošināta papildināmība. Katrs valsts atbalsta pasākums ir ļoti specifisks (piemēram, ģenētiskās kvalitātes uzlabošana, ģenētisko resursu saglabāšana utt.) attiecībā uz konkrētām darbībām, un valsts atbalsta pasākumi un citi atbalsta pasākumi nepārklājas.</p>
2.3.3.1. Augļi un dārzeņi		
159	<p>Komisija ir konstatējusi, ka nav rezultātu rādītāja R.5 (riskā pārvaldība) attiecībā uz visu veidu augļu un dārzeņu nozares intervencēm, kas minētas SPR 47. panta 2. punktā. Latvija tiek aicināta pievienot šo rādītāju.</p>	<p>Pēc diskusijām ar nozari un ņemot vērā to, ka nevienā no pārskata gadiem (2012.–2018. gads) augļu un dārzeņu ražotāju organizācijas neizvēlējās īstenot pasākumus, kas saistīti ar krīžu novēršanu un pārvarēšanu, tika nolemts svītrot CN 47. panta 2. punktā minētās intervences no KLP SP, lai augļu un dārzeņu ražotāju organizāciju ierobežotie resursi koncentrētos uz ierobežotu skaitu intervences pasākumu.</p> <p>KLP LV ir svītroti kopfondi, augļu dārzu pārstādīšana, izņemšana no tirgus bezmaksas izplatīšanai, priekšlaicīga ražas novākšana, ražas nenovākšana, trešo valstu sanitāro un fitosanitāro prasību ieviešana un pārvaldība Savienības teritorijā, krājumu atjaunošana pēc piespiedu nokaušanas veselības apsvērumu dēļ vai dabas katastrofu izraisīta kaitējuma dēļ.</p>
160	<p>Latvija tiek aicināta pārbaudīt un plānā pienācīgi aprakstīt, kā risināt visas Regulā (ES) 2022/126 noteiktās papildu prasības, piemēram, minimālo ūdens ietaupījumu procentuālo daļu (Regulas (ES) 2022/126 11. panta 4. punkta a) apakšpunkts).</p>	<p>KLP SP tiek pievienota papildu informācija saskaņā ar Noteikumiem 2022/126.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
KTO1.1 — Ieguldījumi materiālos un nemateriālos aktīvos, pētniecībā un eksperimentālās un inovatīvās ražošanas metodēs un citās darbībās		
161	Šo intervenci varētu saistīt arī ar rezultātu rādītāju R.39 (lauku ekonomikas attīstība).	Latvija ļoti rūpīgi izskatīja Komisijas ierosinājumu sasaitīt nozares intervenci ar rezultātu rādītāju R.39. Saskaņā ar LV SP KTO1.1 materiālās investīcijas veic lauksaimnieki, kas ir primārie ražotāji, tāpēc intervencei netiks pievienots papildu rādītājs R.39. Vienlaikus Latvija nozaru intervencēm izmantoja dažādus rezultātu rādītājus (R.1, R.9, R.12, R.13, R.14, R.16, R.21, R.26, R.28, R.29, R.32, R.44). KLP SP papildinājumi nav vajadzīgi.
KTO1.2 — Konsultāciju pakalpojumi un tehniskā palīdzība		
162	Šī intervence varētu būt saistīta arī ar R.1 (zināšanas un inovācija). Turklāt, ņemot vērā to, ka intervencē ir iekļautas arī konsultācijas un tehniskā palīdzība attiecībā uz praksi, kas saistīta ar vidi, varētu apsvērt arī saikni ar R.28 (rezultāti vides jomā).	KLP SP tiek pievienota papildu informācija. Intervence ir saistīta ar R.1 un R.28.
KTO1.4 — Bioloģiskā vai integrētā ražošana		
163	Šī intervence varētu būt saistīta arī ar R.14 (oglekļa uzglabāšana), R.19 (augšnes), R.21 (ūdens kvalitāte), R.22 (uzturvielu pārvaldība), R.24 (pesticīdu lietošanas samazināšana), R.29 (bioloģiskā lauksaimniecība), R.31 (dzīvotnes), R.43 (mikrobu līdzekļu izmantošana) un R.44 (dzīvnieku labturība).	Latvija ļoti rūpīgi izskatīja Komisijas ierosinājumu un nolēma saistīt šo iekļaušanos ar R.14 un R.29. LV SP tiek pievienota papildu informācija. Vienlaikus Latvija vēlētos pieminēt, ka, ņemot vērā augļu un dārzeņu ražotāju organizācijām pieejamo finansējuma apjomu (4 miljoni). Paredzams, ka 2023. gada plānošanas periodā vides pasākumi, ko augļu un dārzeņu ražotāju organizācijas īstenojušas darbības programmās, tiks pilnībā apgūti (4 miljoni) 2027. gadā un līdz šim. (EUR) vismaz 15 % no darbības programmas izdevumiem vai 600 000 EUR tiks piešķirti vides pasākumiem, padarot augļu un dārzeņu ražotāju ieguldījumu KLP SP noteikto vispārējo vides mērķu sasniegšanāniecīgu.
KTO1.9 — Klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumi un pasākumi, lai pielāgotos klimata pārmaiņām		
164	Šo intervenci varētu saistīt vismaz ar Regulu Nr. 12 (pielāgošanās klimata pārmaiņām), kā arī ar R.1 (zināšanas un inovācija). Varētu būt pamatoti arī vairāk saikņu, taču intervences struktūra nav pietiekami skaidra, lai tās noteiktu. Latvijai tiek lūgts sniegt paskaidrojumus.	Latvija ļoti rūpīgi izskatīja Komisijas ierosinājumu un nolēma saistīt šo iekļaušanos ar R.12 un R.14. KLP SP tiek pievienota papildu informācija. Papildu informāciju skatīt pie 163.apsvēruma.
KTO1.10, KTO 1.12., KTO1.13., KTO1.14		
165	Latvija tiek aicināta sasaitīt šos intervences pasākumus ar R.5 (riska pārvaldība)	Pēc diskusijām ar nozari un ņemot vērā to, ka nevienā no 2012.–2018. pārskata gadiem) RO neizvēlējās īstenot pasākumus, kas saistīti ar krīžu novēršanu un pārvarēšanu, tika nolemts no LV SP svītrot krīzes novēršanas un riska pārvaldības intervences (kopfondu izveide, augļu dārzu pārstādīšana, izņemšana no tirgus bezmaksas izplatīšanai, priekšlaicīga ražas novākšana, ražas nenovākšana, trešo valstu sanitāro un fitosanitāro prasību ieviešana un pārvaldība Savienības teritorijā, krājumu atjaunošana pēc piespiedu nokaušanas veselības apsvērumu dēļ vai dabas katastrofu izraisīta kaitējuma dēļ), lai augļu un dārzeņu ražotāju organizāciju ierobežotie resursi koncentrētos uz ierobežotu skaitu intervences pasākumiem. No LV SP ir izslēgti krīžu novēršanas un riska pārvaldības intervences pasākumi.
2.3.3.2. Biškopība		

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
166	<p>Plāna 2.1.SO1.1.3. sadaļā “Iespējas (12.punkts) un 2.1.SO1.4 Intervences loģika (KTO3.7)” veiktajā SVID analizē Latvija min intervenču mērķus veicināt produktu tirdzniecību, izmantojot jaunu iepakojumu un izmantošanu nepārtikas nozarēs, kā arī jaunu tehnoloģiju un inovāciju ieviešanu un attīstību. Latvija tiek aicināta paskaidrot, kurās intervencēs un ar kurām darbībām šie mērķi tika īstenoti, jo turpmākajā intervenču aprakstā tas nav skaidrs.</p>	<p>Izmaiņas un precizējumi, kā arī paskaidrojumi ir atjaunināti arī KLP SP visās intervences iedaļās. Apraksts ir uzlabots, lai izvairītos no atkārtošanās, un tajā sniegts kodolīgāks skaidrojums par intervences pasākumu un to, kā ar to tiek risināti nozaru un konkrētie mērķi.</p>
167	<p>Latvija tiek aicināta: uzlabot plāna 3.5.2. iedaļā sniegto aprakstu, sniegtot sīkāku informāciju nozares analīze, kuras rezultātā apzinātās vajadzības un pamatojums izvēlētajās intervencēs un šeit iekļauj ticamas metodes aprakstu ar ko nosaka stropu skaitu saskaņā ar Regulas (ES) 37. pantu 2022/126; pārskatīt visu intervenču 5. iedaļā sniegto aprakstu, izklāstot, kā intervences palīdz sasniegt attiecīgos konkrētos un nozaru mērķus, sniegt kodolīgāku skaidrojumu par intervenci un atbalstīto darbības, tostarp skaidri attiecināmo izdevumu piemēri un skaidrāki šo darbību atbalstīto saņēmēju definīcija. Turklāt atkārtojums no 5., 6. un 9. iedaļas būtu jāizvairās un tikai tā informācija, kas attiecas uz ietver konkrēto intervences pasākumu; 27 —nodrošināt, ka ierosinātās darbības tiek atbalstītas attiecīgā veida SPR 55. panta 1. punktā aprakstītā intervence (piemēram, biškopības analīze uz produktiem, uz kuriem attiecas TKO3.7, būtu jāattiecinā 55. panta 1. punkta c) apakšpunkts un apmācība,</p>	<p>Izmaiņas un precizējumi, kā arī paskaidrojumi ir atjaunināti arī KLP SP visās intervences iedaļās. Apraksts visās intervences iedaļās tika pārskatīts un uzlabots saskaņā ar Komisijas apsvērumiem un AGRI komitejas komentāriem. Tika sniegts arī īss atbalstīto darbību un attiecināmo izdevumu apraksts par atbalstītajām darbībām un sniegti daži skaidri šo izmaksu piemēri un visatbilstošākie attiecināmības kritēriji. Informācija visās tabulās par kopējiem publiskajiem izdevumiem (ES+ DV) tika atjaunināta, un tika atskaitīts budžeta piešķirums 2023. finanšu gadam, kas bija pieejams biškopības programmas pagarinājuma periodā no 01.08.2022. līdz 31.12.2022.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	<p>konsultācijas, informācija, tīklu veidošana saskaņā ar 55. panta 1. punkta a) apakšpunktu). Latvija ir aicināta paskaidrot, kāpēc ir ierosinātas 7 intervences, ja lielākā daļa aprakstīto darbību dažādu intervences pasākumu ietvaros runa ir par apmācību, konsultācijām un informāciju. kopā ar pētniecības darbībām un/vai biškopības produktu analīzi; pārbaudīt, vai atbalsts ir sniegts par attiecināmajiem izdevumiem saskaņā ar attiecīgo regulu noteikumi, jo īpaši Regula (ES) 2022/126.</p> <p>Šajā sakarā ražošanas izmaksas, piemēram, bišu barības izmaksas, ko atbalsta TKO3.4, ir šādas: neattiecināmi saskaņā ar II pielikuma 1. daļas 1. punktu;</p> <p>—nosaka plānotās summas par vienību un izlaidi dažādām intervences/darbības, kas apsvērtas saistībā ar intervences veidu, un paskaidro un pamatojiet, kā tie tika aprēķināti saskaņā ar sniegto informāciju.</p> <p>plāna 6. iedaļā. Plāna 5. iedaļā minētie rādītāji būtu jāatspoguļo izlaides rādītājā O.37; apstiprināt, ka indikatīvajā finanšu piešķīrumā 2023. gadam ir ņemts vērā plānotie izdevumi pasākumu īstenošanai saskaņā ar valsts Biškopības programma 2020.–2022. gadam, no 1. augusta līdz 31. decembrim/2022; pārskatīt informāciju 5.2.10. un 6.2.2. tabulā, lai iekļautu kopējo publisko informāciju atjauninātajās tabulās norādītie izdevumi; apsvērt iespēju sasaistīt darbības saskaņā ar KTO3.4., atbalstot biškopjus un audzētājus ar rezultātu rādītājs R.35 (stropu saglabāšana). Tas attiecas arī uz citiem intervences saskaņā ar 55. panta 1. punkta b) apakšpunktu;</p>	

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
168	Intervences KTO3.1, KTO3.5. TKO3.6 un KTO3.7 nevajadzētu saistīt ar rezultātu rādītājiem (SPR 111. pants). Būtu jāsvītrot saite uz R.35.	Izmaiņas un precizējumi, kā arī paskaidrojumi ir atjaunināti arī KLP SP visās intervences iedaļās. Apraksts visās intervences iedaļās tika pārskatīts un uzlabots saskaņā ar Komisijas apsvērumiem un AGRI komitejas komentāriem. Saite uz R.35 ir svītrotā.
2.3.3.3. Citas nozares		
169	Intervences “citās nozarēs” aptver plašu lopkopības nozaru klāstu (liellopu gaļa un teļa gaļa; piena produkti; cūkgaļa; aitas/kazas gaļa; olas; mājputnu gaļa), ar salīdzinoši nelielām summām par vienību un gada finanšu piešķirumiem, un tikai vienai darbības programmai katrā nozarē. Vajadzību novērtējumā par prioritāti būtu jānosaka nozares, kas potenciāli gūst labumu no šāda veida intervencēm, un ierobežotie resursi būtu jākoncentrē uz ierobežotāku skaitu, tādējādi nodrošinot jēgpilnākus intervences pasākumus.	Skatīt 157.apsvērumu
170	Latvija tiek aicināta precizēt savu nodomu vienā intervencē izmantot intervences “Citas nozares, kas aptver VI pielikumā uzskaitītos produktus”. Šāda pieeja ir diezgan apšaubāma, jo plašs produktu klāsts (dzīvas cūkas, zirņi, pupas u. c.) ir ietverts vienā intervences programmā un darbības programmā, kurai jāatspoguļo nozares īpašās vajadzības. Līdzīgi arī linu un kaņepju intervences attiecas uz deviņiem intervenču veidiem ar nelielām summām par vienību un gada finanšu piešķirumiem vienai darbības programmai, kas šķiet nereālistiski.	Skatīt 157.apsvērumu
KTO 2. panta 1.–12.1. punkts — Ieguldījumi materiālos un nemateriālos aktīvos, pētniecībā un eksperimentālas un inovatīvas ražošanas metodes un citas darbības		
171	Šī intervence varētu būt saistīta arī ar R.39 (lauku ekonomikas attīstība).	Latvija ļoti rūpīgi izskatīja Komisijas ierosinājumu saistīt šo iejaukšanos ar rezultātu rādītāju R.39, bet nolēma izmantot citus rādītājus, piemēram, R.9, R.12, R.13, R.14, R.16, R.21, R.26, R.32, R.44. LV SP tiek pievienota papildu informācija.
TKO 2. KTO. (1–12).2 — Konsultāciju pakalpojumi un tehniskā palīdzība		
172	Šī intervence varētu būt saistīta arī ar R.1 (zināšanas un inovācija). Turklāt, ņemot vērā to, ka intervencē ir iekļautas arī konsultācijas un tehniskā palīdzība attiecībā uz praksi, kas saistīta ar vidi, varētu pievienot arī saikni ar Regulu (ES) Nr. 28 (ar zināšanām un inovāciju gūtie rezultāti vides vai klimata jomā).	Skatīt 162.apsvērumu
TKO 2. KTO. (1 līdz 12)4 — Bioloģiskā vai integrētā ražošana		

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
173	Šo intervenci varētu saistīt arī ar R.14 (oglekļa uzglabāšana), R.19 (augšnes), R.21 (ūdens kvalitāte), R.22 (uzturvielu apsaimniekošana), R.24 (pesticīdi), R.29 (bioloģiskā lauksaimniecība), R.31 (dzīvotnes un sugas), R.43 (antimikrobiāli līdzekļi) un R.44 (dzīvnieku labturība).	Skatīt 163.apsvērumu
TKO 2. KTO. (1–12).9 — Kopieguldījumu fondu izveide		
174	Šīs intervences būtu jāsaista arī ar R.5 (riska pārvaldība).	Skatīt 165.apsvērumu
2.3.4. Lauku attīstībai		
175	Attiecībā uz intervencēm, kas izstrādātas saskaņā ar SPR 70., 71. un 72. pantu, katras attiecīgās intervences 7. punktā ir jāsniedz īss atbalsta summas aprēķināšanas metodes un tās sertifikācijas apraksts saskaņā ar SPR 82. pantu. Plāna pielikumā jānorāda pilna sertificētā aprēķina metode (ja to veic neatkarīga struktūra) un, ja to ir veikusi vadošā iestāde, neatkarīgas struktūras apliecinājums. Trūkst pielikuma (saskaņā ar Īstenošanas regulas (ES) 2021/2289 I pielikuma 5. punkta e) apakšpunkta iv) punktu).	Maksājumu aprēķina atbilstību un pareizību nodrošina Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs (LLKC), kas ir funkcionāli neatkarīgs no Zemkopības ministrijas un kam ir atbilstoša kompetence. Saskaņā ar 2021R2115 82. pantu KLP SP tiks pievienots jauns pielikums “To metožu apraksts, ar kurām aprēķina atbalsta summu intervencēm saskaņā ar 70. un 71. pantu”, ko sagatavojusi LLKC. Papildus KLP SP ir papildināti intervenču 5. nodaļas 7. punkta apraksti “Atbalsta veids un likme/summas/aprēķina metodes”.
2.3.4.1. Pārvaldības saistības (SPR 70. pants, plāna 5. iedaļa)		
176	Latvija tiek lūgta aprakstīt, kā dažādo intervenču saistības pārsniedz obligātās prasības (kā minēts SPR 70. panta 3. punktā), attiecīgo LLVS saraksts, pamatojoties uz SPR III pielikuma tekstu, nav pietiekams. Šajā iedaļā jāapraksta arī saikne starp LLVS, LNPP un valsts standartiem ar attiecīgo intervenci.	KLP SP intervenču 5. nodaļas 6. punkta “Attiecīgo bāzes elementu noteikšana” apraksts ir pārskatīts un papildināts, papildinot skaidrojumu par saistību starp LLVS, SMR un valsts standartiem katram elementam.
177	Latvija tiek lūgta plāna 4.7.3. iedaļā (vairākām intervencēm kopīgi elementi) iekļaut pārskatīšanas klauzulu saskaņā ar SPR 70. panta 7. punktu attiecībā uz visām attiecīgajām intervencēm saskaņā ar šo pantu (tostarp bioloģiskā lauksaimniecība, dzīvnieku labturība) vai visām intervencēm saskaņā ar SPR 70. pantu intervences pasākumu 5. iedaļā.	KLP SP 4. nodaļas “Papildu elementi, kas ir kopīgi nozariskajām intervencēm, lauku attīstības intervencēm vai gan nozariskajām, gan lauku attīstības intervencēm” apraksta 4.7.3. punktā ir iekļauta atsauce uz 70. panta intervenču pārskatīšanas klauzulas piemērošanu. Šī pati atsauce ir papildināta ar katras intervences 5. nodaļas 5. punktu “Iejaukšanās īpašā struktūra, prasības un atbilstības nosacījumi”.
178	Plāna 12. un 13. tabula ir jāpārskata attiecībā uz visām intervencēm un jāiekļauj vienotas summas par vienību dažādām saistību kategorijām. Arguments, ka 29 nav iespējams precīzi noteikt saņēmēju faktisko darbību, nav atbilstošs, jo plānotā izlaide uz	Visu 70. panta intervenču saistības attiecas uz kopējo apjomu (ha), nevis uz katru veicamās ražas vai darbības veidu. Visas 5. nodaļas 12. tabulas ir pārskatītas un papildinātas. Visas 5. nodaļas 13. tabulas ir pārskatītas, pievienojot precīzākus vienības likmes un svītrojot tajā iekļautos max vienības likmes, kā arī norādot finansējuma un mērķu sadalījumu nevis pa kalendārajiem gadiem, bet pēc “lauksaimniecības finanšu gada”.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	summu par vienību ir tikai indikatīva, un budžetu vienmēr var pārvietot starp kategorijām. Jāatgādina, ka vienotas summas ir standartiespēja, ko izmanto intervencēm saskaņā ar SPR 70. pantu. Vienota vidējā summa par vienu vienību lielām maksājumu atšķirībām vai lielam skaitam dažādu saistību nav pamatota. Vienotās summas par vienību arī ļauj attiecināt attiecīgo intervenču individuālās saistības uz attiecīgajiem rezultātu rādītājiem.	
179	Latvijai būtu jānodrošina, ka tiek aizpildīta visa pieprasītā informācija par agrovīdes intervencēm.	KLP SP 5. nodaļā trūkstošās visu intervenču apraksta daļas ir papildinātas.
La 10.1. Zaļās joslas		
180	Latvija tiek lūgta precizēt, vai šo intervenci var apvienot ar TM4.2. Ekoloģiski nozīmīgās platības.	Apraksts ir pārskatīts, nosakot, ka gan LA10.1, gan TM4.2 nav atbalsttiesīgas attiecībā uz vienu un to pašu platību, ja kultūraugu grupas (nektāra kultūras, aramzemē sēti zālāji ar > 50 % tauriņziežiem) sakrīt starp abām intervencēm.
181	Šķiet, ka intervence ir sadalīta divās saistībās — viena par mērķa jomām un otra par aramzemi bez atšķirībām pārvaldības saistībās, bet saistāma ar atšķirīgiem rezultātu rādītājiem. Vidējo summu par vienību izmantošana šajā gadījumā nav pamatota (sk. arī apsvērumu, kas attiecas uz visām intervencēm saskaņā ar SPR 70. pantu). Turklāt intervences galīgo novērtējumu var veikt tikai pēc tam, kad ir sniegti papildu precizējumi attiecībā uz nosacījumu pārskatīšanu.	Nē, nav divu dažādu saistību, bet pastāv 2 dažāda platuma joslas, ko atbalsta pretendents var izveidot brīvprātīgi. Iejaukšanās ietvaros prasītajam ir jānosiedz joslu kopējais garums metros, bet ne platums. Tādējādi atšķiras tikai to platums, bet ne minimālais skaits, par kuru ir uzņemtas daudzgažu saistības. Viena no tām var būt 8 m plata (buferjoslas gar ūdeņiem), bet otra — 4 m (zaļās joslas laukmalām un starp bioloģiskajiem lauksaimniekiem). Pārvaldības prasības abām joslām ir vienādas, jo tās var noteikt tikai uz aramzemes, bet ar atšķirīgu platumu (atkarībā no to atrašanās vietas). 5. nodaļa: LA10.1 ir papildināts.
182	Lai atbalstītu ELFLA pārvaldības praksi, tām ir jāpārsniedz nosacījumu pamatscenārijs. Būtu skaidri jānosaka prasības zaļajām joslām un buferjoslām, un tām jābūt ne tikai atsaucēm uz valsts tiesību aktiem. Latvijai būtu jāprecizē, ka pesticīdu lietošana nav atļauta un ka saistības pārsniedz LLVS 8.	5. nodaļas 6. punktā tabula “Attiecīgo bāzes līniju noteikšana” ir pārskatīta un papildināta, attiecīgi pārsniedzot LLVS 8. 5. nodaļa. Tabulā ir norādīts, ka “teritorijā neizmanto augu aizsardzības līdzekļus un mēslošanas līdzekļus, kas ir viens no izpildāmajiem pienākumiem. Zaļās joslas tiek izveidotas papildus tām joslām, kas izveidotas saskaņā ar LLVS8, t. i., papildus joslām, kas izveidotas saskaņā ar LLVS8, un nodrošinot pārvaldību saskaņā ar saistību noteikumiem. LA 10.2. intervence nekompensē minimālās prasības, kas noteiktas mazāk aizsargājamiem apgabaliem. (2) Intervence paredz izveidot un uzturēt dažāda platuma zaļās joslas aramzemē, kuru minimālajam platumam ir jābūt papildus LLVS līmenim; 5. nodaļas 6. punktā tiks precizēta tabula “Attiecīgo bāzes elementu noteikšana”: 4 m plata zaļā josla papildus platībai virs LLVS 8, kuras standarta mērķis ir “neproduktīvu elementu un platības uzturēšana, lai uzlabotu saimniecības bioloģisko daudzveidību”, kas nodrošinās, ka aramzemē, kuras platums ir vismaz 6 metri, faktiski tiks izveidota zaļā josla; 8 m buferjosla papildus teritorijai virs LLVS 8 ar standarta mērķi “Augsnes aizsardzība visjutīgākajos periodos”, kas nodrošinās, ka aramzemē, kuras platums ir vismaz 10 metri, faktiski tiks izveidota zaļa josla. (3) 5. nodaļas 5. punktā ir norādīts, ka “visā platībā neizmanto AAL & mēslošanas līdzekļus, kas ir viens no nosacījumiem. 5. nodaļas 3. punktā tabulā svītro atsauci uz LLVA 4.
La 10.2. Videi draudzīga dārzkopība		

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
183	Latvija tiek aicināta nodrošināt konsekvenci attiecībā uz intervences LA10.2. apraksta dažādajām daļām.	Ņemts vērā, KLP SP 5. nodaļas teksts ir pārskatīts.
184	Vajadzības, kas jārisina ar šo intervenci, un noteiktie rezultātu rādītāji ir jāsaista ar saistību aprakstu. Šķiet, ka saistības attiecas arī uz SEG emisiju samazināšanu un pesticīdu lietošanas samazināšanu, nesaistot to ar atbilstošiem rezultātu rādītājiem. Lai varētu veikt pienācīgu novērtējumu, ir sīkāk jāapraksta saistības attiecībā uz videi draudzīgām metodēm dārzkopībā.	Ņemot vērā 5.3. nodaļā uzskaitītās vajadzības, kas tiek risinātas intervencē, kā arī 5. punktā, intervences saistības galvenokārt ir vērstas uz atbilstību pastiprinātām dārzkopības prasībām, tādējādi samazinot augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu. un mēslošanas līdzekļiem, kas pašlaik tiek novērtēti ar atbilstošiem R rādītājiem, bet piekrītam, ka ir iespējams pārskatīt intervences ieguldījumu citu R rādītāju, piemēram, R.14, mērķu sasniegšanā; R. 21; R. 22; R. 24; R.31. Intervences pasākumi ir papildināti.
185	Komisija atgādina Latvijai, ka saistībām ekoloģiski jutīgās teritorijās ir jāpārsniedz attiecīgās tiesību aktos noteiktās pārvaldības prasības OPP2 un LLVS, jo īpaši attiecīgā gadījumā LLVS 2.	Intervences pasākumi ir papildināti un pārskatīti, sasaistot tos ar: LLVS2; LLVS6; SMR02; SMR07; SMR08. Intervence LA10.2 nekompensē minimālās prasības, kas noteiktas jutīgos apgabalos.
La 10.4. Biškopības vienību pārvaldība apputeksnēšanas nolūkā		
186	Latvijai būtu jāprecizē, vai zemsēklu kultūru audzēšana tiek uzskatīta par atbilstības kritēriju vai saistību daļu. Turklāt plānotais pārklājums 303 000 ha apmērā ir salīdzinoši zems. Latvija tiek aicināta izstrādāt intervenci, kas palielina potenciālo pieteikuma iesniedzēju interesi.	5. iedaļā LA10.4 apraksts ir pārskatīts un saskaņots ar LA11 atbalstu bioloģiskajai biškopībai. R.31 attiecībā uz LA10.4. ir pārskatīta, tagad tā ir 39 430 ha.
La 10.5 Graszemes dzīvotņu apsaimniekošana		
187	No intervences apraksta nav skaidrs, vai visas saistības ir vērstas uz pļavu dzīvotņu uzlabošanu, pārsniedzot pienākumus, kas noteikti Dzīvotņu direktīvā 92/43/EEK vai Putnu direktīvā 2009/147/EK, vai arī dažās teritorijās (Natura 2000) saistības attiektos tikai uz šo pienākumu izpildi. Ja saistības ir vērstas uz Natura 2000 teritoriju apsaimniekošanas uzlabošanu, jāapsver arī saikne ar rezultātu rādītāju R.33 (Natura 2000 pārvaldība). Ņemot vērā to, ka gandrīz visi 12 Latvijā sastopamo pļavu dzīvotņu veidi ir nelabvēlīgā/sliktā (U2) saglabāšanās stāvoklī, plānotais šīs intervences tvērums (53 350 ha 2027. gadā) būtu jāpārskata un jāpalielina. Šajā sakarā PRP varētu palīdzēt Latvijai uzlabot savus priekšlikumus bioloģiskās daudzveidības jomā.	Visas saistības ir vērstas uz pļavu dzīvotņu apsaimniekošanu, pārsniedzot Dzīvotņu direktīvā 92/43/EEK vai Putnu direktīvā 2009/147/EK noteiktos pienākumus, bet saskaņā ar Latvijas ekspertu izstrādātajām pļavu dzīvotņu apsaimniekošanas pamatnostādnēm. Jā, tikai daļa no intervences ir saistīta ar Natura 2000 teritoriju apsaimniekošanas uzlabošanu (savienojamība ar R.33 = 20 000 ha). 5.panta 13. tabula ir pārskatīta un papildināta, jo vadošā iestāde ir vienojusies ar Finanšu ministriju, ka KLP stratēģiskajā plānā iekļauto lauku attīstības intervencu īstenošanai tiks piešķirts papildu valsts finansējums konkrētu intervencu īstenošanai, kas ļaus palielināt mērķu vērienīguma un rezultativitātes rādītāju līmeni attiecībā uz intervencēm, kuras veicina vides un klimata mērķu sasniegšanu, lai LA10.5 tiktu plānoti papildu 14 516 120 EUR, tādējādi ļaujot R.31 mērķrādītāju palielināt par 10 000 ha. Atbalsttiesīgā platība ir noteikta, lai ņemtu vērā PAF apsvērumus un pieejamo finansējumu gan KLP ietvaros, gan ārpus tās. Ir īstenota atbalsta pretendentu apmācība. (papildināts SM6 par apmācību)
La 11 Bioloģiskā lauksaimniecība		

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
188	Intervence ir saistīta ar SO4, SO5 un SO9. Tomēr atkarībā no konkrētajiem apstākļiem Latvijā to var saistīt arī ar SO6. Turklāt, pamatojoties uz bioloģiskās lauksaimniecības atzīto devumu, Latvijai šī intervence būtu jāsaista arī ar R.14 (oglekļa sekvestrācija), R.19 (augšne), R.21 (ūdens kvalitāte), R.22 (uzturvielu apsaimniekošana), R.24 (pesticīdi) un R.31 (dzīvotne un sugas). Ja atbalstu piešķir lauksaimniecības sistēmām, tostarp lopkopībai, var būt svarīgi ne tikai R.43 (antimikrobiāla izmantošana), bet arī R.44 (dzīvnieku labturība). Tas atbilst arī izvēlētajām vajadzībām. Tomēr intervencei nav tieša un būtiska ieguldījuma R.13 (emisijas samazināšana lopkopības nozarē). Turklāt R.13 nevar saistīt ar agrovides saistībām, kas izmaksātas par hektāru.	Apraksts LA11 ir pārskatīts un nav papildināts. R.13; R12; R 22 un R35 ir svītroti. Intervence ir saistīta ar SO6, nosakot R.31 mērķa rādītāju. Intervence ir saistīta ar iebildumu paziņojumu, un R rādītāji ir pārskatīti, lai iekļautu R.14; R.19; R.21; R.24.; R.29; R.31; R.43; R.44.
189	Intervences 5. iedaļā ir noteikts, ka nav pārklāšanās ar ekoshēmu TM4.7 "Bioloģiskās ražošanas prakses veicināšana". Tomēr abas intervences attiecas uz kompensāciju par bioloģiskās lauksaimniecības praksi. Ir jāuzlabo saikne starp abām intervencēm.	Intervence LA11 un ekoshēma TM4.7. ir saskaņotas. 5. iedaļas teksts ir pārskatīts. Pārskatītajai ekoshēmai TM4.7. ir jauna arhitektūra un saistības.
190	Jāprecizē arī saikne ar LA 10.5 "Pļavu dzīvotņu pārvaldība". Lai gan intervences 5. punktā ir norādīts, ka nepastāv pārklāšanās un abas intervences var tikt apvienotas, tekstā par atbilstības kritērijiem ir noteikts, ka Eiropas Savienības nozīmes pļavu dzīvotņu platībās piemēro visus LA 10.5 intervences pārvaldības ierobežojumus, kas nozīmē, ka šajās teritorijās dalība LA 10.5 ir obligāta, lai saņemtu atbalstu saskaņā ar LA 11.	Pieteikšanās uz LA10.5 ir brīvprātīga, taču tas ir iespējams, jo nav dubulta finansējuma riska dažādo intervences mērķu un izmaksu dēļ. Mēs skaidrojam, ka nepastāv dubulta finansējuma risks starp LA10.5 un LA11 ilggadīgajiem zālājiem, jo a) LA11 sadaļā 43 EUR/ha ietver šādus posteņus: Atšķirība starp tradicionālo un bioloģisko lauksaimniecības praksi, šādu pļavu ierīkošanu un uzturēšanu, kā arī sertifikācijas izmaksām un b) LA10.5. punktu atkarībā no pļavu dzīvotnes veida (potenciālais zaļās masas apjoms) atšķiras attiecībā uz olbaltumvielu satura zudumu saussnā, kas tiek kompensēts salīdzinājumā ar parasto praksi atļaut gan zālaugu mēslošanu, gan sastāva uzlabošanu ar pākšaugu sēju un pļavu nopļaušanu vairākās sezonās (pēdējie trīs nosacījumi ir atļauti gan parastā praksē, gan bioloģiskajā praksē saskaņā ar Regulu 2018/848). Ņemot vērā to, ka gandrīz visiem 12 Latvijā sastopamajiem pļavu dzīvotņu veidiem ir nelabvēlīgs/nelabvēlīgs (U2) aizsardzības statuss, un saskaņā ar vērtētāju konstatējumiem, lai novērstu bioloģiski vērtīgo pļavu, kas noteiktas saskaņā ar Dzīvotņu direktīvu 92/43/EEK vai Putnu direktīvu 2009/147/EK kā daļu no bioloģiskās lauksaimniecības prakses, noplicināšanos, tās būtu jāpārvalda vienādi visā Latvijas teritorijā, ņemot vērā Dzīvotņu pamatnostādnes izklāstītos nosacījumus.
191	Intervence paredz divas dažādas lauksaimniecības, augkopības un lopkopības grupas. Tomēr šķiet, ka atbalsts nav diferencēts starp pāreju uz bioloģisko lauksaimniecību un tās uzturēšanu. Latvija tiek lūgta paskaidrot, kāpēc diferenciācija netiek uzskatīta par nepieciešamu, ņemot vērā īpašos apstākļus pārveidošanas laikā. Turklāt atbalsts dažām bioloģiskās lauksaimniecības kategorijām ir samazināts salīdzinājumā ar laikposmu no 2014. līdz	Latvijas lauksaimniecības un ekonomikas ekspertu pieredze liecina, ka pārejas periodā uz bioloģisko lauksaimniecību raža pakāpeniski samazinās, jo bijušo sintētisko mēslošanas līdzekļu un augu aizsardzības līdzekļu ietekme augsnē saglabājas pietiekami ilgu laiku, kā rezultātā pārejas periodā ir lielāka raža un attiecīgi lielāki ienākumi salīdzinājumā ar saimniecībām, kas jau ilgu laiku ir iekļautas bioloģiskās kontroles sistēmā. LA11 (5. iedaļa) apraksts ir papildināts. Ir iekļauts papildinājums "nav paredzams, ka pārveides un uzturēšanas nediferencēšana ietekmēs apguvi".

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	2020. gadam. Latvija tiek aicināta paskaidrot, vai tā uzskata, ka mērķi, kas noteikti teritorijas pārklājuma ziņā, ir uzskatāmi par sasniedzamiem, neraugoties uz šo atbalsta samazinājumu.	
192	SPR 70. panta 8. punktā noteikts, ka bioloģiskās lauksaimniecības pārvaldības saistības šajā intervencē ir uz hektāru. Tāpēc kompensācija par mājlopu vienību nav iespējama. Latvija tiek aicināta attiecīgi pārskatīt saistības, piemēram, nosakot maksājumu par zālaugu platību hektāru (nosakot atbilstošu ganāmpulka blīvumu saskaņā ar Regulu (ES) 2018/848), atspoguļojot attiecīgo saistību radītās papildu izmaksas un negūtos ienākumus).	<p>KLP SP teksts ir pārskatīts un papildināts. Visus maksājumus pārskata par hektāru. Apraksts ir saskaņots LA10.4. (bioloģiskā biškopība nav iekļauta LA11 atbalsta veidā). Rezultātu rādītāji ir pārskatīti un papildināti. Obs.188.</p> <p>LA11 pamatmodulī ir paredzēta atlīdzība par zālaugu platību 43 EUR/ha apmērā (agronomijas bruto seguma starpība) un piemaksa ganību audzētājiem (lopkopības bruto seguma atšķirība): a) 96 EUR/ha; b) 53 EUR/ha citiem lopkopjiem.</p> <p>Regulā noteiktais maksimālais liellopu blīvums (1,7LU/ha) netiks pārsniegts.</p> <p>Likmju līmenis ir atkarīgs gan no kopējā liellopu skaita saimniecībā, gan no to veida: UA4 = EUR 43/ha, ja lauksaimniecības dzīvnieku saimniecības nodrošina mājlopu vienības no 0,4 līdz 0,89 LU/ha (bieži vien no 0,3 LU/ha); UA5 = 138 EUR/ha — ja piensaimniecības nodrošina vismaz 1,0 LU/ha; (43 + 96); UA6 = 93 EUR/ha — ja pārējās lopkopības saimniecības nodrošina vismaz 1,0 LU/ha; (izņemot briežu dzimtas dzīvniekus un zirgus) (43 + 53).</p>
La 7.1. Apmežošana		
193	Latvija tiek lūgta precizēt noteikto robežvērtību, kuru pārsniedzot meža apsaimniekošana tiek pieprasīti plāni attiecībā uz visiem atbalstītajiem mežiem.	Slietnis nav noteikts, jo atbilstīgo darbību plāns ir jāiesniedz attiecībā uz visiem īpašumiem. Latvijas normatīvajos aktos ir noteikta arī meža inventarizācija, kas ir līdzvērtīga apsaimniekošanas plānam. Citiem vārdiem sakot, plāni attiecas uz visām atbalstītajām teritorijām.
194	Latvijai būtu jāpārskata apmežošanas LA 7.1. intervences pasākums, kas jāplāno saskaņā ar diviem pantiem, no kuriem viens ir uzņēmējdarbības veikšana kā ieguldījumu intervence (SPR 73. pants), otrs — kā uzturēšanas saistības (SPR 70. pants).	Intervences ir precizētas, nodalot ieguldījuma daļu (73. pants) no uzturēšanas saistībām (70. pants).
195	Finansējums VP 7.1 ir plānots tikai uz 2 gadiem (2024.–2025. gads). Latvija tiek lūgta paskaidrot, vai ir plānoti citi finansējuma avoti.	Intervencei ir plānots papildu finansējums 37 miljonu EUR apmērā, kas ļaus palielināt intervences ieguldījumu rezultatīvajos rādītājos.
196	Latvija tiek lūgta paskaidrot, vai tā ir novērtējusi apmežošanu kūdrājos salīdzinājumā ar citiem apsaimniekošanas veidiem (piemēram, mitrā zālē, paludikultūra) izmaksu un ieguvumu un dažādu ekosistēmu pakalpojumu (klimata regulējums, bioloģiskās daudzveidības nodrošināšana u. c.) ziņā.	Latvijā nosacījumi jau ir definēti nacionālajos normatīvajos aktos. Uz bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanas pasākumiem jau attiecas intervences nosacījumi, piemēram, atsevišķi koki, koku grupas, rindas un alejas. Tāpat arī aizsargājamās teritorijās visas darbības ir jāveic saskaņā ar nosacījumiem un noteikumiem, ko reglamentē konkrētas aizsargājamās teritorijas plāni. Tāpat nav pieejama šāda īpaša “kūdrāju” kategorija. Turklāt liela daļa mežu ir meža veidi — kūdrāji, ārvalstnieki — kopumā jau 23 %.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Papildu informācija.</p> <p>Ir pabeigta Eiropas Savienības programmas LIFE klimata pasākumu apakšprogramma “Klimata pārmaiņu mazināšanas prioritārās jomas projekts “Latvijā degradētu kūdrāju ilgtspējīga un atbildīga pārvaldība un atkārtota izmantošana” (LIFE REstore, LIFE14 CCM/LV/001103).</p> <p>Projekta īstenošanu koordinēja Latvijas Dabas aizsardzības pārvalde sadarbībā ar Latvijas Valsts meža pētniecības institūtu “Silava”, Latvijas Zemnieku asociāciju un asociāciju “Baltijas piekraste”. Informācija par projektu šajā vietnē https://restore.daba.gov.lv/public/eng/</p>
La 8 Mežu ekosistēmas		
197	<p>Plānotā LA8 intervence būtu jāplāno saskaņā ar ieguldījumiem (73. pants), jo šī intervence attiecas uz neienesīgiem ieguldījumiem.</p>	<p>Intervences ir precizētas, nodalot ieguldījuma daļu (73. pants) no uzturēšanas saistībām (70. pants).</p> <p>Intervences darbības ir nodalītas un precizētas saskaņā ar piezīmēm, nošķirot uzturēšanas pienākumus, kas ir plānoti saskaņā ar 70. pantu (tā ir agrotehniskā aprūpe pēc mežaudzes izveidošanas), un ieguldījumus saskaņā ar 73. pantu, kas ietver mežaudžu ierīkošanas un retināšanas darbības (ieguldījumi, ja darbība būtiski uzlabo mežaudzes sastāvu un tās kvalitāti nākotnē).</p> <p>Labojumu plāna tekstā:</p> <p>Atsauce uz 73. pantu (ieguldījumi, nevis uzturēšana), nosaukums ir mainīts. Un attiecībā uz apmežošanu un atjaunošanu R.18, ko izmanto, jo šis rādītājs atspoguļo kopējos ieguldījumus mežsaimniecībā. (Pievienots R.18.) 70. pants (tikai uzturlīdzekļi) mainīts virsrakstā.</p> <p>Atbalsts pēc atkārtotas apstādīšanas un atjaunošanas ir saskaņā ar regulas 70. pantu.</p> <p>Normatīvās prasības paredz, ka meža īpašniekam ir pienākums atjaunot mežaudzi pēc ciršanas vai citu faktoru ietekmes, kā arī atjaunotās vai apstādītās mežaudzes uzturēšanu.</p> <p>Saskaņā ar regulu pastāv izņēmums un tiek atbalstītas “brīvprātīgas saistības, kas pārsniedz pienākumu” (un tas attiecas uz uzturēšanu pēc apmežošanas).</p> <p>Saskaņā ar paskaidrojumu intervences 5. iedaļa ir papildināta ar atsauci uz normatīvajām prasībām.</p> <p>Teksts ir papildināts ar atsaucēm uz valstu normatīvajiem aktiem (jo īpaši aizsargājamās dabas teritorijās). Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu reglamentē šie normatīvie akti. LA8 Nosacījumus nosaka trīs reizes. Visas darbības ir iekļautas katra projekta plānā. Un šo plānu koordinē Valsts meža dienests. Normatīvajos aktos nav noteikts konkrēts uzturēšanas laiku skaits, bet gan noteikts, kāda veida mežaudzes ir vajadzīgas, lai tās varētu atzīt par uzturētām (to visos gadījumos pārbauda arī Valsts meža dienests). Reižu skaits ir atkarīgs no konkrētās platības un tās augšanas apstākļiem. Likmes pamatojumā tiek pieņemts, ka šie tehniskās apkopes pakalpojumi ir iekļauti aprēķinos.</p> <p>Tekstā ir iekļauti nosacījumi, kas nodrošina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu ar apmežošanas palīdzību. Teksts papildināts ar nosacījumiem, piemēram, saglabājot atsevišķi augošus kokus, koku grupas, rindas un citus apstākļus. Par piezīmes otro daļu. Apmežošana apgabalos ar sliktiem augsnes apstākļiem. Šajos apgabalos ir iespējamas tikai priežu audzes, jo augšanas apstākļos tās ir mazāk stingras — augsnes auglība un sausums. Saskaņā ar Valsts meža dienesta sniegto informāciju 9 % ir priedes. Salīdzinājumā ar citām sugām — eglēm (45 %), bērzu (31 %) un citām sugām. Kā jau minēts precizētajā tekstā, Mežu likumā ir noteikts, ka ir atļauts izmantot tikai reproduktīvo sistēmu.</p>
198	<p>Saikne ar R.30 (ilgtspējīga mežu apsaimniekošana) nešķiet pamatota, savukārt būtu jāpievieno saikne ar</p>	<p>Intervences ir precizētas, nodalot ieguldījuma daļu (73. pants) no uzturēšanas saistībām (70. pants).</p> <p>Iekļauti R.17 attiecībā uz apmežošanu, kā arī R.18. (ieguldījumi mežsaimniecības nozarē).</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	R.17 (apmežota zeme) un/vai R.18 (ieguldījumu atbalsts meža nozarei).	Saskaņā ar rezultātu rādītāja datu lapu (08/06/2022) rādītājs R.17 kvantificē apmežošanu un atjaunošanu ar KLP atbalstu. Šis rādītājs apliecina KLP centienus izveidot un atjaunot kokmateriālus, kā arī ietver atbalstu, kas sniegts saskaņā ar 73. pantu. Daļa intervences, kas atbilst 73. pantam, ir pārvietota uz LA7.1, tāpēc LA8 attiecas uz uzturēšanas saistībām un R.30.
199	Latvija tiek aicināta labāk aprakstīt ierosinātās intervences LA7.1 un LA8 saiknes un ieguvumus, kas saistīti ar bioloģisko daudzveidību un klimatu.	Intervences un nosacījumi nodrošina, ka mežaudzes ir pielāgotas klimata pārmaiņu radītajiem riskiem, lai nodrošinātu bioloģisko daudzveidību. Jaunu augšanu ir iespējams saglabāt tikai teritorijā, kurā ir atļauta saimnieciskā darbība.
LA10.3 Dzīvnieku labturība un SEG emisiju samazināšana		
200	Latvija tiek aicināta vairāk koncentrēt atbalstu dzīvnieku labturības uzlabošanai. Pašlaik ir plānota tikai šī interence, un tā daļēji ir vērsta uz SEG emisiju samazināšanu.	<p>Sk. arī komentāru par 37. apsvērumu.</p> <p>R rādītāju veidi un to pārskatītās vērtības: R:13; R43; R44, kas atbilst 168 538 LU ieguldījumam katrā no rādītājiem. Aplūkojot situācijas analīzi, vajadzību apzināšanu un prioritāšu noteikšanu saskaņā ar LV metodiku, šķiet, ka pasākumu īstenošana, lai mazinātu lopkopības nozares negatīvo ietekmi uz klimata pārmaiņām, ir augstāka prioritāte. To apliecina vajadzības, kas apzinātas SVID analīzē par SO9 un SO4, kas jārisina lopkopības nozarei: SM4 V2 (emisiju samazināšanas prakses īstenošana lopkopībā); SM9 V3 (Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršana); SM9 V4 (veicināt augstāku dzīvnieku labturību), LA10.3 intervences arhitektūra tika izstrādāta tā, lai aptvertu plašu SEG un amonjaka samazināšanas pasākumu klāstu papildus paaugstinātām labturības prasībām lopkopībā, pamatojoties uz LLU zinātnieku pētījumiem, tādējādi sniedzot mērķtiecīgāku ieguldījumu vides ilgtspējas uzlabošanā. Tajā pašā laikā intervences aptvertās darbības uzlabo arī turēšanas apstākļus un līdz ar to arī veselību, kas samazinās antimikrobiālo līdzekļu lietošanu. Pētījumā par siltumnicefeka gāzu un amonjaka emisiju samazināšanu no LLU (MACC līknes) ir ieteikts: pasākumi, lai uzlabotu dzīvnieku uzturu (barības plānošana, barības kvalitātes uzlabošana, barības papildināšana ar taukiem); pasākumi, kuru mērķis ir uzlabot ganību apsaimniekošanu (sakņu ganišana, ganību sezonas pagarināšana); https://www.llu.lv/lv/projekti/apstiprinatie-projekti/2019/latvijas-lauksaimniecibas-siltumnicefeka-gazu-un-amonjaka https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/ZM/lauku_attistiba/zinatne/10.pdf</p> <p>Šie pasākumi ir iekļauti arī nacionālajā klimata un enerģētikas plānā 2021.–2030. gadam. Turklāt diskusijās par KLP SP izstrādi lopkopības nozares norādīja, ka ieguldījumu atbalsts ir būtisks, lai īstenotu labturības prasības, un tāpēc atbalsts labturības pasākumiem ir paredzēts II pīlāra atbalsta intervences LA4.1 ietvaros. Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās. Pārejas periodā atbalsts jau ir piešķirts kā atsevišķs finansējums ieguldījumiem cūku un mājputnu gaļas nozarē ieguldījumiem, kas saistīti ar jaunu ēku būvniecību un esošo ēku atjaunošanu, izvietojumu, būvniecību, atjaunošanu, dzīvnieku labturības apstākļu uzlabošanu vai biodrošības pasākumu īstenošanu lopkopības novietnēs, lai mazinātu epizootisko un epifitotisko slimību iespējamās sekas, kā arī kūtsmēslu krātuvju un pagaidu glabātavu celtniecību, pārveidošanu vai nosegšanu.</p> <p>Intervence LA 4.1.3. — Atbalsts investīcijām lauksaimniecības dzīvnieku labturības uzlabošanai un biodrošības pasākumu īstenošanai ir paredzēta, lai atbalstītu lauku saimniecību ieguldījumus dzīvnieku labturības uzlabošanā dzīvnieku novietnēs, tādējādi arī uzlabojot dzīvnieku veselību un samazinot antimikrobiālo līdzekļu izmantošanu.</p> <p>Jāatzīst, ka pašreizējās ekonomiskās situācijas kontekstā gan Latvijā, gan pasaulē lauku saimniecības, plānojot attīstību, lielāku uzmanību pievērš ekonomiskajiem rādītājiem un to izpildei: lai palielinātu apgrozījumu, samazinātu izdevumus, peļņu utt. Tāpēc, plānojot intervenci, ir jāatrod relatīvais līdzsvars starp saimniecību ekonomisko aspektu un dzīvnieku turēšanas politiku. Intervences intensitāte ir noteikta 70 % apmērā, bet saimniecībām jānodrošina dzīvnieku labturība tādā līmenī, kas pārsniedz prasības, kuras noteiktas valsts tiesību aktos, ar kuriem īsteno ES direktīvas par dzīvnieku labturību un nosaka labturības pamatprasības. Pamatojoties uz EFSA sniegto informāciju Dzīvnieku labturības platformas sanāksmē, kas notika no 30. jūnija līdz 1. jūlijam, EFSA šogad plāno apstiprināt un publicēt jaunu zinātnisko atzinumu par cūku labturību. Jāatzīmē arī tas, ka Eiropas Komisijai līdz 2023. gada beigām ir jāiesniedz jauni priekšlikumi, kā uzlabot dzīvnieku labturības tiesību aktus, un paredzams, ka tas radīs būtiskas izmaiņas dzīvnieku</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>turēšanā. Tāpēc pašlaik mēs nevaram skaidri noteikt kvantitatīvu rādītāju par to, cik daudz vairāk ir vajadzīgs, lai pārsniegtu labklājības prasības. Kā praktisks instruments intervences īstenošanai mēs uzskatām, ka saimniecību izstrādātais riska novērtēšanas plāns un tā īstenošana: lai samazinātu astes amputēšanas biežumu cūku novietnēs, kas bieži izraisa regulāru astes amputēšanu, riska novērtējuma plāna izstrāde ir pamats saimniecības uzraudzībai un tās atbilstības novērtēšanai dzīvnieku īpašnieka vai turētāja prasībām. Izstrādājot riska novērtēšanas plānu cūku īpašniekam vai turētājam, būtu jāizvērtē cūku turēšanas apstākļu un lauksaimniecības sistēmas novērtēšanas kritēriji. Bieži pieaug cūku agresija gadījumos, kad būtiski mainās barības sastāvs, temperatūra novietnē (piemēram, ja tiek mainītas sezonas), nepietiekami vides bagātināšanas materiāli un gadījumos, kad dažāda vecuma cūkas tiek turētas kopā vai pārgrupētas. Riska novērtēšanas plānā skaidri jānosaka pasākumi, kas jāveic cūku īpašniekam vai turētājam, lai samazinātu astes amputēšanas skaitu saimniecībā. Riska novērtējums ir pamats, lai dzīvnieku īpašnieks vai turētājs uzraudzītu objektu un novērtētu tā atbilstību prasībām. Cūku īpašnieks vai turētājs novērtē astes amputēšanas risku, ņemot vērā gan ar dzīvniekiem saistītus, gan ar dzīvniekiem nesaistītus parametrus, tostarp riska novērtēšanas plāna rādītājus, piemēram, tādu materiālu piegādi un pieejamību, kas ir droši cūku veselībai (salmi, siens, koks, zāģskaidas, sēņu komposts, kūdra vai to maisījumi, dabiskās virves, granulas); apgabala atbilstību dzīvnieku skaitam aplokā, kā arī konkurenci starp dzīvniekiem vietas dēļ; aizgalda tīrība; saimniecības gaisa kvalitāti; siltumkomforta apstākļi; barības kvalitāte, daudzums un konkurence dzīvnieku barības jomā; dzīvnieku veselības stāvokli; astes amputēšanas vai auss sakraušanas biežumu, tostarp citus ievainojumus, ja tādi ir. Cūku īpašnieks vai turētājs dokumentē riska novērtējuma rezultātus un, pamatojoties uz rezultātiem, veic nepieciešamās izmaiņas cūku turēšanas apstākļos (piemēram, atbilstoši vides apstākļi un vides uzlabošanas materiāli, līdzsvarota barība).</p> <p>Izstrādātais riska plāns un plānā ietverti kritēriji skaidra noteikšana palīdzēs Pārtikas un veterinārajam dienestam sasniegt Latvijas izvirzīto mērķi attiecībā uz cūku labturību, proti, samazināt cūku astes ikdienas amputācijas biežumu cūku novietnēs, un PVD, kontrolējot riska novērtēšanas plānu, redzēs dinamiku attiecībā uz atbilstību cūku labturības prasībām un uzlabojumiem.</p>
201	Latvija tiek lūgta verificēt mērķa vērtību 2025. gadam 13. tabulā attiecībā uz LA 10.3. šķiet, ka tā ir kļūda (mērķvērtība ir 8; iespējams, ka tam vajadzētu būt 28).	Sk. arī komentāru par 37. apsvērumu. Ir pārskatīts 13. tabulas 5. iedaļas teksts.
Ģenētiskie resursi		
202	Latvija tiek aicināta apsvērt iespēju plānā iekļaut ģenētisko resursu intervences pasākumus, pievēršoties gan augiem, gan dzīvniekiem, lai stiprinātu darbības bioloģiskās daudzveidības jomā.	Atbalstu dzīvnieku un augu ģenētiskajiem resursiem sniedz no valsts budžeta programmas “Valsts atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai”. Ir izstrādātas un tiek īstenotas astoņas vietējo šķirņu (govis, aitas, kazas, cūkas un zirgi) saglabāšanas programmas, lai kompensētu neiegūtos ienākumus no vietējo šķirņu audzēšanas. Atbalstu sniedz arī par kultūraugu genofonda uzturēšanu (tostarp labību, bumbuļiem, pākšaugu, šķiedraugu un eļļas augiem, cukurbietēm, dārzeņiem, aromātiskajiem un ārstniecības augiem, augļiem un ogām, daudzgadīgajām pļavām). Valsts atbalsts ir paredzēts arī gan lauksaimniecības dzīvnieku gēnu bankas darbībai, gan augu gēnu bankas darbībai, kā arī atbalsts sēkļu pavairošanai un to paraugu nodošanai Svalbāras sēkļu glabātavā. Plašāka informācija par ģenētisko resursu saglabāšanas pasākumiem ir pieejama SO6–2.3. iedaļā.
2.3.4.2. Natura 2000/ŪPD maksājumi (SPR 72. pants, plāna 5. iedaļa)		
203	Latvija tiek aicināta apsvērt iespēju plānā Natura 2000 un ŪPD maksājumus par lauksaimniecības platībām attiecībā uz obligātajām prasībām, kas noteiktas attiecīgajos plānošanas dokumentos.	Lielākajā daļā Natura 2000 teritoriju un Ūdens pamatdirektīvas īstenošanas valsts tiesību aktos nav noteikti īpaši obligāti ierobežojumi lauksaimnieciskajai darbībai. Valsts tiesību aktos nav noteiktas minimālās prasības, attiecībā uz kurām varētu noteikt kompensācijas maksājumus saskaņā ar KLP. Pašlaik iepriekš minētās prasības Latvijā tiek ieviestas “brīvprātīgi”, t. i., no dažādiem finanšu instrumentiem, tostarp: LIFE u. c. Saskaņā ar KLP SP ir vairākas intervences, kas vērstas arī uz UBAP apzinātās labās prakses īstenošanu, piemēram: Mākslīgie gruntsūdeņi plūst mitrājos; mākslīgie virszemes ūdeņi plūst mitrājos; rubļu lauki; starpkultūru audzēšana; pastāvīgu stiebrzāļu izveide un uzturēšana; augļu dārzu izveide; saglabāšanas apstrāde; bioloģiskā lauksaimniecība.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
LA12 Kompensācijas Natura 2000 mežiem		
204	Komisija norāda uz finanšu piešķiruma samazinājumu salīdzinājumā ar pašreizējo periodu un lūdz Latviju precizēt, kā tas atbilst vajadzībām. Latvija tiek aicināta paskaidrot, vai un kā Natura 2000 maksājumi mežos tiks veikti pēc 2025. gada, ņemot vērā to, ka Plānā finansējums ir paredzēts tikai uz trim gadiem un vai ir plānoti citi finansējuma avoti ilgtspējīgas mežu apsaimniekošanas veicināšanai.	SP teksts ir pārskatīts un papildināts. Vadošā iestāde ir vienojusies ar Finanšu ministriju, ka KLP stratēģiskajā plānā iekļauto lauku attīstības intervencu īstenošanai tiks piešķirts papildu valsts finansējums konkrētu intervencu īstenošanai, kas ļaus palielināt vērīguma un veikuma rādītāju līmeni intervencēm, kuras veicina vides un klimata mērķu sasniegšanu, katru gadu nodrošinot finansējumu Natura 2000 sastāvam uz meža zemes par papildu 21 miljonu EUR; LA12 intervences finanšu plāns ir precizēts, nodrošinot finansējumu visiem finanšu gadiem, t. i., katru gadu no 2023.–2027. gada, ar papildu finansējumu no valstij 21 000 000 EUR apmērā.
205	Latvija tiek aicināta veikt atbalsta līmeņa aprēķinus, ņemot vērā pašreizējo situāciju (nevis 2013. gada datus), un pielāgot atbalsta līmeņus.	Sk. arī piezīmi 204. apsvērumam (papildu finansēšanas iespējas). SP teksts ir papildināts Atbalsts LA12 intervencei ir pārskatīts: EUR 196 — Aizliegtas mežsaimniecības darbības, galvenās cirtes un medmāsu ciršana; EUR 145 — aizliegta galvenā ciršana; 52 EUR — kailcirte ir aizliegta.
2.3.4.3. Investīcijas, tostarp investīcijas apūdeņošanā (SPR 73.–74. pants, plāna 5. iedaļa)		
La 4.1. Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās		
206	Attiecībā uz darbības jomu šajā intervencē ir apvienoti normāli produktīvi un videi draudzīgi produktīvi ieguldījumi. Lai varētu pretendēt uz vides norobežošanu, ir jānodrošina, ka visi attiecināmie ieguldījumi ir tieši saistīti ar klimata un vides/dzīvnieku rādītājiem, kas sniedz skaidru un tiešu labumu videi un klimatam vai dzīvnieku labturībai. Tam ir jābūt svarīgākam par mērķi uzlabot saimniecības vispārējo ekonomisko darbību. Tāpēc Latvija tiek aicināta sīkāk izklāstīt skaidru intervences mērķtiecību, tostarp sīkāku informāciju par attiecināmajiem ieguldījumiem, kas pārsniedz parastos standartus, un plāna vispārīgās prasības zaļajiem ieguldījumiem (ieguldījumiem, kas minēti 73. panta 4. punkta a) apakšpunkta i) daļā). Ir ieteicams intervenci sadalīt divās atsevišķās intervencēs — “zaļās ražošanas” un “produktīvā” investīciju intervencē.	LA4.1. intervence tika sadalīta vairākos atsevišķos intervences pasākumos, nošķirot produktīvus un zaļos ieguldījumus. Intervencu apraksts tika ievērojami uzlabots, skaidri orientējoties uz intervenci, tostarp sniedzot sīkāku informāciju par attiecināmajiem ieguldījumiem, kas pārsniedz parastos standartus, un precizējot vispārīgās prasības. LA4.1.1. atbalsts ieguldījumiem mazās un vidējās lauku saimniecībās, lai uzlabotu to konkurētspēju; LA4.1.2. — atbalsts ieguldījumiem SEG un amonjaka emisiju samazināšanā un klimata pārmaiņu pielāgošanā, intervence tiek ieskaitīta norobežošanā, saskaņā ar šo intervenci tiks atbalstītas tikai tādas investīcijas, kas pārsniedz obligātās prasības vai parasto praksi; LA4.1.3. atbalsts ieguldījumiem labklājībā un bioloģiskajā drošībā, ar šo intervenci tiks atbalstīti tikai tādi ieguldījumi, kas pārsniedz obligātās prasības LA4.1.4. atbalsts atjaunojamās enerģijas ražošanai un energoefektivitātei, intervence tiek ieskaitīta norobežošanā, un ar šo intervenci tiks atbalstītas tikai tās investīcijas, kas pārsniedz obligātās prasības; LA4.1.5. — ieguldījumi finanšu instrumentu veidā; LA4.1.6. atbalsts subsīdiju veidā aizdevumu procentu daļējai atmaksai. Norobežojot LA4.1.2. un LA4.1.4., uzskaita tikai 2 no ieguldījumu intervencēm.
207	Nav skaidrs, kā šī intervence palīdzēs uzlabot energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu ražošanu, jo nav aprakstītas nekādas darbības. Apraksts būtu attiecīgi jāpārstrādā.	KLP stratēģiskais plāns ir paredzēts, lai palīdzētu sasniegt NEKP mērķus, tostarp ieguldījumu atbalstu lauku saimniecībām saskaņā ar LA4.1.4. intervenci, lai atbalstītu investīcijas atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanā no saules, vēja, ģeotermālās enerģijas u. c. atjaunojamos energoresursos, tostarp maza mēroga biogāzes iekārtās, kūtsmēsļu pārstrādē, saražotās enerģijas izmantošanā pašpatēriņam saimniecībā, vismaz 80 % pašpatēriņu. Līdzīgi kā iepriekšējā periodā atbalsts energoefektivitātes pasākumiem nodrošina vismaz 20 % enerģijas ietaupījumu apkurei un telpu dzesēšanai, renovējot vai atjaunojot esošās ēkas, kā to apliecina ēkas energoaudits vai ēkas energoefektivitātes aprēķins, kas ietver informāciju par ēkas enerģijas patēriņu pirms un pēc ēkas renovācijas

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		vai pārveidošanas, investējot apgaismojumā, ražošanas līnijās un citās iekārtās vai aprīkojumā, ko darbina ar enerģiju, lai palielinātu energoefektivitāti vismaz par 20 %.
208	Latvija tiek aicināta iekļaut ierosināto “atbalsta intensitāti” un avansa maksājumus, ja tādi ir paredzēti.	<p>KLP stratēģiskais plāns ir stratēģisks dokuments, un Latvija uzskata, ka detalizētu atbalsta intensitāti var noteikt valsts normatīvajos aktos, savukārt KLP stratēģiskajā plānā jānorāda atbalsta maksimālā intensitāte saskaņā ar regulas 73. pantu. Šāda pieeja saglabātu elastību un ļautu ātri un bez plāna veikt grozījumus, lai reaģētu uz situācijām, kad ir vajadzīgas izmaiņas intervences pasākumos, nepārkāpjot tiesību aktu un stratēģiskā plāna noteikumus. Līdz ar to KLP stratēģiskā plāna intervences ir papildinātas ar atbalsta minimālo un maksimālo intensitāti, kas valsts tiesību aktos ir diferencēta atkarībā no atbalsta pieteikuma iesniedzēja un ieguldījumu veida, palielinot atbalsta intensitāti mazajām lauku saimniecībām, gados jauniem lauksaimniekiem, zaļajām investīcijām utt. Atbalsta saņemšanas nosacījumi, atbalsta summa un likme atbalsta saņēmējiem ir zināmi savlaicīgi pirms projektu pieteikumu iesniegšanas kārtas.</p> <p>Atbalsta saņēmējs var pretendēt uz avansa maksājumu, kas nepārsniedz 50 % no atbalsta un ir nodrošināts ar bankas garantiju. Attiecīgie nosacījumi ir iekļauti iedaļā par lauku attīstības pasākumu kopējiem nosacījumiem (4.7.3. iedaļa).</p>
209	Latvija tiek lūgta pievienot informāciju par atbalstu izpirkumnomas iegādei, ja tas ir paredzēts, un par ilgzturības prasībām.	<p>KLP SP vispārīgo iedaļu par lauku attīstības intervencēm (4.7.3. iedaļa) papildina ar šādu nosacījumu: Ieguldījumu intervencēs ieguldījumus var veikt, izmantojot nomu. Izpirkumnomas gadījumā citas izmaksas, kas saistītas ar izpirkumnomas līgumu, piemēram, iznomātāja peļņa, procentu refinansēšanas izmaksas, pieskaitāmās izmaksas un apdrošināšanas izmaksas, nav attiecināmās izmaksas.</p> <p>Ilgzturības prasības ir noteiktas iedaļā par lauku attīstības pasākumu kopējiem nosacījumiem (4.7.3. iedaļa) — visiem produktīviem ieguldījumu projektiem pēc to īstenošanas ir pieci gadi (izņemot projektus, ko īsteno liellopu audzēšanas nozarē vai ilgtermiņa dārzkopības kultūru plantāciju izveidē, kuru ilgzturības periods ir septiņi gadi). Projekta ilgzturības periodu skaita no pirmā pabeigtā gada pēc pēdējā maksājuma pieprasījuma iesniegšanas.</p>
210	Trūkst informācijas par atbilstīgajām nozarēm. Būtu jāpievieno saskaņotība un sinerģija ar attiecīgajiem plāna nozaru pasākumiem.	<p>Ja investīciju atbalsts ir atbalsttiesīgs visās nozarēs, atbalsts neaprobežojas tikai ar konkrētām nozarēm. KLP SP ir papildināta ar papildināmību un sinerģiju ar nozares atbalstu (3.5. iedaļa).</p> <p>Nozaru intervencu ietvaros ir paredzēti vairāki pasākumi, savukārt LA 4.1.1. punktā minētās intervences ir izvēlētas kā papildu intervences, lai sasniegtu SM3 mērķus. “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās”, kura mērķis ir veicināt lauku saimniecību, tostarp kooperatīvo sabiedrību, piedāvājuma koncentrāciju, uzlabot ekonomiskos rādītājus un konkurētspēju, tādējādi veicinot kooperatīvu attīstību, kā arī atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku, izmantojot pasākumus, kas paredzēti LA 4.1.2. Atbalsts ieguldījumiem pasākumos, kuru mērķis ir samazināt SEG un amonjaka emisijas un mazināt klimata pārmaiņas un pielāgoties tām saimniecībās, savukārt intervence LA 4.2. “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē” ir paredzēta, lai pievienotu vērtību primārajiem lauksaimniecības produktiem. Līdzīgi arī LA 9 “Ražotāju grupas un organizāciju izveides atbalsts” intervence papildina nozares intervences pasākumus, kur jauniem atbalsttiesīgiem kooperatīviem ir iespēja saņemt atbalstu piecu gadu uzņēmējdarbības plāna īstenošanai, tādējādi sniedzot finansiālu atbalstu, lai šīs kooperatīvās sabiedrības varētu labāk pielāgoties tirgus prasībām un saņemt vajadzīgo finansiālo atbalstu to attīstības agrīnā posmā. SP ir norādīts, ka kooperatīvās sabiedrības nevar vienlaicīgi gūt labumu no LA 9 “Ražotāju grupas un organizācijas” un nozares atbalsta. Šāda pieeja tiks izmantota, lai kooperatīvās sabiedrības varētu izvēlēties atbalsta veidu, kas ir piemērotāks katra kooperatīva īpašajām iezīmēm, piemēram, vai un cik ātri tiek plānots apgrozījuma pieaugums un līdz ar to atbalsta apjoms, vai būs iespējams izpildīt visus noteiktos kvantitatīvos un kvalitatīvos attīstības kritērijus utt. Ja kooperatīvā sabiedrība izvēlas īstenot savu piecu gadu uzņēmējdarbības plānu saskaņā ar LA 9 “Atbalsts ražotāju grupu un organizāciju izveidei”, to īstenojot un izpildot noteiktos mērķus un kritērijus, tā var izstrādāt programmu un turpināt attīstīt savu sadarbību ar nozares intervences atbalstu. Turklāt kooperatīvā sabiedrība var pieteikties uz atbalstu finansiāli ietilpīgākiem</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		projektiem saskaņā ar LA4.1.1. vai LA4.2, vai konkrētiem ieguldījumiem saskaņā ar citām intervencēm. Administratīvās procedūras nodrošinās, ka atbalsts, ko sniedz saskaņā ar vairākām intervencēm, nepārklājas.
211	Būtu jāpārskata un jāpārskata sadaļa par plānotajām summām par vienību: starpība starp plānoto vidējo summu par vienību un maksimālo vidējo summu par vienību šķiet pārāk liela un nešķiet pamatota. Latvijai būtu jāņem vērā, ka maksimālajai vidējai summai par vienību nevajadzētu būt maksimālajai summai par projektu, ko paredzēts izmaksāt, bet gan maksimālajai vidējai summai.	Plānotā summa par vienību ir pārskatīta un precizēta visās investīciju intervencēs.
212	Ņemot vērā Āfrikas cūku mēra (ĀCM) klātbūtni Latvijas mežacūku populācijā, Komisija atzinīgi vērtē to, ka šajā intervencē ir iekļauts atbalsts ieguldījumiem bioloģiskās drošības pasākumos saimniecībās. Komisija iesaka konkrētāk pievērsties bioloģiskās drošības uzlabošanai cūku saimniecībās, lai ierobežotu slimības izplatīšanos, un plānā iekļaut iespēju sniegt mērķtiecīgus konsultāciju pakalpojumus vai zināšanu apmaiņu, kā arī riska pārvaldības pasākumus.	KLP SP ir iekļauta atsevišķa intervence LA 4.1.3. punktā “Atbalsts ieguldījumiem bioloģiskās drošības un lauksaimniecības dzīvnieku labturības uzlabošanai”, saskaņā ar kuru cūkkopības nozare būs tiesīga saņemt atbalstu ieguldījumiem lauku saimniecību bioloģiskās drošības pasākumos. No otras puses, LA1.1.Apmācības (profesionālo zināšanu un prasmju uzlabošana) atbalsta zināšanu pilnveidošanu par dzīvnieku turēšanas apstākļiem, tostarp biodrošību, dzīvnieku veselību un labturību. Arī LA1.3. Informatīvi pasākumi ir paredzēti izpratnes veicināšanai. Konsultāciju dienestiem (LA2.1 un LA2.2) būs arī iespēja saņemt konsultācijas par jautājumiem, kas saistīti ar dzīvnieku labturību, veselību, rezistenci pret antimikrobiāliem līdzekļiem. Profesionālās zināšanas šajā jomā būs arī iespēja konsultantiem LA1.2. Konsultantu apmācības ietvaros, tādējādi veicinot citu intervences pasākumu īstenošanu. Un LA3 Demonstrāciju nodrošināšana, jo īpaši izmantojot AKIS, rezultātu nodošanai veicinās zināšanu attīstību par dzīvnieku labturību un veselības pārvaldību. Turklāt LA17 ir paredzēta arī produktīvo lauksaimniecības dzīvnieku apdrošināšana, tādējādi atvieglojot lauksaimnieku iesaistīšanos lauksaimniecības nozaru riska mazināšanā.
213	Saikne ar R.16 (ar klimatu saistīti ieguldījumi) nešķiet pamatota. Tomēr varētu pievienot saiti uz R.26 (ar dabas resursiem saistīti ieguldījumi).	Ieguldījumu atbalsts paredz atsevišķu intervenci LA 4.1.2. punktā “Atbalsts ieguldījumiem pasākumos SEG un amonjaka emisiju samazināšanai un klimata pārmaiņu mazināšanai un pielāgošanās pasākumiem lauku saimniecībās”, ko papildina intervences ieguldījums kopējo mērķu sasniegšanā R.16 un R.3, R.26, kuru vērtības tiek pārskatītas un papildinātas.
Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē		
214	Latvijai būtu jāsamazina ierosinātais to IP skaits, ar kuriem šī intervence ir saistīta, norādot visatbilstošākos iebildumus attiecībā uz ierosināto atbalsta darbības jomu un attiecināmību (tā pati piezīme attiecas uz LA 9).	Ierosinātais iebildumu skaits ir samazināts, svītrojot SO8 un SO3.
215	Latvija tiek lūgta sniegt sīkāku informāciju par atbalstītajām nozarēm un atbalstītajām darbībām.	Atbalsts saskaņā ar šo intervenci neaprobežojas tikai ar konkrētām nozarēm, visas nozares ir tiesīgas saņemt atbalstu. LV paskaidro, ka saskaņā ar intervences nosacījumiem, lai veicinātu pievienotās vērtības radīšanu primārajam lauksaimniecības produktam, atbalsts ir paredzēts ieguldījumiem pārtikas ražošanā ar konkrētu mērķi — radīt un palielināt ražošanas pievienoto vērtību, uzlabot kvalitāti un radīt jaunus produktus.
216	Latvija var apsvērt iespēju izmaksāt avansu līdz 50 %, nevis 80 %, kā ierosināts (sk. Regulas (ES) 2021/2116 44. panta 3. punktu). Starposma maksājumus var veikt pēc daļējas pabeigšanas, piemēram, pēc kādas fāzes vai labi nošķirtas fiziska darba daļas, uz kuras pamata var tikt radīta daļēja izlaide. Avansa maksājumi paši par sevi nerada	Attiecībā uz ieguldījumiem KLP SP lauku attīstības intervencu vispārīgajā aprakstā (4.7.3. iedaļa) ir pievienots, ka avansa summa ir līdz 50 %.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	izlaidi, tāpēc rādītājus nevar noteikt, pamatojoties uz avansa maksājumiem. Tas attiecas arī uz LA 5.	
217	Šī intervence attiecas uz bioekonomiku un aprites ekonomiku, tomēr šajā līmenī atbalstāmās darbības nav aprakstītas.	Bioekonomika ir daļa no ekonomikas, izmantojot atjaunojamus dabas resursus ilgtspējīgā un viedā veidā, lai ražotu pārtiku un barību, rūpniecības produktus un enerģiju. Intervences atbalsta mērķis ir veicināt vietējo resursu produktīvu izmantošanu, pievienotās vērtības radīšanu, kā arī resursu efektīvu izmantošanu, izmantojot pārtikas ražošanu, tādējādi veicinot lauksaimniecības nozares, tradicionālās bioekonomikas nozares, attīstību. Latvijas Bioekonomikas stratēģijas 2030. gadam mērķi ir jāīsteno trīs galvenajās jomās: 1. Nodarbinātības veicināšana un saglabāšana bioekonomikas nozarēs; 2. Palielināt bioekonomikas produktu pievienoto vērtību; 3. Bioekonomikas eksporta vērtības palielināšana. Līdz ar to intervence LA4.2 tieši veicina iepriekš minēto mērķu sasniegšanu.
La 5 Atbalsts uzņēmējdarbības sākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības		
218	Trūkst informācijas par atbilstīgajām nozarēm un darbībām.	Informācija tika atjaunināta intervences LA 5 ietvaros.
219	Latvija tiek aicināta sniegt papildu informāciju par aprēķina metodi, kā rezultātā tiek ierosināts piešķirt EUR 15 000 kā vienreizēju atbalstu.	Saskaņā ar 73. panta 4. punkta b) apakšpunktu atbalsts mazo saimniecību ieguldījumiem tika svītrots šajā shēmā. Intervence atbalsta lauksaimniecības nozari un darbības, kas saistītas ar lauku saimniecības atvēršanu tūrisma apmeklējumiem, kā arī savu saražoto produktu piedāvāšanu. Atbalsta summa ir no 5000 līdz 30 000 EUR. Atbalsta intensitāte ir no 50 % līdz 85 % no kopējām attiecināmajām izmaksām, tā tiek diferencēta atkarībā no investīciju veida, lielāka atbalsta intensitāte tiek piemērota investīcijām, kurām ir būtiska ietekme uz klimata mērķu sasniegšanu un būvniecību, mazāka atbalsta intensitāte tiek piemērota mašīnām un aprīkojumam. Intervence LA5 ir pārstrādāta un pārveidota no fiksētas summas uz dotāciju atbalstu, kas paredz saņēmējam faktiski radušos attiecināmo izmaksu, vienības izmaksu un vienotas likmes finansējuma atlīdzināšanu.
La 9 — Ražotāju grupu un organizāciju izveide		
220	Latvija tiek lūgta norādīt ikgadējo degresīvo atbalstu katram gadam, nevis tikai to, kas attiecas uz 1. gadu. Trūkst ierosinātā degresīvā atbalsta 2., 3., 4. un 5. gadam, kā arī atsauces uz maksimālo summu EUR 100 000.	Papildināta LA 9. iedaļa. Atbalsts pirmajā gadā ir 10 % no pārdotās produkcijas gada apjoma; atbalsta apjoms ir astoņi procenti otrajā gadā, seši procenti trešajā gadā, četri procenti ceturtajā gadā un divi procenti piektajā gadā no pārdotās produkcijas gada apjoma. Atbalsta maksimālā summa, kas jāizmaksā saņēmējam, nepārsniedz EUR 100 000 gadā un EUR 500 000 visā plānošanas periodā.
221	Informācija par atbilstīgajām nozarēm nav detalizēta. Tiek prasīts pievienot īsu paskaidrojumu par konsekvenci un sinerģiju ar attiecīgajiem nozaru pasākumiem, kas pieejami ražotāju grupām un organizācijām.	Papildināta LA 9. iedaļa. Saskaņā ar šo pasākumu atbalstāmajām nozarēm nav ierobežojumu, izņemot tradicionālās lauku kultūras un tradicionālo pienu. Kooperatīvām apvienībām atbalsts ir pieejams bez nozaru ierobežojumiem. Informācija par konsekvenci un sinerģiju ar attiecīgajiem nozaru pasākumiem, kas pieejami ražotāju grupām un organizācijām, ir pievienota KM3 un 3.5. iedaļai.
Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā		
222	Latvija tiek aicināta apsvērt iespēju atbalstīt ilgtspējīgu lauksaimniecības praksi kūdrājiem, piemēram, paludikulāciju.	KLP SP neparedz atbalstu paludikulatūrām. Tomēr KLP SP ir iekļauts jauns atbalsta pasākums mākslīgu mitrāju izveidei (LA4.5.), lai samazinātu barības vielu noplūdi lauksaimniecības zemēs, pamatojoties uz labu pieredzi citās ES dalībvalstīs. Atbalsts saskaņā ar pasākumu LA4.3. nav paredzēts jaunu drenāžas sistēmu izveidei arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, Natura 2000 teritorijās (izņemot gadījumus, kad darbību atļauj Dabas aizsardzības plāns) un bioloģiski vērtīgās pļavas.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Atbalsts netiek sniegts kūdrāju/mitrāju pārveidošanai par lauksaimniecības zemi.</p> <p>Lai veicinātu Ūdens pamatdirektīvas prasību izpildi attiecībā uz labu ūdens kvalitātes stāvokli, jo īpaši apdraudētos ūdens sateces baseinos, šis pienākums ietver videi draudzīgus pasākumus — nogulšņu dīķu, mitrāju u. c. ierīkošanu.</p> <p>Ņemot vērā sarunu iznākumu, intervence netiek ieskaitīta ELFLA vides rādītājā, un rezultātu rādītājs ir mainīts no R.27 uz R.39, kā arī svītrotā atsauce uz SM4 klimata mērķi.</p>
223	Plānā ir jāiekļauj piemērojamās atbalsta likmes.	Piemērojamās atbalsta likmes ir iekļautas KLP SP. Saskaņā ar Regulu (ES) 2021/2115 maksimālā atbalsta intensitāte ir līdz 100 % (73. panta 4. punkta c) apakšpunkta iii) punkts), ņemot vērā to, ka ieguldījumi tiek veikti lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūrā papildus ieguldījumiem, kuru mērķis ir atjaunot valsts un valsts nozīmes drenāžas sistēmas un atjaunot kopienas koplietošanas drenāžas sistēmas.
224	Būtu jāpārskata un jāpārskata sadaļa par plānotajām summām par vienību: starpība starp plānoto vidējo summu par vienību un maksimālo vidējo summu par vienību šķiet pārāk liela un nešķiet pamatota. Latvijai būtu jāņem vērā, ka maksimālajai vidējai summai par vienību nevajadzētu būt maksimālajai summai par projektu, ko paredzēts izmaksāt, bet gan maksimālajai vidējai summai.	Plānotā summa par vienību ir pārskatīta un precizēta, atsaistīta no atbalsta maksimālās summas un samazināta attiecīgi no 300 000 līdz 160 000 un 75 000.
225	Varētu pievienot saiti uz R.18 (ieguldījumu atbalsts mežsaimniecības nozarei).	Ņemot vērā to, ka nav atšķirības starp konkrētiem attiecināmības nosacījumiem vai finansējumu saskaņā ar intervenci, īpašais rādītājs mežsaimniecībai netika izvēlēts LA4.3, bet ir pievienots LA7.
226	Šī intervence var labvēlīgi ietekmēt pielāgošanos klimata pārmaiņām, tomēr plānā izklāstītie elementi pietiekami neizceļ šo iespēju. Latvija tiek aicināta to precizēt. Jebkurā gadījumā ir jābūt skaidriem pierādījumiem, ka visi pasākumi, kas saistīti ar nosusināšanu, atbilst ŪPD un Dzīvotņu direktīvas prasībām.	<p>Drenāžas sistēmu atjaunošana vai rekonstrukcija netiek atbalstīta īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, Natura 2000 teritorijās (izņemot gadījumus, kad to paredz aizsargājamās teritorijas dabas plāns) un bioloģiski vērtīgās pļavās. Iejaukšanās ietvaros netiek atbalstīta jaunu drenāžas sistēmu būvniecība. Saskaņā ar normatīvajiem aktiem attiecībā uz plānotajiem ieguldījumiem tiek veikta ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra.</p> <p>Lai veicinātu Ūdens pamatdirektīvas prasību izpildi attiecībā uz labu ūdens kvalitātes stāvokli, projekta ietvaros būtu jāīsteno ūdens kvalitātei un vides aizsardzībai labvēlīgi pasākumi — nogulšņu dīķu, mitrāju, ūdens noteku uzstādīšana, jo īpaši apdraudēto ūdens objektu sateces baseinos.</p> <p>Ūdensobjekti, kas pakļauti riskam un galvenajām slodzēm, kuras izraisa ūdens kvalitātes pasliktināšanos, ir aprakstīti upju baseinu apsaimniekošanas plānos, kas izstrādāti četriem Latvijas upju baseinu apgabaliem. Visi iepriekš minētie pasākumi drīz pēc to īstenošanas radīs piemērotus apstākļus dzīvotņu saglabāšanai un bioloģiskās daudzveidības palielināšanai attiecīgajā grīvā un blakus esošajā zemē. Esošo drenāžas grāvju uzturēšana un atjaunošana ietvers nogulšņu tīrīšanu un aizvākšanu, pāraugušo veģetāciju, krastu krišanu un zemes nogrūvumus, kā arī citus nogrūvumus, kas laika gaitā uzkrājušies krātuvēs, lai nodrošinātu pienācīgu ūdens plūsmu un aerāciju, šādos apstākļos tiks atviegloti arī dabīgie barības vielu aiztures procesi, lai samazinātu barības vielu un nogulšņu transportēšanu uz lejteces ūdenstilpēm.</p>
La 4.5. Mākslīgu mitrāju izveide		
227	Latvijai būtu jāņem vērā, ka neienesīgie zaļie ieguldījumi (ieguldījumi, kas minēti SPR 73. panta 4. punkta a) apakšpunkta i) daļā) būtu jāattiecinā tikai uz neienesīgiem ieguldījumiem, kas saistīti	<p>KLP SP teksts ir pārskatīts un papildināts.</p> <p>Iejaukšanās ir papildināta ar obligātu prasību iekļaut elementus (kā arī īpašas putniem draudzīgas niedru pārvaldības prasības).</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	tikai ar vides un klimata ieguvumu sniegšanu. Šķiet, ka attiecināmie ieguldījumi labāk atbilst videi draudzīgiem produktīviem ieguldījumiem, jo tie novērš lauksaimniecības radīto spiedienu un tāpēc ir saistīti ar ražošanas ciklu.	iekļaut elementus, kas vienlaikus nodrošina bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgu vidi, piemēram, putnus, un atbalsta intensitāte tiek saglabāta 90 % apmērā. Vadošā iestāde ir vienojusies ar Finanšu ministriju, ka KLP stratēģiskajā plānā iekļauto lauku attīstības intervenču īstenošanai tiks piešķirts papildu valsts finansējums konkrētu intervenču īstenošanai, kas ļaus palielināt mērķu vērienīguma un veikuma rādītāju līmeni attiecībā uz intervencēm, kuras veicina vides un klimata mērķu sasniegšanu, piešķirot finansējumu LA4.5. par papildu EUR 3 miljoniem.
228	Tajā būtu jāņem vērā arī tas, ka gada indikatīvajam finanšu piešķirumam būtu jāatspoguļo summa, ko plānots izmaksāt attiecīgajā finanšu gadā.	Ir pārskatīta 5. iedaļas 13. tabula.
229	Latvija tiek aicināta apsvērt vērienīgākus intervences mērķus.	Ietver papildu finansējumu, attiecīgi norādot izlaides un koprezultāta rādītāju. Rezultātu rādītāji ir pārskatīti un palielināti.
La 4.6. Bioloģiskā ziņā vērtīgu plāvu atjaunošana		
230	Attiecībā uz atbalsta likmēm un vienkāršotajām izmaksu iespējām (VII) Latvijai būtu jāprecizē, vai maksājums ir paredzēts kā VII (vienības izmaksas par hektāru).	Intervences teksts ir precizēts; vienkāršota izmaksu pieeja nav paredzēta.
231	Latvija tiek aicināta apsvērt vērienīgākus intervences mērķus.	Vadošā iestāde ir vienojusies ar Finanšu ministriju, ka KLP stratēģiskajā plānā iekļauto lauku attīstības intervenču īstenošanai tiks piešķirts papildu valsts finansējums konkrētu intervenču īstenošanai, kas ļaus palielināt mērķu vērienīguma un veikuma rādītāju līmeni attiecībā uz intervencēm, kuras veicina vides un klimata mērķu sasniegšanu, piešķirot finansējumu LA4.6. par papildu EUR 1 miljonu.
2.3.4.4. Atbalsts ierīkošanai (SPR 75. pants, plāna 5. iedaļa)		
232	Latvija tiek aicināta apsvērt, vai, plānojot intervences pasākumus attiecībā uz darbības uzsākšanas atbalstu uzņēmumiem, varētu apmierināt arī apzinātās vajadzības lauku apvidos.	Šajā intervences pasākumā ir atbalstīta lauksaimniecības nozares darbības uzsākšana. LEADER un LA4.4 intervence, kas nodrošina darbības uzsākšanas atbalstu nelauksaimnieciskiem uzņēmumiem lauku apvidos.
233	Attiecībā uz intervenci LA 6 varētu pievienot saiti uz R.37 (izaugsme un darbvietas lauku apvidos).	Informācija par intervenci LA 6 tika atjaunināta — pievienota R.37.
2.3.4.5. Riska pārvaldība (SPR 76. pants, plāna 5. iedaļa)		
234	Latvijai būtu jāpaskaidro saikne ar transversālo mērķi, kas nešķiet atbilstošs vai pamatots ar iejaukšanās struktūru.	Saikne ar transversālo mērķi ir svītrotā no KLP SP LA17. Riskā pārvaldības pasākumi, piemēram, ieguldījumi zināšanu veidošanā un ieguldījums, palīdz sasniegt transversālu mērķi. No otras puses, apdrošināšana darbojas gadījumos, kad zināšanas un ieguldījumi nav pietiekami, lai novērstu neparedzētu izdevumu rašanos. Tāpēc apdrošināšanas intervence kā riska pārvaldības pasākums pati par sevi tieši neveicina transversālā mērķa sasniegšanu. Ņemot vērā iepriekš minēto, atsauce uz transversālo mērķi ir svītrotā no LA17 pasākuma. Apdrošināšana sniedz netiešu ieguldījumu lauksaimnieku zināšanu uzlabošanā, jo lauksaimniekam ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai, noslēdzot apdrošināšanas līgumus, samazinātu riska materializēšanās iespējamību.
235	Tajā būtu jāiekļauj arī skaidrojums par zaudējumu aprēķināšanas metodiku (individuāli, indeksi u. c.) un izraisītājfaktoriem.	Metodikas skaidrojums ir iekļauts KLP SP LA17. Informācija par zaudējumu aprēķināšanas metodiku un kompensācijas izraisošajiem faktoriem ir iekļauta LA17. Katrai apdrošināšanas sabiedrībai ir sava metodika atkarībā no riska veida. Var izmantot gan individuālu pieeju, pārbaudot skarto lauku, gan indeksa metodi un citas metodes, gan šo metožu kombināciju. LA17 intervences aprakstā nav precizēta metode, saskaņā ar kuru

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		apdrošināšanas sabiedrībām ir jāveic attiecīgā riska zaudējumu novērtējums. Ir būtiski, lai apdrošināšanas pakalpojumi attīstītos un lai apdrošināšanas sabiedrības būtu ieinteresētas uzlabot un attīstīt savus produktus, savstarpēji konkurējot. Precīzu metodikas noteikumu iekļaušana LA17 intervences aprakstā ierobežotu apdrošināšanas sabiedrību spēju uzlabot savus pakalpojumus. Turklāt intervence LA 17 ir papildināta ar iespēju saņemt atbalstu ugunsgrēka riska apdrošināšanai.
236	Latvijai būtu jāpievieno informācija par to, kā tiks novērsta nozares intervenču pārmērīga kompensācija.	Intervences, kas saistītas ar kopfondu izveidi, ir izslēgtas no nozaru intervencēm, lai tikai riska pārvaldības intervence LA17 ļautu kompensēt zaudējumus un nebūtu pārmērīgas kompensācijas.
237	Ienākumu zaudējumu segums ir norādīts kā nozarei raksturīgs, un par to būtu jāsniedz sīkāka informācija.	LA17 aprakstā bija kļūda attiecībā uz kompensāciju par ienākumu zaudēšanu. LA17 intervences mērķis ir segt tikai ražošanas zaudējumus, un nav plānots segt ienākumu zaudējumus. Ir precizēts LA17 intervences apraksts.
2.3.4.6. Sadarbība (SPR 77. pants, plāna 5. iedaļa) LEADER: La 19.1. un 19.2. lpp.		
238	Latvijai būtu jānodrošina, ka nošķiršana no citu fondu sociālajiem ieguldījumiem un ieguldījumiem, ko atbalsta LEADER, ir skaidra un īstenojama.	Lai nodrošinātu, ka KLP finansētās darbības nepārklājas ar darbībām, ko finansē no citiem ES fondiem, tostarp sociālajiem ieguldījumiem, ir izveidots Lauku atbalsta dienests, kam ir tieša saikne ar ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda pārvaldības informācijas sistēmu, kurā ir iespējams pārbaudīt projektu nedublēšanos un atbalsta nedublēšanos projekta iesniegšanas laikā.
239	Latvija tiek lūgta sniegt skaidrojumus/labojumus par LEADER metodi (jo īpaši attiecībā uz apakšreģionālo līmeni (125 000 iedzīvotāju vietējo rīcības grupu (VRG) teritorijai Latvijas kontekstā), inovāciju vietējā kontekstā, atbalsta intensitāti un valsts atbalstu (plānotā atbalsta intensitāte līdz 75 %).	Tā kā lauku attīstības programmas 2014.–2020. gada apakšpasākumā “Sagatavošanas atbalsts” (2021. gada 23. jūnija LAP grozījumi), kas sniedz atbalstu vietējām rīcības grupām jaunajā plānošanas periodā, lai sagatavotu sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju, un darbības programmā zivsaimniecības attīstībai 2021.–2027. gadam ir noteikts arī iedzīvotāju maksimālais skaits, minētais maksimālais iedzīvotāju skaits ir noteikts arī KLP SP, jo vietējās rīcības grupas teritorijā iedzīvotāju skaits ir noteikts arī no 10 000 līdz 125 000 iedzīvotāju. Izmaiņas Lauku attīstības programmā 2014.–2020. gadam tika veiktas, ņemot vērā administratīvās teritoriālās reformas ietekmi (2021. gadā pašvaldību skaits samazinājās līdz 42 iepriekšējam 119 vietējām pašvaldībām) un lai neierobežotu vietējo rīcības grupu apvienošanas Pierīgas apgabalā, aptverot plašāku darbības jomu, un ņemot vērā to, ka iedzīvotāju koncentrācija Pierīgas apgabalā ir salīdzinoši augsta. Intervence LA19 ir papildināta ar sīkāku aprakstu par inovāciju. Atbalsta minimālā intensitāte ir noteikta intervencē LA19, un vietējās rīcības grupas, piemērojot kritērijus, var noteikt augstāku atbalsta intensitāti stratēģijā, bet ievērojot atbalsta intensitāti investīcijām, kas noteikta KLP stratēģisko plānu regulas (Regula Nr. 2021/2115) 73. pantā un valsts atbalsta noteikumos. Privātā labuma projektiem atbalsta intensitāti ieguldījumiem var palielināt virs 65 %, ja tas ir neienesīgs ieguldījums, ieguldījums pamatpakalpojumos lauku apgabalā, projekta iesniedzējs atbilst prasībām, kas noteiktas gados jaunajam lauksaimniekam, mazajai saimniecībai vai ieguldījumam saskaņā ar Regulas 2021/2115 6. panta 1. punkta d) apakšpunktu.
La 19.2. Īsu pārtikas piegādes ķēžu darbības veicināšana, tostarp zaļā publiskā iepirkuma nodrošināšana		
240	Latvija tiek aicināta sīkāk paskaidrot šīs intervences funkcionālo saikni ar LEADER, lai labāk aprakstītu intervences loģiku un tās ieguldījumu IP Nr. 2, 3, 8, 9 un sagaidāmos rezultātus, izmantojot iznākuma un rezultātu rādītājus, sadarbības shēmu tvērumu un atbalstāmās darbības.	Saskaņā ar Komisijas novērojumiem jauns intervences pasākums LA20 “Sadarbība īsu pārtikas piegādes ķēžu darbības veicināšanai un piegādes nodrošināšanai” tika izveidots atsevišķi no LEADER, taču saglabājot iespēju vietējām rīcības grupām (nošķirot funkcijas no VRG pasākumiem) piedalīties sadarbības grupās un palīdzēt projektu koordinēšanā starp dalībniekiem. Intervences īstenošana palīdzēs sasniegt konkrēto mērķi SM8, SM9, SM3 un SM2 ar mērķi veicināt ilgtspējīgu vietējās ražošanas patēriņu, attīstot pārtikas īso piegādes ķēžu darbību un piedāvājot pārtikas produktu piegādes un sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumus, izmantojot vietējā apgabala piedāvātās iespējas un potenciālu, kā arī sadarbību starp produktu ražotājiem, lai kopīgi veicinātu vietējo produktu piedāvājumu tirgū un veicinātu to pamanāmību. Projektu sagatavos sadarbības grupa, kurā piedalīsies lauksaimniecības produktu ražotāji (lauksaimnieki) un pārstrādātāji, attiecīgā kooperatīvā sabiedrība, arī tūrisma pakalpojumu sniedzēji, konsultanti, vietējā rīcības grupa un citi dalībnieki saskaņā ar sadarbības projekta plānoto mērķi un pasākumiem. Tiešā ietekme uz SM8 rezultātu rādītāju R39 un uz SM3 — R10.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
241	Citi sadarbības pasākumi nevar sniegt ieguldījumu minimālajā finanšu asignējumā LEADER. Lai vienkāršotu plānošanu, Latvijai būtu jāapsver iespēja apvienot intervences LA 19.2 ar LA 19.1. Zaļais publiskais iepirkums varētu būt viens no tematiem, ko atbalsta vietējās rīcības grupas stratēģijas.	Saskaņā ar Komisijas novērojumu jauns intervences pasākums LA20 “Sadarbība īsu pārtikas piegādes ķēžu darbības veicināšanai un piegādes nodrošināšanai” tika izveidots atsevišķi no LEADER ar divām darbībām — darbību “Īsu pārtikas piegādes ķēžu darbības veicināšana” un darbību “orientācija uz produktu tirgu”.
La 18 Pārtikas kvalitātes shēmas		
242	Saskaņā ar šāda veida intervenci atbalstu var piešķirt jauniem sadarbības veidiem attiecībā uz ES un valsts atzītām kvalitātes shēmām, tostarp dalībai esošajās shēmās, ja tās sāk kā jaunu darbību. Latvija tiek aicināta aprakstīt šos aspektus un iekļaut visas SPR 77. pantā noteiktās minimālās prasības, piemēram, atbalsta ilgumu, tostarp atsauci uz Komisijas Deleģēto regulu (ES) 2022/126 attiecībā uz valsts atzītajām kvalitātes shēmām.	Saskaņā ar Komisijas apsvērumu intervences apraksts ir precizēts, pievienojot nosacījumu par jaunu sadarbību vai jaunu darbību esošajās shēmās, atbalsta ilgumu, kas nepārsniedz piecus gadus, kā arī atsauci uz Regulas (ES) 2022/126 47. pantu par valsts shēmu atzīšanu.
243	Latvija tiek lūgta sīkāk paskaidrot intervences tiešo un būtisko ieguldījumu SO9, izskaidrot summas par vienību pēc kvalitātes shēmas un pēc saņēmēja veida un precizēt pārstrādātajiem paredzēto īpašo lomu, kā arī iekļaut informāciju par papildināmību ar nozaru intervencēm.	<p>Saskaņā ar COM novērojumu LV ir paskaidrojusi:</p> <p>- <i>intervences tiešais un būtiskais ieguldījums SO9 un pārstrādātāju īpašā loma</i></p> <p>LA18 tieši veicinās SM9 konkrētā mērķa sasniegšanu, jo īpaši reaģējot uz sociālajām prasībām pēc nekaitīgas, uzturvielām bagātas un ilgtspējīgas pārtikas. Pēdējos gados ir palielinājies sabiedrības pieprasījums pēc bioloģiskās pārtikas, bet tikai neliela daļa primārās bioloģiskās ražošanas joprojām tiek pārstrādāta un laista tirgū kā bioloģiska. Tādēļ ir jāveicina un jāstiprina primāro lauksaimniecības produktu ražotāju sadarbība ar pārstrādes uzņēmumiem, lai veicinātu un nodrošinātu kvalitatīvas vietējās izcelsmes pārtikas pieejamību vietējā tirgū, ļaujot Latvijas uzņēmumiem ražot un saņemt augstas kvalitātes produktus patērētājiem. Tādējādi intervence ir labvēlīga gan lauksaimniecības produktu primārajiem ražotājiem, gan pārstrādes uzņēmumiem, izmaksājot atbalstu, kas sedz sākotnējās izmaksas saistībā ar dalību kvalitātes sistēmā; ikgadējs ieguldījums līdzdalībā kvalitātes sistēmās; izmaksas par pārbaudēm, kas vajadzīgas, lai pārbaudītu atbilstību kvalitātes sistēmas prasībām, paturot prātā, ka dalība pārtikas kvalitātes shēmās rada papildu izmaksas lauksaimniekiem un pārstrādes uzņēmumiem.</p> <p>Lai veicinātu sadarbību starp lauksaimnieku un pārstrādes uzņēmumu, ir svarīgi arī paredzēt pārstrādes uzņēmuma iesaistīšanos pārtikas kvalitātes shēmā, kas pārstrādā primāro lauksaimniecības produktu ražotāju produkciju, radot kvalitatīvus pārtikas produktus, vienlaikus nodrošinot un iesaistot lauksaimniekus pārtikas ražošanas ķēdē. Attiecīgi būtu jāparedz atbalsta maksājums pārstrādes uzņēmumiem, ņemot vērā papildu izmaksas un darbu, kas saistīts ar dalību shēmā. Piemēram, bioloģiskās lauksaimniecības gadījumā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bioloģisko lauksaimniecības produktu īpatsvars, kas tālāk pārstrādāts bioloģiskajos produktos dažās nozarēs (labība, piens, dārzeņi), nav pietiekams, un tas liecina par to, ka bioloģiskās izejvielas turpmāk tiek izmantotas tradicionālo produktu pārstrādē. Tas ir saistīts ar bioloģiskās pārstrādes uzņēmumu trūkumu. • bioloģiskās pārstrādes līmenis un īpatsvars kopējā lauksaimniecības pārstrādē joprojām ir zems. Bioloģisko pārstrādi raksturo liels skaits mazu un mājas iekārtu ar salīdzinoši mazu ražošanas jaudu. Lielu pārstrādes uzņēmumu sertifikācija ievērojami uzlabotu bioloģisko saimniecību spēju tirgot savus produktus kā bioloģiskus produktus. • iepriekš minētais norāda uz nepieciešamību sasaistīt ražošanu ar pārstrādi, atbalstot bioloģiskās pārstrādes attīstību, lai nodrošinātu bioloģisko produktu ienākšanu tirgū.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Nav <i>pārklāšanās</i> starp šo pasākumu un atbalstu bioloģiskajai lauksaimniecībai saskaņā ar 70. pantu, lai gan šie divi pasākumi atšķiras pēc to darbības jomas.</p> <p>Saskaņā ar 70. pantu atbalstu sniedz, lai kompensētu papildu izdevumus un zaudētos ienākumus zemes apsaimniekošanas dēļ saskaņā ar bioloģiskās lauksaimniecības noteikumiem. Nav pienākuma attiecībā uz novāktajiem daudzumiem vai produktiem.</p> <p>Kompensāciju par bioloģisko lauksaimniecību aprēķina, pamatojoties uz neiegūtajiem ieņēmumiem, jo bioloģiskā lauksaimniecība nodrošina mazāku ražu, kā arī uz papildu izmaksām, kas radušās, īstenojot bioloģiskās lauksaimniecības praksi, kā arī uz bioloģiskās sertifikācijas izmaksām, lauku vēstures sagatavošanu un apmācību, kuru aprēķina, pamatojoties uz CSB datiem par algām lauksaimniecībā un LLKC datiem par pakalpojumu cenām lauku vēstures sagatavošanai.</p> <p>Bet saskaņā ar LA18 atbalsta maksājumu piešķir atkarībā no saražoto produktu skaita un sedz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sākotnējās dalības izmaksas kvalitātes sistēmā (pārtikas analīze, administratīvie izdevumi, marķēšanas izdevumi); 2. Ikgadējie ieguldījumi dalībai kvalitātes sistēmās; 3. Izmaksas par testiem, kas vajadzīgi, lai pārbaudītu atbilstību kvalitātes nodrošināšanas sistēmas prasībām. <p>- <i>summu par vienību vērtības</i></p> <p>KLP SP summa par vienību, kas noteikta kā viena vidējā summa par vienību. Intervencei ir noteikta viena vidējā summa par vienību, ņemot vērā vēsturiskos datus par līdzīga veida atbalsta pieteikuma iesniedzēju darbību iepriekšējā plānošanas periodā. Ņemot vērā dažādās pārtikas kvalitātes shēmas intervencei, ir noteikta viena vidējā summa par vienību, aptverot visas intervences ietvaros atbalstītās pārtikas kvalitātes shēmas un aprēķinot vidējo atbalsta summu vienam pieteikuma iesniedzējam atbilstīgi iespējamajam atbalsta saņēmēju skaitam intervencē un paredzamajai atbalsta summai. Ņemot vērā to, ka galīgā atbalsta summa vienam saņēmējam ir atkarīga no saražoto produktu skaita, ir iespējams, ka faktiskā vidējā atbalsta summa vai vidējā vienības likme var būt augstāka par plānoto, tāpēc maksimālā vienības likme ir + 20 % no summas par vienību.</p> <p>- <i>papildināmība ar nozaru intervencēm</i></p> <p>Nozaru intervences (CMO1.7/CMO2.1.7/CMO2.2.7/CKO2.3.7/CMO2.4.7/CMO2.5.7) tieši veicinās SM9 īstenošanu, reaģējot uz patērētāju pieprasījumu pēc veselīgākiem un ilgtspējīgākiem produktiem un ražošanas metodēm. Tāpēc saskaņā ar nozares intervenci atbalsts tiek sniegts atzītām ražotāju organizācijām, maksājot atbalstu, kas sedz faktiskās izmaksas, kuras radušās saskaņā ar darbības programmu kvalitātes shēmu, kvalitātes shēmu, sabiedrības informēšanas pasākumu un eksperimentālās ražošanas faktisko izmaksu īstenošanai un uzturēšanai. Ar intervenci sedz arī administratīvās un personāla izmaksas, ja tās rodas saistībā ar attiecīgās intervences sagatavošanu, īstenošanu vai pēcpārbaudi saskaņā ar Eiropas Komisijas sekundārajiem tiesību aktiem.</p> <p>Lai nošķirtu intervences lauku attīstības jomā, potenciālie saņēmēji (augļu un dārzena nozare, kā arī ražotāju organizācijas citās nozarēs) nedrīkst saņemt atbalstu, ja atbalsts ir pieprasīts tām pašām darbībām, par kurām pieprasīts atbalsts saskaņā ar nozares intervencēm.</p> <p>Intervence papildināta ar saiti uz SM3.</p>
244	<p>Sadarbības ietvaros (SPR 77. pants) intervence “LA 16.3 — Produktu attīstība tirgū un tūrisma pakalpojumu ĢIN tirgvedība” ir minēta kā atbalsttiesīgas shēmas, bet “LA18 — Pārtikas kvalitātes shēmas” ir attiecināmas tikai uz bioloģiskajām un valsts kvalitātes shēmām. Intervencu nosaukumi ir neskaidri, un ir</p>	<p>Atbalsts saskaņā ar intervenci tiek sniegts dalībai bioloģiskās pārtikas kvalitātes shēmā, valsts pārtikas kvalitātes shēmā (atbilst Regulas (ES) 2022/126 47. panta nosacījumiem), un intervenci papildina atbalsts dalībai pārtikas kvalitātes shēmās attiecībā uz aizsargātām ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, cilmes vietas nosaukumiem vai garantētām tradicionālām īpatnībām. La 16.3 svītrots no KLP stratēģiskā plāna ar atbilstošu atbalstu no valsts atbalsta.</p> <p>Pārtikas produkts, kas ražots saskaņā ar bioloģiskās lauksaimniecības tiesību aktiem un laists tirgū pēc marķēšanas ar norādi par bioloģisko lauksaimniecību, atbilst bioloģiskās lauksaimniecības shēmas prasībām.</p>

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	nepieciešams sīkāk paskaidrot, vai bioloģiskās lauksaimniecības produktu kategorija ietver arī citus kvalitātes shēmu veidus.	Pārtikas produktam, kas reģistrēts Eiropas Savienības Aizsargāto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu vai aizsargāto cilmes vietas nosaukumu reģistrā, jāatbilst aizsargāto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un aizsargāto cilmes vietas nosaukumu shēmas prasībām.
245	Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes (GIN) ir iekļautas vispārējā kvalitātes shēmu jēdzienā bez jebkādam atšķirīgām atsaucēm. Latvija tiek aicināta labāk nošķirt ģeogrāfiskās izcelsmes norādes starp tām kā instrumentu kvalitatīvu produktu popularizēšanai.	Uz attiecīgajām pārtikas kvalitātes shēmām attiecas LA18 atbalsts dalībai pārtikas kvalitātes shēmās attiecībā uz aizsargātām ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, cilmes vietas nosaukumiem vai garantētām tradicionālām īpatnībām.
La 16.1 Atbalsts EIP “Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja” darba grupu izveidei un darbībai		
246	Jāatzīmē, ka saskaņā ar SPR 77. panta 1. punkta a) apakšpunktu dalībvalstis var piešķirt atbalstu, lai 1) sagatavotu un 2) īstenotu EIP darba grupu projektus. Ierosinātajā plānā atbalsts neattiecas uz projekta sagatavošanu. Latvija tiek aicināta pārskatīt šo noteikumu.	Latvija neplāno atbalstīt projekta sagatavošanu, intervences ietvaros atbalstot tikai projekta īstenošanu. EIP tīkla kontaktpunkts sniedz tehnisko palīdzību inovatīvu projektu ideju izstrādei, iespējamu EIP darba grupu izveidei un potenciālo partneru pieņemšanai darbā. Projektu sagatavošanai paredzētais finansējums tiks nodrošināts arī no EIP tīkla.
247	Plāna 8.2. iedaļā norādīts, ka konsultantiem jābūt obligātiem EIP OG dalībniekiem, bet tas nav redzams intervences aprakstā. Latvija tiek aicināta arī izvēlēties rezultātu rādītāju R.2 (konsultāciju un zināšanu sistēmu sasaiste).	Informācija tika atjaunināta intervences LA 16 un 8.2. iedaļā. Padomdevēju iesaistīšana projektā ir brīvprātīga, papildu punkti tiek piešķirti atlases kritērijiem konsultantu iesaistīšanai projektā. Intervencei LA16 ir pievienots arī rezultātu rādītājs R.2.
248	Komisija iesaka Latvijai saglabāt EIP intervences atvērtību attiecībā uz “inovācijas centra” apkopotajām vietējām inovatīvajām idejām un pievienot saites uz visiem IP. Tajā kā attiecināmības nosacījums (SPR 127. pants) būtu jāiekļauj darbības grupu veiktā inovatīvo plānu un rezultātu izplatīšana valstu un ES KLP tīklā un nosacījumos jāatsaucas uz interaktīvo inovācijas modeli.	Informācija tika atjaunināta intervencē LA 16. LA 16 nosaukums ir mainīts uz “Atbalsts EIP darba grupu projektu īstenošanai”. Intervencē LA 16 ir definēts viens pasākums — EIP darba grupa, kurā atbalsts ir līdz EUR 300 000 ar intensitāti līdz 90 %. Iepriekšējā perioda un pārejas perioda projektu uzaicinājumos iesniegto projektu skaits ievērojami pārsniedz paziņoto finansējumu, kas liecina, ka potenciālajiem saņēmējiem ir iespēja līdzfinansēt projekta īstenošanu 10 % apmērā. Tajā pašā laikā tas apliecina saņēmēju atbildību un nodomu īstenot un sasniegt projekta rezultātus. Tāpēc atbalsta intensitāte tiek saglabāta 90 % apmērā, t. i., tādā pašā līmenī kā iepriekšējā atbalsta intensitāte. Atbalsts ir plaši pieejams ne tikai prioritārajiem tematiem, kas nāk no AKIS, bet arī citiem tematiem, piemēram, praktiskām uzņēmējdarbības idejām un augšupējām vietējā līmeņa idejām. “Parastie” padomdevēji, kas ir pazīstami lauksaimniekam, palīdzēs apgūt potenciālās projektu idejas. EIP tīkls sniegs tehnisku un finansiālu palīdzību EIP grupas projekta izstrādē. Projekta plāni un rezultāti tiks izplatīti publiski, izmantojot EIP tīklu un AKIS. Pievieno R.2 un R.28. Intervencei LA16 ir pievienoti arī citi KLP konkrētie mērķi. VII budžeta projekta iespēja ir paredzēta saskaņā ar KLP stratēģisko plānu regulas 83. panta 2. punktu, nevis saskaņā ar KNR. Šis VII pamatā esošā metode ir budžeta projekts, par kuru izmaksu novērtēšanas brīdī vienojās maksājumu aģentūra un EIP grupa.
249	Nav skaidrs, kāpēc iznākumi ir paredzēti tikai 2023.–2025. gadā, jo šī intervence būtu jāturpina visā plāna periodā. Turklāt būtu jāprecizē, kāpēc atlase notiek divos posmos — 1. un 2. posmā, ja netiek sniegts atbalsts atļautā projekta sagatavošanai. Novērtēšanas procedūrai nevajadzētu būt pārāk	2023. gadā notiks pieteikumu iesniegšanas kārtā, bet rezultāti vēl nebūs sasniegti, jo novērtēšanas procesa dēļ finansējums netiks izmaksāts līdz 2023. gada 16. oktobrim. Intervences LA 16 informācija tika atjaunināta — projektu atlase notiks tikai vienā posmā un netiek sniegts nekāds atbalsts sagatavošanai, tomēr projektu sagatavošanai tiks nodrošināts finansējums no EIP tīkla.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
	apgrūtināšanai, lai varētu laikus apstiprināt projektus.	
250	Dažādās projekta vidējās summas apraksta daļās ir divi dažādi skaitļi: EUR 450 000 un EUR 430 000, savukārt tabula ar plānotajām summām par vienību norāda EUR 400 000. Tas būtu jāprecizē.	Informācija tika atjaunināta intervencē LA 16. Ņemot vērā līdzšinējo pieredzi, kā arī plānoto atbalsta maksimālās summas samazinājumu un lai atbalstītu lielāku saņēmēju skaitu, projekta maksimālā summa ir plānota līdz EUR 300 000, bet projekta vidējā summa ir EUR 185 000.
251	Jāatzīmē, ka intervence LA 16.1 (kā jebkura intervence saskaņā ar SPR 77. pantu) nav attiecināma uz vides un klimata norobežošanu. Šī saikne ar norobežošanu būtu jāsvīturo no plāna 5. iedaļas.	Informācija tika atjaunināta intervences LA 16 ietvaros. Atsauce uz vidi tika izslēgta, tā bija tehniska kļūda.
La 16.2 Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei (lauku saimniecību līmenī)		
252	Šīs intervences mērķi šķiet līdzīgi LA 16.1 mērķiem, lai gan ir vajadzīgs mazāk partneru (vismaz divi, nevis trīs), mazāka projekta summa un īsāks ilgums. Latvijai būtu jāprecizē atšķirības.	Informācija tika atjaunināta intervencē LA 16. Un 16.2. intervences tika apvienotas vienā intervences pasākumā LA 16.
253	Latvijai tiek atgādināts, ka ieguldījumu gadījumā atbalstu var piešķirt saskaņā ar SPR 73. panta noteikumiem.	Informācija tika atjaunināta intervences LA 16 ietvaros. Jā, produktīvu ieguldījumu gadījumā atbalsts ir piešķirts saskaņā ar noteikumiem, kas paredzēti SPR 73. pantā.
La 16.3 Produktu attīstība tūrisma pakalpojumu tirgū un tirgvedība		
254	Intervences darbības jomai jāietver elementi, kas nebūtu iespējami bez sadarbības starp partneriem un to kopīga darba jaunajā sadarbības projektā. Latvija tiek aicināta pārskatīt intervences struktūru, atbilstību starp apzinātajām vajadzībām, IP, kuros intervence sniedz tiešu un būtisku ieguldījumu, un saistītos rezultātu rādītājus.	Intervence LA 16.3. tika svīturota. Darbība, kas vērsta uz produktu tirgus orientāciju, ir nodota intervencei LA20, kas sniedz atbalstu sadarbībai, lai atbalstītu kopīgu piegādi, veicinot īsas piegādes ķēdes, kā arī izpratnes veicināšanas pasākumus par vietējiem produktiem, kā arī informācijas un tirgvedības pasākumus attiecībā uz pārtikas kvalitātes shēmas produktiem.
255	Lauku tūrisma pakalpojumu veicināšanas un attīstības joma tirgū saskaņā ar sadarbības shēmu būtu jāpilnveido un jāizskaidro saistībā ar apzinātajām vajadzībām.	Atbalsts ir pārcelts uz LA20. Lai veicinātu informētību par vietējo produktu, atbalsts ir paredzēts dažādām darbībām, kas veicina vietējā produkta atpazīstamību un piegādi arī lauku tūrismā, apvienojot lauku saimniecību apmeklējumus ar vietējo produktu degustāciju, kā arī veicinot mazo uzņēmēju sadarbību.
256	Latvija tiek aicināta iekļaut visas SPR 77. pantā noteiktās prasības, tostarp prasību par jauniem sadarbības veidiem un/vai jauniem pasākumiem esošo sadarbības shēmu gadījumā.	Ir iekļautas visas LA20 prasības, kas noteiktas SPR 77. pantā, tostarp prasība par jauniem sadarbības veidiem un/vai jaunām darbībām esošo sadarbības shēmu gadījumā.
257	Latvija tiek aicināta sīkāk paskaidrot “konsultāciju pakalpojumu sniedzēja” lomu projektos un vidējās summas par vienību vērtības aprēķināšanas metodi.	Atbalsts ir pārcelts uz LA20. “konsultāciju pakalpojumu sniedzējs” kā labuma guvējs ir iekļauts, lai veicinātu un veicinātu sadarbību starp dažādiem partneriem, kā arī darbības vietējo pārtikas ražotāju un pārstrādātāju atzīšanai un veicināšanai visā Latvijas teritorijā.
2.3.4.7. Zināšanu apmaiņa un konsultācijas (SPR 78. pants, plāna 5. iedaļa) La 1.3. Informācijas pasākumi (profesionālo zināšanu un prasmju attīstīšana)		

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
258	Latvijai būtu jāprecizē intervences mērķis un šādu stingru atbilstības nosacījumu pamatojums. Latvija tiek lūgta paskaidrot, kāpēc atbalsta saņēmēju darbības joma ir tik šaura un temati ir iepriekš noteikti plānā.	Ņemot vērā ierobežoto finansējumu, ir noteiktas prasības, lai nodrošinātu sniegtā pakalpojuma kvalitāti un publiskā finansējuma mērķtiecīgu izmantošanu. Saņēmēju loks tiks noteikts, ņemot vērā ierobežoto finansējumu un informācijas iespēju izmantošanu nevalstiskajam sektoram šajā nozarē. Ņemot vērā SM1-SM9 aprakstu, gandrīz visos jautājumos būs iespējami informatīvi pasākumi. Ir paredzēts plašs tematisks tvērums, norādītie darbības temati ir vairāk nekā piemērs tam, kā tiks sasniegti SM1-SM9 mērķi, kas nav ekskluzīvi. Katra teikuma beigās ir iespējams iekļaut "ute" (tādējādi teikuma tematu saraksts ir atvērts). Ņemot vērā sarunu procesu ar Komisiju, KLP ir papildināts ar piezīmi: Ņemot vērā zināšanu intervenču plašā tvēruma iespējas, var pārskatīt finansējuma summu intervenču īstenošanai.
259	Jāprecizē, kāpēc plānotā summa par vienību pēdējos divos atbalsta gados ir divreiz lielāka nekā pirmajos gados un kāda ir starpība starp divām plānotajām summām par vienību, ja vērtības ir identiskas (13. tabula). Tas pats attiecas uz LA2.2, LA1.1, LA1.2 un LA2.1.	SM nosaka, pamatojoties uz pieredzi, kas gūta, īstenojot zināšanu pārneses pasākumus saskaņā ar Lauku attīstības programmu 2014.–2020. gadam, pamatojoties uz vidējām pakalpojuma izmaksām laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam. Tiek ņemta vērā inflācija plānošanas periodā. Katras intervences plānotā izlaide tika veidota tā, lai būtu iespējams noskaidrot, cik O33 pārceļas uz R1 un cik O33 pārceļas uz R28 (SFC izveidotais uzskaites mehānisms/metodoloģija). Ņemot vērā sarunu procesu ar Komisiju, KSP ir papildināts ar piezīmi: Ņemot vērā zināšanu intervenču plašā tvēruma iespējas, var pārskatīt finansējuma summu intervenču īstenošanai.
La 2.2. Daudzgažu konsultāciju pakalpojumi ("inkubācija")		
260	Šī iejaukšanās ir jāpārdomā un jāprecizē. Latvija tiek aicināta paskaidrot, kāpēc šis ieteikums būtu jāturpina visos plāna gados, ja saņēmējam/lauksaimniekam pēc pirmā gada ir pietiekamas zināšanas. Vai intensitāte tiks pielāgota gadu gaitā? Kā tiks atlasīti galīgie saņēmēji, kas saņems šos ieteikumus? Ņemot vērā konsultāciju apjomu, cik daudz lauku saimniecību varēs segt no budžeta?	Gala saņēmēji, kuriem nepieciešamas atsevišķas konsultācijas, var izmantot vienreizējus, individuālus konsultāciju pakalpojumus (LA2.1). No otras puses, inkubācija paredz daudzgažu sadarbības nolīgumu, lai veicinātu uzņēmuma izaugsmi un konkurētspēju. Ņemot vērā ierobežotos pieejamos finanšu resursus, būs jānosaka kritērijs galīgo saņēmēju atlasei konsultācijām, par kurām tiks noslēgts ilgtermiņa sadarbības nolīgums ("inkubācija"). Līdz šim konsultāciju sniedzēju pieredze liecina, ka lauku saimniecībām ar zemu apgrozījumu, kuras galvenokārt ražo pašu patēriņam, atbalsts individuālām konsultācijām ir vispiemērotākais uzņēmējdarbības sākšanai. No otras puses, uzņēmumi, kuri plāno turpmāku izaugsmi un kuru apgrozījums pārsniedz EUR 30 000, bet nepārsniedz EUR 70 000, jau tagad ir vairāk orientēti uz tirgu, un tāpēc tiem ir svarīgs sarežģīts konsultatīvs atbalsts lauku saimniecības darbības jomā, ražošanas efektivitāte, tirgvedība, pārdošana utt., sadarbībā ar konsultantiem nosakot konkrētus mērķus un uzdevumus uzņēmuma attīstībai. Zinošu speciālistu atbalsts ir būtisks, lai motivētu turpmāku izaugsmi un veicinātu ilgtermiņa mērķu sasniegšanu. Tāpat kooperatīvām sabiedrībām, kas darbojas lauksaimniecības, mežsaimniecības vai vietējās nozarēs, ir jāsniedz konsultatīvs atbalsts, lai tās varētu ienākt, palikt tirgū, potenciāli piesaistīt ieguldījumus un gudri pārvaldīt, radot sarežģītu pakalpojumu grozu izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai ("inkubācija", LA2.2). Tiesajam saņēmējam, izņemot gadījumus, kad galīgais saņēmējs ir kooperatīvā sabiedrība, kas darbojas lauksaimniecības vai mežsaimniecības vai pārtikas, dzērienu un amatniecības (mājas ražošanas) nozarē un piesakās uz vairāku gadu konsultāciju pakalpojumu ("inkubācija"), pēdējā pilnajā gadā ir konkrēts apgrozījums, kas tiks noteikts valsts tiesību aktos. LA2.2 apraksts ir papildināts. Tie varētu būt 385 inkubācijas līgumi. Atbalsta intensitāte ir plānota 100 % apmērā. To nav paredzēts pielāgot pa pakalpojumu sniegšanas gadiem. Atbalsta maksimālā summa konsultācijām, ko sniedz vienam GLG (galīgajam saņēmējam) visā plānošanas periodā un ko noteiks valsts tiesību aktos, ir summa, par kuru var saņemt konsultācijas, nevis summa, kas tiks kreditēta GLG kontā (subsīdētais pakalpojums). CSP ir apstiprināts, ka ir aptverti visi 15. panta 2., 3. un 4. punkta pienākumi. Ņemot vērā sarunu procesu ar Komisiju, KSP ir papildināts ar piezīmi: Ņemot vērā zināšanu intervenču plašā tvēruma iespējas, var pārskatīt finansējuma summu intervenču īstenošanai.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
LA1.2 konsultanta apmācība (profesionālo zināšanu un prasmju attīstība)		
261	Latvija tiek aicināta apsvērt iespēju atļaut visiem konsultantiem (publiskiem un privātiem, kas saņem vai nesaņem KLP atbalstu) gūt labumu no šīs intervences.	Ņemot vērā sarunu procesu ar Komisiju, ir precizēts, ka gala saņēmēji ir konsultāciju pakalpojumu sniedzēji, kuru saraksts ir publicēts Zemkopības ministrijas tīmekļa vietnē. Atklāts uzaicinājums iesniegt piedāvājumus pakalpojumu sniedzēju atlasei neizslēdz privātos vai sabiedriskos pakalpojumu sniedzējus. Ņemot vērā sarunu procesu ar Komisiju, KSP ir papildināts ar piezīmi: Ņemot vērā KNOW intervenču plašā tvēruma iespējas, var pārskatīt finansējuma summu intervenču īstenošanai.
262	Intervences rādītājs varētu būt R.2 (konsultāciju un zināšanu sistēmu sasaiste). Latvija tiek aicināta intervences pasākumā precizēt, cik stundas/gadā konsultantu obligātās apmācības tiks organizētas katrai tēmai un cik bieži.	Ņemot vērā sarunu procesu ar Komisiju, R2 ir pārskatīts. Apstiprināja, ka konsultāciju pakalpojumu sniedzēju saraksts tiks publicēts Zemkopības ministrijas tīmekļa vietnē. CSP ir apstiprināts, ka ir aptverti visi 15. panta 2., 3. un 4. punkta pienākumi. LA2.1. un LA2.2 ir uzsvērtā nepieciešamība regulāri apmācīt konsultantus (atbilstības prasības). Kritērijs, lai pierādītu, ka pakalpojuma sniegšanā iesaistītie padomdevēji ir regulāri apmācīti, tiks noteikts valsts tiesību aktos.
LA2.1. Individuālie (vienreizējie) konsultāciju pakalpojumi (konsultāciju pakalpojumi)		
263	Komisija pieprasa papildu paskaidrojumus par daudzgadu un vienreizējo konsultāciju pakalpojumu pamatojumu un struktūru.	Gala saņēmēji, kuriem nepieciešamas atsevišķas konsultācijas, var izmantot vienreizējus, individuālus konsultāciju pakalpojumus (LA2.1). No otras puses, inkubācija (LA2.2) paredz daudzgadu sadarbības nolīgumu, lai veicinātu uzņēmuma izaugsmi un konkurētspēju. Ņemot vērā ierobežotos pieejamos finanšu resursus, būs jānosaka kritērijs galīgo saņēmēju atlasei konsultācijām, par kurām tiks noslēgts ilgtermiņa sadarbības nolīgums ("inkubācija"). Līdz šim konsultāciju sniedzēju pieredze liecina, ka lauku saimniecībām ar zemu apgrozījumu, kuras galvenokārt ražo pašu patēriņam, atbalsts individuālām konsultācijām ir vispiemērotākais uzņēmējdarbības sākšanai. No otras puses, uzņēmumi, kuri plāno turpmāku izaugsmi un kuru apgrozījums pārsniedz EUR 30 000, bet nepārsniedz EUR 70 000, jau tagad ir vairāk orientēti uz tirgu, un tāpēc tiem ir svarīgs sarežģīts konsultatīvs atbalsts lauku saimniecības darbības jomā, ražošanas efektivitāte, tirgvedība, pārdošana utt., sadarbībā ar konsultantiem nosakot konkrētus mērķus un uzdevumus uzņēmuma attīstībai. Zinošu speciālistu atbalsts ir būtisks, lai motivētu turpmāku izaugsmi un veicinātu ilgtermiņa mērķu sasniegšanu. Tāpat kooperatīvām sabiedrībām, kas darbojas lauksaimniecības, mežsaimniecības vai vietējās nozarēs, ir jāsniedz konsultatīvs atbalsts, lai tās varētu ienākt, palikt tirgū, potenciāli piesaistīt ieguldījumus un gudri pārvaldīt, radot sarežģītu pakalpojumu grozu izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai ("inkubācija", LA2.2). Tiešajam saņēmējam, izņemot gadījumus, kad galīgais saņēmējs ir kooperatīvā sabiedrība, kas darbojas lauksaimniecības vai mežsaimniecības vai pārtikas, dzērienu un amatniecības (mājas ražošanas) nozarē un piesakās uz vairāku gadu konsultāciju pakalpojumu ("inkubācija"), pēdējā pilnajā gadā ir konkrēts apgrozījums, kas tiks noteikts valsts tiesību aktos.
LA3 Demonstrācijas		
264	Ieteicams koncentrēt šo intervenci uz demonstrācijām uz patiesām saimniecībām, kas darbojas reālos ražošanas apstākļos. Kāpēc demonstrācijas varētu izmantot tikai tam, lai norādītu "kas ir pārbaudīts pētniecībā", nevis labu praksi, ar kuru daži pirmie lauksaimnieki var dalīties ar saviem līdzbiedriem?	Tika ņemts vērā Komisijas aicinājums pārskatīt pieeju. LA3 papildināts ar iespēju pierādīt labu praksi, un ir precizēts, ka demonstrējums ir ierīkots saimniecībā (neatkarīgi no tā juridiskās formas). Ņemot vērā sarunu procesu ar Komisiju, KLP ir papildināts ar piezīmi: Ņemot vērā zināšanu intervenču plašā tvēruma iespējas, var pārskatīt finansējuma summu intervenču īstenošanai.
2.3.4.8. Finanšu instrumenti (SPR 80. pants, plāna 4.6. iedaļa)		

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
265	Latvijai būtu jāprecizē apgrozāmā kapitāla finansējuma atbilstības un atbalsta maksimālā robeža intervencē LA 4.1 un LA 4.4., jo vispārējā maksimālā robeža EUR 100 000 apmērā ir noteikta kā maksimālā aizdevuma summa, bet ir arī atsauce uz atbalsta summu. Būtu jādiferencē, ka kapitāla atlaidi nevar piešķirt apgrozāmā kapitāla aizdevumiem.	Ir precizēti atbilstības nosacījumi un noteikta maksimālā robežvērtība apgrozāmā kapitāla iegādei. Apgrozāmie līdzekļi ir paredzēti šādās intervencēs LA4.1.5., LA4.2, LA4.4. un LA6. Apgrozāmajam kapitālam netiek piemērota kapitāla atlaide.
266	Pamatojoties uz sniegto informāciju, Komisija uzskata, ka apgrozāmā kapitāla finansējums nav atbilstīgs saskaņā ar LA 4.2. pasākumu.	Intervences 4.2. iedaļa ir precizēta, pievienojot informāciju par aizdevumu apgrozāmā kapitāla iegādei.
267	Latvijai būtu jānodrošina saskaņotība starp dažādām plāna iedaļām, jo tekstā dažkārt ir atsauce uz EUR 100 000 kā atbalsta summu un dažkārt kā aizdevuma summu. Latvijai būtu skaidri un atsevišķi jānosaka piemērojamā atbalsta likme (atbalsta intensitāte) no maksimālā finansējuma maksimālā apjoma.	Informācija ir precizēta, nosakot ieguldījumu aizdevuma un aizdevuma maksimālās summas apgrozāmā kapitāla iegādei, un maksimālā pieļaujamā atbalsta intensitāte aizdevuma programmā ir noteikta saskaņā ar KLP stratēģisko plānu regulas 73. pantu. 4.6. iedaļu papildina ar atsauci uz 80. panta 3. punktu un nosacījumu EUR 200 000 piemērošanai un subsīdiju, kas ir līdzvērtīga atbalsta kumulācijai. LA4.1.5. ir attiecīgi pievienots. LA4.2 un LA4.4. intervences pasākumi. "Aizdevums apgrozāmo līdzekļu iegādei ir līdz EUR 50 000. Šim aizdevumam nepiemēro kapitāla atlaidi. Aizdevums apgrozāmo līdzekļu iegādei ir atbalststiesīgs saskaņā ar KLP stratēģisko plānu regulas 80. panta 3. punktu. Aizdevums apgrozāmo līdzekļu iegādei ir pieejams, ja atbalsta kopējā summa nepārsniedz subsīdijas ekvivalentu EUR 200 000 jebkurā trīs fiskālo gadu periodā."
268	Būtu jānodrošina, ka vidējā summa par vienību, kas noteikta finanšu instrumentam, pareizi atspoguļo vidēja lieluma projekta publisko izdevumu prasību. Latvijai būtu jāprecizē pamatojums, kas sniegts attiecībā uz LA 4.1.2., jo vidējā summa par vienību ir vienāda ar projektu vidējām izmaksām tikai pilnībā publisko 39 aizdevumu fondu gadījumā, bet, pamatojoties uz plāna 4.6. iedaļu, finanšu instruments neaprobežojas tikai ar aizdevumiem.	Plānotais aizdevums ar kapitāla atlaidi ir pilnībā publisks aizdevums, kura vidējā summa par vienību ir vienāda ar projektu vidējām izmaksām. Plānotās minimālās un maksimālās summas par vienību ietver arī iespējamās kapitāla atlaides prasību par publiskajiem izdevumiem (ne tikai vidējo aizdevuma summu).
269	Attiecībā uz atbalstu darbības uzsākšanai ir ieteicams noteikt atbalsta (atbalsta) maksimālo apjomu kā absolūtu vērtību saskaņā ar SPR 75. pantu, nevis 80 % no maksimālā definētā aizdevuma EUR 100 000.	Kopējā atbalsta gados jaunajiem lauksaimniekiem maksimālais apjoms ir noteikts kā absolūta vērtība saskaņā ar KLP SPR 75. pantu.
FINANŠU PĀRSKATA TABULA		
270	Attiecībā uz nozariskajām intervencēm Latvijai tiek atgādināts, ka saskaņā ar SPR 156. pantu visu to maksājumu summa, kas konkrētajā finanšu gadā veikti nozarē, neatkarīgi no tā, kurai programmai un ar kādu juridisko pamatu tie veikti, nevar pārsniegt SPR 88. pantā minētos finanšu piešķirumus attiecīgajā finanšu gadā šai nozarei.	Precizēts KLP SP. Nozaru intervencēm 2023.–2027. gada plānošanas periodā saskaņā ar SP 4 miljoni tika piešķirti intervencēm citās nozarēs. EUR, kas nepārsniedz Civildienesta noteikumu 88. pantā noteikto finanšu piešķirumu. LV SP papildinājumi nav vajadzīgi.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
271	Attiecībā uz SPR 42. pantā definētajām nozariskajām intervencēm izdevumi, kas tiks maksāti 2023. gadā vai turpmākajos finanšu gados saistībā ar pasākumiem, kuri īstenoti saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1308/2013 šajās pašās nozarēs, netiek iekļauti plāna 5. iedaļas indikatīvajos gada finanšu piešķirumos vai finanšu pārskata tabulā plāna 6.1. iedaļā.	Precizēts KLP SP. Tiks precizēts augļu un dārzeņu un citu nozaru ražotāju organizāciju provizoriskais ikgadējais finanšu piešķirums 2023. gada periodam. —2027. GADĀ
272	Attiecībā uz katru tiešo maksājumu intervenci plāna 5. iedaļā būtu jāaizpilda lauks “Ikgadējais indikatīvais finanšu piešķirums (Savienības ieguldījums EUR)”, un būtu jānodrošina saskaņotība ar vērtībām finanšu pārskata tabulā (plāna 6.1. iedaļā).	Attiecībā uz katru tiešo maksājumu intervenci plāna 5. iedaļā ir aizpildīts „Ikgadējais indikatīvais finanšu piešķirums”.
273	Attiecībā uz lauku attīstību Latvijai būtu jānodrošina saskaņotība starp plāna 5.3. iedaļā ievadītajiem datiem un tiem, kas iekļauti pārskata tabulā, jo īpaši attiecībā uz summām saskaņā ar SPR 70., 73. un 75. pantu. Būtu jāsakrīt tikai kopējām summām.	Attiecībā uz lauku attīstību Latvijai būtu jānodrošina plāna un pārskata tabulā iekļauto summu izpilde, jo īpaši attiecībā uz summām saskaņā ar SPR 70., 73. un 75. pantu. Būtu jāsakrīt tikai kopējām summām. Finanšu plāns ir pārskatīts. Ir nodrošināta saskaņotība starp 5.3. iedaļā (Lauku attīstības intervences) un finanšu plāna 6.1. iedaļā ievadītajiem datiem.
274	ELFLA finansēto intervencu kopsumma plus summa, kas atbilst 6 % no tehniskās palīdzības, pārsniedz kopējo ELFLA piešķirumu Latvijai.	Kopējais ELFLA finansējums visām intervencēm ir EUR 648 020 986,00. Lai nepārsniegtu summu, kas piešķirta KLP SP regulai LV (ieskaitot pārvietojumu no 1. pīlāra un ņemot vērā arī paredzamo samazinājuma rezervi 250 000 EUR apmērā 2023. gadā), tehniskās palīdzības finansējums ir 39 024 165,00 EUR jeb 5,68 % no ELFLA daļas.
275	Lai gan elastīgs pārvietojums no tiešajiem maksājumiem uz ELFLA finanšu gadā 2023. gads ir pareizi paziņots finanšu pārskata tabulā, proti, samazinājuma aplēstais rezultāts 2023. finanšu gadam, kas paziņots Komisija līdz 2021. gada 1. augustam (250 000 EUR) nav iekļauta tajā pašā Līnija.	2023. gadā ELFLA finansējums ir palielināts par 250 000 EUR — paredzamā samazinājuma rezerve pārdalīšanai no 1. pīlāra.
4. KLP PLĀNA PĀRVALDĪBA, IZŅEMOT KONTROLES PASĀKUMUS UN SODUS		
276	Attiecībā uz plāna 7.1. iedaļu Latvija tiek aicināta precizēt deleģēto un starpniekiestāžu, kā arī četru kontroles struktūru lomu.	Maksājumu iestādes funkcijas veic Lauku atbalsta dienests. Šo nostādņu ietvaros Lauku atbalsta dienests pieņem atbalsta pieteikumus, veic administratīvās pārbaudes un pārbaudes uz vietas. Atkarībā no katra pasākuma īpašajiem nosacījumiem Lauku atbalsta dienests nodrošina platību uzraudzības sistēmas ieviešanu šajos pasākumos, ja tas ir iespējams. Dienests koordinē un uzrauga deleģēto funkciju izpildi. Dienests pilda arī kompetentās koordinējošās struktūras funkcijas un individuālus pasākumus saskaņā ar nosacījumiem.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<p>Attiecībā uz nosacījumu sistēmas ieviešanu LAD būs koordinējošā struktūra. Kompetento kontroles institūciju funkcijas veiks Lauku atbalsta dienests, Pārtikas veterinārais dienests, Valsts meža dienests un Valsts augu aizsardzības dienests atbilstoši to normatīvajos aktos noteiktajām funkcijām un kompetencei.</p> <p>Valsts augu aizsardzības dienests (VAAD) ir tieša valsts pārvaldes iestāde, kuras mērķis ir nodrošināt kultūraugu un meža resursu ilgtspējīgu izmantošanu, aizsardzību un uzraudzību, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību, veicinātu sabiedrības drošību un aizsargātu vidi no iespējamā piesārņojuma ar augu aizsardzības līdzekļiem un mēslošanas līdzekļiem. VAAD veic deleģētas funkcijas vairākām intervencēm, jo VAAD uztur lauksaimniecības zemes apsaimniekošanas sistēmu, kas tiks izmantota vairāku ekoshēmu un agrovides pasākumu administrēšanai un kontrolei. VAAD veiks arī savas šo pasākumu pārbaudes uz vietas.</p> <p>Pārtikas un veterinārais dienests (PVD) veic veterināro uzraudzību valstī, pārbaudot dzīvnieku uzņēmumus, dzīvnieku pārvadātājus un dzīvnieku pārvadāšanas līdzekļus, veterinārās aptiekas, dzīvnieku barības un veterināro farmaceitisko produktu ražošanu, tirdzniecību un izmantošanu, kā arī pārbaudot veterinārārstu privāto praksi. PVD uzrauga arī dzīvnieku veselības un labturības prasību ievērošanu attiecībā uz dzīvniekiem, kas nav produktīvajiem dzīvniekiem, piemēram, zirgiem. PVD ir kontroles iestāde, kas veic ar lauksaimniecības dzīvnieku labturību saistīto pasākumu pārbaudes uz vietas.</p> <p>Lauku saimniecību datu centrs (LDC) uztur mājlopu reģistru. VAV īsteno deleģēto kontroles funkciju attiecībā uz brīvprātīgiem saistītiem atbalsta pasākumiem attiecībā uz dzīvniekiem.</p>
277	<p>Komisija ņem vērā Latvijas norādīto AKIS koordinācijas struktūru. Paturot prātā AKIS koordinācijas struktūras uzdevumus un pienākumus, kā paredzēts SPR 15. pantā, 114. panta a) punkta ii) apakšpunktā un 115. pantā, Latvija tiek aicināta sniegt papildu informāciju par paredzēto operatīvo kārtību.</p>	<p>Deleģējums veikt KLP valsts tīkla pienākumus un darbības, tostarp AKIS kontaktpunkta funkcijas, tiks noteikts valsts tiesību aktos. Turklāt tiks noteikts, ka struktūra, kas veiks KLP valsts tīkla pienākumus un nodrošinās darbības, būs Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, kas minēts KLP SP 7.1. iedaļā. Ar šo tiek precizēts, ka Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs kopš 2017. gada ir ieguvis visaptverošu pieredzi tīklu veidošanas nodrošināšanā, pildot Valsts lauku tīkla pienākumus. Kopš inovācijas nepieciešamības atjaunināšanas lauku politikā Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs un Valsts lauku tīkls aktīvi darbojas inovāciju jomā, iesaistoties gan ES, gan valsts līmeņa pasākumos. Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra ilglaicīgā darbība, iegūtā pieredze nodrošina arī zināšanu un procesu, kas ilgtermiņā ir būtiski svarīgi, teoriju.</p>
278	<p>Attiecībā uz plāna 7.2. iedaļu Latvija tiek aicināta aprakstīt IT sistēmas un datubāzes, kas izstrādātas, lai iegūtu, apkopotu un ziņotu datus, kurus izmantos darbības rezultātu paziņošanai, saskaņošanai un pārbaudei, kā arī ieviestās kontroles, lai nodrošinātu pamatā esošo datu ticamību.</p>	<p>Lai uzraudzītu un ziņotu par KLP stratēģisko plānu, pastāvīgi tiek nodrošināta datu vākšana (vācamo informāciju izmanto arī KLP stratēģiskā plāna izvērtēšanai). Šajā nolūkā maksājumu aģentūra ir izveidojusi uzraudzības un ziņošanas vajadzībām paredzētu informācijas sistēmu, kurā glabā datus par atbalstu, izlaidi un rezultātiem, kas piešķirti saskaņā ar KLP, un kas palīdz novērtēt KLP stratēģiskā plāna īstenošanas progresu un sniedz informāciju gada veikuma ziņojuma sagatavošanai. Lauku atbalsta dienesta informācijas sistēma (turpmāk — LAD IS) ir vairāku Lauku atbalsta dienesta moduļu kopums, kā arī vairākas savstarpēji saistītas informācijas sistēmas, kas izstrādātas, lai nodrošinātu LAD uzdevumu izpildi atbilstoši Latvijas Republikas un Eiropas Savienības normatīvo aktu prasībām. LAD IS ir ieviesta divos un trijos arhitektūras līmeņos. Sistēmu darbina, izmantojot tīmekļa lietotāja saskarni un mobilo lietotni. Sistēma ir izstrādāta kā centralizēts risinājums, kurā informāciju no apgabaliem vāc centrālajā datu noliktavā ar tīmekļa (WEB) izmantošanu. Tehnoloģisko sistēmu pamatā galvenokārt ir Oracle, Java, Ruby on Rails, PL/SQL un ESRI tehnoloģijas.</p> <p>LAD IS galvenie komponenti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lauku atbalsta dienesta Integrētā administrācijas un kontroles sistēma IAKS, kas nodrošina administrēšanas, norēķinu, maksājumu, klientu reģistra, ziņošanas un uzņēmējdarbības izlūkošanas funkcijas. Sistēma reģistrē vairāk nekā 100 000 klientu (gan fiziskas, gan juridiskas personas), kuri pārvalda līgumus, projektus, lietojumprogrammas, pakalpojumus, kontaktus, maksājumus, parādus, saistības un tiesības. • E-pieteikuma sistēma EPS (Portal tīmekļa vietne: https://eps.lad.gov.lv), kas nodrošina klientiem pašapkalpošanās funkcijas — pieteikumu iesniegšanu, saraksti, lēmumu un jautājumu saņemšanu, maksājumu pārskatu, klienta profila uzturēšanu. Sistēma kopā izstrādā vairāk nekā 20 (divdesmit) 4. līmeņa elektronisko sakaru, kas atbilst e-pakalpojumiem.

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
		<ul style="list-style-type: none"> • GIS (publiska tīmekļa vietne: https://karte.lad.gov.lv), kas nodrošina ģeogrāfiskās informācijas sagatavošanas, apstrādes, meklēšanas, publicēšanas un drukāšanas funkcijas un ģeotelpisko datu kopu un pakalpojumu sadarbību ar citām informācijas sistēmām. • Lapsas nodrošina ELFLA, EJZF u. c. atbalsta administrēšanu un kontroli, lai nodrošinātu atbalsta piešķiršanas procesu, kas ietver dokumentu uzturēšanu un novērtēšanas un aprēķināšanas automatizāciju. • Mobilā lietotne nodrošina operatīvu informācijas apmaiņu starp dienestu un tā klientiem, t. sk. pasākumu kalendāru, maksājumu informāciju, saraksti, fotogrāfijas (tostarp fotoattēlu uzkrāšanu un pārbaudi), degvielas bilanci, kontroles ziņojumus, informāciju par lietojumprogrammām utt. Ir izstrādāta arī LAD kontrolieru lietojumprogramma, kas ļauj veikt visas nepieciešamās pārbaudes un nosūtīt to rezultātus LAD IS turpmākai administrēšanai. • Robotizācijas projekts nodrošina iesniegto projektu automātisku pārbaudi, salīdzinot tos ar ārējiem reģistriem. • Centrāla datu noliktava ir informācijas sistēma, kas ļauj vākt datus no dažādām informācijas sistēmām, apstrādājot un sagatavojot datus piemērotā veidā analīzei. Datu noliktava sniedz arī objektu definīcijas darba valodā un informāciju par datu atjauninājumiem. Datu noliktava tika izstrādāta, izmantojot Oracle Business Intelligence • Platību uzraudzības sistēma (AMS) ir regulāra un sistemātiska lauksaimniecības darbību un prakses novērošanas, uzraudzības un novērtēšanas sistēma lauksaimniecības teritorijās, izmantojot Copernicus Sentinel satelītdatus vai citus līdzvērtīgas vērtības datus. Platību uzraudzības sistēmas ietvaros satelītnovērošanas dati tiek apvienoti ar Ģeogrāfiskās informācijas sistēmas datiem, tiek veiktas uzraudzības pārbaudes un lauksaimnieks ir informēts par iespējamām neatbilstībām.
279	Piezīmes par plāna 7.3.–7.5. iedaļu Komisijas dienesti sniegs atsevišķā paziņojumā.	Plāna 7.3.–7.5. iedaļa ir uzlabota, ņemot vērā Komisijas papildu piezīmes.
280	Attiecībā uz konkrētām sociālām problēmām, kas iepriekš minētas SO8 stratēģiskajā novērtējumā un šā pielikuma daļā “Galvenie jautājumi”, Latvijai tiek atgādināts, ka uzraudzības komitejā ir jānodrošina attiecīgo sieviešu, jauniešu un nelabvēlīgā situācijā esošu cilvēku interešu pārstāvju līdzsvarota pārstāvība uzraudzības komitejā.	KLP uzraudzības komitejas uzdevums ir nodrošināt sieviešu, jauniešu un cilvēku ar īpašām vajadzībām līdzsvarotu pārstāvību starp sadarbības partneriem, tostarp attiecīgajām institūcijām, tostarp lauksaimnieku nevalstisko organizāciju (tostarp Jauno zemnieku kluba) pārstāvjiem, katru plānošanas reģionu, KLP tīklu, Latvijas Lauku forumu, Labklājības ministriju, Kultūras ministriju, kā arī citām nevalstiskajām organizācijām un valsts iestādēm.
5. CITI JAUTĀJUMI		
281	Attiecībā uz SPR II pielikumā uzskaitītajām intervencēm intervenču aprakstā jāiekļauj attiecīgais PTO noteikums, kā arī paskaidrojums par to, kā tiek nodrošināta atbilstība.	Attiecībā uz atsaistītajiem tiešajiem maksājumiem ir pabeigta PTO atbilstības iedaļa, un par to nav atsevišķu komentāru. Savukārt saistītais ienākumu atbalsts atbilst PTO dzeltenās grupas nosacījumiem. Norādījumi ir sniegti arī lauku attīstības intervencēm, un Komisija nav sniegusi detalizētus apsvērumus.
282	Darbībām, kas neietilpst LESD 42. panta darbības jomā, piemēro valsts atbalsta noteikumus. Grūtībās nonākuši uzņēmumi vai uzņēmumi, kuru atgūšanas rīkojums joprojām nav pieņemts pēc Komisijas lēmuma, ar kuru atbalsts atzīts par nelikumīgu un nesaderīgu ar iekšējo tirgu, ir jāizslēdz, izņemot gadījumus, kas minēti piemērojamos valsts atbalsta noteikumus.	Darbībām, uz kurām neattiecas LESD 42. pants, piemēros valsts atbalsta noteikumus. Valsts tiesību akti par KLP atbalsta pārvaldību paredzēs, ka Lauku atbalsta dienests izslēdz no atbalsta grūtībās nonākušus uzņēmumus vai uzņēmumus, kuriem vēl nav izdots atgūšanas rīkojums pēc Komisijas lēmuma, ar kuru atbalsts atzīts par nelikumīgu un saderīgu ar iekšējo tirgu, izņemot gadījumus, kas minēti piemērojamos valsts atbalsta noteikumus.
6. PIELIKUMI		

Nr. p.k.	KOMISIJAS APSVĒRUMI	Latvijas ATBILDES
283	Plāna V pielikumā būtu jāiekļauj dati par ELFLA dalību, atbilstošajiem līdzekļiem un papildu valsts atbalstu par visām darbībām, kas neietilpst LESD 42. panta darbības jomā.	KLP SP ir papildināts ar pielikumu par papildu publisko finansējumu.
284	VI pielikumā Latvija tiek lūgta apstiprināt, ka laikposmā no 2023. līdz 2027. gadam pārejas posma valsts atbalsts (TNA) nav plānots.	Latvija apstiprina, ka laikposmā no 2023. līdz 2027. gadam pārejas posma valsts atbalsts (TNA) nav plānots.